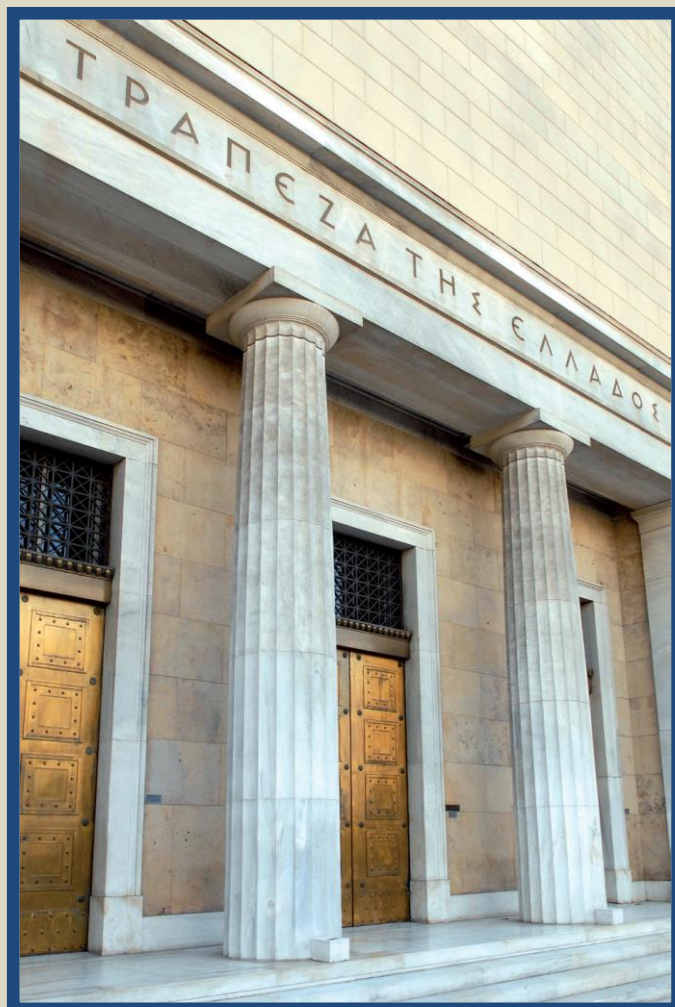

ΕΚΘΕΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ
2023

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ
2023

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ελευθ. Βενιζέλου 21
102 50 Αθήνα

www.bankofgreece.gr

Διεύθυνση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας

Τηλ. +30 210 320 5111

Fax +30 210 320 5419

ISSN 2732-9380 (online)

DOI: <https://doi.org/10.52903/finsta.gr202311>

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. ΣΥΝΟΨΗ.....	7
II. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΓΟΡΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.....	14
1. Εξελίξεις και προοπτικές της οικονομικής δραστηριότητας.....	14
2. Δημοσιονομικές εξελίξεις.....	16
3. Χρηματοοικονομική κατάσταση νοικοκυριών	20
3.1 Πιστωτικές εξελίξεις και δανειακή επιβάρυνση των νοικοκυριών	20
3.2 Κίνδυνος επιτοκίου για τα νοικοκυριά.....	20
3.3 Κίνδυνος εισοδήματος για τα νοικοκυριά.....	21
3.4 Κίνδυνος τιμών κατοικιών για τα νοικοκυριά.....	22
Πλαίσιο II.1 Πρόγραμμα «Σπίτι μου» για τη χορήγηση χαμηλότοκων ή άτοκων στεγαστικών δανείων προς νέους/νέες για την αγορά πρώτης κατοικίας.....	22
Πλαίσιο II.2 Δάνεια που εξασφαλίζονται με οικιστικά ακίνητα – επισκόπηση εκταμιεύσεων ..	25
4. Χρηματοοικονομική κατάσταση επιχειρήσεων	29
4.1 Χρηματοοικονομικά στοιχεία	29
4.2 Χρηματοδότηση προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και δανειακή επιβάρυνση	30
5. Εξελίξεις στις εγχώριες και διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων.....	32
III. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	38
1. Εξέλιξη των βασικών μεγεθών του ισολογισμού.....	38
2. Τραπεζικοί κίνδυνοι	40
2.1 Πιστωτικός κίνδυνος.....	40
2.2 Κίνδυνος ρευστότητας	50
2.3 Κίνδυνος αγοράς.....	57
2.4 Διεθνείς δραστηριότητες	60
Πλαίσιο III.1 Έκθεση των ξένων τραπεζών στην Ελλάδα και των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό	62
3. Ανθεκτικότητα.....	64
3.1 Αποδοτικότητα.....	64
3.2 Κεφαλαιακή επάρκεια.....	67
IV. ΜΑΚΡΟΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	69
1. Καθορισμός του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφάλειας	69
2. Προσδιορισμός των λοιπών συστημικά σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα (O-SII) και καθορισμός του αποθέματος ασφάλειας O-SII.....	72
V. ΛΟΙΠΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	74
1. Διάρθρωση του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	74
2. Ασφαλιστικές επιχειρήσεις.....	75

2.1	Βασικά μεγέθη της ασφαλιστικής αγοράς.....	75
3.	Λοιπές επιχειρήσεις.....	80
3.1	Εταιρίες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης – Εταιρίες Πρακτόρειας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων – Ιδρύματα Μικροχρηματοδοτήσεων.....	80
3.2	Εταιρίες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ)	81
3.3	Ιδρύματα πληρωμών, ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος, πάροχοι υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμής και πάροχοι υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού	85
VI.	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ.....	89
1.	Ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής	89
1.1	Κάρτες πληρωμών.....	89
1.2	Μεταφορές πιστώσεων.....	93
1.3	Άμεσες χρεώσεις	94
2.	Κεντρικοί Αντισυμβαλλόμενοι	95
2.1	Εξελίξεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο	95
2.2	Εταιρία Εκκαθάρισης Συναλλαγών Χρηματιστηρίου Αθηνών (ΕΤΕΚ)	97
3.	Κεντρικά Αποθετήρια Τίτλων.....	99
3.1	Εξελίξεις στο θεσμικό πλαίσιο.....	99
3.2	Σύστημα Διακανονισμού Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος.....	99
3.3	Σύστημα Αϋλων Τίτλων της Εταιρίας “Ελληνικό Κεντρικό Αποθετήριο Τίτλων”	101
ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ Ι.....		103
ΚΡΥΠΤΟΣΤΟΙΧΕΙΑ – ΚΡΙΣΙΜΑ ΓΕΝΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΜΑ-ΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ		103
	Εισαγωγή – βασικές έννοιες	103
	Κρίσιμα γεγονότα στο οικοσύστημα των κρυπτοστοιχείων	105
	Κίνδυνοι για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα	106
	Εξελίξεις στο κανονιστικό πλαίσιο	108
	Συμπεράσματα	109
ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ ΙΙ.....		111
ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΑΚΡΑΙΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΓΙΑ ΤΟ 2023.....		111
	Δυσμενές σενάριο	112
	Κύριες αλλαγές στη μεθοδολογία συγκριτικά με την πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων του 2021	113
	Αποτελέσματα της πανευρωπαϊκής άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων 2023	113

I. ΣΥΝΟΨΗ

Οι κίνδυνοι για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα παραμένουν υψηλοί. Η κλιμάκωση των γεωπολιτικών κινδύνων με τη συνέχιση του πολέμου στην Ουκρανία και την ανάφλεξη των συγκρούσεων στη Μέση Ανατολή, σε συνδυασμό με τις αυξήσεις στις τιμές των τροφίμων, εξακολουθούν να επιδρούν καθοριστικά στη διατήρηση των πληθωριστικών πιέσεων. Η σύσφιγξη της νομισματικής πολιτικής με σκοπό την επαναφορά του πληθωρισμού στο στόχο του 2% μεσοπρόθεσμα επηρεάζει την οικονομική δραστηριότητα, την ικανότητα αποπληρωμής των υφιστάμενων δανείων από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, καθώς και τη ζήτηση νέων δανείων. Επιπρόσθετα, παραμένει ο κίνδυνος μίας απότομης ανατιμολόγησης των περιουσιακών στοιχείων στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων, με πιθανές επιπτώσεις και στο μη τραπεζικό χρηματοπιστωτικό τομέα παγκοσμίως. Στον αντίποδα, η επίτευξη ισχυρής οργανικής κερδοφορίας του τραπεζικού τομέα, αλλά και η αναβάθμιση του αξιόχρεου του Ελληνικού Δημοσίου στην επενδυτική βαθμίδα αμβλύνουν σε μεγάλο βαθμό τις αρνητικές επιδράσεις.¹

Το α' εξάμηνο του 2023 η ελληνική οικονομία συνέχισε να αναπτύσσεται, ενώ ο πληθωρισμός επιβραδύνθηκε. Ο ρυθμός αύξησης του πραγματικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) διατήρησε μέρος της δυναμικής που είχε επιδείξει κατά το 2022 και διαμορφώθηκε σε 2,4% το α' εξάμηνο του 2023, κυρίως λόγω της σημαντικής ενίσχυσης της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων. Συνολικά, για το 2023, ο ρυθμός ανάπτυξης σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος προβλέπεται να διαμορφωθεί σε 2,4%, παραμένοντας υψηλότερος από το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ, αλλά σαφώς χαμηλότερος έναντι του 2022. Η συνέχιση της αναπτυξιακής πορείας της οικονομίας συνέβαλε επίσης στην περαιτέρω μείωση της ανεργίας.² Ο πληθωρισμός σημείωσε αξιολογη επιβράδυνση και διαμορφώθηκε το Σεπτέμβριο του 2023 σε 2,4% σε ετήσια βάση, από 9,3% το Δεκέμβριο του 2022. Οι τάσεις αποκλιμάκωσης που παρατηρήθηκαν ήδη από το Σεπτέμβριο του προηγούμενου έτους ενισχύθηκαν, κυρίως λόγω της σταδιακής υποχώρησης των τιμών της ενέργειας και της επίδρασης των μέτρων νομισματικής πολιτικής. Ωστόσο, ανοδικές πιέσεις στις τιμές, κυρίως των τροφίμων, των υπηρεσιών και των μη ενεργειακών βιομηχανικών αγαθών, διατηρούν τον πληθωρισμό σε υψηλό ακόμη επίπεδο³ και επηρεάζουν συνολικά το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων και το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα βρίσκεται σε πολύ καλύτερη θέση σε σχέση με το παρελθόν για να αντιμετωπίσει πιθανές αναταράξεις. Η εξυγίανση των ισολογισμών των τραπεζών και η βελτίωση των βασικών δεικτών αποδοτικότητας και ρευστότητάς τους συνεχίστηκε. Ταυτόχρονα, καθώς η πρόσβαση της χώρας στις αγορές και η εμπιστοσύνη των επενδυτών έχουν πλέον

¹ Στις 8 Σεπτεμβρίου 2023, πρώτη η DBRS αναβάθμισε σε καθεστός επενδυτικής βαθμίδας την πιστοληπτική διαβάθμιση της χώρας (BBB low από BB high, με σταθερές τις προοπτικές), ενώ ακολούθησε ο οίκος αξιολόγησης Moody's στις 15 Σεπτεμβρίου αναβαθμίζοντας τις προοπτικές του αξιόχρεου του Ελληνικού Δημοσίου κατά δύο βαθμίδες (μία βαθμίδα κάτω από την επενδυτική), επισημαίνοντας την πρόοδο στα δημοσιονομικά και τον τραπεζικό κλάδο, αλλά και τις προοπτικές για μέσο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ κατά 2,2% την επόμενη πενταετία. Τέλος, η S&P στις 20 Οκτωβρίου αναβάθμισε και αυτή το αξιόχρεο του Ελληνικού Δημοσίου σε καθεστός επενδυτικής βαθμίδας.

² Το ποσοστό ανεργίας το Σεπτέμβριο διαμορφώθηκε σε 10,0%.

³ Ο πυρήνας του πληθωρισμού (εξαιρώντας τις τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων τροφίμων) παραμένει σε υψηλό επίπεδο και το Σεπτέμβριο του 2023 διαμορφώθηκε σε 4,7%.

αποκατασταθεί πλήρως, κατά την περίοδο Μαρτίου-Οκτωβρίου καταγράφηκε ανατίμηση του συνόλου των μετοχικών αξιών και ειδικότερα των τραπεζικών μετοχών.⁴ Η προοπτική αναβάθμισης του αξιόχρεου του Ελληνικού Δημοσίου σε επενδυτική βαθμίδα και η βελτίωση των αποτελεσμάτων των τραπεζών, λειτούργησαν ως μοχλός προεξόφλησης θετικών προσδοκιών για τον τραπεζικό τομέα. Ωστόσο, μετά το Σεπτέμβριο οι διορθωτικές κινήσεις που παρατηρούνται στις διεθνείς χρηματιστηριακές αγορές, συμπαρέσυραν χαμηλότερα τις αποτιμήσεις των ελληνικών μετοχικών τίτλων.

Οι συνθήκες ρευστότητας και χρηματοδότησης του ελληνικού τραπεζικού τομέα το εννεάμηνο του 2023 βελτιώθηκαν περαιτέρω. Οι καταθέσεις του συνόλου των κατοίκων εσωτερικού συνέχισαν την ανοδική τους πορεία το εννεάμηνο του 2023 (+2,5% σε ετήσια βάση), με αποτέλεσμα τα ρευστά διαθέσιμα των ελληνικών τραπεζών να παραμείνουν σε υψηλό επίπεδο, παρά τη σημαντική αποπληρωμή μεγάλου μέρους της ρευστότητας που είχαν αντλήσει μέσω των στοχευμένων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (Targeted Longer-Term Refinancing Operations – TLTRO III).⁵ Ειδικότερα, το υπόλοιπο των καταθέσεων στην Ελλάδα από τους κατοίκους εσωτερικού τον Σεπτέμβριο του 2023 ανήλθε σε 199,4 δισεκ. ευρώ, σημειώνοντας νέο υψηλό δεκαετίας. Ωστόσο, σε ένα περιβάλλον ανόδου των βασικών επιτοκίων και των αποδόσεων των ελληνικών ομολόγων, η χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα και τις αγορές κεφαλαίων κατέστη ακριβότερη.

Το α' εξάμηνο του 2023 η ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων βελτιώθηκε οριακά. Ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) προς το σύνολο των δανείων τον Ιούνιο του 2023 διαμορφώθηκε σε 8,6%, έναντι 8,7% το Δεκέμβριο του 2022. Το συνολικό απόθεμα των ΜΕΔ διαμορφώθηκε σε 12,7 δισεκ. ευρώ, μειωμένο κατά 3,8% ή 501 εκατ. ευρώ σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2022.⁶ Επισημαίνεται ότι και οι τέσσερις σημαντικές τράπεζες έχουν πλέον πετύχει τον επιχειρησιακό στόχο τους για μονοψήφιο ποσοστό ΜΕΔ, με μία εξ αυτών να είναι κάτω από 5%. Ωστόσο, παρά τη μείωση του συνολικού αποθέματος ΜΕΔ, προβληματίζει η καθαρή εισροή νέων ΜΕΔ το α' εξάμηνο σε όλα τα χαρτοφυλάκια δανείων. Επιπρόσθετα, χρήζει αναφοράς ότι στις λιγότερο σημαντικές τράπεζες ο δείκτης των ΜΕΔ ως προς το σύνολο των δανείων παραμένει ιδιαίτερα υψηλός και διαμορφώθηκε σε 44% τον Ιούνιο του 2023.⁷

Οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι ενίσχυσαν σημαντικά την οργανική τους κερδοφορία. Το α' εξάμηνο του 2023 κατέγραψαν κέρδη μετά από φόρους και διακοπτόμενες δραστηριότητες ύψους

⁴ Το διάστημα Μαρτίου-Οκτωβρίου του 2023 οι εγχώριοι χρηματιστηριακοί δείκτες κατέγραψαν μία από τις καλύτερες επιδόσεις σε διεθνές επίπεδο. Ειδικότερα, ο Γενικός Δείκτης τιμών του Χρηματιστηρίου Αθηνών (ΓΔΧΑ) αυξήθηκε σε υψηλό περίπου εννέα ετών τον Ιούλιο του 2023 (1.345,95 μονάδες) για να υποχωρήσει στη συνέχεια από τα τέλη Σεπτεμβρίου. Αντίστοιχα, ο τραπεζικός δείκτης ενισχύθηκε μέχρι και 45,3% στα τέλη Ιουλίου σε σύγκριση με τα μέσα Μαρτίου (ή 73,3% από το τέλος του 2022), αλλά στη συνέχεια υποχώρησε το δίμηνο Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου.

⁵ Το εννεάμηνο του 2023 οι ελληνικές τράπεζες λαμβάνοντας υπόψη την επί τα χείρω αλλαγή των όρων χρηματοδότησης στο πλαίσιο των πράξεων TLTRO III, προχώρησαν σε αποπληρωμή σημαντικού μέρους της ρευστότητας που έχουν αντλήσει από τις πράξεις αυτές (Δεκέμβριος 2022: 35,4 δισεκ. ευρώ, Μάρτιος 2023: 28,3 δισεκ. ευρώ, Ιούνιος 2023: 20,3 δισεκ. ευρώ, Σεπτέμβριος 2023: 16,8 δισεκ. ευρώ).

⁶ Με στοιχεία εντός ισολογισμού σε ατομική βάση. Σε ενοποιημένη βάση το απόθεμα των ΜΕΔ διαμορφώθηκε στα 13,2 δισεκ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 5% ή 0,7 δισεκ. ευρώ, από 13,9 δισεκ. ευρώ στο τέλος του 2022.

⁷ Ο δείκτης ΜΕΔ για τις λιγότερο σημαντικές τράπεζες μειώθηκε κατά 1 ποσοστιαία μονάδα σε σχέση με το τέλος του 2022. Επισημαίνεται ότι το υψηλό ποσοστό των ΜΕΔ σχετίζεται εν μέρει με τη δυσκολία των μικρότερων τραπεζών να ανταποκριθούν στις πρόνοιες του προγράμματος παροχής κρατικών εγγυήσεων “Ηρακλής” και την αδυναμία ένταξής τους σε αυτό.

1,9 δισεκ. ευρώ, έναντι κερδών 2,3 δισεκ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2022. Θετικά συνέβαλε η αύξηση των καθαρών εσόδων από τόκους, ως αποτέλεσμα της αύξησης των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ. Ως εκ τούτου, τα έσοδα από κύριες τραπεζικές εργασίες (δηλαδή τα καθαρά έσοδα από τόκους και προμήθειες) αυξήθηκαν σημαντικά κατά 46,7%. Αντίθετα, η σημαντική μείωση των εσόδων από χρηματοοικονομικές πράξεις κατά το α' εξάμηνο του 2023 οφείλεται στο γεγονός ότι τα σχετικά έσοδα του α' εξαμήνου του 2022 ήταν μη επαναλαμβανόμενα, όπως κέρδη από συναλλαγές σε ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου και κέρδη από παράγωγα και προϊόντα αντιστάθμισης κινδύνου, καθώς και έσοδα που προέκυψαν από την απόσχιση και πώληση του κλάδου αποδοχής καρτών και εκκαθάριση πράξεων πληρωμής από τις τέσσερις σημαντικές τράπεζες. Ταυτόχρονα, τα λειτουργικά έξοδα και το κόστος πιστωτικού κινδύνου παρέμειναν σε χαμηλά επίπεδα. Αποτέλεσμα των ανωτέρω ήταν οι τραπεζικοί όμιλοι να καταγράψουν σημαντικά κέρδη μετά από φόρους και διακοπτόμενες δραστηριότητες και οι δείκτες αποδοτικότητας του ενεργητικού (Return on Assets – RoA) και των ιδίων κεφαλαίων (Return on Equity – RoE) να διαμορφωθούν σε 1,2% και 12,5% αντίστοιχα.

Η κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζικών ομίλων υποχώρησε ελαφρά και η ποιότητα των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους παραμένει χαμηλή. Τον Ιούνιο του 2023 ο Δείκτης Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών της Κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1 ratio – CET1 ratio) σε ενοποιημένη βάση μειώθηκε σε 14,2%, από 14,5% το Δεκέμβριο του 2022, κυρίως λόγω της αρνητικής επίδρασης από την εφαρμογή των μεταβατικών διατάξεων του ΔΠΧΑ 9 και της αύξησης του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού.⁸ Η επίπτωση αυτή μετριάστηκε από την υψηλή κερδοφορία χρήσης και από ενέργειες ενίσχυσης των ιδίων κεφαλαίων που πραγματοποιήσαν οι τράπεζες (π.χ. εκδόσεις τίτλων και αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου).⁹ Αντίστοιχα, ο Συνολικός Δείκτης Κεφαλαίου (Total Capital Ratio – TCR) υποχώρησε σε 17,3% από 17,5%. Επισημαίνεται ότι οι δείκτες αυτοί υπολείπονται του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ιούνιος 2023: CET1 16,0% και TCR 20,0%).¹⁰ Επιπρόσθετα, η ποιότητα των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων των ελληνικών τραπεζών παραμένει χαμηλή. Τον Ιούνιο του 2023 οι οριστικές και εκκαθαρισμένες αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (Deferred Tax Credits – DTCs) ανέρχονταν σε 13,4 δισεκ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 51% των συνολικών εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (από 52% στο τέλος του 2022). Επιπλέον, στα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζικών ομίλων περιλαμβάνονται αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (Deferred Tax Assets – DTAs) ύψους 2,4 δισεκ. ευρώ, που αποτελούν περίπου το 9%. Σημειώνεται ότι αντίστοιχες αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (DTAs) ύψους 3,9 δισεκ. ευρώ δεν περιλαμβάνονται στα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών, ωστόσο η επίτευξη επαρκούς μελλοντικής κερδοφορίας είναι απαραίτητη προκειμένου να μην αποτελέσουν κίνδυνο για την κεφαλαιακή βάση των τραπεζών σε μεσομακροπρόθεσμο ορίζοντα.

⁸ Αναλυτικότερα, το σταθμισμένο ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο ενεργητικό αυξήθηκε, λόγω της μετάβασης ενός πιστωτικού ιδρύματος στην τυποποιημένη μέθοδο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων (Standardised Approach) αντί της μεθόδου εσωτερικών διαβαθμίσεων (Internal Ratings Based Approach – IRB), της αύξησης των θέσεων σε χρεόγραφα και της πιστωτικής επέκτασης

⁹ Το Φεβρουάριο του 2023 η Alpha Bank προχώρησε σε έκδοση ομολόγου Additional Tier 1, αντλώντας 400 εκατ. ευρώ, ενώ δύο μήνες αργότερα, τον Απρίλιο του 2023, η Τράπεζα Αττικής ολοκλήρωσε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ύψους 473 εκατ. ευρώ.

¹⁰ Πηγή: Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, Risk Dashboard, Q2 2023 [EBA Dashboard - Q2 2023.pdf \(europa.eu\)](https://www.eba.europa.eu/en/risk-dashboard/q2-2023)

Η εφαρμογή μέτρων μακροπροληπτικής πολιτικής ενισχύει τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Η Τράπεζα της Ελλάδος, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της ως μακροπροληπτικής αρχής, αξιολογεί ανά τρίμηνο την ένταση του κυκλικού συστημικού κινδύνου και την καταλληλότητα του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας (Countercyclical Capital Buffer – CCyB) για την Ελλάδα και το καθορίζει ή το προσαρμόζει, εφόσον αυτό κριθεί αναγκαίο. Για το 2023, το ποσοστό αυτό διατηρήθηκε στο 0%, το χαμηλότερο δυνατό επίπεδο. Η ανάλυση των πρόσθετων δεικτών που εξετάζει η Τράπεζα της Ελλάδος αναδεικνύει την απαρχή συσσώρευσης κυκλικών συστημικών κινδύνων σε επιμέρους τομείς, όπως οι τιμές των οικιστικών ακινήτων και το εξωτερικό ισοζύγιο. Συνολικά όμως επιβεβαιώνει την εκτίμηση περί της απουσίας υπέρμετρης πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης. Επίσης, η Τράπεζα της Ελλάδος προσδιόρισε τα λοιπά συστημικά σημαντικά ιδρύματα (Other Systemically Important Institutions – O-SII) στην Ελλάδα για το έτος 2023, εφαρμόζοντας τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών, και καθόρισε το ποσοστό του αποθέματος ασφαλείας O-SII για το έτος 2024 σε 1,25% για το ίδρυμα Eurobank Ergasias Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε. σε ενοποιημένη βάση και σε 1,00% για τα λοιπά O-SII.¹¹ Τέλος, η Τράπεζα της Ελλάδος αξιολογεί τη σκοπιμότητα εφαρμογής μακροπροληπτικών μέτρων για τη δανειακή επιβάρυνση σε επίπεδο δανειολήπτη, όπως π.χ. το όριο στο δείκτη δανείου προς αξία υπέγγυου ακινήτου.

Το α΄ εξάμηνο του 2023 οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις παρουσίασαν βελτιωμένη χρηματοοικονομική κατάσταση συγκριτικά με το 2022. Λόγω της δομής των επενδυτικών χαρτοφυλακίων τους σε σχέση με τις ασφαλιστικές υποχρεώσεις τους, τα οφέλη από την αύξηση των επιτοκίων υπερβαίνουν το κόστος από τον αυξημένο πληθωρισμό. Ωστόσο, η κλιμακική αλλαγή έχει αρχίσει ήδη να επηρεάζει αρνητικά τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις κατά ζημιών, που παρέχουν καλύψεις κατά κινδύνων πυρός και πλημμύρας. Σύμφωνα με μια πρώτη εκτίμηση από τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις, το συνολικό κόστος για την ασφαλιστική αγορά από τις πρόσφατες πλημμύρες στην περιοχή της Θεσσαλίας υπερβαίνει τα 350 εκατ. ευρώ. Εντούτοις, επισημαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των αποζημιώσεων θα επιβαρύνει τελικά διεθνείς αντασφαλιστικές επιχειρήσεις, στις οποίες έχουν εκχωρηθεί οι σχετικοί κίνδυνοι.

Η απρόσκοπτη λειτουργία των υποδομών της χρηματοπιστωτικής αγοράς, δηλαδή των συστημάτων πληρωμών, εκκαθάρισης και διακανονισμού των συναλλαγών, συνέβαλε θετικά στη σταθερότητα του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσω της αποτελεσματικής διεκπεραίωσης των συναλλαγών. Όσον αφορά τα χρησιμοποιούμενα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής, το α΄ εξάμηνο του 2023 παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση του αριθμού και της αξίας των συναλλαγών, καθώς και αύξηση του δείκτη έντασης της απάτης σε όρους αριθμού και αξίας περιστατικών απάτης.

Το α΄ εξάμηνο του 2023 η συνολική αξία των υπό διαχείριση ανοιγμάτων των Εταιριών Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ)¹² ανήλθε σε 89,4 δισεκ. ευρώ,

¹¹ Ειδικότερα για την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. (σε ατομική και ενοποιημένη βάση), την Πειραιώς Financial Holdings Α.Ε. (σε ενοποιημένη βάση) και Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε. (σε ατομική βάση), την Τράπεζα Eurobank Α.Ε. (σε ατομική βάση), την Alpha Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε. (σε ενοποιημένη βάση) και την Άλφα Τράπεζα Α.Ε. (σε ατομική βάση).

¹² Ως ανοίγματα εμφανίζονται όλα τα χρεωστικά μέσα (δάνεια και προκαταβολές και χρεωστικοί τίτλοι), μη συμπεριλαμβανομένων των μη λογιστικοποιημένων τόκων και διαγραφών. Σημειώνεται ότι με την ΠΕΕ 206/1/03.06.2022 τροποποιήθηκαν, μεταξύ άλλων, τα στοιχεία που οφείλουν να υποβάλλουν οι ΕΔΑΔΠ στην Τράπεζα της Ελλάδος.

εκ των οποίων το 77% αφορά ανοίγματα που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό Εταιριών Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις¹³ και το υπόλοιπο 23% αφορά τη διαχείριση ανοιγμάτων για λογαριασμό πιστωτικών ιδρυμάτων. Κατά πλειονότητα, τα ανοίγματα που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό Εταιριών Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις έχουν ανατεθεί σε αυτές την τελευταία τριετία στο πλαίσιο της υλοποίησης των στρατηγικών των πιστωτικών ιδρυμάτων για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (ΜΕΑ). Λαμβάνοντας υπόψη την έως τώρα επίδοση, κρίνεται απαραίτητη η σημαντική βελτίωση της διαχείρισης των εν λόγω δανείων από τις ΕΔΑΔΠ. Επισημαίνεται ότι οι ικανοποιητικές επιδόσεις των ΕΔΑΔΠ είναι αναγκαία συνθήκη για την επιτυχία του προγράμματος “Ηρακλής”, την αποτελεσματική διαχείριση του μη εξυπηρετούμενου ιδιωτικού χρέους και την αξιοποίηση του αδρανούς παραγωγικού δυναμικού.

Η υψηλή αβεβαιότητα και οι κίνδυνοι που επικρατούν στο διεθνές χρηματοπιστωτικό περιβάλλον δεν αφήνουν περιθώρια εφησυχασμού. Οι προοπτικές για τον ελληνικό τραπεζικό τομέα διαγράφονται θετικές, ενώ επιπλέον έχει εκκινήσει η διαδικασία αποεπένδυσης του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) από τη μετοχική σύνθεση τραπεζών.¹⁴ Η ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας για το αξιόχρεο της χώρας αναμένεται να επηρεάσει θετικά και τις τράπεζες,¹⁵ καθώς η συνολική βελτίωση των μεγεθών τους είναι αναμφίβολη. Στο πλαίσιο αυτό, η πρόσφατη υποβολή πρότασης από έναν ευρωπαϊκό τραπεζικό όμιλο διεθνούς κύρους σε μία σημαντική ελληνική τράπεζα για την ανάπτυξη στρατηγικής συνεργασίας στην Ελλάδα και τη συγχώνευση των θυγατρικών τους στη Ρουμανία, δείχνει τη δυναμική που πλέον αναπτύσσεται στον τραπεζικό τομέα.¹⁶ Ωστόσο, τυχόν επιδείνωση του εξωτερικού περιβάλλοντος με δημιουργία συνθηκών γενικευμένης αμφισβήτησης και κλονισμού της εμπιστοσύνης των επενδυτών στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, ενδέχεται να επιφέρει δυσμενείς επιδράσεις και σε εγχώριο επίπεδο. Όπως κατέδειξαν οι πρόσφατες τραπεζικές κρίσεις στην Ελβετία και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ), στο σύγχρονο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον ο κίνδυνος μετάδοσης μίας κρίσης είναι υπαρκτός και απαιτεί άμεσες συντονισμένες δράσεις από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.

Βραχυπρόθεσμα, υπάρχουν προκλήσεις για την περαιτέρω εξυγίανση του ενεργητικού των τραπεζών. Οι διαδοχικές αυξήσεις των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ, στο πλαίσιο της σύσφιγξης

¹³ Τυχόν διαφορές των εποπτικών στοιχείων που αναλύονται στην Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας από τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος που δημοσιεύονται περιοδικά στον ιστότοπό της οφείλονται κυρίως στη διαφορετική περίμετρο της εκάστοτε δημοσίευσης.

¹⁴ Τον Οκτώβριο του 2023 η Eurobank απέκτησε το σύνολο των μετοχών (1,4%) που κατείχε το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) στο μετοχικό της κεφάλαιο έναντι τιμήματος 94 εκατ. ευρώ. Επισημαίνεται ότι το ΤΧΣ διατηρεί στην Alpha Υπηρεσιών και Συμμετοχών ποσοστό συμμετοχής 8,9%, στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ποσοστό 40,39%, στην Τράπεζα Πειραιώς 27% και στην Attica Bank ποσοστό συμμετοχής 69,51%.

¹⁵ Η Moody's το Σεπτέμβριο του 2023 αναβάθμισε κατά δύο βαθμίδες σε Baa3 (επενδυτική βαθμίδα – investment grade) το μακροπρόθεσμο κίνδυνο αντισυμβαλλομένου και στις τέσσερις σημαντικές τράπεζες και το μακροπρόθεσμο κίνδυνο των καταθέσεων σε δύο από αυτές (βλ. [Ανακοίνωση Moody's](#)). Τον ίδιο μήνα η Fitch αναβάθμισε την πιστοληπτική αξιολόγηση δύο σημαντικών τραπεζών σε δύο βαθμίδες χαμηλότερα από την επενδυτική βαθμίδα (βλ. [Ανακοίνωση Fitch](#)).

¹⁶ Ειδικότερα, στις 23 Οκτωβρίου 2023 ο τραπεζικός όμιλος UniCredit κατέθεσε δεσμευτική προσφορά προς το ΤΧΣ για την αγορά του συνόλου των μετοχών που κατέχει στην Alpha Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε. (βλ. [Ανακοίνωση Alpha Bank - UniCredit](#)). Επισημαίνεται ότι, η εν λόγω πρόταση αποτελεί την πρώτη μεγάλη επενδυτική κίνηση από ξένο τραπεζικό όμιλο σε σημαντική τράπεζα στην Ελλάδα από την περίοδο της κρίσης χρέους. Επίσης, οι δύο τραπεζικοί όμιλοι ανακοίνωσαν την πρόθεση συγχώνευσης των θυγατρικών τους στη Ρουμανία και τη σύναψη εμπορικής συμφωνίας στην Ελλάδα για τη διάθεση των προϊόντων διαχείρισης χαρτοφυλακίου και ασφάλισης ζωής. Με την ολοκλήρωση της συναλλαγής που αναμένεται το 2024, υπό την αίρεση του ελέγχου δέουσας επιμέλειας και των προβλεπόμενων ρυθμιστικών εγκρίσεων και συναίνεσεων, η Alpha Bank αναμένεται να λάβει χρηματικό τίμημα ύψους 300 εκατ. ευρώ και να διατηρήσει το 9,9% του μετοχικού κεφαλαίου στη νέα οντότητα στη Ρουμανία.

της νομισματικής πολιτικής, δοκιμάζουν την ανθεκτικότητα των επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Το κόστος εξυπηρέτησης του υφιστάμενου δανεισμού και η ζήτηση νέων δανείων έχουν επηρεαστεί σημαντικά. Συνεπώς, η αύξηση των επιτοκίων ενδέχεται να επηρεάσει με χρονική υστέρηση και την ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να συνεχιστεί η προσπάθεια εξυγίανσης και απαλλαγής του τραπεζικού τομέα από τα βάρη του παρελθόντος. Ενέργειες που στοχεύουν στην εξυγίανση του εναπομείναντος αποθέματος ΜΕΔ και στην επίτευξη σύγκλισης με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Μάρτιος 2023: 1,8%),¹⁷ καθώς και η οριστική επίλυση λοιπών υφιστάμενων εκκρεμοτήτων αξιολογούνται θετικά και πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα για τις τράπεζες.

Η διατήρηση της υφιστάμενης κερδοφορίας των τραπεζών αποτελεί επίσης πρόκληση. Η επίδραση από τις αυξήσεις των επιτοκίων στο καθαρό επιτοκιακό αποτέλεσμα των τραπεζών είναι θετική, καθώς η πλειονότητα των δανείων τους έχει συναφθεί με κυμαινόμενο επιτόκιο. Το γεγονός αυτό αντανακλάται στην επίτευξη σημαντικής κερδοφορίας και στη διαμόρφωση των χρηματοοικονομικών δεικτών αποδοτικότητας σε υψηλό επίπεδο. Εντούτοις, μεσοπρόθεσμα αναμένεται να αυξηθεί το κόστος χρηματοδότησης των τραπεζών λόγω της σταδιακής αύξησης των επιτοκίων καταθέσεων και του αυξημένου κόστους έκδοσης ομολόγων για την κάλυψη των ελάχιστων απαιτήσεων ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (MREL). Η επίτευξη των στόχων των τραπεζών για μεγέθυνση του χαρτοφυλακίου δανείων τους, εν μέσω κάμψης της οικονομικής δραστηριότητας και υψηλού κόστους χρηματοδότησης, αποτελεί προϋπόθεση για τη διατήρηση των υφιστάμενων υψηλών δεικτών αποδοτικότητας.

Η υφιστάμενη κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών κρίνεται ικανοποιητική, αλλά οι τράπεζες οφείλουν να ενισχύσουν περαιτέρω τα κεφαλαιακά τους αποθέματα. Η αυξημένη κερδοφορία διαμορφώνει ευνοϊκές συνθήκες για τη δημιουργία εσωτερικού κεφαλαίου. Σε συνδυασμό με την υλοποίηση εταιρικών ενεργειών των τραπεζών (π.χ. συνθετικές τιτλοποιήσεις, αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου για τις λιγότερο σημαντικές τράπεζες) και την έκδοση πρόσθετων κεφαλαιακών μέσων (Additional Tier 1, Tier 2) για την κάλυψη εποπτικών απαιτήσεων, η αυξημένη κερδοφορία δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την περαιτέρω ενίσχυση των κεφαλαιακών αποθεμάτων ασφαλείας πάνω από τα ελάχιστα απαιτούμενα όρια. Παρ' όλα αυτά, η μερισματική πολιτική των τραπεζών οφείλει να λαμβάνει υπόψη την αυξημένη αβεβαιότητα στο επιχειρησιακό περιβάλλον.

Η διερεύνηση της διασύνδεσης των κινδύνων της κλιματικής αλλαγής με το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί προτεραιότητα. Τα πρωτοφανούς σφοδρότητας καιρικά φαινόμενα που έπληξαν πρόσφατα μεγάλο μέρος της χώρας είχαν ως αποτέλεσμα να χαθούν ανθρώπινες ζωές, καθώς και να υπάρξουν σημαντικές επιπτώσεις στις τοπικές οικονομίες και κοινωνίες. Για την άμεση αντιμετώπιση των ζημιών και την ανακούφιση των πληγέντων, βραχυπρόθεσμα τουλάχιστον, ανακοινώθηκαν και τέθηκαν σε εφαρμογή στοχευμένα μέτρα με κυρίως δημοσιονομικό

¹⁷ Πηγή: Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, [EBA Dashboard – Q2 2023.pdf \(europa.eu\)](#). Διευκρινίζεται ότι τα στοιχεία της ΕΒΑ υπολογίζονται σε ενοποιημένη βάση και περιλαμβάνουν δάνεια προς πιστωτικά ιδρύματα και κεντρικές τράπεζες, κατά συνέπεια δεν είναι άμεσα συγκρίσιμα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Ενδεικτικά, αν συμπεριληφθούν τα δάνεια προς πιστωτικά ιδρύματα και κεντρικές τράπεζες, ο δείκτης ΜΕΔ για τα εγχώρια σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα σε ενοποιημένη βάση διαμορφώνεται σε 4,7%

αντίκτυπο, ενώ οι συνολικές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα και στο χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν έχουν ακόμη εκτιμηθεί πλήρως. Επιπρόσθετα, δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί η ενσωμάτωση συνολικά της περιβαλλοντικής διάστασης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και συνεπώς και η επίδραση που τελικά θα επιφέρει η κλιματική αλλαγή. Προς αυτή την κατεύθυνση, το Δίκτυο Κεντρικών Τραπεζών και Εποπτικών Αρχών για ένα Πράσινο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (Network for Greening the Financial System - NGFS)¹⁸ δημοσίευσε πρόσφατα μεταξύ άλλων σχετικό εννοιολογικό σημείωμα (conceptual note)¹⁹ για τα βραχυπρόθεσμα κλιματικά σενάρια που βρίσκονται στο επίκεντρο και έναν οδικό χάρτη των αναλυτικών εργασιών που θα αναλάβει με σκοπό την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής για το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Διευκρινίζεται ότι, τα βραχυπρόθεσμα σενάρια αποτελούν ένα σημαντικό βήμα για τις κεντρικές τράπεζες και τις εποπτικές αρχές προκειμένου να κατανοήσουν καλύτερα τις βραχυπρόθεσμες μακροοικονομικές επιπτώσεις της μετάβασης σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών ρύπων (net zero economy) καθώς και των συνεπειών σοβαρών φυσικών καταστροφών.²⁰

Εν κατακλείδι, η επίδραση εξωγενών παραγόντων αποτελεί την κύρια πηγή κινδύνου για το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η διαμόρφωση επαρκώς περιοριστικού επιπέδου βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ για μακρό χρονικό διάστημα εξαιτίας της διατήρησης του πληθωρισμού υψηλότερα του στόχου διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο. Η θετική επίδραση στην κερδοφορία των τραπεζών είναι αδιαμφισβήτητη, ωστόσο δοκιμάζεται η ανθεκτικότητα των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται το κόστος αναχρηματοδότησης του κρατικού χρέους. Η αναβάθμιση του αξιόχρεου του Ελληνικού Δημοσίου στην επενδυτική βαθμίδα, οι χαμηλές χρηματοδοτικές ανάγκες της επόμενης διετίας και η ευνοϊκή διάρθρωση αποπληρωμών του ελληνικού χρέους αμβλύνουν σε μεγάλο βαθμό τους κινδύνους. Επιπρόσθετα, ενέργειες οι οποίες αποσκοπούν στη διεύρυνση του υφιστάμενου ανταγωνισμού στο τραπεζικό τομέα είναι θετικές και προς όφελος των καταναλωτών. Εντούτοις, κρίνεται αναγκαίο να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του επιχειρηματικού μοντέλου των τραπεζών, ώστε να δημιουργούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις για διατηρήσιμη κερδοφορία και πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές με ευνοϊκούς όρους. Τυχόν απότομη χειροτέρευση των διεθνών χρηματοπιστωτικών συνθηκών μπορεί να έχει δυσμενείς επιδράσεις τόσο στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα όσο και στη χρηματοοικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, προκαλώντας αναταράξεις. Συνεπώς, δεν υπάρχουν περιθώρια εφησυχασμού και αναδεικνύεται η σημασία της συνέχισης της συνετής δημοσιονομικής πολιτικής, της ταχείας υλοποίησης των προωθούμενων μεταρρυθμίσεων, καθώς και της επιτάχυνσης της απορρόφησης των πόρων του NextGenerationEU για την επίτευξη διατηρήσιμης ανάπτυξης και τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

¹⁸ Στη Σύνοδο Κορυφής του Παρισιού με θέμα "Ένας πλανήτης" το Δεκέμβριο του 2017, οκτώ κεντρικές τράπεζες και εποπτικές αρχές δημιούργησαν το NGFS. Έκτοτε, τα μέλη του NGFS έχουν αυξηθεί στις πέντε ηπείρους φθάνοντας τα 127 μέλη και 20 παρατηρητές στις 13 Ιουνίου 2023 (βλ. <https://www.ngfs.net/en/about-us/membership>). Σκοπός του NGFS είναι να συμβάλει στην ενίσχυση της παγκόσμιας δράσης που απαιτείται για την επίτευξη των στόχων της Συμφωνίας των Παρισίων και να ενισχύσει το ρόλο του χρηματοπιστωτικού συστήματος στη διαχείριση των κινδύνων και στην κινητοποίηση κεφαλαίων για πράσινες επενδύσεις και επενδύσεις χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα προς μια περιβαλλοντικά βιώσιμη ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό, το NGFS καθορίζει και προωθεί βέλτιστες πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν είτε από μέλη του NGFS είτε από μη μέλη και διεξάγει ή αναθέτει αναλύσεις σχετικά με την πράσινη χρηματοδότηση.

¹⁹ [NGFS publishes a conceptual note on short-term climate scenarios |](#)

²⁰ Τα βραχυπρόθεσμα σενάρια καλύπτουν έναν ορίζοντα τριών έως πέντε ετών, οπότε επιτρέπουν την ανάλυση του μακροοικονομικού και χρηματοοικονομικού κινδύνου χωρίς τους περιορισμούς τους οποίους συνεπάγεται η μελέτη των σχέσεων μεταξύ κλίματος και οικονομίας αποκλειστικά σε μεσομακροπρόθεσμο ορίζοντα.

II. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΓΟΡΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

1. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Η ελληνική οικονομία διατήρησε σημαντικό μέρος της αναπτυξιακής της δυναμικής και το πρώτο εξάμηνο του 2023. Το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές αυξήθηκε με πιο ήπιους ρυθμούς σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η κύρια συνιστώσα της ανάπτυξης – αν και με κάποια επιβράδυνση – παρέμεινε η ιδιωτική κατανάλωση, η οποία υποστηρίχθηκε και από την αύξηση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών. Θετικά συνέβαλαν οι επενδύσεις και οι εξαγωγές τόσο των αγαθών όσο και των υπηρεσιών, ενώ η δημόσια κατανάλωση είχε οριακά θετική συμβολή. Αντίθετα, αρνητική συνεισφορά είχαν οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών.

Οι προσδοκίες των επιχειρήσεων και ο δείκτης εμπιστοσύνης των καταναλωτών παρουσίασαν βελτίωση, ειδικά τους μήνες του καλοκαιριού κυρίως λόγω της καλής τουριστικού περιόδου, αλλά επιδεινώθηκαν το Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 2023, πιθανόν αντανακλώντας την ανησυχία των επιχειρήσεων και των καταναλωτών για την οικονομική τους κατάσταση συνέπεια των φυσικών καταστροφών που έπληξαν τη χώρα. Ο Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών (PMI) κατέγραψε αύξηση της μεταποιητικής δραστηριότητας, παρά την επιδείνωση της μεταποίησης στην ευρωζώνη, αν και το Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο σημειώθηκε σημαντική επιβράδυνση

Πίνακας II.1 Το ΑΕΠ και οι κύριες συνιστώσες του (2019 – β' τρίμηνο 2023)

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές, σταθερές αγοραίες τιμές 2015)

	2019	2020	2021	2022	γ' τρίμ. 2022	δ' τρίμ. 2022	α' τρίμ. 2023	β' τρίμ. 2023
Ιδιωτική κατανάλωση	1,8	-7,4	5,8	7,4	5,5	4,0	2,5	3,2
Δημόσια κατανάλωση	2,4	3,0	1,8	2,1	-2,8	-1,9	2,1	-1,4
Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου	-2,2	2,0	19,3	11,7	8,3	14,8	8,2	7,9
<i>Κατοικίες</i>	12,6	19,0	27,3	33,7	9,9	116,1	48,0	47,0
<i>Άλλες κατασκευές</i>	-20,4	-1,7	12,8	9,5	19,5	22,1	10,4	15,0
<i>Εξοπλισμός</i>	2,5	-2,2	28,6	15,1	15,4	10,1	0,5	-1,4
Εγχώρια ζήτηση	1,2	-3,8	7,2	6,1	4,2	4,2	3,2	2,9
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	4,9	-21,5	24,2	6,2	-2,7	-2,0	7,1	0,1
<i>Εξαγωγές αγαθών</i>	2,0	4,2	14,1	3,5	0,3	-2,8	10,7	-1,8
<i>Εξαγωγές υπηρεσιών</i>	7,4	-42,6	37,5	9,3	-2,1	-3,4	6,2	1,3
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	2,9	-7,3	17,9	7,2	5,2	6,8	5,2	0,6
<i>Εισαγωγές αγαθών</i>	1,8	-3,8	17,0	8,5	8,4	4,3	2,9	-1,2
<i>Εισαγωγές υπηρεσιών</i>	6,2	-17,2	20,6	3,3	-5,2	12,9	11,8	6,1
Πραγματικό ΑΕΠ σε τιμές αγοράς	1,9	-9,3	8,4	5,6	4,1	4,8	2,0	2,7

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ και Τράπεζα της Ελλάδος.
Ετήσια στοιχεία: μη εποχικώς διορθωμένα. Τριμηνιαία στοιχεία: εποχικώς διορθωμένα.

λόγω των δυσκολιών στον εφοδιασμό και στη μεταφορά αγαθών που προκάλεσαν οι φυσικές καταστροφές. Η απασχόληση αυξήθηκε με χαμηλότερους ρυθμούς το α' εξάμηνο του 2023 σε σχέση με το 2022, ενώ ο πληθωρισμός σημείωσε σημαντική αποκλιμάκωση το εννεάμηνο του 2023 σε σχέση με τα ιστορικά υψηλά του 2022.

Αναλυτικότερα, το ΑΕΠ αυξήθηκε το α' εξάμηνο του 2023 κατά 2,4% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022, καθώς τόσο η τελική ζήτηση όσο και οι καθαρές εξαγωγές είχαν θετική συμβολή. Η ιδιωτική κατανάλωση σε πραγματικές τιμές ενισχύθηκε κατά 2,8%, λόγω της αύξησης του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών εξαιτίας των μισθολογικών αυξήσεων και της αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού. Παράλληλα, η δημόσια κατανάλωση ενισχύθηκε κατά 0,4%, ύστερα από τη μείωση που σημειώθηκε το προηγούμενο έτος.

Ο ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου αυξήθηκε κατά 8,1% το α' εξάμηνο του 2023, ως αποτέλεσμα της σημαντικής αύξησης κατά 47,5% των επενδύσεων σε "Κατοικίες" και κατά 12,7% σε "Άλλες κατασκευές". Αντίθετα, οι επενδύσεις σε εξοπλισμό υποχώρησαν, καθώς καταγράφηκε μείωση στην κατηγορία "Μηχανολογικός εξοπλισμός και οπτικά συστήματα" (-8,1%) και στην κατηγορία "Εξοπλισμός τεχνολογίας πληροφορικής και επικοινωνιών" (12,4%), ενώ η κατηγορία "Μεταφορικός εξοπλισμός" αυξήθηκε κατά 28,9%.

Η συμβολή των καθαρών εξαγωγών το 2022 στην άνοδο του ΑΕΠ ήταν οριακά θετική, 0,1 της ποσοστιαίας μονάδας, λόγω της υψηλότερης αύξησης των εξαγωγών σε σχέση με τις εισαγωγές. Οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 3,5%, αντανακλώντας τις αυξημένες εξαγωγές τόσο αγαθών όσο και υπηρεσιών. Οι εισαγωγές σημείωσαν άνοδο κατά 2,8%, λόγω της αυξημένης ζήτησης για καταναλωτικά προϊόντα και για επενδύσεις σε μεταφορικό εξοπλισμό.

Από την πλευρά της προσφοράς, η συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία αυξήθηκε κατά 2,3% το α' εξάμηνο του 2023, κυρίως λόγω της ανάπτυξης του τριτογενούς τομέα. Σε κλαδικό επίπεδο, σημαντική άνοδο σημείωσαν οι «κατασκευές» κατά 22,5%, οι «επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες» κατά 14,1%, οι «τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία» κατά 11,4%, το «χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές οχημάτων και μοτοσικλετών, μεταφορά και αποθήκευση, υπηρεσίες παροχής καταλύματος και υπηρεσίες εστίασης» κατά 1,3%, ενώ η «βιομηχανία» κατέγραψε αρνητική μεταβολή -2,0%.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2023, λόγω της βελτίωσης στο ισοζύγιο αγαθών, στο ισοζύγιο υπηρεσιών και των δευτερογενών εισοδημάτων, που εν μέρει αντισταθμίστηκε από την επιδείνωση του ισοζυγίου πρωτογενών εισοδημάτων. Οι ξένες άμεσες επενδύσεις στην Ελλάδα ανήλθαν την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2023 στα 3,5 δισεκ. ευρώ και κατευθύνονται κυρίως στην αγορά ακινήτων και στη μεταποίηση.

Η αγορά εργασίας σημείωσε περαιτέρω βελτίωση το α' εξάμηνο του 2023. Πιο συγκεκριμένα, η συνολική απασχόληση αυξήθηκε κατά 1,5%, η μισθωτή απασχόληση κατά 1,3%, ενώ οι αυτοαπασχολούμενοι αυξήθηκαν οριακά κατά 0,7%. Το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 11,5% από 13,1% την αντίστοιχη περίοδο του 2022. Σημαντικά βελτιώθηκε το ποσοστό ανεργίας τόσο στις γυναίκες (15,0% από 17,2% το α' εξάμηνο του 2022) όσο και στους νέους 20-29 ετών (21,4% από 23,5% το α' εξάμηνο του 2022). Παράλληλα, το ποσοστό μακροχρόνια ανέργων σημείωσε υποχώρηση στο 6,6% από 7,9% το α' εξάμηνο του 2022.

Οι αμοιβές μισθωτής εργασίας σε ονομαστικούς όρους αυξήθηκαν κατά 6,9% το α΄ εξάμηνο του 2023, ενώ οι αμοιβές ανά μισθωτό σε ονομαστικούς όρους αυξήθηκαν κατά 5,7%. Λόγω της αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού κατά την ίδια περίοδο, οι πραγματικές αμοιβές ανά μισθωτό αυξήθηκαν κατά 1,1%, ενισχύοντας το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Αντίστοιχα, ο Δείκτης Μισθολογικού Κόστους αυξήθηκε κατά 5,4% το α΄ εξάμηνο του 2023.

Ο πληθωρισμός, όπως μετρείται από τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ), σημείωσε σημαντική επιβράδυνση την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2023 στο 4,4%, κυρίως λόγω των σημαντικών μειώσεων στις τιμές των ενεργειακών αγαθών κατά -15,2%. Ο πυρήνας του πληθωρισμού (ΕνΔΤΚ χωρίς τις τιμές των ενεργειακών αγαθών και των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής) κατέγραψε υψηλότερο ρυθμό, 7,1%.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Τράπεζας της Ελλάδος, για το 2023 και το 2024 αναμένεται θετική μεταβολή του ΑΕΠ, ενώ στην αγορά εργασίας αναμένεται περαιτέρω αύξηση της απασχόλησης και μείωση του ποσοστού ανεργίας. Ο πληθωρισμός εκτιμάται ότι θα αποκλιμακωθεί σημαντικά το 2023, κυρίως λόγω της υποχώρησης των τιμών της ενέργειας και της επίδρασης των μέτρων νομισματικής πολιτικής.

2. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Την περίοδο Ιουλίου-Οκτωβρίου 2023 υιοθετήθηκαν επιπλέον δημοσιονομικές παρεμβάσεις για τη στήριξη των εισοδημάτων και την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, καθώς και των οικονομικών συνεπειών των φυσικών καταστροφών. Ως εκ τούτου, επιπλέον των αναθεωρημένων προβλέψεων της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού (ΠΥ) σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σταθερότητας (ΠΣ) 2023, ψηφίστηκαν δύο συμπληρωματικοί προϋπολογισμοί συνολικού ύψους 1,3 δισεκ. ευρώ.

Οι νέες δημοσιονομικές παρεμβάσεις για τη στήριξη των εισοδημάτων αφορούν ως επί το πλείστον (α) έκτακτη οικονομική ενίσχυση προς συνταξιούχους που δεν έλαβαν αύξηση στις συντάξεις τους το 2023 λόγω προσωπικής διαφοράς, (β) θεσμοθέτηση του youth pass για κάθε νέο ηλικίας 18 και 19 ετών για μεταφορές και πολιτιστικές και τουριστικές δραστηριότητες και (γ) αναδρομική αναπροσαρμογή του μισθολογίου των μελών του διδακτικού-ερευνητικού προσωπικού (ΔΕΠ) των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Επιπλέον, οι παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης συνεχίστηκαν με διάφορες μορφές, όπως (α) επιδοτήσεις της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου προς νοικοκυριά και αγρότες, μειωμένες έναντι του 2022 λόγω της αποκλιμάκωσης των τιμών της ενέργειας, (β) αύξηση του επιδόματος θέρμανσης και διεύρυνση των δικαιούχων, (γ) υιοθέτηση του market pass για τη βραχυχρόνια αντιμετώπιση του υψηλού κόστους στην αγορά τροφίμων και (δ) επιστροφή του ειδικού φόρου κατανάλωσης (ΕΦΚ) στο αγροτικό πετρέλαιο. Η χρηματοδότηση των παρεμβάσεων αυτών διευκολύνθηκε από τα αυξημένα έσοδα του Ταμείου Ενεργειακής Μετάβασης, μέσω κυρίως της φορολόγησης των έκτακτων κερδών των παραγωγών ενέργειας και των διυλιστηρίων και των αυξημένων εσόδων από τις δημοπρασίες δικαιωμάτων ρύπων, και ως εκ τούτου δεν επιβάρυνε τον κρατικό προϋπολογισμό.

Οι παραπάνω εξελίξεις ενσωματώθηκαν στις προβλέψεις του Προσχεδίου του ΠΥ του 2024 που δημοσιεύθηκε στις 2 Οκτωβρίου 2023. Σύμφωνα με το Προσχέδιο, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ) κατά ESA το 2023 εκτιμάται σε πλεόνασμα 1,1% του ΑΕΠ, έναντι 0,1% του ΑΕΠ το 2022, στο ίδιο επίπεδο με την πρόβλεψη στο ΠΣ 2023, βελτιωμένο έναντι του στόχου στον Προϋπολογισμό του 2023 για πρωτογενές πλεόνασμα 0,7% του ΑΕΠ.

Η αύξηση του πρωτογενούς πλεονάσματος έναντι του 2022 οφείλεται στα αυξημένα έσοδα από φόρους και ασφαλιστικές εισφορές, χάρη στην αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας και των ηλεκτρονικών συναλλαγών καθώς και στην αύξηση μισθών και συντάξεων. Η απόδοση των φορολογικών εσόδων ξεπέρασε τόσο το στόχο του αρχικού ΠΥ για το 2023 όσο και τον προς τα πάνω αναθεωρημένο στόχο στο ΠΣ. Η υπεραπόδοση οφείλεται κυρίως στην αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών και της φορολογικής συμμόρφωσης, καθώς και στον οριακά μεγαλύτερο ονομαστικό ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης έναντι των προβλέψεων του ΠΣ. Ο δημοσιονομικός χώρος που δημιουργήθηκε επέτρεψε τη χρηματοδότηση των επιπλέον παρεμβάσεων που υιοθετήθηκαν κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους χωρίς το πρωτογενές αποτέλεσμα να αποκλίνει από την πρόβλεψη του ΠΣ.

Παράλληλα, εκτιμάται σημαντική αποκλιμάκωση του χρέους της γενικής κυβέρνησης (ΓΚ) κατά 12,1 ποσ. μον. του ΑΕΠ έναντι του 2022, σε 159,3% του ΑΕΠ. Αυτή η εξέλιξη αποδίδεται πρωτίστως στη μειωτική συμβολή, κατά 9,0 ποσ. μον. του ΑΕΠ, της διαφοράς του έμμεσου επιτοκίου δανεισμού και του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης (snowball effect) και δευτερευόντως στο πρωτογενές πλεόνασμα.

Για το 2024, σύμφωνα με το Προσχέδιο, προβλέπεται περαιτέρω αύξηση του πρωτογενούς πλεονάσματος της ΓΚ σε 2,1% του ΑΕΠ, η οποία εξηγείται κυρίως από την προβλεπόμενη αύξηση των φορολογικών εσόδων και των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές λόγω της ενίσχυσης του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας. Επίσης προβλέπεται περαιτέρω αποκλιμάκωση του δημόσιου χρέους κατά 7,1 ποσ. μον. του ΑΕΠ, χάρη πρωτίστως στη μειωτική συμβολή, κατά 4,3 ποσ. μον. του ΑΕΠ, του αποτελέσματος “χιονοστιβάδας” (snowball effect) και δευτερευόντως στο πρωτογενές πλεόνασμα.

Στην πρόβλεψη περιλαμβάνονται νέα μέτρα με ισχύ από το 2024, με κυριότερα (α) την αναμόρφωση του μισθολογίου στο δημόσιο τομέα, (β) την αύξηση του αφορολόγητου κατά 1.000 ευρώ στους φορολογούμενους με εξαρτώμενα τέκνα, (γ) τη μείωση του ΕΝΦΙΑ κατά 10% για κατοικίες που ασφαλίζονται για φυσικές καταστροφές και (δ) την εισαγωγή ΦΠΑ 13% στις βραχυχρόνιες μισθώσεις ακινήτων για εκμισθωτές που είναι νομικά πρόσωπα και στα φυσικά πρόσωπα με τρία ή περισσότερα εκμισθωμένα ακίνητα. Επιπλέον, από τον Ιανουάριο του 2024 (ε) αίρεται το πάγωμα των τριετιών στους μισθωτούς, (στ) καταργείται η μείωση 30% επί των συντάξεων για τους απασχολούμενους συνταξιούχους και αντικαθίσταται με εισφορά 10% επί των πρόσθετων αμοιβών που λαμβάνουν από την εργασία τους και (ζ) αυξάνονται εκ νέου οι συντάξεις κατά το μέσο όρο της αύξησης του ΑΕΠ και του πληθωρισμού 2023 (κατά 3,1%).

Σημειώνεται ότι το έτος 2024 χαρακτηρίζεται από την απενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ). Η πρόβλεψη για το δημοσιονομικό αποτέλεσμα το 2024 (έλλειμμα 1% του ΑΕΠ) ικανοποιεί το κριτήριο του ΣΣΑ για έλλειμμα μικρότερο του 3% του ΑΕΠ. Επιπλέον, η προβλεπόμενη μείωση του χρέους κατά 7,1 ποσ. μον. του ΑΕΠ το 2024 είναι μεγαλύτερη από αυτή που απαιτεί η ικανοποίηση του σχετικού κριτηρίου του υφιστάμενου ΣΣΑ (5 ποσ. μον. του ΑΕΠ).

Οι εκτιμήσεις του Προσχεδίου για το 2023, καθώς και η πρόβλεψη για το 2024, είναι συμβατές με τις δημοσιονομικές προβλέψεις της Τράπεζας της Ελλάδος. Η δημοσιονομική πολιτική το 2023 και το 2024, παρά την απόσυρση των έκτακτων μέτρων στήριξης, εκτιμάται οριακά επεκτατική, εξαιτίας των αυξημένων δαπανών για επενδύσεις μέσω του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθε-

κτικότητας. Ως εκ τούτου η δημοσιονομική πολιτική παραμένει εν πολλοίς συμβατή με την προσπάθεια της νομισματικής πολιτικής να συγκρατήσει τον πληθωρισμό. Συνολικά, η εκτιμώμενη κατεύθυνση της δημοσιονομικής πολιτικής (fiscal stance) την περίοδο 2023-24 είναι σύμφωνη με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το συντονισμό των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών: αφενός περιλαμβάνει την απόσυρση των έκτακτων μέτρων στήριξης και τη σταδιακή μείωση των ελλειμμάτων, διαφυλάσσοντας αφετέρου τη δημοσιονομική ώθηση από τις δημόσιες επενδύσεις που χρηματοδοτούνται από το Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας ώστε να στηριχθεί τόσο η ανάκαμψη της οικονομίας όσο και η πράσινη και ψηφιακή μετάβαση.

Το δεύτερο εξάμηνο του 2023 η ΕΚΤ συνέχισε την αυστηροποίηση της νομισματικής πολιτικής, εντείνοντας την προσπάθεια να συγκρατήσει την άνοδο του πληθωρισμού. Ως εκ τούτου, οι αποδόσεις των τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου διατηρήθηκαν σε υψηλό επίπεδο. Παρά την επιδείνωση του διεθνούς περιβάλλοντος και την αυξημένη αβεβαιότητα, η ανθεκτικότητα της ελληνικής οικονομίας αναγνωρίστηκε από τους οργανισμούς αξιολόγησης, με αποκορύφωμα την αναβάθμιση σε επενδυτική κατηγορία τον Αύγουστο από τον Scope, το Σεπτέμβριο από τον DBRS και τον Οκτώβριο από τον S&P, ενώ το Σεπτέμβριο ο οίκος Moody's αναβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα του Ελληνικού Δημοσίου κατά δύο βαθμίδες, σε μία μόνο βαθμίδα κάτω από την επενδυτική κατηγορία.

Η αναβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης του Ελληνικού Δημοσίου στην επενδυτική κατηγορία αποτελεί σημαντικό ορόσημο για την αναγνώριση της αξιοπιστίας της ασκούμενης οικονομικής πολιτικής τα τελευταία χρόνια ενώ καθιστά τους τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου αποδεκτούς από την ΕΚΤ ως εγγύηση για την παροχή ρευστότητας μέσω των πράξεων ανοιχτής αγοράς στις ελληνικές τράπεζες χωρίς την εφαρμογή παρέκκλισης (waiver) από τις ελάχιστες απαιτήσεις πιστοληπτικής διαβάθμισης. Παρότι τα επιτόκια παραμένουν αυξημένα λόγω της περαιτέρω σύσφιγξης της νομισματικής πολιτικής, τα spreads των ελληνικών ομολόγων έναντι των αντίστοιχων γερμανικών συνεχίζουν την καθοδική πορεία τους από την αρχή του έτους. Η ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας και από του υπόλοιπους οίκους αξιολόγησης θα οδηγήσει σε πολύ μεγάλη διεύρυνση της επενδυτικής βάσης για τα ελληνικά κρατικά ομόλογα, προσελκύοντας νέα επενδυτικά κεφάλαια, με αποτέλεσμα τη συγκράτηση των ανοδικών επιδράσεων που ασκεί στις αποδόσεις τους η αυστηροποίηση των διεθνών νομισματικών και χρηματοπιστωτικών συνθηκών. Επίσης, η αναβάθμιση του αξιόχρεου των ελληνικών τίτλων ασκεί θετική επίδραση και στις ελληνικές επιχειρήσεις και τις τράπεζες μέσω της μείωσης του κόστους δανεισμού τους και της προσέλκυσης νέων κεφαλαίων. Επιπλέον διευκολύνεται περαιτέρω η ενεργητική διαχείριση του δημοσίου χρέους, ενισχύοντας τη ρευστότητα στην αγορά κρατικών τίτλων, μειώνοντας τη μεγάλη μεταβλητότητα στις τιμές των ομολόγων στη δευτερογενή αγορά. Η ενισχυμένη πρόσβαση στις αγορές παρέχει ευελιξία στη διαχείριση των αναγκών ρευστότητας και των απαιτήσεων χρηματοδότησης από τον ΟΔΔΗΧ. Συνεπώς η εμβάθυνση της αγοράς ομολόγων θα επιτρέψει το δανεισμό με συγκριτικά μεγαλύτερης διάρκειας ομόλογα, διατηρώντας σχετικά μεγάλη τη μεσοσταθμική διάρκεια του δημοσίου χρέους και χαμηλές τις ετήσιες χρηματοδοτικές ανάγκες. Ωστόσο, η προσπάθεια ενίσχυσης της αξιοπιστίας της οικονομικής πολιτικής και η διαφύλαξη της δημοσιονομικής υπευθυνότητας θα πρέπει να συνεχιστεί καθώς η πιστοληπτική διαβάθμιση της χώρας υπολείπεται ακόμα της κατηγορίας που βρισκόταν το 2009, πριν το ξέσπασμα της κρίσης χρέους.

Σε ένα περιβάλλον υψηλού πληθωρισμού, χαμηλότερων ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης, υψηλών επιτοκίων για μεγάλο χρονικό διάστημα και αυξημένης αβεβαιότητας λόγω των διαδοχικών

κρίσεων, με τις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης να γίνονται ολοένα και πιο εμφανείς, η αξιοπιστία στην άσκηση οικονομικής πολιτικής με μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό λαμβάνει καθοριστική σημασία. Επιπλέον, η νομισματική και δημοσιονομική πολιτική πρέπει να είναι καλά συντονισμένες, ώστε να διασφαλίζεται αφενός η σταθερότητα των τιμών και η χρηματοπιστωτική σταθερότητα, και αφετέρου η δημοσιονομική βιωσιμότητα.

Συνεπώς, για όσο διάστημα είναι απαραίτητη η αυστηροποίηση της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ με στόχο τη μείωση του πληθωρισμού στο στόχο του 2% μεσοπρόθεσμα, η κατεύθυνση της δημοσιονομικής πολιτικής θα πρέπει να είναι περιοριστική, ώστε να μη δημιουργείται πλεονάζουσα ζήτηση που θα μπορούσε να ενισχύσει περαιτέρω τις τρέχουσες πληθωριστικές πιέσεις. Είναι κρίσιμο οι εθνικές πολιτικές να συμβάλλουν στη συγκράτηση των πληθωριστικών προσδοκιών, ώστε να αποφευχθεί ένα σπирάλ αυξητικής δυναμικής των τιμών, που θα οδηγούσε σε εντονότερη και μεγαλύτερης διάρκειας σύσφιξη της νομισματικής πολιτικής. Η ταχεία υιοθέτηση του νέου δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ θα συμβάλει στη μείωση της αβεβαιότητας και στην ενίσχυση της σαφήνειας και αξιοπιστίας σχετικά με τη μελλοντική κατεύθυνση και το συντονισμό της δημοσιονομικής πολιτικής στην ευρωζώνη.

Επιπλέον, η πρόσφατη διεθνής εμπειρία των καταστροφικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, και ειδικότερα στην περιοχή του ευρωπαϊκού νότου, κατέδειξε την ανάγκη πρόβλεψης ειδικών κονδυλίων για την προσαρμογή και την παροχή έκτακτης βοήθειας, πέρα από τις απαραίτητες επενδύσεις για τον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης σε μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Το αυξημένο κόστος των φυσικών καταστροφών θα πρέπει να καλύπτεται είτε από ευρωπαϊκά κονδύλια είτε από πρόσθετες πηγές εσόδων, ώστε να μην διαταράσσεται η δημοσιονομική σταθερότητα. Παράλληλα, η προώθηση της ιδιωτικής ασφάλισης περιουσιακών στοιχείων κρίνεται επιβεβλημένη για την κάλυψη και αντιμετώπιση των κινδύνων της κλιματικής αλλαγής, καθώς ο δημόσιος τομέας δεν δύναται να αναλάβει μόνος του όλο το βάρος των αποζημιώσεων και της αποκατάστασης των υποδομών.

Συνεπώς σε αυτό το νέο οικονομικό περιβάλλον προτεραιότητα θα πρέπει επίσης να δοθεί στη καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, που θα δημιουργήσει επιπλέον δημοσιονομικό χώρο, ικανό για μια ευρύτερη μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος και προώθηση της φορολογικής δικαιοσύνης. Μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση περιλαμβάνουν: (α) την περαιτέρω διεύρυνση των ηλεκτρονικών συναλλαγών με την επέκταση της χρήσης των φορητών μηχανών διενέργειας συναλλαγών (POS) σε περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες, (β) την παροχή κινήτρων για πληρωμές μέσω χρεωστικών καρτών, αλλά και μέσω τραπεζών, (γ) την παροχή κινήτρων με τη μορφή φοροαπαλλαγών για την αποκάλυψη συναλλαγών σε κλάδους υψηλής φοροδιαφυγής, (δ) τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης μέσω της βελτίωσης της φορολογικής συμμόρφωσης, (ε) τη συνέχιση της αναβάθμισης των ηλεκτρονικών εργαλείων της ΑΑΔΕ που διευρύνει τις δυνατότητες διαχείρισης και αξιοποίησης των πληροφοριών που συλλέγονται μέσω των ηλεκτρονικών συναλλαγών και (στ) τη προσπάθεια δημιουργίας φορολογικής συνείδησης και καλλιέργειας φορολογικής παιδείας. Με αυτόν τον τρόπο η φορολογική πολιτική μπορεί να έχει αναπτυξιακό προσανατολισμό, αμβλύνοντας τις επιπτώσεις του οικονομικού κύκλου λειτουργώντας αντικυκλικά, και, παράλληλα, κατανέμοντας το φορολογικό βάρος δίκαια και αναλογικά.

Επιπλέον, προκειμένου να βελτιωθεί η ανθεκτικότητα της οικονομίας καθώς και τα δημοσιονομικά μεγέθη, χρειάζεται να ενισχυθεί και να θωρακιστεί η δυνητική παραγωγή μέσω τόνωσης των επενδύσεων, της καινοτομίας και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Σε αυτό το πλαίσιο,

η αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων του Μηχανισμού Ανάκαμψης είναι καθοριστικός παράγοντας για την υλοποίηση των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων, καθώς και για την κάλυψη του επενδυτικού κενού και, ειδικότερα, την ενίσχυση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο, καθαρή ενέργεια και ψηφιακές τεχνολογίες.

3. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

3.1 ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΑΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής της χρηματοδότησης των νοικοκυριών²¹ από τα εγχώρια Νομισματικά και Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (NXI) παρέμεινε αρνητικός το 2022 και καθ' όλη τη διάρκεια του 2023 (Σεπτέμβριος 2023: -2,3%, – βλ. Διάγραμμα II.1). Αναλυτικότερα, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των στεγαστικών δανείων παρέμεινε αρνητικός (Σεπτέμβριος 2023: -3,7%), ενώ από το Μάρτιο του 2022 ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής για τα καταναλωτικά δάνεια έγινε θετικός (Σεπτέμβριος 2023: 2,6%). Η χρηματοδότηση προς τα νοικοκυριά από τα εγχώρια NXI ως ποσοστό του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματός τους ανήλθε σε 27% το Μάρτιο του 2023, από 28,1% το Δεκέμβριο του 2022.

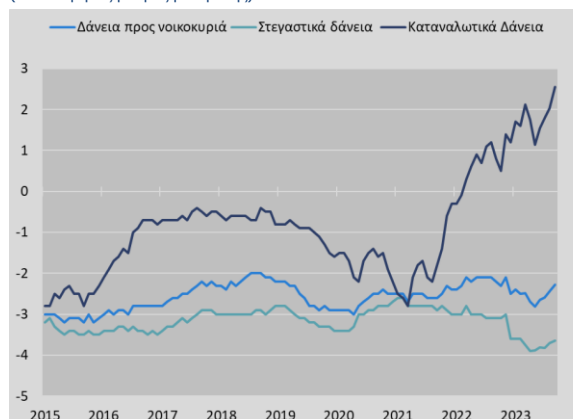
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έρευνας Τραπεζικών Χορηγήσεων,²² για τα στεγαστικά δάνεια αναφέρθηκε παροδική αύξηση της ζήτησης το β' τρίμηνο 2023²³ και μείωση της ζήτησης το γ' τρίμηνο του 2023. Παράλληλα, τα πιστωτικά ιδρύματα ανέφεραν ότι η ζήτηση καταναλωτικών και λοιπών δανείων έμεινε σχεδόν αμετάβλητη κατά τη διάρκεια του 2023. Από την πλευρά της προσφοράς δανείων, παρατηρείται ότι οι συνολικοί όροι και προϋποθέσεις χορήγησης νέων δανείων παρέμειναν σχεδόν αμετάβλητοι εντός του 2023. Επίσης, το ποσοστό απόρριψης καταναλωτικών και λοιπών δανείων παρουσίασε μικρή μείωση το α' τρίμηνο με σταθεροποίηση το β' και γ' τρίμηνο του 2023, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα στεγαστικά δάνεια συνολικά δεν παρουσίασε αξιοσημείωτη μεταβολή.

3.2 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Η αύξηση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ από τον Ιούλιο του 2022 και μετά, επηρέασε σταδιακά τα εγχώρια τραπεζικά επιτόκια. Το μέσο επιτόκιο στα υφιστάμενα υπόλοιπα των δανείων προς τα νοικοκυριά αυξήθηκε κατά 207 μονάδες βάσης (Σεπτέμβριος 2023: 6,1%, Ιούλιος 2022: 4,0%), αντανακλώντας τη σύσφιγξη της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ. Η αύξηση

Διάγραμμα II.1 Χρηματοδότηση προς τα νοικοκυριά και τα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα από τα εγχώρια NXI (2015 – Σεπτέμβριος 2023)

(Δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Οι ρυθμοί προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, συναλλαγματικές διαφορές και ανασταξινόμησης.

²¹ Περιλαμβάνεται και η χρηματοδότηση προς τα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα από τα εγχώρια NXI.

²² Έρευνα Τραπεζικών Χορηγήσεων.

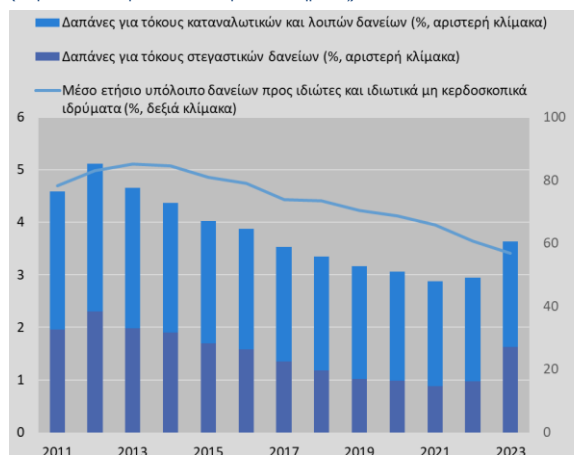
²³ Η παροδική αύξηση της ζήτησης στεγαστικών δανείων το β' τρίμηνο του 2023 μπορεί να οφείλεται στο Πρόγραμμα χορήγησης στεγαστικών δανείων «Σπίτι μου».

αυτή ήταν πιο αισθητή στα μακροπρόθεσμα στεγαστικά δάνεια. Ειδικότερα, το μέσο επιτόκιο στα υφιστάμενα υπόλοιπα στεγαστικών δανείων με διάρκεια άνω των πέντε ετών αυξήθηκε κατά 226 μονάδες βάσης (Σεπτέμβριος 2023: 4,4%, Ιούλιος 2022: 2,2%), ενώ στα στεγαστικά δάνεια με διάρκεια από ένα έως πέντε έτη αυξήθηκε μόνο κατά 127 μονάδες βάσης (Σεπτέμβριος 2023: 5,2%, Ιούλιος 2022: 3,9%). Κατ' αντιστοιχία, η αύξηση στο μέσο επιτόκιο στα υφιστάμενα υπόλοιπα των καταναλωτικών και λοιπών δανείων προς τα νοικοκυριά διαμορφώθηκε ανάλογα με τη διάρκεια του δανείου (69 μονάδες βάσης για δάνεια με διάρκεια έως ένα έτος, 118 μονάδες βάσης για τα δάνεια με διάρκεια άνω του ενός έτους και έως πέντε έτη, και 170 μονάδες βάσης για τα δάνεια με διάρκεια άνω των πέντε ετών).

Οι δαπάνες για τόκους ως ποσοστό του μέσου ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών παρουσίασαν για τα στεγαστικά δάνεια σημαντική αύξηση το 2023 εξαιτίας της αύξησης των επιτοκίων των υφιστάμενων δανείων, ενώ έμειναν σχεδόν αμετάβλητες για τα καταναλωτικά και λοιπά δάνεια (βλ. Διάγραμμα Π.2). Ωστόσο, το μέσο ετήσιο υπόλοιπο των δανείων προς τα νοικοκυριά ως ποσοστό του μέσου ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματός τους μειώθηκε περαιτέρω χάρη στη μείωση του μέσου υπολοίπου των δανείων προς τα νοικοκυριά και στην αύξηση του μέσου ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών.

Διάγραμμα Π.2 Χρέος νοικοκυριών και δαπάνες για τόκους στεγαστικών, καταναλωτικών και λοιπών δανείων ως προς το μέσο ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα (2011 – 2023)

(% μέσου ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος)

Πηγές: Εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος και Ελληνική Στατιστική Αρχή.

1. Οι δαπάνες για τόκους προσεγγίζονται με το γινόμενο του σταθμισμένου επιτοκίου κατά κατηγορία στα υφιστάμενα ενήμερα δάνεια επί το μέσο ετήσιο υπόλοιπο της συνολικής χρηματοδότησης προς τα νοικοκυριά κατά κατηγορία χρηματοδότησης.
2. Η χρηματοδότηση προς τα νοικοκυριά περιλαμβάνει στεγαστικά, καταναλωτικά και λοιπά δάνεια που βρίσκονται στους ισολογισμούς των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων και των εταιριών διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ) που λειτουργούν στην Ελλάδα. Για το 2023 έχουν ληφθεί υπόψη τα υπόλοιπα δανείων της περιόδου γ' τρίμηνο 2022 – β' τρίμηνο 2023.
3. Η χρηματοδότηση προς τα νοικοκυριά περιλαμβάνει και τα πτωχοποιημένα δάνεια που παραμένουν στους ισολογισμούς των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων (όπως συνθετικές πτωχοποιήσεις).
4. Το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα σε ετήσια βάση προκύπτει ως το άθροισμα τεσσάρων τριμηνιαίων παρατηρήσεων εισοδήματος. Ως μέσο ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα κάθε έτους λαμβάνεται η μέση τιμή των ετησιοποιημένων παρατηρήσεων ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των τεσσάρων αντίστοιχων τριμήνων. Η τελευταία παρατήρηση για το 2023 λαμβάνει υπόψη τα στοιχεία της περιόδου β' τρίμηνο 2022 – α' τρίμηνο 2023.

3.3 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Η εξέλιξη του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών αποτελεί βασικό προσδιοριστικό παράγοντα για την ευχέρεια εξυπηρέτησης των δανειακών τους υποχρεώσεων. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία των τριμηνιαίων μη χρηματοοικονομικών λογαριασμών των θεσμικών τομέων που καταρτίζει η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), το ονομαστικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών αυξήθηκε κατά 11,3% το α' τρίμηνο του 2023 σε ετήσια βάση, ενώ το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα αυξήθηκε κατά 5,8% ως συνέπεια του πληθωρισμού. Η αύξηση του ονομαστικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών την εν λόγω περίοδο αποδίδεται κυρίως στη θετική συμβολή του εισοδήματος των αυτοαπασχολούμενων, η σημαντική άνοδος του οποίου μπορεί να αποδοθεί στην ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας και ενδεχομένως στη μετακύλιση του υψηλού πληθωρισμού στις τιμές των υπηρεσιών των ελεύθερων επαγγελμα-

τιών. Θετική ήταν επίσης η συμβολή του εισοδήματος εξαρτημένης εργασίας, η άνοδος του οποίου αποδίδεται πρωτίστως στην αύξηση της απασχόλησης και δευτερευόντως στην άνοδο των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας ανά απασχολούμενο.

Παράλληλα, η αγορά εργασίας εξακολούθησε να παρουσιάζει βελτίωση με το ποσοστό ανεργίας να υποχωρεί στο 10,0% το Σεπτέμβριο του 2023. Επίσης, θετική εξέλιξη αποτελεί η μείωση του ποσοστού ανεργίας των νέων ηλικίας έως 24 ετών σε 19,4%.

3.4 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Η αυξητική τάση στις τιμές των οικιστικών ακινήτων συνεχίστηκε και το α' εξάμηνο του 2023. Αναλυτικότερα, οι τιμές των διαμερισμάτων (σε ονομαστικούς όρους) αυξήθηκαν το β' τρίμηνο του 2023 κατά 13,9% σε ετήσια βάση, έναντι αύξησης κατά 11,8% το 2022. Οι τιμές των νέων διαμερισμάτων (ηλικίας έως 5 ετών) το β' τρίμηνο 2023 αυξήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 13,8%, ενώ οι τιμές των παλαιών διαμερισμάτων κατά 14,1%. Με διάκριση κατά γεωγραφική περιοχή, ισχυροί ετήσιοι ρυθμοί αύξησης στις τιμές των διαμερισμάτων καταγράφηκαν στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας και πιο συγκεκριμένα στη Θεσσαλονίκη (16,4%) και σε άλλες μεγάλες πόλεις (14,6%), οι οποίοι υπερβαίνουν τον αντίστοιχο μέσο ρυθμό αύξησης για το σύνολο της χώρας.

Οι προσδοκίες για την ελληνική αγορά οικιστικών ακινήτων παραμένουν θετικές, παρά τις αβεβαιότητες στην εγχώρια και την παγκόσμια οικονομία. Βραχυπρόθεσμα, εκτιμάται ότι το επενδυτικό ενδιαφέρον, κυρίως από το εξωτερικό, θα παραμένει έντονο ειδικά για συγκεκριμένες προνομιακές θέσεις στο λεκανοπέδιο της Αττικής και για περιοχές με τουριστικά χαρακτηριστικά. Μεσοπρόθεσμα, πρωτοβουλίες σχετικές με τη στήριξη συγκεκριμένων κατηγοριών νοικοκυριών (π.χ. νέοι, ευάλωτες κοινωνικές ομάδες) (π.χ. πρόγραμμα «Σπίτι μου» – βλ. Πλαίσιο Π.1) για την απόκτηση κατοικίας αναμένεται να συμβάλουν στην τόνωση της ζήτησης, ενώ αντίστοιχες πρωτοβουλίες για την ανακαίνιση παλαιών κατοικιών (π.χ. πρόγραμμα «Ανακαινίζω» - «Εξοικονομώ») αναμένεται να συμβάλουν στη βελτίωση του κτιριακού αποθέματος.

Ωστόσο, επισημαίνεται ότι η αγορά οικιστικών ακινήτων σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκονται ήδη σε πορεία σημαντικής διόρθωσης αναφορικά με τον αριθμό των συναλλαγών, τις τιμές και τις αποδόσεις.

Πλαίσιο Π.1 Πρόγραμμα «Σπίτι μου» για τη χορήγηση χαμηλότοκων ή άτοκων στεγαστικών δανείων προς νέους/νέες για την αγορά πρώτης κατοικίας

Το πρόγραμμα «Σπίτι μου» (εφεξής «το Πρόγραμμα»), με αντικείμενο τη χορήγηση χαμηλότοκων ή άτοκων δανείων από πιστωτικά ιδρύματα σε νέα άτομα ή νέα ζευγάρια με σκοπό την απόκτηση πρώτης κατοικίας με συγχρηματοδότηση από τη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), θεσπίστηκε το Δεκέμβριο του 2022 με τον ν. 5006/2022 (ΦΕΚ Α' 239/22-12-2022). Το πρόγραμμα εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο στεγαστικής πολιτικής για τους νέους, το οποίο μεταξύ άλλων περιλαμβάνει τη σύμπραξη με τον ιδιωτικό τομέα για την αξιοποίηση ακινήτων του δημόσιου τομέα με σκοπό τη διάθεσή τους ως κατοικιών έναντι ελεγχόμενου μισθώματος και την αύξηση του διαθέσιμου κτιριακού αποθέματος με την επιδότηση της επισκευής κενών οικιών και διαμερισμάτων που θα διατεθούν για κατοικία. Με την Κ.Υ.Α. 189/2023 (ΦΕΚ Β' 1180/01-03-2023) ρυθμίστηκαν ειδικότερα και λεπτομερειακά θέματα σχετικά με τη λειτουργία του προγράμματος και με το άρθρο 59 του ν. 5045/2023 (ΦΕΚ Α' 136/29-

07-2023) ο προϋπολογισμός του προγράμματος διπλασιάστηκε και διαμορφώθηκε σε 750 εκ. ευρώ.

Σύμφωνα με τους όρους του Προγράμματος,¹ το δάνειο χρηματοδοτείται κατά εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%) από τη Δ.ΥΠ.Α. Για το ποσοστό του δανείου που χρηματοδοτείται από τη Δ.ΥΠ.Α. δεν οφείλεται τόκος, ενώ για περιπτώσεις ζευγαριών με τρία ή περισσότερα παιδιά το δάνειο είναι άτοκο στο σύνολό του. Το δάνειο δεν υπόκειται σε εισφορά του ν. 128/1975. Η διάρκειά του δεν μπορεί να υπερβαίνει τα τριάντα (30) έτη, ενώ δύναται να καλύπτει έως και το 90% της εμπορικής αξίας του ακινήτου, όπως αυτή αποτυπώνεται στο συμβόλαιο αγοράς. Επίσης, οι δανειακές συμβάσεις που καταρτίζονται στο πλαίσιο του Προγράμματος εξαιρούνται από τον ν. 4438/2016 (ΦΕΚ Α' 220/28-11-2016).

Το χρηματοδοτούμενο ακίνητο θα πρέπει να χρησιμοποιείται για κατοικία, να έχει αξία έως 200.000 ευρώ, όπως αυτή αποτυπώνεται στο συμβόλαιο αγοράς, μέγεθος έως 150 τ.μ. και να έχει παλαιότητα τουλάχιστον δεκαπέντε (15) έτη κατά το χρόνο της αγοράς.

Σε ό,τι αφορά την διαδικασία ένταξης στο Πρόγραμμα, αυτή περιλαμβάνει τον έλεγχο από την πλευρά του πιστωτικού ιδρύματος της εκπλήρωσης των απαιτούμενων κριτηρίων και τη χορήγηση της οικονομικής προέγκρισης, η οποία παρέχεται εντός εξήντα (60) ημερών από την αίτηση. Η προέγκριση αυτή ισχύει για εξήντα (60) ημέρες από τη γνωστοποίησή της στο δανειολήπτη. Εντός αυτής της προθεσμίας ο δανειολήπτης οφείλει να γνωστοποιήσει στο πιστωτικό ίδρυμα το αιτούμενο ποσό δανείου, το ακίνητο που προτίθεται να αγοράσει και την τιμή στην οποία προτίθεται να το αγοράσει και να προσκομίσει τα έγγραφα που απαιτούνται, ώστε το πιστωτικό ίδρυμα να κάνει τον απαραίτητο έλεγχο για την ένταξη της αίτησης στο Πρόγραμμα.

Στη συνέχεια εκκινεί ο νομικός και τεχνικός έλεγχος του προς αγορά ακινήτου, ο οποίος πρέπει να διενεργηθεί έως και εξήντα (60) ημέρες από την ημερομηνία της ένταξης της αίτησης στο Πρόγραμμα. Ο μέγιστος χρόνος για την υπογραφή της σύμβασης και την εκταμίευση του δανείου είναι έξι (6) μήνες από την ημερομηνία ένταξης της αίτησης στο Πρόγραμμα, προθεσμία που δύναται να παραταθεί για επιπλέον δύο (2) μήνες. Μετά την παρέλευση αυτού του χρονικού διαστήματος η αίτηση ακυρώνεται και αποδεδμεύεται ο προϋπολογισμός της.

Σύμφωνα με Δελτίο Τύπου που εξέδωσε η Δ.ΥΠ.Α.,² το Πρόγραμμα έχει συγκεντρώσει έντονο ενδιαφέρον, με την κατάθεση περίπου 40.000 αιτήσεων από την έναρξή του στις 3 Απριλίου 2023. Από αυτές, ήδη οι 23.875 έλαβαν προέγκριση και 9.378 προχώρησαν στο στάδιο της έγκρισης, δεσμεύοντας 742 εκατ. ευρώ από τον συνολικό προϋπολογισμό των 750 εκατ. ευρώ της Δ.ΥΠ.Α. για το Πρόγραμμα. Τα δύο τρίτα των εγκεκριμένων δανείων αφορούν νέα ζευγάρια, ενώ το 88% αφορά δικαιούχους με ετήσιο εισόδημα κάτω από 24.000 ευρώ. Τα περισσότερα δάνεια έχουν εγκριθεί στην Περιφέρεια Αττικής (39%) και στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (22%) και ακολουθούν οι Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (7%), Θεσσαλίας (6%) και Δυτικής Ελλάδας (6%). Οι εγκρίσεις αφορούν σε δάνεια συνολικού ύψους 989,5 εκατ. ευρώ και το μέσο ύψος του δανείου ανέρχεται σε 105.510 ευρώ.

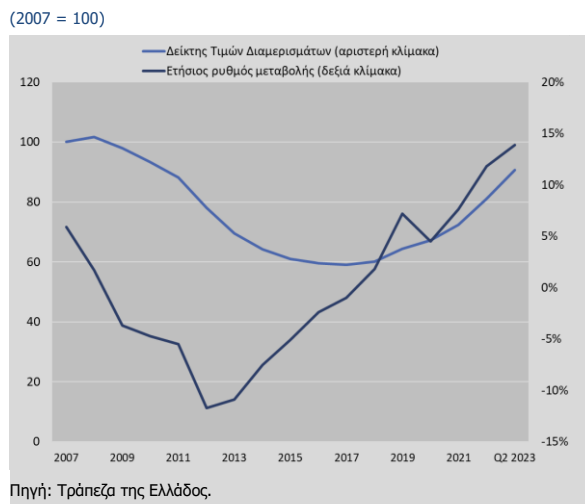
Το Πρόγραμμα, λόγω του μεγέθους του και του σύντομου χρονικού ορίζοντα υλοποίησής του, ενδέχεται να επηρεάσει τη ζήτηση για οικιστικά ακίνητα που πληρούν τις προϋποθέσεις του, καθώς και να ενισχύσει τις εκταμιεύσεις στεγαστικών δανείων εντός του 2023.

¹ Πρόγραμμα «Σπίτι μου» - ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (dypa.gov.gr)

² Δελτίο Τύπου Δ.ΥΠ.Α. - ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (dypa.gov.gr)

Επιπροσθέτως, επισημαίνεται ότι οι τιμές των κατοικιών στην Ελλάδα απέχουν ακόμη από το ιστορικό υψηλό που είχε καταγραφεί πριν τη δημοσιονομική κρίση. Με βάση το δείκτη τιμών διαμερισμάτων που καταρτίζει η Τράπεζα της Ελλάδος για το σύνολο της χώρας, η υψηλότερη τιμή του δείκτη παρατηρήθηκε το έτος 2008 (101,7) και στη συνέχεια ακολούθησε σταθερά καθοδική πορεία, για να καταγραφεί η χαμηλότερη τιμή το 2017 (59). Έκτοτε, ο δείκτης τιμών διαμερισμάτων καταγράφει σταθερά ανοδική πορεία, ανερχόμενος σε 90,6 το β' τρίμηνο 2023, υπολειπόμενος κατά 11,1% από την υψηλότερη τιμή που έχει λάβει (βλ. Διάγραμμα II.3).

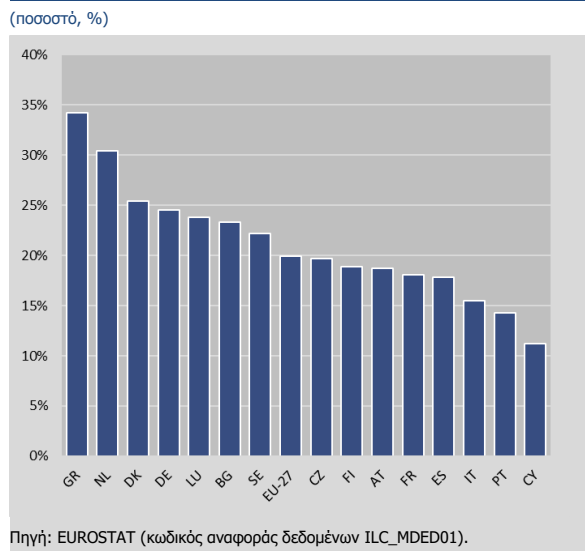
Διάγραμμα II.3 Δείκτης τιμών διαμερισμάτων και ετήσιος ρυθμός μεταβολής

Αντίστοιχη είναι και η εξέλιξη του επιπέδου των ενοικίων, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται σε 98,5 με βάση τα στοιχεία του γ' τριμήνου 2023, έναντι 94,8 το δ' τρίμηνο του 2022.²⁴ Ο δείκτης ενοικίων, σε αντίθεση με το δείκτη τιμών κατοικιών, παραμένει σημαντικά χαμηλότερα από την υψηλότερη τιμή που έχει λάβει ιστορικά (124,3, γ' τρίμηνο 2011).

Παρά την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, η Ελλάδα κατατάσσεται στη δυσμενέστερη θέση μεταξύ των χωρών της Ευρώπης σε ό,τι αφορά το κόστος στέγασης.²⁵ Πιο συγκεκριμένα, το κόστος στέγασης ως ποσοστό του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών στην Ελλάδα διαμορφώθηκε σε 34,2% για το 2022, έναντι 19,9% κατά μέσο όρο για την Ευρώπη των 27 (βλ. Διάγραμμα II.4). Ομοίως, ο δείκτης υ-

Διάγραμμα II.4 Κόστος στέγασης ως προς το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (2022)

²⁴ Στοιχεία από Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), έτος βάσης 2015 = 100, <https://data.oecd.org/price/housing-prices.htm>

²⁵ Οι συνιστώσες που συμπεριλαμβάνονται στο κόστος στέγασης είναι η τακτική συντήρηση και επισκευή και το κόστος των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας (νερό, ηλεκτρική ενέργεια, φυσικό αέριο και θέρμανση), και επιπλέον για τους μεν ιδιοκτήτες οι πληρωμές τόκων ενυπόθηκων δανείων, ασφάλιση και φόροι, για τους δε ενοικιαστές οι πληρωμές ενοικίου.

περβολικής επιβάρυνσης λόγω κόστους στέγασης²⁶ λαμβάνει για την Ελλάδα την υψηλότερη τιμή μεταξύ των χωρών της ζώνης του ευρώ, καθώς για το έτος 2022 το 27% του πληθυσμού της χώρας επωμίστηκε κόστος στέγασης που αναλογούσε σε ποσοστό άνω του 40% του διαθέσιμου εισοδήματός του, όταν το αντίστοιχο ποσοστό πληθυσμού στη ζώνη του ευρώ διαμορφώθηκε σε 9,4%.²⁷ Η θέση της Ελλάδας στην κατάταξη επηρεάζεται από το χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πλαίσιο Π.2 Δάνεια που εξασφαλίζονται με οικιστικά ακίνητα – επισκόπηση εκταμιεύσεων

Η Τράπεζα της Ελλάδος συγκεντρώνει στοιχεία για τις εκταμιεύσεις δανείων που εξασφαλίζονται με οικιστικά ακίνητα σε τριμηνιαία βάση σύμφωνα με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 175/1/2020).¹ Η περίμετρος αναφοράς περιλαμβάνει δάνεια προς φυσικά πρόσωπα που εξασφαλίζονται με οικιστικά ακίνητα ανεξάρτητα από το σκοπό του δανείου (δηλαδή περιέχονται στεγαστικά, επισκευαστικά και καταναλωτικά δάνεια, αλλά και δάνεια προς ελεύθερους επαγγελματίες και ατομικές επιχειρήσεις).

Τα βασικά συμπεράσματα για το α' εξάμηνο 2023 συνοψίζονται ως εξής:

(α) Οι εκταμιεύσεις δανείων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα διαμορφώθηκαν σε 507,8 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 1,8% σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο (βλ. Διάγραμμα 1). Ωστόσο, παραμένουν χαμηλές τόσο ως απόλυτο μέγεθος όσο και σε σύγκριση με το επίπεδο προ της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης.²

(β) Η αύξηση των εκταμιεύσεων δεν συνοδεύτηκε από χαλάρωση των πιστοδοτικών κριτηρίων. Η ανάλυση των βασικών δεικτών (δηλαδή των LTV-O, LTV-C, DSTI-O, LSTI-O, LTI-O, DTI-O)³ δείχνει ότι τα πιστωτικά ιδρύματα εφαρμόζουν έως τώρα συνετές πρακτικές δανεισμού.

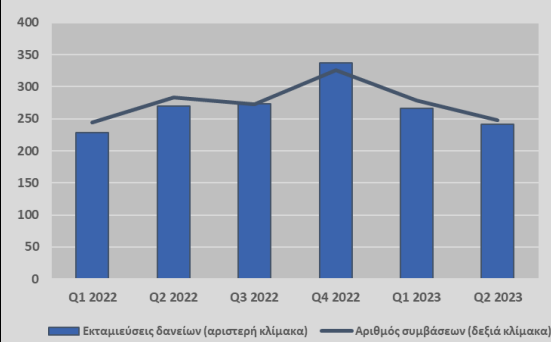
Ανάλυση βασικών στοιχείων και δεικτών το β' τρίμηνο 2023

Οι συνολικές εκταμιεύσεις δανείων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα ανήλθαν σε 241,5 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 10,7% σε σχέση με το β' τρίμηνο 2022, και υπεγράφησαν 3.097 νέες δανειακές συμβάσεις. Το β' τρίμηνο 2023 η μέση εκταμίευση δανείου ανήλθε σε 78,0 χιλ. ευρώ.

Το μερίδιο αγοράς των τεσσάρων σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων όσον αφορά τις εκταμιεύσεις δανείων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα ανήλθε σε 91,5%. Οι λιγότερο σημαντικές εμπορικές τράπεζες και οι συνεταιριστικές τράπεζες είχαν μερίδιο αγοράς 7,6% και 0,9% αντίστοιχα. Τέλος, το μερίδιο αγοράς των υποκαταστημάτων ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων ήταν αμελητέο.

Διάγραμμα 1 Εκταμιεύσεις δανείων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα και αριθμός δανειακών συμβάσεων

(α' τρίμηνο 2022 – β' τρίμηνο 2023, ποσά σε εκατ. ευρώ και δανειακές συμβάσεις σε χιλιάδες)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

²⁶ Ο δείκτης υπερβολικής επιβάρυνσης λόγω κόστους στέγασης είναι το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά των οποίων το συνολικό κόστος στέγασης (αφού αφαιρεθούν τα επιδόματα στέγασης) αντιπροσωπεύει πάνω από το 40 % του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματός (αφού αφαιρεθούν τα επιδόματα στέγασης).

²⁷ Πηγή EUROSTAT, κωδικός αναφοράς δεδομένων TESP140.

Ο σταθμισμένος μέσος όρος του δείκτη δανείου προς αξία κατά την έκδοση (LTV-O) διαμορφώθηκε σε 61,4% (βλ. Πίνακα 1). Η ανάλυση των στοιχείων καταδεικνύει πως το 27,5% των εκταμιεύσεων έχει δείκτη LTV-O με τιμή μικρότερη ή ίση με 50%, ενώ για το 93,0% των εκταμιεύσεων ο δείκτης LTV-O λαμβάνει τιμές μικρότερες ή ίσες με 80%. Όσον αφορά τα υπόλοιπα των δανείων με εξασφάλιση οικιστικό ακίνητο, ο σταθμισμένος μέσος όρος του τρέχοντος δείκτη δανείου προς αξία (LTV-C) ανήλθε σε 69,0%, εκ των οποίων το 68,1% έχει δείκτη LTV-C μικρότερο ή ίσο με 80%.

Πίνακας 1 Βασικά μεγέθη και δείκτες των εκταμιεύσεων δανείων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα

	Εκταμιεύσεις δανείων (σε εκατ. ευρώ)	Αριθμός δανειακών συμβάσεων	LTV-O	LTV-C	LSTI-O	DSTI-O	LTI-O	DTI-O
			(%)					
α' τρίμηνο 2023	266,3	3.481	62,0	72,4	23,2	30,7	3,5	4,2
β' τρίμηνο 2023	241,5	3.097	61,4	69,0	23,2	31,5	3,5	4,2
α' εξάμηνο 2023	507,8	6.578	61,7	70,7	23,2	31,1	3,5	4,2

Ο σταθμισμένος μέσος όρος του δείκτη δανείου προς εισόδημα κατά την έκδοση (LTI-O) διαμορφώθηκε σε 3,5, υποδεικνύοντας ότι το σύνολο των δανείων που εξασφαλίζονται με οικιστικά ακίνητα είναι σχεδόν τρεισήμισι φορές υψηλότερο από το ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα των δανειοληπτών. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως το 44,1% των εκταμιεύσεων έχει δείκτη LTI-O μικρότερο ή ίσο με 3. Επιπλέον, ο σταθμισμένος μέσος όρος του δείκτη χρέους προς εισόδημα κατά την έκδοση (DTI-O) διαμορφώθηκε σε 4,2, με το 34,9% των εκταμιεύσεων να παρουσιάζει δείκτη DTI-O μικρότερο ή ίσο του 3. Παράλληλα, ο σταθμισμένος μέσος όρος του δείκτη εξυπηρέτησης δανείου προς εισόδημα κατά την έγκριση (LSTI-O) ανήλθε σε 23,2% και ο σταθμισμένος μέσος όρος του δείκτη εξυπηρέτησης χρέους προς εισόδημα κατά την έγκριση (DSTI-O) διαμορφώθηκε υψηλότερα, στο 31,5%.

Πρόσθετα χαρακτηριστικά

- Οι περισσότερες εκταμιεύσεις (96,8%) προορίζονται για αγορά οικιστικών ακινήτων για ιδιοκατοίκηση, ενώ μόλις το 3,2% αφορά δάνεια για αγορά οικιστικών ακινήτων προς εκμίσθωση.
- Σχεδόν το σύνολο των νέων εκταμιεύσεων αφορά δάνεια πλήρως χρεολυτικά.
- Οι εκταμιεύσεις δανείων με αρχική περίοδο σταθερού επιτοκίου άνω των δέκα ετών αντιπροσωπεύει το 59% του συνόλου των νέων δανείων, και οι εκταμιεύσεις δανείων με αρχική περίοδο σταθερού επιτοκίου μεταξύ 5 και 10 ετών αντιπροσωπεύει το 19% του συνόλου. Κατά συνέπεια το μεγαλύτερο μέρος των νέων εκταμιεύσεων έχει μακρά περίοδο σταθερού επιτοκίου, η οποία προστατεύει τους δανειολήπτες από περαιτέρω αυξήσεις των βασικών επιτοκίων. Οι εκταμιεύσεις δανείων με αρχική περίοδο σταθερού επιτοκίου μικρότερη ή ίση του ενός έτους αντιπροσωπεύει μόλις το 7,4% του συνόλου των νέων δανείων.
- Η μέση διάρκεια δανείου κατά την έκδοση είναι 24 έτη. Το 21,9% των νέων δανειακών συμβάσεων έχουν διάρκεια έως 15 έτη, το 37,5% έχουν διάρκεια από 15 έως 25 έτη, ενώ το 34,6% έχουν διάρκεια από 25 έως 30 έτη και το υπόλοιπο 5,9% πάνω από 30 έτη.

Από κοινού κατανομή δεικτών

Αναφορικά με την από κοινού κατανομή επιλεγμένων δεικτών, το 70,8% των εκταμιεύσεων δανείων έχει δείκτη LTV-O μικρότερο ή ίσο με 80% και δείκτη LSTI-O μικρότερο ή ίσο με 30%, ενώ για το 54,7% των εκταμιεύσεων δανείων ο δείκτης LTV-O είναι μικρότερος ή ίσος με 80% και ο δείκτης DTI-O μικρότερος ή ίσος με 4 (βλ. Πίνακες 2 και 3).

Πίνακας 2 Κοινή κατανομή του δείκτη δανείου προς αξία κατά την έκδοση (LTV-O) και του δείκτη εξυπηρέτησης δανείου προς εισόδημα κατά την έκδοση (LSTI-O) για τις εκταμιεύσεις δανείων με εξασφάλιση οικιστικού ακινήτου (β' τρίμηνο 2023)

(ποσοστά, %)

Δείκτης δανείου προς αξία κατά την έκδοση (LTV-O)	Δείκτης εξυπηρέτησης δανείου προς εισόδημα κατά την έκδοση (LSTI-O)			Σύνολο
	≤30%	(30%-50%]	>50%	
LTV-O ≤ 80%	70,8	21,3	2,2	94,3
LTV-O (80%-90%]	2,6	0,8	0,1	3,5
LTV-O (90%-110%]	0,6	0,3	0,0	0,9
LTV-O >110%	0,6	0,6	0,1	1,3
Σύνολο	74,6	23,0	2,4	100,0

Με βάση την από κοινού κατανομή των δεικτών LTV-O και LSTI-O, ταξινομούμε τις εκταμιεύσεις δανείων που εξασφαλίζονται από οικιστικά ακίνητα σε τρεις ομάδες κινδύνου (χαμηλό, μεσαίο και υψηλό). Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο μέρος των εκταμιεύσεων (δηλαδή 73,4%) κατατάσσονται στην κατηγορία χαμηλού κινδύνου (πράσινη απόχρωση), επομένως σε δανειολήπτες με επαρκές εισόδημα και ικανοποιητική ικανότητα εξυπηρέτησης δανείου. Το 25,6% των εκταμιεύσεων δανείων χαρακτηρίζονται ως μεσαίου κινδύνου (πορτοκαλί απόχρωση). Οι εκταμιεύσεις δανείων που ταξινομούνται στην κατηγορία υψηλού κινδύνου (κόκκινη απόχρωση) αντιστοιχούν σε μόλις 1,1% επί του συνόλου. Αυτά τα ανοίγματα κατανέμονται από κοινού στη συστάδα (cluster) με τις τιμές των δεικτών LTV-O και LSTI-O άνω του 80% και του 50% αντίστοιχα και στη συστάδα με τιμές (LTV-O και LSTI-O) άνω του 90% και άνω του 30% αντίστοιχα.

Πίνακας 3 Κοινή κατανομή του δείκτη δανείου προς αξία κατά την έκδοση (LTV-O) και του δείκτη χρέους προς εισόδημα κατά την έκδοση (DTI-O) για τις εκταμιεύσεις δανείων με εξασφάλιση οικιστικού ακινήτου (β' τρίμηνο 2023)

(ποσοστά, %)

Δείκτης δανείου προς αξία κατά την έκδοση (LTV-O)	Δείκτης χρέους προς εισόδημα κατά την έκδοση (DTI-O)			Σύνολο
	≤4	(4-6]	>6	
LTV-O ≤ 80%	54,7	26,3	13,3	94,3
LTV-O (80%-90%]	1,7	1,3	0,6	3,5
LTV-O (90%-110%]	0,5	0,2	0,2	0,9
LTV-O >110%	0,3	0,7	0,4	1,3
Σύνολο	57,1	28,5	14,5	100,0

Επίσης, με βάση την από κοινού κατανομή των δεικτών LTV-O και DTI-O, το 56,3% και το 41,7% των εκταμιεύσεων δανείων που εξασφαλίζονται από οικιστικά ακίνητα κατατάσσονται στις κατηγορίες χαμηλού και μεσαίου κινδύνου, αντίστοιχα, ενώ στην κατηγορία υψηλού κινδύνου κατατάσσεται μόλις το 2,0% των εκταμιεύσεων.

Συμπερασματικά, η ανάλυση των παραπάνω δεικτών καταδεικνύει πως τα πιστωτικά ιδρύματα εφαρμόζουν επί του παρόντος συνετές πρακτικές δανεισμού όσον αφορά τα δάνεια που εξασφαλίζονται με οικιστικά ακίνητα.

¹ Η παρούσα ανάλυση αναφέρεται στον τραπεζικό τομέα, καθώς οι εταιρίες χρηματοδοτικών μισθώσεων δεν έχουν αναφέρει εκταμιεύσεις ή υπόλοιπα δανείων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα.

² Για την περίοδο 2005-2007, η ετήσια ροή στεγαστικών δανείων ανερχόταν ετησίως σε 12 δισεκ. ευρώ κατά μέσο όρο (σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της ΓτΕ για τη χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα από τα εγχώρια Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (NXI).

³ Οι βασικοί δείκτες είναι οι εξής: Δείκτης δανείου προς αξία κατά την έκδοση – Loan-to-value ratio at origination (LTV-O), Δείκτης δανείου προς εισόδημα κατά την έκδοση – Loan-to income ratio at origination (LTI-O), Δείκτης εξυπηρέτησης δανείου προς εισόδημα κατά την έκδοση – Loan service-to-income ratio at origination (LSTI-O), Δείκτης εξυπηρέτησης χρέους προς εισόδημα κατά την έκδοση – Debt-service-to-income ratio at origination (DSTI-O), Δείκτης χρέους προς εισόδημα κατά την έκδοση – Debt-to-income ratio at origination (DTI-O), Τρέχων δείκτης δανείου προς αξία – Current loan-to-value ratio (LTV-C). Η στάθμιση των δεικτών πραγματοποιείται με βάση το υπόλοιπο.

4. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

4.1 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

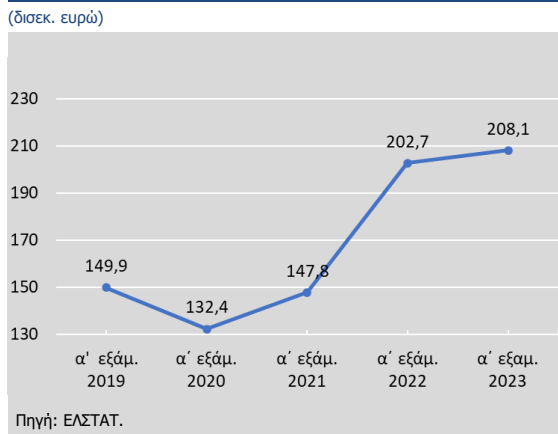
Το α' εξάμηνο του 2023, οι ελληνικές επιχειρήσεις συνέχισαν να εμφανίζουν βελτιωμένα έσοδα σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2022. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ)²⁸ ο κύκλος εργασιών για το σύνολο των επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων της οικονομίας ανήλθε σε 208,1 δισεκ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 2,7% σε σχέση με το α' εξάμηνο του 2022 (202,7 δισεκ. ευρώ) (Διάγραμμα II.5).

Η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση καταγράφηκε στον τομέα της «Εκπαίδευσης» κατά 33,1% σε σχέση με το α' εξάμηνο του 2022, ενώ αντίθετα ο τομέας «Παροχή Ηλεκτρικού

Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού», παρουσίασε τη μεγαλύτερη μείωση του κύκλου εργασιών, -22,4%, και διαμορφώθηκε στα 16,3 δισεκ. ευρώ, έναντι 21,0 δισεκ. ευρώ, αντανακλώντας κυρίως την αποκλιμάκωση των τιμών της ενέργειας. Ο τομέας «Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσυκλετών», που αποτελεί περισσότερο από το 1/3 του κύκλου εργασιών για το σύνολο των επιχειρήσεων το α' εξάμηνο του 2023, σημείωσε τη μικρότερη ποσοστιαία αύξηση (3,6%) και διαμορφώθηκε στα 80,9 δισεκ. ευρώ, έναντι 78,0 δισεκ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2022. Τέλος, η μικρότερη ποσοστιαία μείωση, κατά 4,0%, καταγράφηκε στον τομέα «Μεταποίηση», με τον κύκλο εργασιών να διαμορφώνεται στα 45,5 δισεκ. ευρώ, έναντι 47,4 δισεκ. ευρώ.

Το α' εξάμηνο του 2023 η βελτίωση της κερδοφορίας των ελληνικών επιχειρήσεων και των βασικών μεγεθών τους οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση των τιμών πώλησης των αγαθών και υπηρεσιών, η οποία υπερέκλυσε την επίπτωση από την αύξηση του κόστους δανεισμού για τις επιχειρήσεις. Ωστόσο, η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας, σε συνδυασμό με το τρέχον περιβάλλον υψηλού πληθωρισμού και επιτοκίων, καθώς και η οικονομική επίδραση των καταστροφών που πρόσφατα προκλήθηκαν από τα ακραία καιρικά φαινόμενα που έπληξαν τη χώρα και η διάχυτη αβεβαιότητα που επιφέρουν οι εντεινόμενοι γεωπολιτικοί κίνδυνοι, ενδέχεται να επιδράσουν αρνητικά στην κερδοφορία των επιχειρήσεων. Συνεπώς, οποιαδήποτε πρόβλεψη σχετικά με τις προοπτικές κερδοφορίας των ελληνικών επιχειρήσεων μέχρι την ολοκλήρωση του έτους καθίσταται δυσχερής.

Διάγραμμα II.5 Εξέλιξη κύκλου εργασιών για το σύνολο των επιχειρήσεων και των δραστηριοτήτων της οικονομίας (α' εξάμηνο 2019 - α' εξάμηνο 2023)

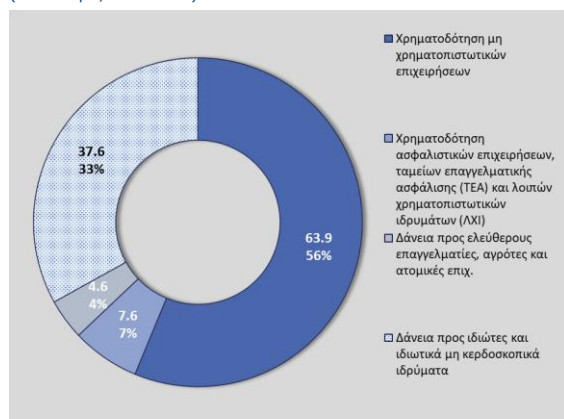
²⁸ [Δελτίο Τύπου - Εξέλιξη κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων β' τρίμηνο 2023](#)

4.2 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΜΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΑΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ

Η χρηματοδότηση των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (ΜΧΕ) από τα εγχώρια νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (ΝΧΙ) αποτελεί το 56% της συνολικής χρηματοδότησης του εγχώριου ιδιωτικού τομέα (βλ. Διάγραμμα ΙΙ.6). Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής της χρηματοδότησης²⁹ των ΜΧΕ από τα ΝΧΙ για το εννεάμηνο του 2023 παρέμεινε θετικός (4,7%) αν και μειωμένος σε σχέση με το τέλος του 2022 (11,8%) με τις επιχειρήσεις να απορροφούν σχεδόν το 85% του συνόλου της νέας χρηματοδότησης του εννεαμήνου του 2023 (βλ. Διάγραμμα ΙΙ.7).

Διάγραμμα ΙΙ.6 Χρηματοδότηση εγχώριου ιδιωτικού τομέα από τα εγχώρια Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (ΝΧΙ)

(δισεκ. ευρώ, ποσοστά %)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Σημείωση: Υπόλοιπα, τέλος εννεαμήνου, συμπεριλαμβανομένων των πτωλοποιημένων δανείων και εταιρικών ομολόγων.

Διάγραμμα ΙΙ.7 Ρυθμός μεταβολής χρηματοδότησης προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις από τα εγχώρια ΝΧΙ (Δεκέμβριος 2003-Σεπτέμβριος 2023)

(ποσοστά %, δωδεκάμηνοι ρυθμοί μεταβολής)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Οι ρυθμοί προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων μετά από προσαρμογή για διαγραφές δανείων, συναλλαγματικές διαφορές, αναταξινομήσεις ή μεταβιβάσεις δανείων.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έρευνας Τραπεζικών Χορηγήσεων³⁰ που δημοσιεύεται από την Τράπεζα της Ελλάδος σε τριμηνιαία βάση, τα πιστωτικά κριτήρια των δανείων προς ΜΧΕ παρέμειναν αμετάβλητα κατά το εννεάμηνο του 2023, ενώ οι συνολικοί όροι χορήγησης δανείων «έγιναν ως ένα βαθμό πιο χαλαροί»³¹ στο β' και γ' τρίμηνο του 2023. Η συνολική ζήτηση δανείων από ΜΧΕ παρουσίασε μικτή εικόνα κατά το εννεάμηνο του 2023. Ειδικότερα, το α' τρίμηνο του 2023 η ζήτηση δανείων προς ΜΧΕ σημείωσε «μείωση ως ένα βαθμό»³² για πρώτη φορά από το γ' τρίμηνο του 2019 ενώ «αυξήθηκε ως ένα βαθμό» κατά το β' και γ' τρίμηνο. Η μείωση οφείλεται κυρίως στην αύξηση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ στο πλαίσιο της αusterοποίησης της νομισματικής πολιτικής. Εντούτοις, άλλοι παράγοντες επηρέασαν ελαφρώς θετικά τη ζήτηση δανείων προς ΜΧΕ, όπως η χρηματοδότηση πάγιων επενδύσεων, καθώς και οι συγχωνεύσεις/εξαγορές σε συνδυασμό με την αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων. Ταυτόχρονα, οι προσδοκίες των

²⁹ [Χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας \(bankofgreece.gr\)](https://www.bankofgreece.gr)

³⁰ Η Έρευνα Τραπεζικών Χορηγήσεων διεξάγεται ανά τρίμηνο από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες της ευρωζώνης σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), σε δείγμα περίπου 150 τραπεζών από όλες τις χώρες ευρωζώνης, το οποίο περιλαμβάνει τα τέσσερα σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα της χώρας μας.

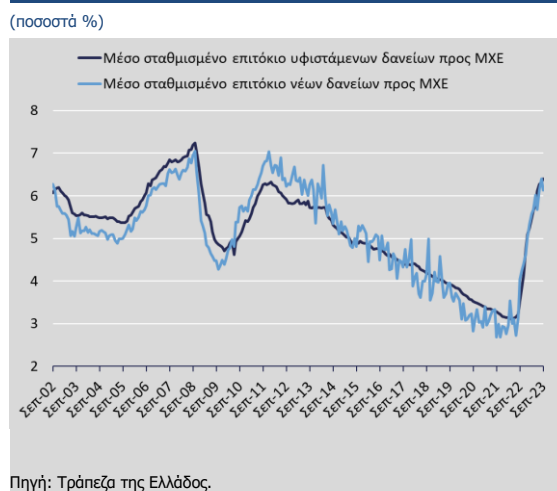
³¹ Ο μέσος όρος απαντήσεων α' τριμήνου διαμορφώθηκε σε 3,0 και 3,25 για το β' και γ' τρίμηνα. Επισημαίνεται, ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων των τραπεζών αντιστοιχεί σε μία κλίμακα από 1 έως 5, όπου: 1=οι όροι χορήγησης δανείων «έγιναν σε μεγάλο βαθμό πιο αυστηροί», 2=«έγιναν ως έναν βαθμό πιο αυστηροί», 3=«παρέμειναν κατά βάση αμετάβλητοι», 4=«έγιναν ως έναν βαθμό πιο χαλαροί» και 5=«έγιναν σε μεγάλο βαθμό πιο χαλαροί».

³² Ο μέσος όρος απαντήσεων α' τριμήνου ήταν 2,50. Επισημαίνεται, ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων των τραπεζών αντιστοιχεί σε μία κλίμακα από 1 έως 5, όπου: 1=η ζήτηση δανείων «μειώθηκε σε μεγάλο βαθμό», 2=«μειώθηκε ως έναν βαθμό», 3=«παρέμεινε κατά βάση αμετάβλητη», 4=«αυξήθηκε ως έναν βαθμό» και 5=«αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό».

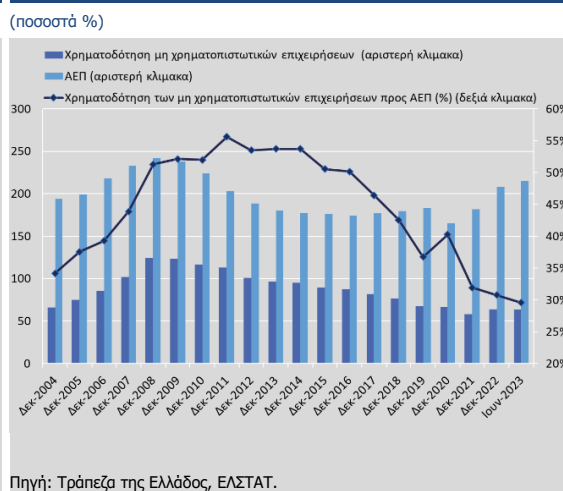
τραπεζών για το β' τρίμηνο του 2023, όπως αυτές αποτυπώθηκαν στην Έρευνα Τραπεζικών Χορηγήσεων, υποδήλωναν περαιτέρω μείωση στη ζήτηση.³³ Ωστόσο, αυτές δεν επαληθεύθηκαν και εν τέλει η συνολική ζήτηση δανείων προς ΜΧΕ υπήρξε οριακά αυξημένη,³⁴ εξαιτίας της αύξησης των χρηματοδοτήσεων για πάγιες επενδύσεις. Επισημαίνεται ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο το εν λόγω διάστημα καταγράφηκε ιστορικά η μεγαλύτερη μείωση της ζήτησης δανείων από τις επιχειρήσεις από το 2003,³⁵ κυρίως λόγω της αύξησης του γενικού επιπέδου των επιτοκίων και της μείωσης των πάγιων επενδύσεων.

Το κόστος δανεισμού των ΜΧΕ καθορίστηκε από την άνοδο των επιτοκίων στο πλαίσιο της αυστηροποίησης της νομισματικής πολιτικής από την ΕΚΤ για τον περιορισμό του υψηλού πληθωρισμού. Το μέσο σταθμισμένο επιτόκιο νέων δανείων αυξήθηκε κατά 150 μονάδες βάσης σε 6,13% το Σεπτέμβριο του 2023, από 4,63% το Δεκέμβριο του 2022. Αντίστοιχα, την εν λόγω περίοδο το μέσο σταθμισμένο επιτόκιο υφιστάμενων δανείων αυξήθηκε κατά 165 μονάδες βάσης σε 6,40%, από 4,75% (βλ. Διάγραμμα Π.8). Επισημαίνεται ότι η συνεχιζόμενη αύξηση των επιτοκίων δανεισμού επιδρά καθοριστικά στο κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων, το οποίο είναι ήδη βεβαρυσμένο λόγω των πληθωριστικών πιέσεων. Το γεγονός αυτό αποτυπώνεται στη μείωση της ζήτησης δανείων προς ΜΧΕ, όπως αυτή καταγράφεται στην προαναφερθείσα Έρευνα Τραπεζικών Χορηγήσεων.

Διάγραμμα Π.8 Μέσο σταθμισμένο επιτόκιο νέων και υφιστάμενων δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις από τα εγχώρια ΝΧΙ (Δεκέμβριος 2004-Σεπτέμβριος 2023)

Διάγραμμα Π.9 Χρηματοδότηση μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων προς Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Δεκέμβριος 2004-Ιούνιος 2023)

Ο δείκτης χρέους των ΜΧΕ – χρηματοδότηση των ΜΧΕ ως προς το ΑΕΠ (βλ. Διάγραμμα Π.9) – στο β' τρίμηνο του 2023 υποχώρησε οριακά σε 30% σε σχέση με το τέλος του 2022 (31%). Η μείωση οφείλεται στη μεγαλύτερη ονομαστική αύξηση του ΑΕΠ σε σχέση με την οριακή μείωση της χρηματοδότησης κατά το α' εξάμηνο του 2023.

³³ Μέσος όρος απαντήσεων α' τριμήνου σχετικά με τις προσδοκίες για το β' τρίμηνο ήταν 2,25, ο οποίος μεταβλήθηκε σε 3,25 τα επόμενα δύο τρίμηνα. Ο μέσος όρος των απαντήσεων των τραπεζών αντιστοιχεί σε μία κλίμακα από 1 έως 5, όπου: 1=η ζήτηση δανείων «θα μειωθεί σε μεγάλο βαθμό», 2=«θα μειωθεί ως έναν βαθμό», 3=«θα παραμείνει κατά βάση αμετάβλητη», 4=«θα αυξηθεί ως έναν βαθμό» και 5=«θα αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό».

³⁴ Ο μέσος όρος απαντήσεων για το β' και γ' τρίμηνο ήταν 3,25 και 3,00 αντίστοιχα. Ο μέσος όρος των απαντήσεων των τραπεζών αντιστοιχεί σε μία κλίμακα από 1 έως 5, όπου: 1=η ζήτηση δανείων «μειώθηκε σε μεγάλο βαθμό», 2=«μειώθηκε ως έναν βαθμό», 3=«παρέμεινε κατά βάση αμετάβλητη», 4=«αυξήθηκε ως έναν βαθμό» και 5=«αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό».

³⁵ [The euro area bank lending survey – Second quarter of 2023 \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=sdg_8.2.1)

5. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΓΧΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Την περίοδο Μαρτίου-Ιουλίου του 2023 επικράτησαν ανοδικές τάσεις για την πλειονότητα των χρηματιστηριακών δεικτών παγκοσμίως, γεγονός που λειτούργησε θετικά και για την ελληνική αγορά. Ωστόσο, από τον Αύγουστο οι ανοδικές τάσεις ανακόπηκαν και οι χρηματιστηριακοί δείκτες άρχισαν να υποχωρούν μέχρι και το τέλος Οκτωβρίου. Κύριοι λόγοι της ανόδου των αγορών ήταν η σταδιακή αποκλιμάκωση των πληθωριστικών πιέσεων, ως αποτέλεσμα της αυστηροποίησης της νομισματικής πολιτικής, και ο μετριασμός των αρχικών εκτιμήσεων για σημαντική υποχώρηση του ρυθμού της οικονομικής ανάπτυξης. Η αποφυγή μιας νέας παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης – παρά τις αρχικές εκτιμήσεις – και η επίτευξη τελικά ικανοποιητικών ρυθμών ανάπτυξης σε διεθνές επίπεδο οδήγησαν σε άνοδο τους χρηματιστηριακούς δείκτες, η οποία όμως μετριάστηκε από τα τέλη Ιουλίου και μετά λόγω των ανησυχιών για υψηλότερα επιτόκια από τις κεντρικές τράπεζες σε μεγαλύτερο χρονικό ορίζοντα.³⁶⁻³⁷

Σε εγχώριο επίπεδο, το εν λόγω διάστημα οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης αποτίμησαν θετικά τις εξελίξεις στην ελληνική οικονομία. Τον Αύγουστο του 2023, η Score αναβάθμισε πρώτη σε επενδυτική βαθμίδα την πιστοληπτική διαβάθμιση της χώρας. Στη συνέχεια, στις 8 Σεπτεμβρίου του 2023 η DBRS προχώρησε και αυτή σε αναβάθμιση (BBB low από BB high, με σταθερές τις προοπτικές). Μεταξύ των βασικότερων παραγόντων που οδήγησαν στην εν λόγω αναβάθμιση επισημαίνονται στη σχετική έκθεση η δημοσιονομική πειθαρχία, η σημαντική μείωση του δημόσιου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ (κατά 35%) κατά την τελευταία τριετία και οι προοπτικές ανάπτυξης μέσω των αυξημένων επενδύσεων.³⁸ Επίσης, στις 15 Σεπτεμβρίου ο οίκος αξιολόγησης Moody's αναβάθμισε τις προοπτικές του αξιόχρεου του Ελληνικού Δημοσίου, επισημαίνοντας την πρόοδο στα δημοσιονομικά και τον τραπεζικό κλάδο, αλλά και τις προοπτικές για μέσο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ 2,2% την επόμενη πενταετία.³⁹ Επισημαίνεται, ότι η S&P, η οποία αναβάθμισε τις προοπτικές της Ελλάδας σε θετικές στις 21 Απριλίου 2023, λόγω των βελτιωμένων δημόσιων οικονομικών και της σταθερότητας στο χρηματοπιστωτικό τομέα, αναβάθμισε στις 20 Οκτωβρίου το αξιόχρεο του Ελληνικού χρέους στο καθεστώς της επενδυτικής βαθμίδας (BBB-).⁴⁰ Αντίστοιχα, η Fitch, η οποία αναβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας σε BB+ από BB με σταθερές προοπτικές στις 27 Ιανουαρίου 2023, αναμένεται να ανακοινώσει τη νεότερη αξιολόγησή της την 1η Δεκεμβρίου 2023.

Αντίστοιχα, η ενίσχυση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων⁴¹ μέσα σε ένα ευνοϊκό μακροοικονομικό περιβάλλον, σε μια περίοδο πολιτικής σταθερότητας, καθώς και τα ενθαρρυντικά στατιστικά στοιχεία για την απασχόληση με τη συνέχιση της μείωσης του ποσοστού ανεργίας, συνέβαλαν καθοριστικά στην εμπέδωση θετικού κλίματος στην ελληνική χρηματιστηριακή αγορά. Ως εκ τούτου, το διάστημα Μαρτίου-Σεπτεμβρίου του 2023 οι εγχώριοι χρηματιστηριακοί δείκτες κατέγραψαν μία από τις καλύτερες επιδόσεις σε διεθνές επίπεδο. Ειδικότερα, ο Γενικός Δείκτης τιμών του Χρηματιστηρίου Αθηνών (ΓΔΧΑ) αυξή-

³⁶ Βλ. [Έκθεση για τις Προοπτικές της Παγκόσμιας Οικονομίας, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο](#), Ιούλιος 2023.

³⁷ Βλ. [Ομιλία Christine Lagarde](#), Σεπτέμβριος 2023.

³⁸ Βλ. [Αναβάθμιση DBRS](#), 8 Σεπτεμβρίου 2023.

³⁹ Βλ. [Ανακοίνωση Moody's](#), 15 Σεπτεμβρίου 2023.

⁴⁰ Βλ. [Ανακοίνωση S&P](#), 20 Οκτωβρίου 2023.

⁴¹ Βλ. Ενότητα [II.4.Χρηματοοικονομική κατάσταση επιχειρήσεων](#).

θηκε σε υψηλό περίπου εννέα ετών τον Ιούλιο του 2023 (1.345,95 μονάδες). Ωστόσο, στη συνέχεια οι τιμές υποχώρησαν και στο τέλος Οκτωβρίου ο δείκτης διαμορφώθηκε σε χαμηλότερο επίπεδο (1.186,38 μονάδες), μολονότι το αξιόχρεο της Ελλάδας αναβαθμίστηκε από τους οίκους αξιολόγησης DBRS και Moody's. Ειδικότερα, ο ΓΔΧΑ κατά το διάστημα Ιανουαρίου-Ιουλίου 2023 παρουσίασε σταθερή άνοδο, ενώ το τρίμηνο Αυγούστου-Οκτωβρίου 2023 υποχώρησε εν μέσω υψηλής μεταβλητότητας. Συγκεκριμένα, αρχικά σημείωσε άνοδο μέχρι και 31,3% στο τέλος Ιουλίου σε σύγκριση με τα μέσα Μαρτίου (ή 44,8% από το τέλος του 2022), αλλά στη συνέχεια υποχώρησε κατά 10,41% στο τέλος Οκτωβρίου. Αντίστοιχα, το εν λόγω διάστημα ο τραπεζικός δείκτης ενισχύθηκε μέχρι και 45,3% στα τέλη Ιουλίου σε σύγκριση με τα μέσα Μαρτίου (ή 73,3% από το τέλος του 2022), αλλά στη συνέχεια υποχώρησε από το υψηλό του κατά 13,2% στο τέλος Οκτωβρίου.

Η υποχώρηση των χρηματιστηριακών δεικτών στην Ελλάδα κατά το διάστημα από τα τέλη Ιουλίου μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου του 2023 έλαβε χώρα παράλληλα με την άνοδο της τιμής του πετρελαίου, η οποία επηρεάστηκε και από την εξασθένιση του ευρώ έναντι του δολαρίου. Αναλυτικότερα, η άνοδος των τιμών της ενέργειας και ειδικότερα του πετρελαίου (μέχρι και 34% κατά τη διάρκεια του Σεπτεμβρίου) σε σύγκριση με τα μέσα Μαρτίου (σε 84,7 ευρώ από 63,2 ευρώ αντίστοιχα, βλ. Διάγραμμα Π.10), δημιούργησε τις προϋποθέσεις για επιβράδυνση του ρυθμού αποκλιμάκωσης των πληθωριστικών πιέσεων και αύξησε τις ανησυχίες για επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας εν μέσω υψηλών επιτοκίων από τις κεντρικές τράπεζες.

Όσον αφορά τις σημαντικές τράπεζες των οποίων οι μετοχικοί τίτλοι είναι εισηγμένοι στο Χρηματιστήριο Αθηνών, ο δείκτης Αγοραίας Κεφαλαιοποίησης ως προς το Σταθμισμένο Ενεργητικό (Market Cap/RWAs, βλ. Διάγραμμα Π.11) αυξήθηκε σημαντικά μέχρι τα τέλη Ιουλίου σε σύγκριση με τα μέσα Μαρτίου του 2023, υποστηριζόμενος από τη θετική πορεία των οικονομικών μεγεθών των τραπεζών και τις προσδοκίες για ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας, ενώ υποχώρησε από τα υψηλά επίπεδα του Ιουλίου τους επόμενους τρεις μήνες. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε καθοριστικά η επίδραση της αύξησης των επιτοκίων από την

ΕΚΤ, μολονότι η Moody's αξιολόγησε το Σεπτέμβριο του 2023 ως Baa3 (επενδυτική βαθμίδα – investment grade, αναβάθμιση κατά δύο βαθμίδες) το μακροπρόθεσμο κίνδυνο αντισυμβαλλομένου και στις τέσσερις σημαντικές τράπεζες και το μακροπρόθεσμο κίνδυνο καταθέσεων σε

Διάγραμμα Π.10 Γενικός Δείκτης Χρηματιστηρίου Αθηνών και τιμή πετρελαίου (σε ευρώ)

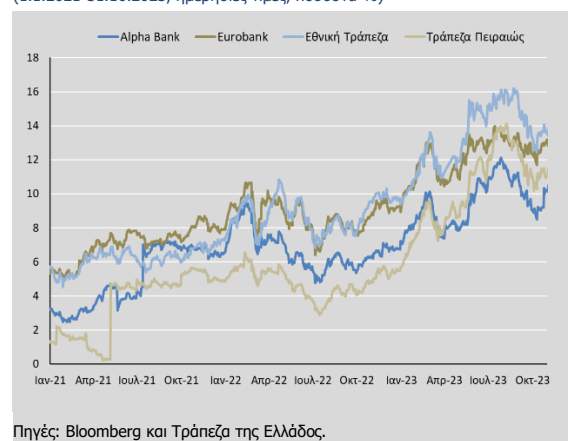
(1.1.2021-31.10.2023, ημερήσιες τιμές)

Πηγή: Bloomberg.

Διάγραμμα Π.11 Δείκτης κεφαλαιοποίησης ελληνικών τραπεζών ως προς το σταθμισμένο ενεργητικό

(1.1.2021-31.10.2023, ημερήσιες τιμές, ποσοστά %)

Πηγές: Bloomberg και Τράπεζα της Ελλάδος.

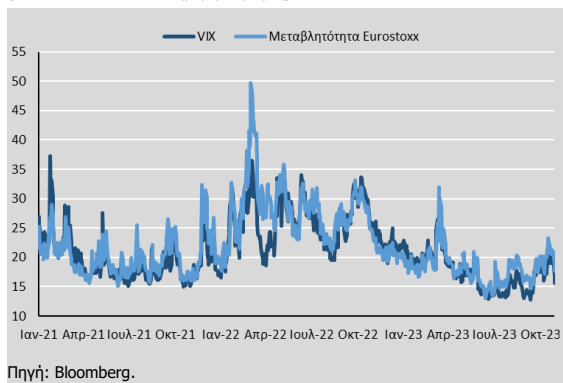
δύο από αυτές.⁴² Επιπρόσθετα, η Fitch αναβάθμισε την πιστοληπτική αξιολόγηση δύο σημαντικών τραπεζών σε επίπεδο δύο βαθμίδες χαμηλότερα από την επενδυτική βαθμίδα.⁴³

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ανοδική πορεία των χρηματιστηριακών αγορών το διάστημα Μαρτίου-Ιουλίου 2023 ανακόπηκε εν μέσω αυξημένης μεταβλητότητας. Η άνοδος των επιτοκίων δανεισμού και τα υψηλότερα λειτουργικά έξοδα, λόγω πληθωρισμού, συνοδευόμενα από το υψηλότερο κόστος πιστωτικού κινδύνου, αναμένεται να επηρεάσουν μεσοπρόθεσμα αρνητικά την αποδοτικότητα και την κερδοφορία των επιχειρήσεων.⁴⁴ Συνεπώς, οι αισιόδοξες προσδοκίες για θετικά εταιρικά αποτελέσματα και η επίτευξη υψηλής κερδοφορίας των τραπεζών λόγω της αύξησης των επιτοκιακών περιθωρίων⁴⁵ δεν ήταν αρκετές για τη διατήρηση των αποτιμήσεων στα υψηλά επίπεδα του Ιουλίου. Τον Αύγουστο η υποχώρηση των τιμών των μετοχών ήταν έντονη και συνεχίστηκε και το δίμηνο Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου, εντούτοις συνολικά επισημαίνεται ότι η μεταβλητότητα διατηρήθηκε σε χαμηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με το 2022 (βλ. Διάγραμμα II.12).

Η διαφορά των αποτιμήσεων μεταξύ των ευρωπαϊκών και των ελληνικών μετοχών μειώθηκε την περίοδο Μαρτίου-Οκτωβρίου 2023, καθώς ο Γενικός Δείκτης ΧΑ αυξήθηκε περισσότερο σε σύγκριση με το δείκτη Euro Stoxx 50⁴⁶ (16,4% έναντι 0,6%). Συγκεκριμένα, ενώ η χρηματιστηριακή αξία σε σχέση με τη λογιστική αξία (Price to Book Value – P/BV) των ευρωπαϊκών μετοχικών τίτλων κατά την περίοδο από τα μέσα Μαρτίου μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου υποχώρησε κατά περίπου 7,4%, ο εν λόγω δείκτης του Γενικού Δείκτη στην Ελλάδα κατέγραψε άνοδο κατά περίπου 18,4% την ίδια χρονική περίοδο. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι ο ευρωπαϊκός μέσος P/BV (1,74 το Σεπτέμβριο του 2023) συνεχίζει να είναι σημαντικά υψηλότερος από τον αντίστοιχο ελληνικό (1,15 - βλ. Διάγραμμα II.13).

Διάγραμμα II.12 Μεταβλητότητα χρηματιστηριακών αγορών σε Ευρώπη και ΗΠΑ

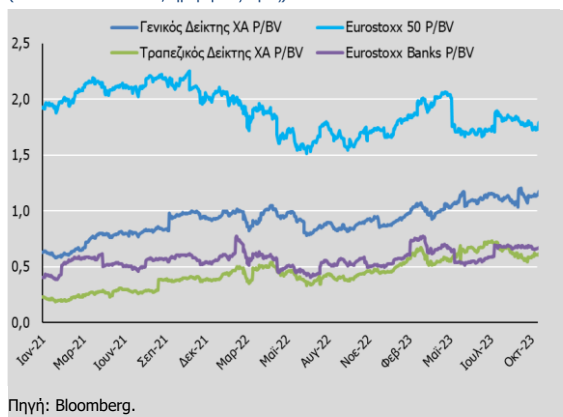
(1.1.2021- 31.10.2023, ημερήσιες τιμές)

Πηγή: Bloomberg.

Διάγραμμα II.13 Χρηματιστηριακοί δείκτες

(1.1.2021-31.10.2023, ημερήσιες τιμές)

Πηγή: Bloomberg.

⁴² Βλ. [Ανακοίνωση Moody's](#), Σεπτέμβριος 2023.

⁴³ Βλ. [Ανακοινώσεις Fitch](#), Σεπτέμβριος 2023.

⁴⁴ Βλ. [Financial Stability Review](#), Μάιος 2023.

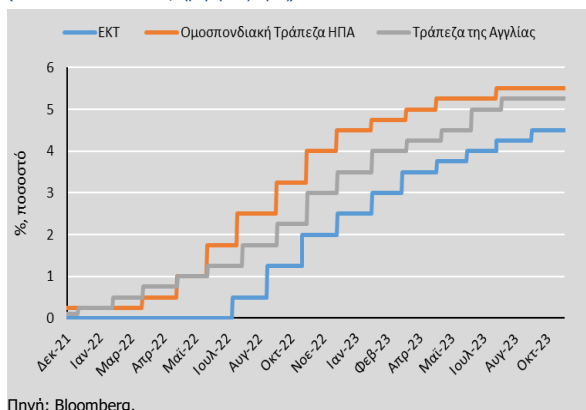
⁴⁵ Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της EBA η αυστηροποίηση της νομισματικής πολιτικής με τις αυξήσεις επιτοκίων βραχυπρόθεσμα έχει θετική επίδραση στην κερδοφορία των ευρωπαϊκών τραπεζών καθώς ενισχύει τα καθαρά έσοδα από τόκους. Η αύξηση του κόστους χρηματοδότησης από την άνοδο των επιτοκίων στα στοιχεία παθητικού των τραπεζών υπολείπεται έως σήμερα της ανόδου της αύξησης των εσόδων στα στοιχεία ενεργητικού (pass-through).

⁴⁶ Ο Euro Stoxx 50 είναι ο χρηματιστηριακός δείκτης μετοχών της ευρωζώνης που σχεδιάστηκε από την Stoxx, έναν πάροχο δεικτών που ανήκει στον Όμιλο Deutsche Börse. Ο δείκτης αποτελείται από 50 μετοχές εταιριών, οι οποίες θεωρούνται ηγέτες στους αντίστοιχους τομείς τους και ανήκουν στην κατηγορία της υψηλής κεφαλαιοποίησης σε 11 χώρες της ευρωζώνης.

Στην αγορά ομολόγων, οι αποδόσεις των κρατικών τίτλων αυξήθηκαν στην πλειονότητά τους σε σύγκριση με τις αποδόσεις στα μέσα Μαρτίου, ως συνέπεια των μέτρων νομισματικής πολιτικής από τις κεντρικές τράπεζες. Ειδικότερα, η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ (Fed), η Τράπεζα της Αγγλίας και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ),⁴⁷ σε όλη τη διάρκεια του διαστήματος Μαρτίου-Οκτωβρίου του 2023, συνέχισαν την πορεία αυστηροποίησης της νομισματικής πολιτικής, προβαίνοντας σε διαδοχικές αυξήσεις επιτοκίων (βλ. Διάγραμμα Π.14).⁴⁸

Διάγραμμα Π.14 Βασικά επιτόκια κεντρικών τραπεζών

(1.12.2021-31.10.2023, ημερήσιες τιμές)

Οι αποδόσεις των τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου αυξήθηκαν σχεδόν για όλες τις διάρκειες, κατά το διάστημα από τα μέσα Μαρτίου μέχρι το τέλος Οκτωβρίου του 2023, καθώς η ΕΚΤ συνέχισε να αυξάνει τα βασικά επιτόκιά της. Επισημαίνεται ότι οι αυξήσεις επιτοκίων από την ΕΚΤ επηρέασαν αρνητικά την έκδοση νέων ομολόγων από τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις.⁴⁹

Αντίστοιχη άνοδο παρουσίασαν και οι αποδόσεις των 10ετών κρατικών ομολόγων των χωρών της ευρωζώνης κατά το χρονικό διάστημα Μαρτίου-Οκτωβρίου 2023, ενώ η διαφορά της απόδοσης (spread) του δεκαετούς ομολόγου του Ελληνικού Δημοσίου έναντι του αντίστοιχου γερμανικού (Bund) μειώθηκε από 210 μονάδες βάσης στα μέσα Μαρτίου σε 137 μονάδες βάσης στο τέλος Οκτωβρίου (βλ. Διάγραμμα Π.15).

Διάγραμμα Π.15 Αποδόσεις ελληνικών και γερμανικών ομολόγων 10ετούς διάρκειας

(1.1.2021-31.10.2023, ημερήσιες τιμές, ποσοστά %)

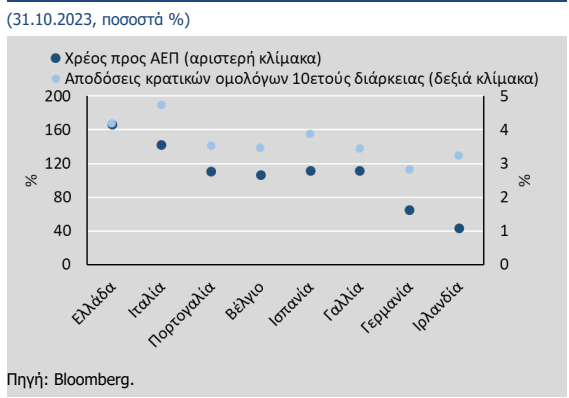
⁴⁷ Επισημαίνεται ότι το πλαίσιο άσκησης της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ έχει πάντα ως γνώμονα, δεδομένων των στοιχείων και των λοιπών παραμέτρων που εξετάζονται, την επίτευξη μεσοπρόθεσμου επιπέδου πληθωρισμού της τάξεως του 2%, ενώ αντίστοιχα η άσκηση νομισματικής πολιτικής της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ αποσκοπεί στην επίτευξη ικανοποιητικού βαθμού απασχόλησης, σταθερότητας των τιμών και εύλογου επιπέδου μακροπρόθεσμων επιτοκίων.

⁴⁸ Συγκεκριμένα την περίοδο Απριλίου – Οκτωβρίου 2023 πραγματοποιήθηκαν συνολικά τέσσερις αυξήσεις των βασικών επιτοκίων από την ΕΚΤ με τη συνολική αύξηση να διαμορφώνεται σε 100μ.β..

⁴⁹ Μέχρι στιγμής το 2023 έχει πραγματοποιηθεί μόλις μία έκδοση από ελληνική εταιρία.

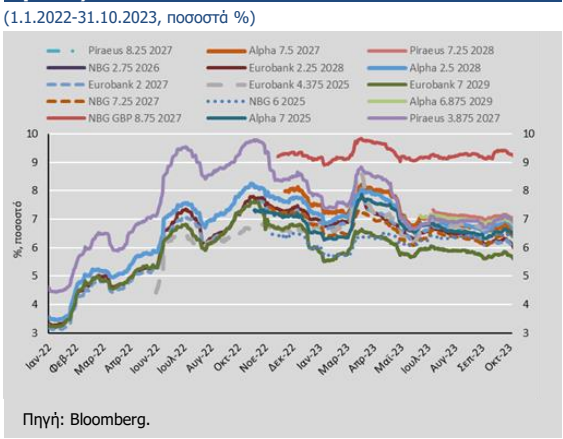
Επιπρόσθετα, οι αποδόσεις των κρατικών ομολόγων 10ετούς διάρκειας των χωρών της ευρωζώνης κινήθηκαν, κατά κανόνα, κατ' αντιστοιχία με το λόγο του χρέους προς το ΑΕΠ, ενώ οι αυξημένες δανειακές ανάγκες ορισμένων χωρών (Ιταλίας, Βελγίου Ισπανίας, Γαλλίας και Γερμανίας) για το επόμενο έτος επηρεάζουν αρνητικά την πορεία των αποδόσεων των 10ετών κρατικών ομολόγων (βλ. Διάγραμμα II.16). Στις ΗΠΑ, η απόδοση του δεκαετούς κρατικού ομολόγου αυξήθηκε στο 4,93% στα τέλη Οκτωβρίου, από 3,46% στα μέσα Μαρτίου. Επισημαίνεται ότι από την αρχή του 2022 έχουν πραγματοποιηθεί συνολικά έντεκα αυξήσεις του επιτοκίου αναφοράς από την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ, διαμορφώνοντας το βασικό επιτόκιο αναφοράς στο εύρος του 5,25% με 5,5% (τελευταία αύξηση πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2023).

Διάγραμμα II.16 Χρέος προς ΑΕΠ και αποδόσεις κρατικών ομολόγων 10ετούς διάρκειας

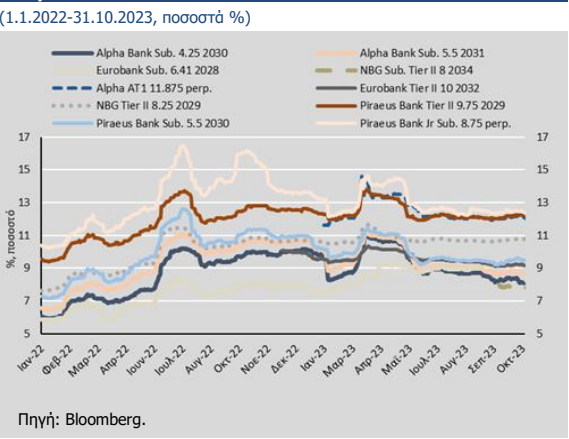

Οι αποδόσεις των ομολόγων των ελληνικών τραπεζών υποχώρησαν κατά το διάστημα Μαρτίου-Οκτωβρίου του 2023, εν μέσω της αναβάθμισης του αξιόχρεου της Ελλάδας και των ελληνικών τραπεζών (βλ. Διαγράμματα 17 και 18). Διευκρινίζεται ότι η περαιτέρω μείωση των αποδόσεων των ομολόγων θα καταστήσει ελκυστικότερη την έκδοση ομολόγων από τις ελληνικές τράπεζες, γεγονός που θα λειτουργήσει θετικά μεσοπρόθεσμα στο κόστος χρηματοδότησης κατά την προσπάθεια κάλυψης των εποπτικών υποχρεώσεων των ελάχιστων απαιτήσεων ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities – MREL).

Διάγραμμα II.17 Πορεία αποδόσεων ομολόγων υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας ελληνικών τραπεζών

Διάγραμμα II.18 Πορεία αποδόσεων ομολόγων χαμηλής εξοφλητικής προτεραιότητας ελληνικών τραπεζών

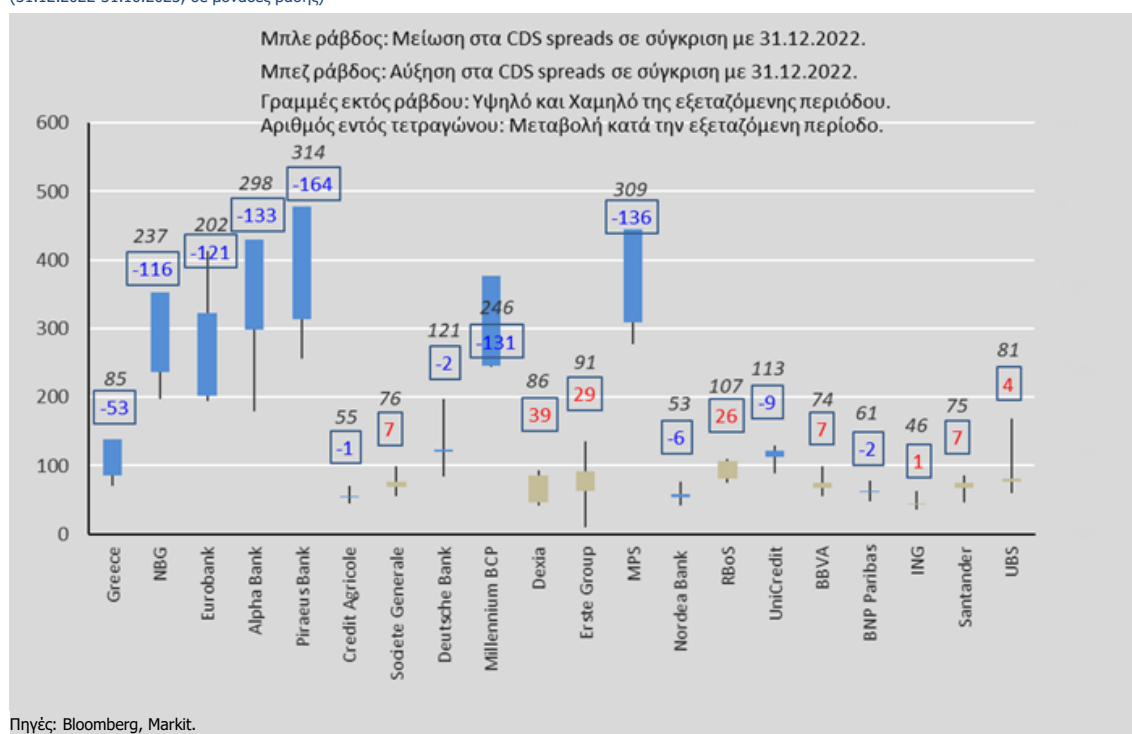
Οι αποδόσεις των τραπεζικών ομολόγων στο άμεσο μέλλον θα συνεχίσουν να επηρεάζονται από τυχόν επιπλέον αυξήσεις επιτοκίων από την ΕΚΤ, καθώς και από πιθανές αρνητικές εξελίξεις σε περίπτωση αναπροσαρμογής των τιμών στην αγορά ομολόγων παγκοσμίως. Αντίθετα, η συνέχιση των θετικών αξιολογήσεων της πιστοληπτικής ικανότητας των τραπεζών από τους οίκους αξιολόγησης αναμένεται να λειτουργήσει υποστηρικτικά στη μείωση των αποδόσεων. Οι προοπτικές για αναβάθμιση του αξιόχρεου του Ελληνικού Δημοσίου εντός του δ' τριμήνου 2023 από τους λοιπούς οίκους παραμένουν σε ισχύ. Η επίτευξη της επενδυτικής βαθμίδας και από δεύτερο

οίκο αξιολόγησης αναμένεται να συμβάλει περαιτέρω στη διαμόρφωση χαμηλότερων αποδόσεων, μειώνοντας το κόστος χρηματοδότησης της Ελλάδας και κατ' επέκταση και των ελληνικών τραπεζών. Ταυτόχρονα, αναμένεται να προσδώσει επιπρόσθετα νέα δυναμική με την προσέλκυση νέων επενδυτικών κεφαλαίων, που στην παρούσα χρονική συγκυρία αδυνατούν να τοποθετηθούν στη χώρα, λόγω καταστατικών και θεσμικών περιορισμών.⁵⁰

Τέλος, λόγω της βελτίωσης του οικονομικού κλίματος, τα 5-ετή ασφάλιστρα πιστωτικού κινδύνου (5-year Credit Default Swaps – CDS) της Ελλάδος σημείωσαν σημαντική πτώση κατά το διάστημα Μαρτίου-Οκτωβρίου 2023 και διαμορφώθηκαν σε 85 μονάδες βάσης στις 31 Οκτωβρίου 2023 από 121 μονάδες βάσης στα μέσα Μαρτίου του 2023. Η μείωση αυτή είναι μεγαλύτερη από την υποχώρηση των επιπέδων κινδύνου που παρατηρήθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο (βλ. Διάγραμμα Π.19).

Διάγραμμα Π.19 5ετή ασφάλιστρα πιστωτικού κινδύνου (CDS spreads) Ελλάδας, ελληνικών και ευρωπαϊκών τραπεζών

(31.12.2022-31.10.2023, σε μονάδες βάσης)

Αντίστοιχη πτωτική πορεία ακολούθησαν και οι τιμές των 5-ετών ασφαλίστρων πιστωτικού κινδύνου για το σύνολο των σημαντικών ελληνικών τραπεζών μέχρι και το Οκτώβριο του 2023. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι το Οκτώβριο του 2023 τα CDS spreads των ελληνικών τραπεζών βρισκόνταν σε σημαντικά υψηλότερα επίπεδα από αυτά της Ελλάδας.

⁵⁰ Σύμφωνα με τις βέλτιστες κοινές πρακτικές των επενδυτικών κεφαλαίων (π.χ. αμοιβαία κεφάλαια, λοιποί θεσμικοί επενδυτές, κ.λπ.) για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε κάποιο χρηματοοικονομικό μέσο απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η απονομή επενδυτικής βαθμίδας στον εκδότη του μέσου από δύο τουλάχιστον διεθνώς αναγνωρισμένους οίκους αξιολόγησης.

III. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

1. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΟΥ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Το ενεργητικό των ελληνικών τραπεζικών ομίλων διαμορφώθηκε σε 317,1 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023, μειωμένο κατά 2,5% (ή κατά 8,0 δισεκ. ευρώ) σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2022 (βλ. Πίνακα III.1).

Πίνακας III.1 Διάρθρωση του ενεργητικού και του παθητικού των ελληνικών εμπορικών τραπεζικών ομίλων

(ποσά σε εκατ. ευρώ)

Ενεργητικό	2022		Ιούνιος 2023		Μεταβολή
		%		%	
Ταμείο και διαθέσιμα στην κεντρική τράπεζα	53.416	16,4	39.222	12,4	-14.193
Απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων	6.484	2,0	7.052	2,2	568
Δάνεια (μετά από προβλέψεις)	160.120	49,2	157.060	49,5	-3.060
Παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα	7.127	2,2	7.294	2,3	167
Χρεόγραφα	55.065	16,9	61.528	19,4	6.463
Συμμετοχές, ενσώματες και ασώματες ακινητοποιήσεις	10.272	3,2	11.013	3,5	741
Στοιχεία ενεργητικού διαθέσιμα προς πώληση	2.505	0,8	3.960	1,2	1.455
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	30.133	9,3	29.994	9,5	-139
Σύνολο	325.122	100	317.123	100	-7.999
Παθητικό	2022		Ιούνιος 2023		Μεταβολή
		%		%	
Καταθέσεις πελατών	230.675	71,0	231.536	73,0	861
Υποχρεώσεις προς πιστωτικά ιδρύματα	42.679	13,1	28.218	8,9	-14.462
Εκδοθείσες ομολογίες και λοιπές δανειακές υποχρεώσεις	10.175	3,1	10.775	3,4	600
Στοιχεία παθητικού διαθέσιμα προς πώληση	39	0,0	1.976	0,6	1.937
Λοιπές υποχρεώσεις	14.707	4,5	14.883	4,7	176
Ίδια κεφάλαια	26.847	8,3	29.735	9,4	2.888
Σύνολο	325.122	100	317.123	100	-7.999

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Αναλυτικότερα, οι μεταβολές στο ύψος και στη διάρθρωση του ενεργητικού οφείλονται κυρίως:

α) Στη μείωση των ταμειακών διαθεσίμων, κυρίως αυτών που είναι κατατεθειμένα στην Τράπεζα της Ελλάδος, κατά 14,2 δισεκ. ευρώ, ως αποτέλεσμα της αποπληρωμής της χρηματοδότησης που είχε ληφθεί από το Ευρωσύστημα μέσω των στοχευμένων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (Targeted Longer-Term Refinancing Operations – TLTRO III). Κατά συνέπεια, μειώθηκε το ποσοστό συμμετοχής των ταμειακών διαθεσίμων στο σύνολο του ενεργητικού (Ιούνιος 2023: 12,4%, Δεκέμβριος 2022: 16,4%).

β) Στην αύξηση των χρεογράφων κατά 6,5 δισεκ. ευρώ, κυρίως από την αύξηση των θέσεων σε ομόλογα λοιπών κρατών και εταιρικά ομόλογα, με αποτέλεσμα να αυξηθεί και το ποσοστό συμμετοχής των χρεογράφων στο σύνολο του ενεργητικού (Ιούνιος 2023: 19,4%, Δεκέμβριος 2022: 16,9%).

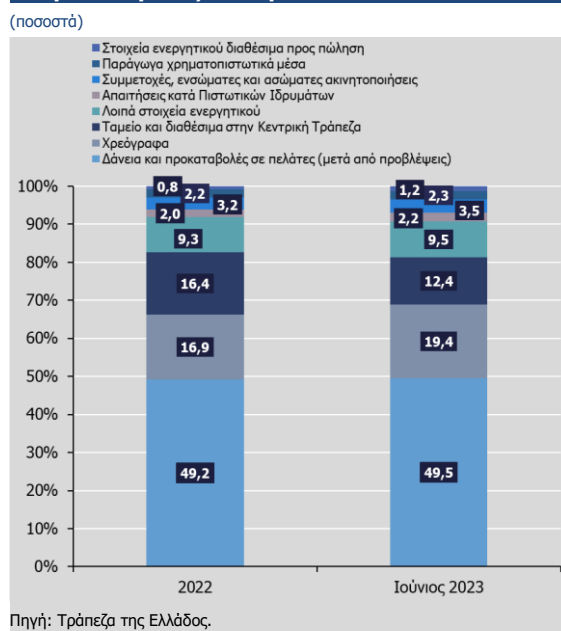
γ) Στη μείωση των υπολοίπων των δανείων μετά από προβλέψεις κατά 3,1 δισεκ. ευρώ, καθώς οι αποπληρωμές (προγραμματισμένες και πρόωρες), κυρίως επιχειρηματικών δανείων, και σε μικρότερο βαθμό οι πωλήσεις δανείων υπεραντιστάθμισαν τις νέες εκταμιεύσεις.⁵¹ Παρ' όλα αυτά,

⁵¹ Στα υπόλοιπα των δανείων συμπεριλαμβάνονται οι τίτλοι υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας (senior notes) που έχουν διακρατήσει οι τράπεζες από τις τιτλοποιήσεις δανείων τους και οι οποίοι έχουν κρατική εγγύηση στο πλαίσιο του προγράμματος “Ηρακλής”.

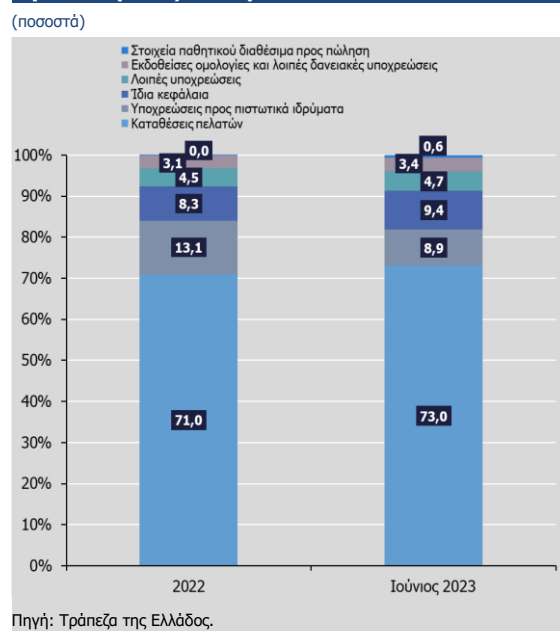
αυξήθηκε το ποσοστό συμμετοχής των δανείων στο σύνολο του ενεργητικού (Ιούνιος 2023: 49,5%, Δεκέμβριος 2022: 49,2%).

δ) Στην αύξηση κατά 1,5 δισεκ. ευρώ των στοιχείων ενεργητικού διαθέσιμων προς πώληση, κυρίως λόγω της ταξινόμησης ως διακρατούμενης προς πώληση θυγατρικής στη Νοτιοανατολική Ευρώπη από μία σημαντική τράπεζα, με αποτέλεσμα να αυξηθεί το ποσοστό συμμετοχής τους στο σύνολο του ενεργητικού (Ιούνιος 2023: 1,2%, Δεκέμβριος 2022: 0,8%, βλ. Διάγραμμα III.1 και Πίνακα III.1).

Διάγραμμα III.1 Διάρθρωση του ενεργητικού των ελληνικών τραπεζικών ομίλων

Διάγραμμα III.2 Διάρθρωση του παθητικού των ελληνικών τραπεζικών ομίλων

Η μεταβολή στην πλευρά του παθητικού οφείλεται κυρίως:

α) Στη μείωση των υποχρεώσεων προς πιστωτικά ιδρύματα κατά 14,5 δισεκ. ευρώ, λόγω της αποπληρωμής πράξεων TLTRO III. Κατά συνέπεια, μειώθηκε το ποσοστό συμμετοχής των υποχρεώσεων προς πιστωτικά ιδρύματα στο σύνολο του παθητικού (Ιούνιος 2023: 8,9%, Δεκέμβριος 2022: 13,1%).

β) Στην αύξηση των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζικών ομίλων κατά 2,9 δισεκ. ευρώ, κυρίως λόγω της αύξησης των αποθεματικών και αποτελεσμάτων εις νέον. Κατά συνέπεια, αυξήθηκε το ποσοστό συμμετοχής των ιδίων κεφαλαίων στο σύνολο του παθητικού (Ιούνιος 2023: 9,4%, Δεκέμβριος 2022: 8,3%).

γ) Στην αύξηση κατά 1,9 δισεκ. ευρώ στα στοιχεία παθητικού διαθέσιμα προς πώληση, λόγω της ταξινόμησης ως διακρατούμενης προς πώληση θυγατρικής στη Νοτιοανατολική Ευρώπη από μία σημαντική τράπεζα. Κατά συνέπεια, το ποσοστό συμμετοχής των διαθέσιμων προς πώληση στοιχείων του παθητικού ανήλθε σε 0,6% (βλ. Διάγραμμα III.2).

2. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

2.1 ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Εξέλιξη βασικών μεγεθών

Το α' εξάμηνο του 2023 η ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου των πιστωτικών ιδρυμάτων βελτιώθηκε περαιτέρω. Η υποχώρηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) συνεχίστηκε, με αποτέλεσμα στο τέλος του α' εξαμήνου του έτους το συνολικό απόθεμα των ΜΕΔ να διαμορφωθεί σε 12,7 δισεκ. ευρώ, μειωμένο κατά 3,8% ή 501 εκατ. ευρώ σε σχέση με το τέλος του 2022 (13,2 δισεκ. ευρώ) με στοιχεία εντός ισολογισμού σε ατομική βάση (βλ. Πίνακα ΙΙΙ.2).⁵²

Πίνακας ΙΙΙ.2 Βασικά μεγέθη - Συνολικό χαρτοφυλάκιο		
(εκατ. ευρώ, στοιχεία εντός ισολογισμού)	Δεκ-22	Ιουν-23
Ανάλυση ΜΕΔ		
Σύνολο δανείων	151.709	148.099
Εξυπηρετούμενα δάνεια	138.472	135.364
Μη εξυπηρετούμενα δάνεια	13.236	12.736
Αβέβαιης είσπραξης	4.058	4.225
Σε καθυστέρηση > 90 ημέρες	4.390	4.185
91-180 ημέρες	479	506
181-360 ημέρες	531	407
>1 έτος	3.380	3.272
Καταγεγλυμένες απαιτήσεις	4.788	4.325
Ανάλυση δανείων υπό ρύθμιση		
Ρυθμισμένα δάνεια	11.420	10.213
Ρυθμισμένα εξυπηρετούμενα δάνεια	6.632	5.567
Ρυθμισμένα μη εξυπηρετούμενα δάνεια	4.788	4.646
Ανάλυση συσσωρευμένων προβλέψεων και εξασφαλίσεων		
Συσσωρευμένες προβλέψεις μη εξυπηρετούμενων δανείων	6.196	5.847
Σύνολο εξασφαλίσεων	98.000	94.700
Εξασφαλίσεις σε εξυπηρετούμενα δάνεια	90.067	86.881
Εξασφαλίσεις σε μη εξυπηρετούμενα δάνεια	7.933	7.819
Αβέβαιης είσπραξης	2.779	3.023
Σε καθυστέρηση > 90 ημερών	2.352	2.115
Καταγεγλυμένες απαιτήσεις	2.802	2.681
Εξασφαλίσεις σε μη εξυπηρετούμενα δάνεια υπό ρύθμιση	3.311	3.255
Ανάλυση ροών μη εξυπηρετούμενων δανείων και διαγραφών	2022	α' εξάμηνο 2023
Ροές μη εξυπηρετούμενων δανείων περιόδου	125	777
Ροές προς εξυπηρετούμενα δάνεια περιόδου	-2.434	-782
Ροές από εξυπηρετούμενα δάνεια περιόδου	2.559	1.559
Διαγραφές περιόδου	961	539
εκ των οποίων διαγραφές καταγεγλυμένων απαιτήσεων	618	416

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

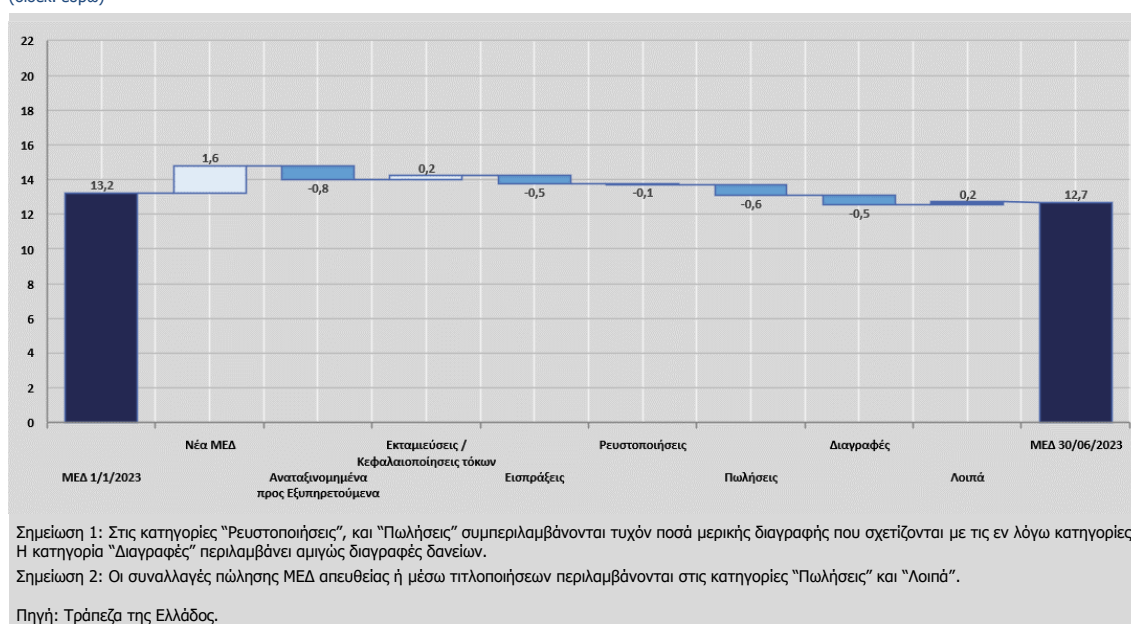
Σημειώνεται ότι η συνολική μείωση των ΜΕΔ σε σχέση με το υψηλότερο επίπεδό τους, που καταγράφηκε το Μάρτιο του 2016, έφθασε το 88,1% ή 94,5 δισεκ. ευρώ.

⁵² Σε ενοποιημένη βάση, το απόθεμα των ΜΕΔ διαμορφώθηκε στα 13,2 δισεκ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 5% ή 0,7 δισεκ. ευρώ, από 13,9 δισεκ. ευρώ στο τέλος του 2022.

Η υποχώρηση των ΜΕΔ κατά το α΄ εξάμηνο του 2023 οφείλεται κυρίως σε συμφωνίες απευθείας πώλησης δανείων στη δευτερογενή αγορά, καθώς και σε μικρότερο βαθμό σε διαγραφές δανείων (βλ. Διάγραμμα ΙΙΙ.3). Εντούτοις, επισημαίνεται η επιτάχυνση της καθαρής εισροής νέων ΜΕΔ το α΄ εξάμηνο του 2023, μέρος της οποίας οφείλεται σε αναταξινόμηση ενός μεγάλου κοινού οφειλέτη στο επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο. Ταυτόχρονα, η μείωση των ΜΕΔ από ρευστοποιήσεις καλυμμάτων παρέμειναν αμελητέες. Σημειώνεται ότι για κάποιες από τις συναλλαγές τιλοποίησης εκκρεμεί η χορήγηση εγγυήσεων από το Ελληνικό Δημόσιο στους τίτλους υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας (senior tranche)⁵³ (σχέδιο “Ηρακλής”).⁵⁴ Τα εν λόγω δανειακά υπόλοιπα έχουν ήδη μεταφερθεί στα στοιχεία ενεργητικού που είναι διαθέσιμα προς πώληση.

Διάγραμμα ΙΙΙ.3 Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων δανείων το α΄ εξάμηνο του 2023

(δισεκ. ευρώ)

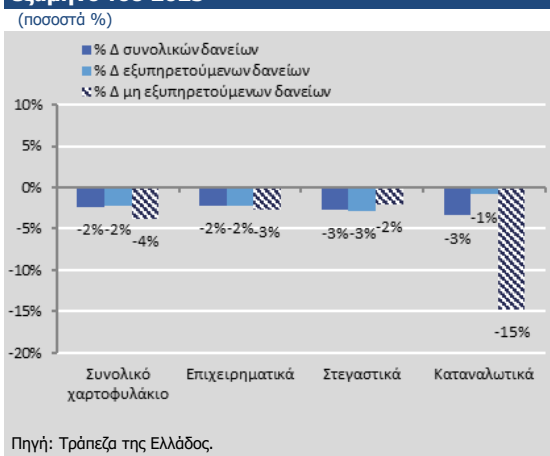
Ωστόσο, θα πρέπει να αναφερθεί ότι η μεταφορά των ΜΕΔ εκτός τραπεζικού τομέα δεν σημαίνει αυτόματα και την οριστική εξάλειψη του χρέους από την οικονομία. Το χρέος παραμένει, με τη διαχείρισή του πλέον να πραγματοποιείται από τις Εταιρίες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ). Συνεπώς, η εύρυθμη λειτουργία της εν λόγω αγοράς για την επίτευξη της οριστικής εκκαθάρισης του ιδιωτικού χρέους είναι σημαντική παράμετρος και η αξιοποίηση του συνόλου των διαθέσιμων εργαλείων και επιλογών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση. Η εξέταση των δυνατοτήτων επανένταξης σε καθεστώς ενημερότητας πιστούχων, οι οποίοι έχουν αξιόλογα βιώσιμα επενδυτικά σχέδια που μπορούν να χρηματοδοτηθούν θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται και να αναδεικνύεται ως μία επιλογή η οποία θα συμβάλει καθοριστικά στην οριστική εκκαθάριση του ιδιωτικού χρέους, αλλά και στην ανάπτυξη της πραγματικής οικονομίας.

⁵³ Βλ. Πλαίσιο V.1 “Οι τιλοποιήσεις ως εργαλείο μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) των τραπεζών” ([Εκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας – Μάιος 2022](#)).

⁵⁴ Επισημαίνεται ότι με στοιχεία 30.06.2023 το συνολικό απόθεμα ΜΕΔ που έχει ενταχθεί στο σχέδιο «Ηρακλής» ανέρχεται σε 42,8 δισεκ. ευρώ (από 43,8 δισεκ. την 31/12/2022), ενώ το ύψος των χορηγηθεισών εγγυήσεων από το Ελληνικό Δημόσιο ανέρχεται πλέον σε 16,9 δισεκ. ευρώ.

Το υπόλοιπο των δανείων (εξυπηρετούμενων και μη) σε ατομική βάση, ανήλθε σε 148,1 δις εκ. ευρώ, σημειώνοντας μικρή μείωση κατά 2,4%, προερχόμενη κυρίως από το χαρτοφυλάκιο των επιχειρηματικών δανείων (-2,2%). Στη μείωση του χαρτοφυλακίου των ενήμερων επιχειρηματικών δανείων οφείλεται και η αντίστοιχη μείωση του συνολικού αποθέματος των εξυπηρετούμενων δανείων κατά 2,3%, καθώς οι νέες εκταμιεύσεις υπολείπονταν των αποπληρωμών υφιστάμενων οφειλών (βλ. Διάγραμμα III.4).

Διάγραμμα III.4 Ποσοστιαία μεταβολή του αποθέματος των δανείων, εξυπηρετούμενων και μη το α' εξάμηνο του 2023

Ο λόγος των ΜΕΔ προς το σύνολο των δανείων τον Ιούνιο του 2023 διαμορφώθηκε σε 8,6%, έναντι 8,7% στο τέλος του 2022. Επισημαίνεται ότι και οι τέσσερις σημαντικές τράπεζες έχουν πετύχει τον επιχειρησιακό στόχο για μονοψήφιο ποσοστό ΜΕΔ, με μια εξ' αυτών να είναι κάτω από 5%. Εντούτοις, στις λιγότερο σημαντικές τράπεζες ο δείκτης των ΜΕΔ ως προς το σύνολο των δανείων παραμένει ιδιαίτερα υψηλός και διαμορφώνεται σε 44% τον Ιούνιο του 2023, μειωμένος κατά 1 ποσοστιαία μονάδα σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2022, κυρίως λόγω της πιστωτικής επέκτασης ορισμένων εξ αυτών. Το υψηλό ποσοστό σχετίζεται και με τη μη συμβατότητα του προγράμματος παροχής κρατικών εγγυήσεων στη συντριπτική πλειονότητα των μικρότερων τραπεζών.

Επιπρόσθετα, ο δείκτης ΜΕΔ σε επίπεδο τραπεζικού τομέα παραμένει υψηλός και πολλαπλάσιος του ευρωπαϊκού μέσου όρου (Ιούνιος 2023: 1,8%⁵⁵). Κατά συνέπεια, οι προσπάθειες αποκλιμάκωσης του υφιστάμενου αποθέματος χρειάζεται να συνεχιστούν και να εντατικοποιηθούν περαιτέρω, ιδίως υπό το πρίσμα των προκλήσεων που αναδεικνύονται.

Η σύσφιγξη της νομισματικής πολιτικής από την ΕΚΤ, με τη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος υψηλών επιτοκίων, καθιστά σαφές ότι τόσο το κόστος χρηματοδότησης όσο και οι δυνατότητες αποπληρωμής χρέους από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις επηρεάζονται δυσμενώς. Το περιβάλλον αυτό, σε συνδυασμό με την επιβράδυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης το 2023, ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά την ποιότητα των δανειακών χαρτοφυλακίων των τραπεζών με τη δημιουργία νέων ΜΕΔ.

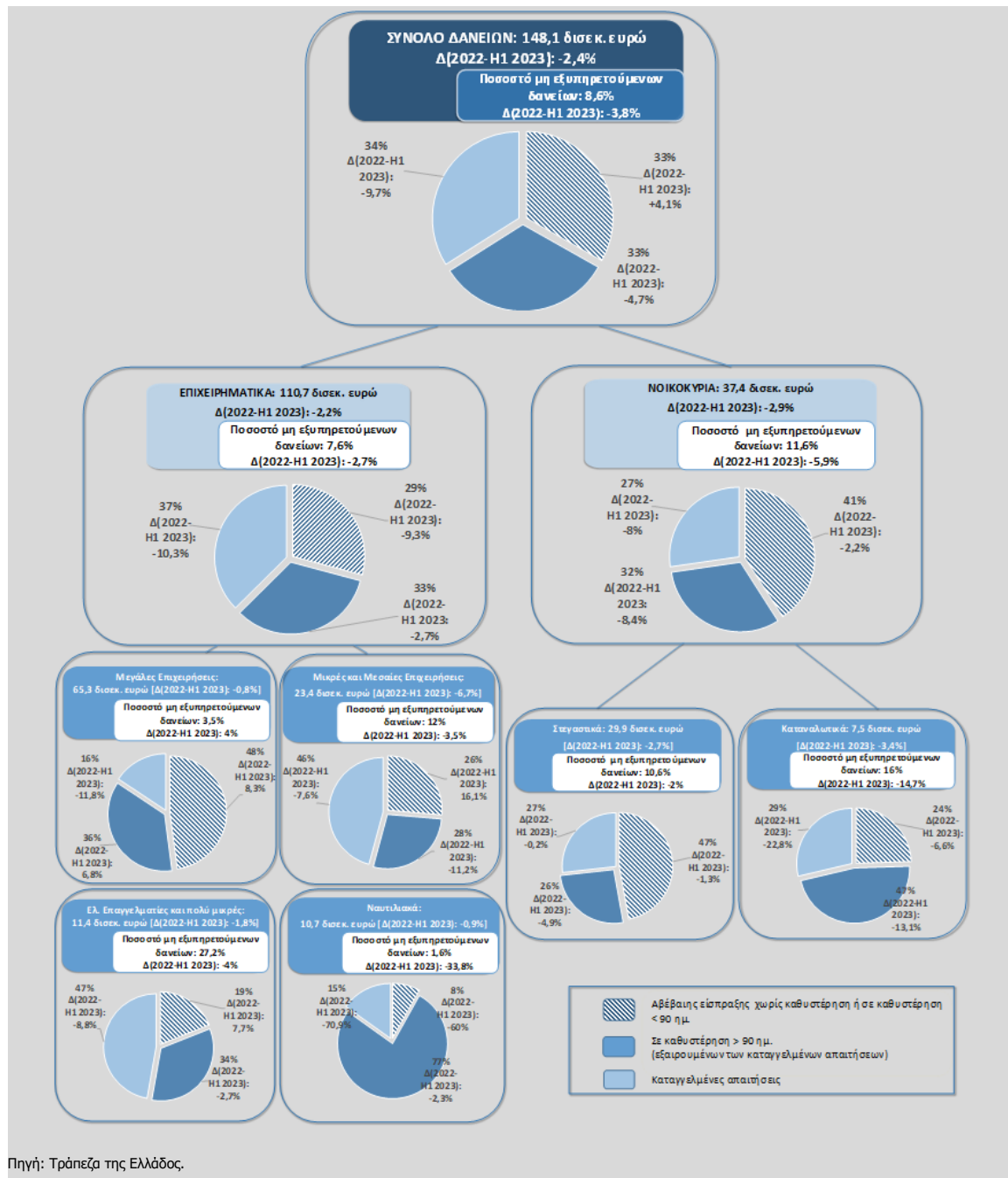
⁵⁵ Πηγή: Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, Risk Dashboard, Q2 2023 [EBA Dashboard - Q2 2023.pdf \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/epr/risk-dashboard)

Διάρθρωση και μεταβολή των μη εξυπηρετούμενων δανείων

Υποχώρηση του αποθέματος των ΜΕΔ καταγράφηκε για όλα τα επιμέρους χαρτοφυλάκια δανείων κατά το α' εξάμηνο του 2023, με σημαντικότερη τη μείωση των ΜΕΔ για τα επιχειρηματικά δάνεια (βλ. Διάγραμμα ΙΙΙ.5).

Διάγραμμα ΙΙΙ.5 Διάρθρωση και μεταβολή των συνολικών δανείων και των ΜΕΔ των ελληνικών εμπορικών τραπεζών ανά χαρτοφυλάκιο κατά το α' εξάμηνο του 2023

(δισεκ. ευρώ, ποσοστά %)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τα δάνεια αβέβαιης είσπραξης (unlikely to pay) ανήλθαν σε 4,2 δισεκ. ευρώ (33,2% των ΜΕΔ) στο τέλος του α' εξαμήνου του 2023, αυξημένα κατά 4,4% (0,2 δισεκ ευρώ) σε σχέση με το τέλος του 2022.

Τα δάνεια σε καθυστέρηση 1 έως 90 ημέρες (πρώιμες ληξιπρόθεσμες οφειλές) αυξήθηκαν κατά 32,6%, με αποτέλεσμα να ανέλθουν σε 6,5 δισεκ. ευρώ στο τέλος του α' εξαμήνου του 2023 από 4,9 δισεκ. ευρώ στο τέλος του 2022. Η αύξηση αυτή προέρχεται κυρίως από τα επιχειρηματικά δάνεια σε καθυστέρηση 1 έως 30 ημέρες. Επιπλέον, άξιο αναφοράς είναι ότι ο λόγος των δανείων τα οποία είναι σε καθυστέρηση από 1 έως 90 ημέρες προς το σύνολο των εξυπηρετούμενων δανείων αυξήθηκε σε 4,8% τον Ιούνιο του 2023, έναντι 3,6% στο τέλος του 2022 (βλ. Διάγραμμα III.6).

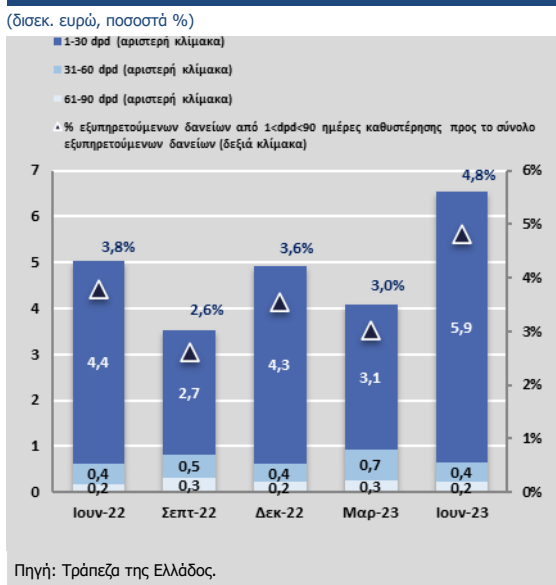
Τα δάνεια σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών (χωρίς να συμπεριλαμβάνονται οι καταγεγραμμένες απαιτήσεις – denounced) υποχώρησαν περαιτέρω στο τέλος α' εξαμήνου του 2023 και διαμορφώθηκαν σε 4,2 δισεκ. ευρώ (32,9% των ΜΕΔ), μειωμένα κατά 4,7% σε σχέση με το τέλος του 2022 (4,4 δισεκ. ευρώ). Ωστόσο, επισημαίνεται ότι το 78,2% των ΜΕΔ που εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία είναι σε καθυστέρηση μεγαλύτερη του ενός έτους, ποσοστό αυξημένο σε σχέση με το τέλος του 2022 (77%). Το αντίστοιχο ποσοστό καθυστέρησης για τα επιχειρηματικά δάνεια ανέρχεται σε 85%, για τα στεγαστικά σε 57,4% και για τα καταναλωτικά δάνεια σε 74,4%.

Ανάλυση σχετικά με τη διάρθρωση των υπολοίπων των ΜΕΔ στην κατηγορία καθυστέρησης άνω των 90 ημερών ανά χαρτοφυλάκιο στο τέλος του α' εξαμήνου του 2023 παρουσιάζεται στο Διάγραμμα III.7.

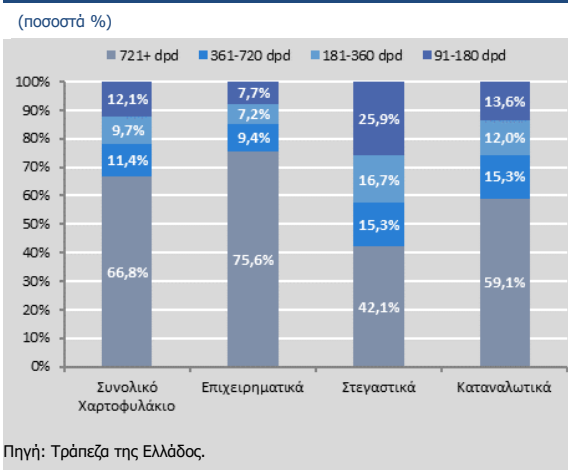
Παράλληλα, το 34% των ΜΕΔ αφορά καταγεγραμμένες απαιτήσεις (denounced), οι οποίες στο τέλος του α' εξαμήνου του 2023 ανήλθαν σε 4,3 δισεκ. ευρώ, μειωμένες κατά 9,7%, ήτοι -0,5 δισεκ. ευρώ, σε σχέση με το τέλος του 2022, κυρίως λόγω των συναλλαγών πωλήσεων δανείων.

Τέλος, η βελτίωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου αντανακλάται και στην κατανομή του συνολικού αποθέματος δανείων ανά στάδιο ανάλογα με το επίπεδο πιστωτικού κινδύνου, σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9 (ΔΠΧΑ 9), κατά το α' εξάμηνο του

Διάγραμμα III.6 Διάρθρωση των υπολοίπων των πρώιμων ληξιπρόθεσμων οφειλών ανά περίοδο αθέτησης και ποσοστό των πρώιμων ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το σύνολο των ενήμερων δανείων

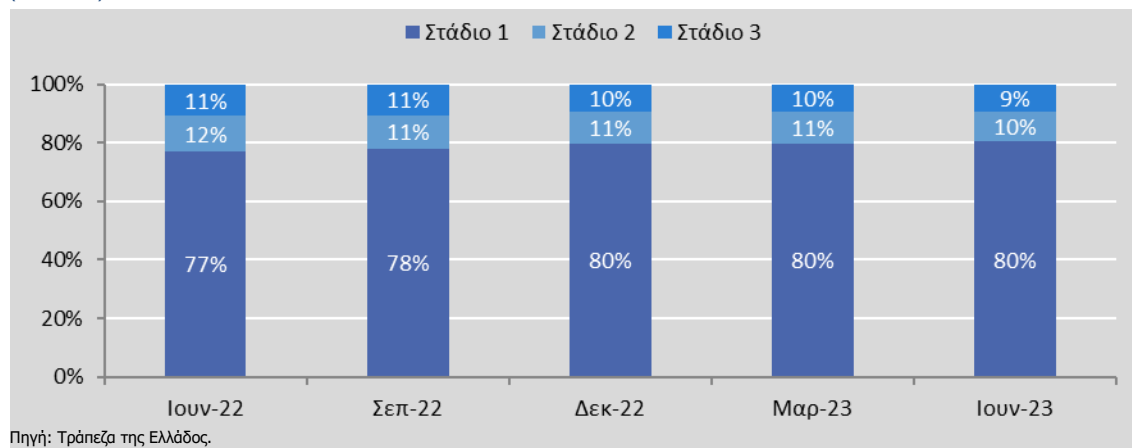
Διάγραμμα III.7 Διάρθρωση των υπολοίπων των ΜΕΔ στην κατηγορία καθυστέρησης μεγαλύτερης των 90 ημερών (χωρίς να συμπεριλαμβάνονται καταγεγραμμένες απαιτήσεις) ανά χαρτοφυλάκιο

2023 σε σύγκριση με τα τέλη του 2022, γεγονός που οφείλεται κυρίως στη μείωση του συνολικού αποθέματος ΜΕΔ τα οποία περιλαμβάνονταν στο στάδιο 3 (βλ. Διάγραμμα ΙΙΙ.8).

Διάγραμμα ΙΙΙ.8 Κατανομή συνολικού αποθέματος δανείων ανά στάδιο κατά ΔΠΧΑ 9

(ποσοστά %)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης των ΜΕΔ

Σχετικά με τους δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης της διαχείρισης των ΜΕΔ για τον Ιούνιο του 2023, παρατηρούνται τα εξής (βλ. Πίνακα ΙΙΙ.3):

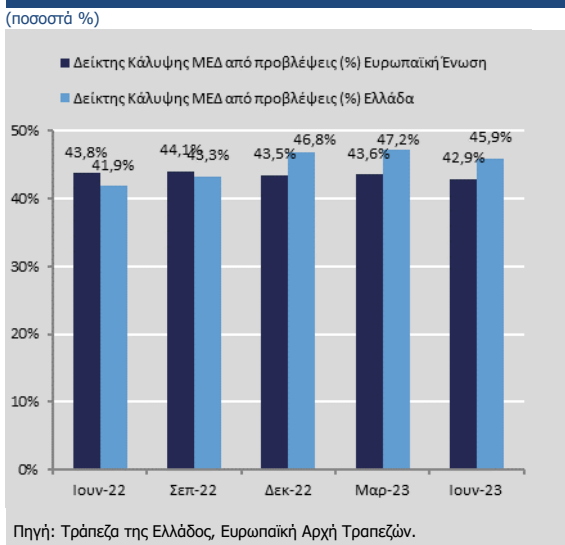
Πίνακας ΙΙΙ.3 Συνολικό χαρτοφυλάκιο δανείων - Βασικοί δείκτες

(ποσοστό %, στοιχεία εντός ισολογισμού)	Δεκ-2022	Ιουν-2023
Δείκτες ποιότητας χαρτοφυλακίου (%)		
Συνολικός δείκτης μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ)	8,7	8,6
Συνολικός δείκτης δανείων σε καθυστέρηση > 90 ημερών	6,1	5,7
Δείκτες διάρθρωσης καθυστερήσεων ως προς σύνολο ΜΕΑ (%)		
Αβέβαιες είσπραξης	30,7	33,2
Ανοίγματα σε καθυστέρηση > 90 ημερών	33,2	32,9
91-180 ημέρες	3,6	4,0
181-360 ημέρες	4,0	3,2
>1 έτους	25,5	25,7
Καταγγελλόμενες απαιτήσεις	36,2	34,0
Δείκτες ρυθμίσεων ως προς σύνολο ανοιγμάτων (%)		
Δάνεια υπό ρύθμιση	7,5	6,9
Εξυπηρετούμενα δάνεια υπό ρύθμιση	4,4	3,8
Μη εξυπηρετούμενα δάνεια υπό ρύθμιση	3,2	3,1
Δείκτες κάλυψης μη εξυπηρετούμενων δανείων και διαγραφών (%)		
Συνολικός δείκτης κάλυψης ΜΕΔ από προβλέψεις	46,8	45,9
Συνολικός δείκτης διαγραφών έτους ως προς σύνολο δανείων	0,6	0,4
Συνολικός δείκτης διαγραφών έτους ως προς ΜΕΔ	7,3	4,2
Συνολικός δείκτης κάλυψης ΜΕΔ από εξασφαλίσεις	59,9	61,4
Δείκτης κάλυψης μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων υπό ρύθμιση από εξασφαλίσεις	69,2	70,1
Δείκτης κάλυψης μη εξυπηρετούμενων δανείων από προβλέψεις και εξασφαλίσεις	106,7	107,3
Τριμηνιαίος Δείκτης αθέτησης και Ρυθμός αποκατάστασης (%)		
Δείκτης αθέτησης	0,4	0,7
Ρυθμός αποκατάστασης της τακτικής εξυπηρέτησης δανείων	4,0	2,9
Κόστος πιστωτικού κινδύνου		
Προβλέψεις δανείων ως προς δάνεια μετά από προβλέψεις	1,1	1,0
Προβλέψεις δανείων ως προς ενεργητικό	0,5	0,5

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

- Ο δείκτης κάλυψης των ΜΕΔ από συσσωρευμένες προβλέψεις διαμορφώθηκε τον Ιούνιο του 2023 σε 45,9%, από 46,8% το Δεκέμβριο του 2022. Ειδικότερα, οι συσσωρευμένες προβλέψεις τον Ιούνιο του 2023 για την κάλυψη των ΜΕΔ ανέρχονταν σε 5,8 δισεκ. ευρώ, έναντι 6,2 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022. Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στις συναλλαγές πώλησης ΜΕΔ που πραγματοποιήθηκαν εντός του α' εξαμήνου του 2023. Επισημαίνεται ότι μετά το δ' τρίμηνο του 2022 το επίπεδο του δείκτη κάλυψης των ΜΕΔ από προβλέψεις στην Ελλάδα υπερβαίνει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (βλ. Διάγραμμα III.9), γεγονός που οφείλεται στην μεγαλύτερη μείωση του παρονομαστή (ΜΕΔ) έναντι αυτής του αριθμητή (συσσωρευμένες προβλέψεις).

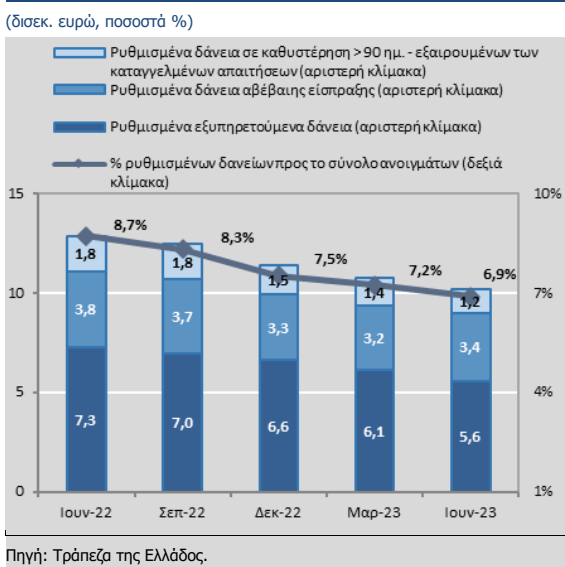
Διάγραμμα III.9 Δείκτης κάλυψης ΜΕΔ από συσσωρευμένες προβλέψεις

- Ο δείκτης κάλυψης των ΜΕΔ από εξασφαλίσεις τον Ιούνιο του 2023 ανήλθε σε 61,4%, αυξημένος σε σχέση με το τέλος του 2022 (59,9%), ενώ ο δείκτης κάλυψης ρυθμισμένων ΜΕΔ από εξασφαλίσεις ανήλθε σε 70,1%, έναντι 69,2% στο τέλος του 2022.

- Το σύνολο των ρυθμισμένων (forborne) δανείων⁵⁶ τον Ιούνιο του 2023 υποχώρησε στα 10,2 δισεκ. ευρώ, από 11,4 δισεκ. ευρώ στο τέλος του 2022, αντιπροσωπεύοντας το 6,9% του συνόλου των δανείων (από 7,5% το 2022) (βλ. Διάγραμμα III.10). Η μείωση των ρυθμισμένων δανείων από το Δεκέμβριο του 2022 οφείλεται κυρίως στις συναλλαγές πώλησης ΜΕΔ που πραγματοποιήθηκαν το α' εξάμηνο του 2023.

Διάγραμμα III. 10 Εξέλιξη των ρυθμισμένων δανείων (forborne) ανά κατηγορία και του λόγου του συνόλου των ρυθμισμένων δανείων προς το σύνολο των δανείων

Επισημαίνεται ότι το 12,2% των ήδη ρυθμισμένων δανείων εμφανίζει καθυστέρηση άνω των 90 ημερών, ποσοστό μειωμένο σε σχέση με το τέλος του 2022 (13,3%).

- Το 70,3% των ΜΕΔ άνω των 90 ημερών δεν έχει ρυθμιστεί, έναντι 65,5% στο τέλος του 2022, ενώ τα ποσοστά για τα στεγαστικά, καταναλωτικά και επιχειρηματικά δάνεια ανέρχονται σε 64,5%, 76,7% και 70,7% αντίστοιχα.

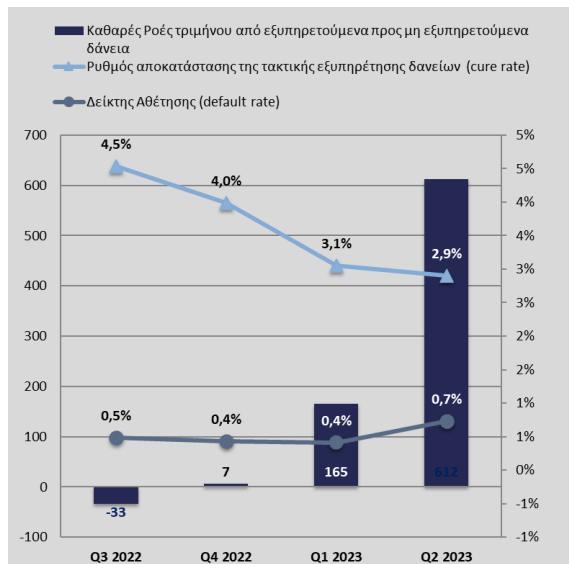
⁵⁶ Στην Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής (ΠΕΕ) της Τράπεζας της Ελλάδος 175/2/29.7.2020 περιγράφονται ενδεικτικά οι δυνατοί τύποι ρυθμίσεων και οριστικών διευθετήσεων για τα εξυπηρετούμενα και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

- Οι διαγραφές δανείων τον Ιούνιο του 2023 ανήλθαν σε 539 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 416 εκατ. ευρώ αφορούν καταγγελλόμενες απαιτήσεις, κυρίως επιχειρηματικών δανείων (0,36 δισεκ. ευρώ).
- Κατά τη διάρκεια του α' εξαμήνου του 2023 οι ροές από εξυπηρετούμενα δάνεια προς μη εξυπηρετούμενα ήταν 1,6 δισεκ. ευρώ, ενώ οι ροές από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς τα εξυπηρετούμενα ήταν 0,8 δισεκ. ευρώ, αφήνοντας καθαρές ροές προς μη εξυπηρετούμενα δάνεια 777 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι και στα δύο πρώτα τρίμηνα του 2023 παρατηρείται καθαρή ροή με αυξανόμενη τάση (165 εκατ. ευρώ στο α' τρίμηνο και 612 εκατ. ευρώ στο β' τρίμηνο του 2023 – βλ. Διάγραμμα III.11).
- Επισημαίνεται ότι 341 εκατ. ευρώ, ήτοι 2,7% των ΜΕΔ, αφορούν απαιτήσεις που έχουν υπαχθεί σε καθεστώς νομικής προστασίας για τις οποίες εκκρεμεί η έκδοση τελεσίδικης δικαστικής απόφασης. Από αυτά, 141 εκατ. ευρώ αφορούν απαιτήσεις που έχουν ήδη καταγγελλθεί. Τα δάνεια αυτής της κατηγορίας αφορούν είτε φυσικά πρόσωπα (π.χ. ν. 3869/2010⁵⁷) είτε νομικά πρόσωπα (π.χ. ν. 4307/2014, Πτωχευτικός Κώδικας). Σχετικά με τις επιμέρους κατηγορίες, περίπου το 3,8% των μη εξυπηρετούμενων στεγαστικών δανείων έχει υπαχθεί σε καθεστώς νομικής προστασίας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα καταναλωτικά δάνεια είναι 3,8%.
- Ο ρυθμός αποκατάστασης της τακτικής εξυπηρέτησης δανείων (cure rate) ανήλθε τον Ιούνιο του 2023 σε 2,9% και ο δείκτης αθέτησης (default rate) σε 0,7% (βλ. Διάγραμμα III.11). Το στεγαστικό χαρτοφυλάκιο εμφανίζει τον υψηλότερο ρυθμό αποκατάστασης (6,3%), ενώ το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο τον χαμηλότερο (1,4%).
- Το μεγαλύτερο μέρος των ρυθμισμένων δανείων αφορά μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις σε ποσοστό 72,1% επί του συνόλου, ενώ ακολουθούν οι βραχυπρόθεσμες ρυθμίσεις με 25,2% και οι λύσεις οριστικής διευθέτησης με ποσοστό 2,7% (βλ. Διάγραμμα III.12). Αξίζει να αναφερθεί ότι το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων ρυθμισμένων δανείων το Ιούνιο του 2023 παραμένει υψηλό (45,9%) και επιδεινούμενο σε σχέση με το 2022 (42,4%).

⁵⁷ Ο νόμος τροποποιήθηκε το Σεπτέμβριο του 2018 και προβλέπει την άρση του τραπεζικού απορρήτου των οφειλετών που έχουν υπαχθεί σε αυτόν, ενώ στην περίπτωση που φέρουν αντίρρηση θα τίθενται εκτός προστασίας. Ταυτόχρονα, ο οφειλέτης δηλώνει ότι παρέχει άδεια σε οποιοδήποτε πιστωτικό ίδρυμα να διαβιβάζει στους πιστωτές την κίνηση των τραπεζικών του λογαριασμών και των λοιπών τραπεζικών προϊόντων και ότι επιτρέπει σε αυτούς την επεξεργασία και ανταλλαγή των δεδομένων που κατέχουν ή λαμβάνουν από τα πιστωτικά ιδρύματα.

Διάγραμμα III.11 Εξέλιξη των τριμηνιαίων καθαρών ροών από εξυπηρετούμενα προς μη εξυπηρετούμενα δάνεια, του δείκτη αθέτησης (default rate) και του ρυθμού αποκατάστασης της τακτικής εξυπηρέτησης δανείων (cure rate)

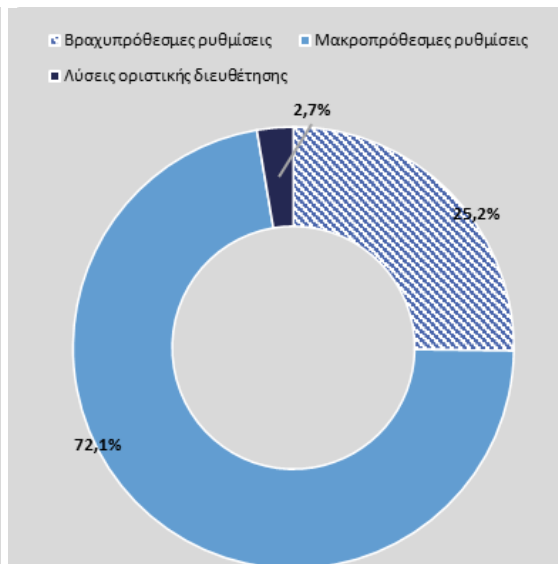
(εκατ. ευρώ, ποσοστά %)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα III.12 Κατανομή ρυθμισμένων δανείων (forborne) κατά είδος ρύθμισης

(ποσοστά)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Πιστωτικός κίνδυνος ανά κλάδο

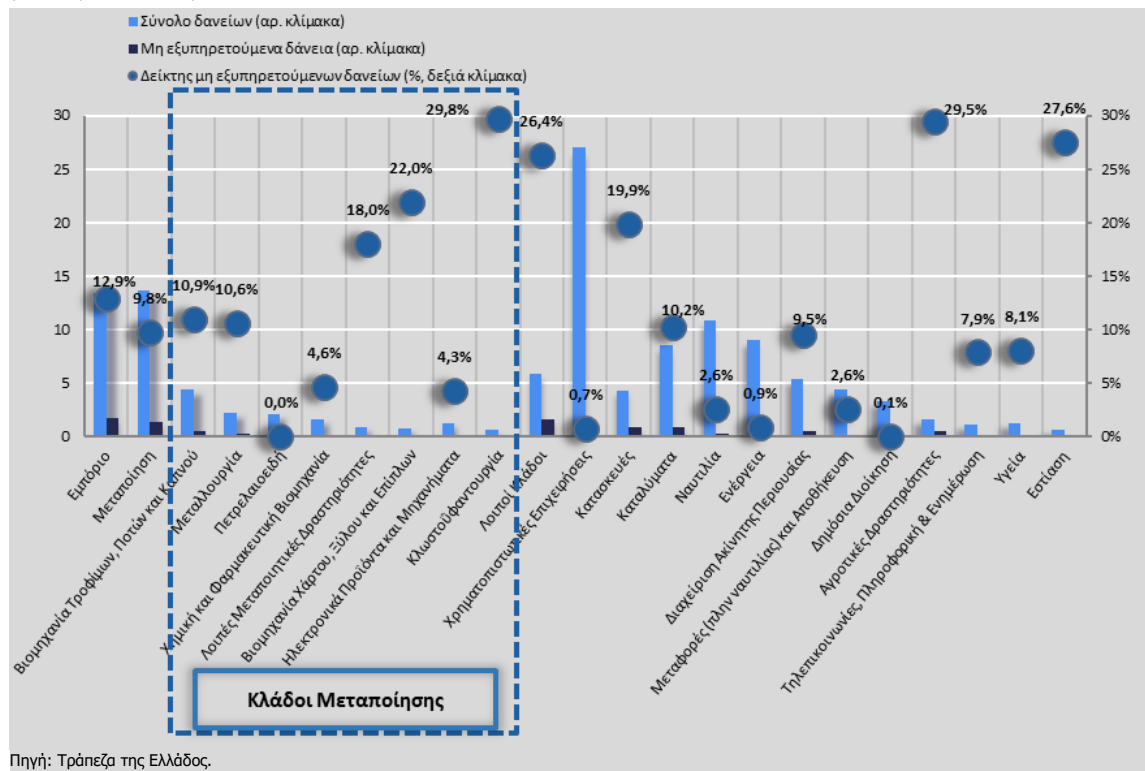
Τον Ιούνιο του 2023 οι χρηματοδοτήσεις προς τις επιχειρήσεις, με στοιχεία εντός ισολογισμού, ανήλθαν σε 110,7 δισεκ. ευρώ, αποτελώντας περίπου το 75% της συνολικής χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα από τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα. Ο λόγος των ΜΕΔ στο επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο διαμορφώθηκε σε 7,6% και οφείλεται κυρίως στο υψηλό ποσοστό ΜΕΔ των μικρομεσαίων (12%) και των πολύ μικρών επιχειρήσεων (27,2%).

Αναφορικά με τη διάρθρωση των χρηματοδοτήσεων στους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, σημειώνεται ότι η μεγαλύτερη συγκέντρωση αφορά τις χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (24% των συνολικών χρηματοδοτήσεων προς επιχειρήσεις). Ο δείκτης ΜΕΔ για τον εν λόγω κλάδο (0,7% τον Ιούνιο του 2023) κυμαίνεται σε επίπεδο πολύ χαμηλότερο του μέσου όρου του αντίστοιχου δείκτη των επιχειρηματικών δανείων.

Τα υψηλότερα ποσοστά ΜΕΔ καταγράφονται στους κλάδους της αγροτικής δραστηριότητας (29,5%, από 10,3% το 2022), της εστίασης (27,6%), των κατασκευών (19,9%), του εμπορίου (12,9%), των καταλυμάτων (10,2%) και της μεταποίησης (9,8%). Υψηλά ποσοστά καταγράφονται και σε επιμέρους κλάδους της μεταποίησης, όπως ο κλάδος της κλωστοϋφαντουργίας (29,8%), της βιομηχανίας χάρτου, ξύλου και επίπλων (22%) και των λοιπών μεταποιητικών δραστηριοτήτων (18%), τα οποία όμως αφορούν μικρότερα υπόλοιπα χορηγήσεων και συνεπώς έχουν μικρή επίδραση στη διαμόρφωση του συνολικού δείκτη ΜΕΔ του κλάδου της μεταποίησης. Τα χαμηλότερα ποσοστά παρατηρούνται ενδεικτικά στους κλάδους της ενέργειας (0,9%) και των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (0,7%) (βλ. Διάγραμμα III.13).

Διάγραμμα III.13 Κλαδική ανάλυση επιχειρηματικών δανείων για τον Ιούνιο του 2023

(δισεκ. ευρώ, ποσοστά %)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

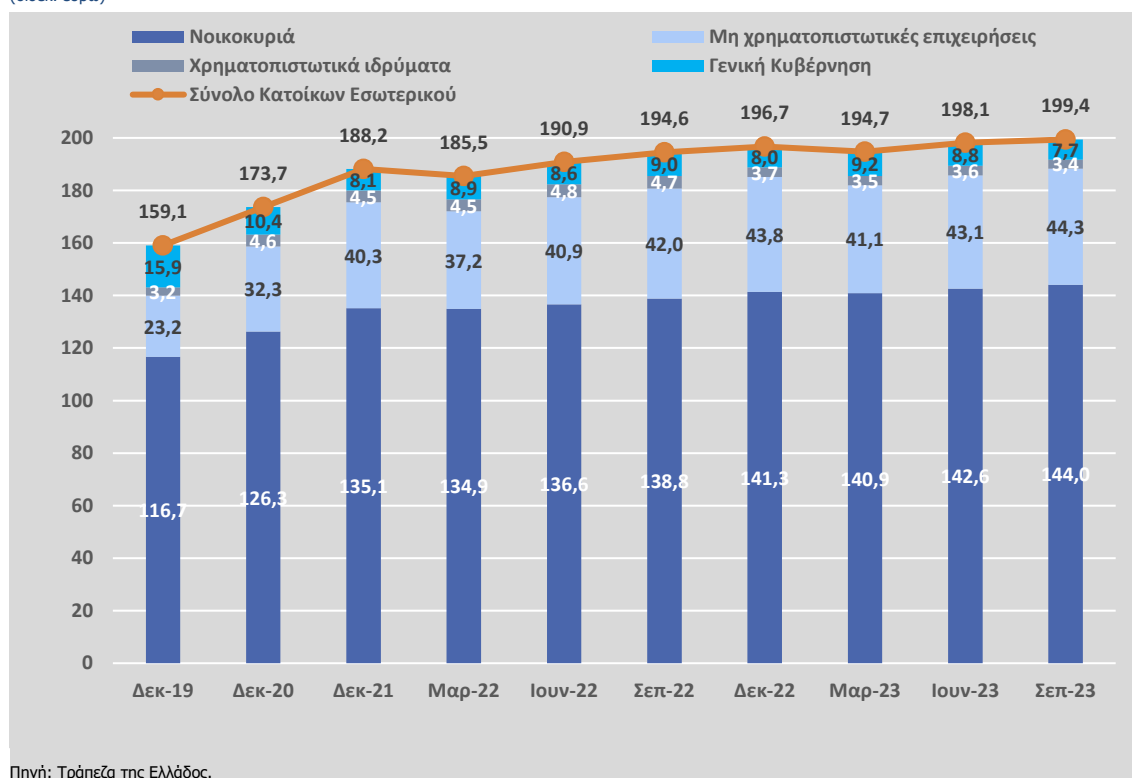
2.2 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ

Οι συνθήκες ρευστότητας και χρηματοδότησης του ελληνικού τραπεζικού τομέα το α΄ εξάμηνο του 2023 παρουσίασαν εικόνα ανάλογη με αυτή του 2022. Η μεταστροφή της κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής για την αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων οδήγησε σε αύξηση του κόστους χρηματοδότησης των ελληνικών τραπεζών. Σε ένα περιβάλλον γενικής ανόδου των επιτοκίων πολιτικής και των αποδόσεων των ελληνικών ομολόγων, η πρόσβαση των ελληνικών τραπεζών στις αγορές κεφαλαίων και στις πράξεις αναχρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος κατέστη ακριβότερη. Οι καταθέσεις την ίδια περίοδο συνέχισαν την ανοδική τους πορεία αντικατοπτρίζοντας την ισχυρή οικονομική ανάπτυξη, παρά την αρνητική επίδραση του υψηλού πληθωρισμού. Η αύξηση των καταθέσεων συνετέλεσε σε σημαντικό βαθμό ώστε τα ρευστά διαθέσιμα των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων να παραμείνουν σε υψηλό επίπεδο, παρά την αποπληρωμή των ποσών που είχαν αντληθεί μέσω των πράξεων TLTRO III.

Το υπόλοιπο των καταθέσεων στην Ελλάδα από κατοίκους εσωτερικού τον Σεπτέμβριο του 2023 ανήλθε σε 199,4 δισεκ. ευρώ, σημειώνοντας νέο υψηλό δεκαετίας. Στο α΄ τρίμηνο του 2023 σημείωσε οριακή πτώση 1% και ανήλθε στα 194,7 δισεκ. ευρώ, ενώ κατόπιν ανέκαμψε (βλ. Διάγραμμα III.14).

Διάγραμμα III.14 Καταθέσεις κατοίκων εσωτερικού σε ΝΧΙ στην Ελλάδα (εξαιρουμένης της Τράπεζας της Ελλάδος)

(δισεκ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

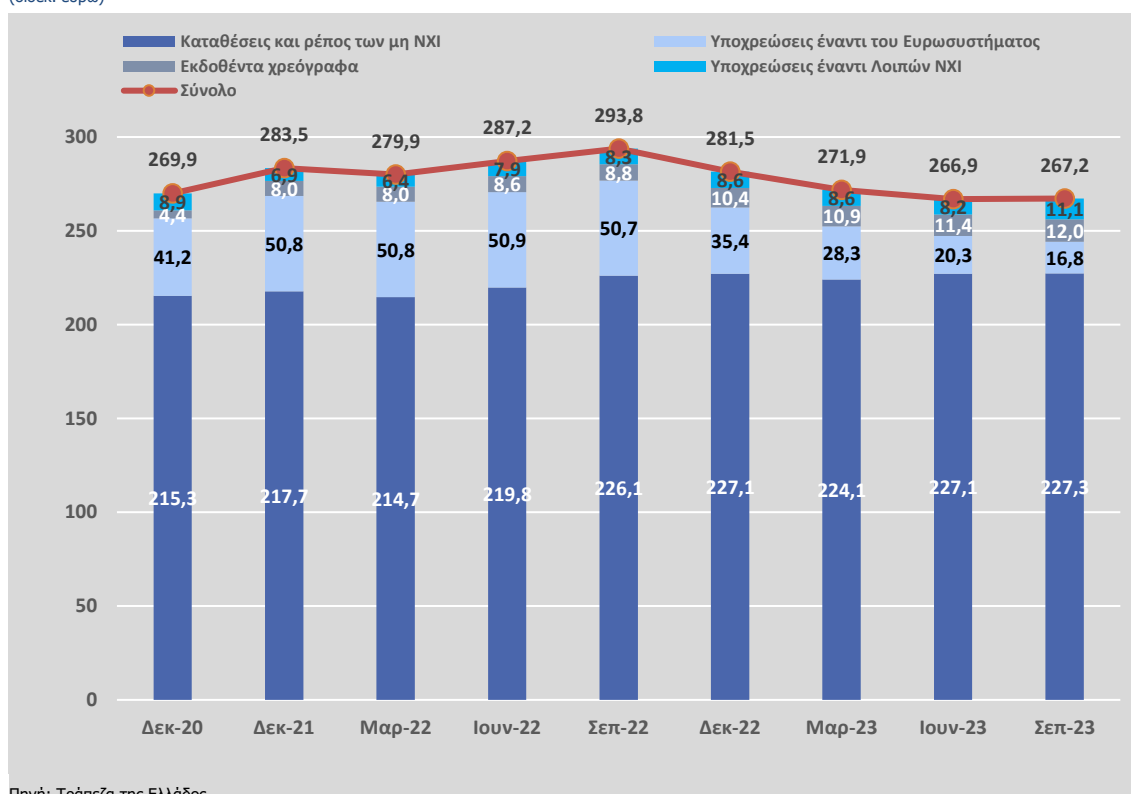
Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στις καταθέσεις των νοικοκυριών, που ανήλθαν σε 144 δισεκ. ευρώ, αυξημένες κατά 2,7 δισεκ. ευρώ (1,9%) σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2022. Η συνολική αύξηση των καταθέσεων κατά 2,64 δισεκ. ευρώ (1,3%) στη διάρκεια του πρώτου εννεαμήνου μπορεί να αποδοθεί στον ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας και στην εμπιστοσύνη των καταθετών. Ωστόσο, η επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των καταθέσεων το 2022 και το εννεάμηνο του 2023 οφείλεται, μεταξύ άλλων, στις έντονες πληθωριστικές πιέσεις, που περιορίσαν το διαθέσιμο

εισόδημα των νοικοκυριών και ώθησαν ανοδικά το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων. Η μείωση των καταθέσεων κατά 2 δισεκ. ευρώ που παρατηρήθηκε το α΄ τρίμηνο του 2023, οφείλεται κυρίως στις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (μείωση κατά 2,7 δισεκ. ευρώ ή 6,1%).

Οι καταθέσεις της γενικής κυβέρνησης μειώθηκαν ελαφρά το εννεάμηνο (Σεπτέμβριος 2023: 7,7 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2022: 8 δισεκ. ευρώ), ενώ το α΄ εξάμηνο του 2023 σημείωσαν αύξηση και ανήλθαν σε 8,8 δισεκ. ευρώ. Οι καταθέσεις των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων εμφάνισαν επίσης μικρή μείωση 6,6% (Σεπτέμβριος 2023: 3,4 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2022: 3,7 δισεκ. ευρώ).

Διάγραμμα ΙΙΙ.15 Πηγές χρηματοδότησης των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων

(δισεκ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Από τον Ιούλιο του 2022 έως και το Σεπτέμβριο του 2023, τα βασικά επιτόκια νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ αυξήθηκαν κατά 450 μονάδες βάσης, ενώ τον Οκτώβριο του 2022 το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ αποφάσισε να τροποποιήσει τους όρους των πράξεων TLTRO III και να αναπροσαρμόσει τον εκτοκισμό των ελάχιστων αποθεματικών.⁵⁸ Ειδικότερα, από τις 23 Νοεμβρίου 2022 το επιτόκιο για όλες τις πράξεις TLTRO III άρχισε να διαμορφώνεται στο μέσο όρο των ισχυόντων βασικών επιτοκίων, ενώ από τις 21 Δεκεμβρίου 2022 ο εκτοκισμός των ελάχιστων αποθεματικών καθορίζεται σύμφωνα με το επιτόκιο διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων του Ευρωσυστήματος αντί με το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης. Το υψηλότερο κόστος χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα είχε ως αποτέλεσμα πολλά ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα να προχωρήσουν ιδίως το δ΄ τρίμηνο του 2022, σε πρόωρη εθελοντική αποπληρωμή μέρους του δανεισμού τους μέσω των πράξεων TLTRO III. Πιο συγκεκριμένα, το 2022

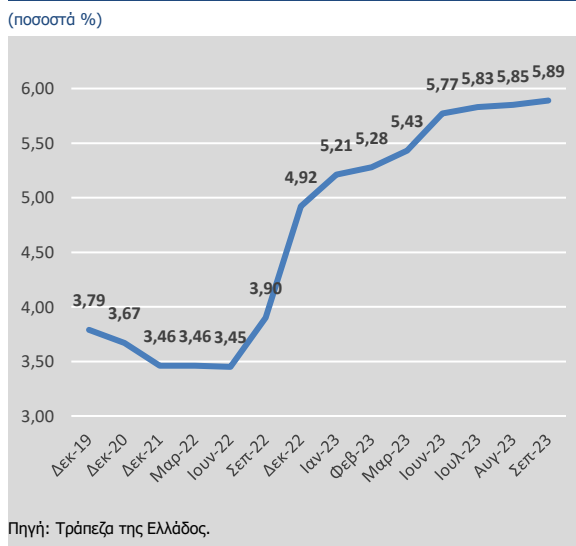
⁵⁸ Ευρωσύστημα, δελτίο τύπου 27.10.2022, Αποφάσεις Νομισματικής Πολιτικής.

αλλά και το εννεάμηνο του 2023, η χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα σημείωσε σημαντική πτώση (Σεπτέμβριος 2023: 16,8 δισεκ. ευρώ, Ιούνιος 2023: 20,3 δισεκ. ευρώ, Μάρτιος 2023: 28,3 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2022: 35,4 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2021: 50,8 δισεκ. ευρώ) (βλ. Διάγραμμα III.15), μετά την επί τα χείρω αλλαγή των όρων των πράξεων TLTRO III.

Το εννεάμηνο του 2023 συνεχίστηκε η αποπληρωμή του δανεισμού από το Ευρωσύστημα (18,6 δισεκ. ευρώ) με χρήση χρηματικών διαθεσίμων. Επιπλέον, όπως και το 2022, αυξήθηκαν (κατά 2,4 δισεκ. ευρώ) οι υποχρεώσεις προς λοιπά νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (Σεπτέμβριος 2023: 11,1 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2022: 8,6 δισεκ. ευρώ). Οι καταθέσεις και συμφωνίες επαναγοράς από μη χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (συμπεριλαμβανομένων των νοικοκυριών) αυξήθηκαν ελαφρώς (Σεπτέμβριος 2023: 227,3 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2022: 227,1 δισεκ. ευρώ), ενώ κατά 1,6 δισεκ. ευρώ περίπου αυξήθηκαν και τα εκδοθέντα χρεόγραφα (Σεπτέμβριος 2023: 12 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2022: 10,4 δισεκ. ευρώ).

Το 2022 και τους πρώτους μήνες του 2023 παρατηρήθηκε μικρή μόνο αύξηση των επιτοκίων καταθέσεων, η οποία έγινε σχετικά μεγαλύτερη τους τελευταίους μήνες του εννεαμήνου, παρά τη σημαντική αύξηση των βασικών επιτοκίων του Ευρωσυστήματος, και την αντίστοιχα μεγαλύτερη αύξηση (σε σχέση με τις καταθέσεις) των επιτοκίων χορηγήσεων (βλ. Διάγραμμα III.16). Έτσι, το μέσο σταθμισμένο επιτόκιο καταθέσεων/συμφωνιών επαναγοράς διαμορφώθηκε σε 0,46% τον Σεπτέμβριο του 2023 (Ιούνιος 2023: 0,37%, Δεκέμβριος 2022: 0,09%). Το προσφερόμενο μέσο επιτόκιο στα νοικοκυριά και τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διαμορφώθηκε αντίστοιχα σε 0,38% και 0,74% τον Σεπτέμβριο του 2023 (Ιούνιος 2023: 0,32% και 0,54%, Δεκέμβριος 2022: 0,06% και 0,17%). Αξίζει να σημειωθεί ότι η αύξηση στο μέσο σταθμισμένο επιτόκιο καταθέσεων/συμφωνιών επαναγοράς αφορά σχεδόν αποκλειστικά τις προθεσμιακές καταθέσεις.

Διάγραμμα III.16 Διαφορά μέσου επιτοκίου χορηγήσεων και καταθέσεων

Δείκτες ρευστότητας των τραπεζών

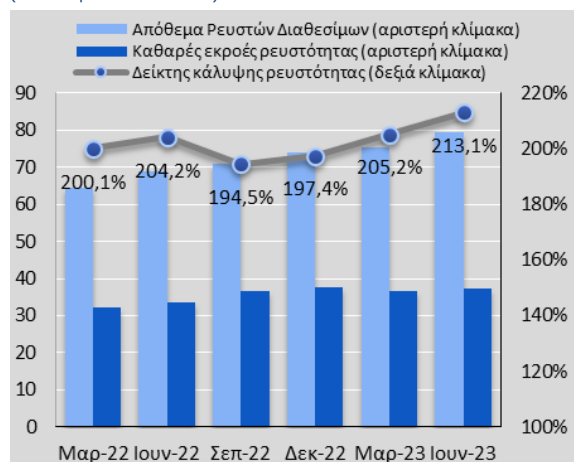
Το α' εξάμηνο του 2023 οι ελληνικές τράπεζες διατήρησαν τη ρευστότητά τους σε υψηλό επίπεδο. Ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio – LCR) κινήθηκε ανοδικά και έκλεισε στο 213,1% (βλ. Διάγραμμα III.17), υπερδιπλάσιος της υποχρεωτικής εποπτικής απαίτησης, η οποία ορίζεται στο 100%. Η διατήρησή του σε υψηλό επίπεδο, παρά τις σημαντικές αποπληρωμές του δανεισμού μέσω των πράξεων TLTRO III, οφείλεται αφενός στην αύξηση των καταθέσεων που ενίσχυσε τη ρευστότητα των τραπεζών και αφετέρου στην απελευθέρωση στοιχείων ενεργητικού από το ενέχυρο που κατατίθεται στο πλαίσιο των πράξεων αναχρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος, τα οποία είναι επιλέξιμα στο απόθεμα ρευστών διαθεσίμων που διακρατούν οι τράπεζες. Ο Δείκτης

Κάλυψης Ρευστότητας για τις ελληνικές τράπεζες διατηρήθηκε σε σημαντικά υψηλότερο επίπεδο από τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο των τραπεζών του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (161,27% για τα σημαντικά ιδρύματα – SIs – και 200,21% για τα λιγότερο σημαντικά ιδρύματα – LSIs – το α' τρίμηνο του 2023).⁵⁹ Η περαιτέρω αποπληρωμή των πράξεων TLTRO III ενδέχεται να επηρεάσει την πορεία του Δείκτη Κάλυψης Ρευστότητας στις περιπτώσεις όπου τα βεβαρημένα στοιχεία ενεργητικού που θα απελευθερωθούν δεν θα είναι επιλέξιμα στο απόθεμα ρευστών διαθεσίμων που διακρατούν οι τράπεζες.

Επιπρόσθετα, ο Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio – NSFR), μετά τη σημαντική αύξηση που παρουσίασε το 2022, διαμορφώθηκε σε 134,6% το Ιούνιο του 2023, από 127,3% τον Ιούνιο του 2022, αντανακλώντας την επαρκή κάλυψη των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων των τραπεζών χωρίς να απαιτείται η υπέρμετρη χρήση βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης (βλ. Διάγραμμα III.18). Η άνοδος του δείκτη οφείλεται στην αύξηση των καταθέσεων λιανικής σε προθεσμιακή βάση, η οποία αντιστάθμισε μερικώς τη μείωση της χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα, καθώς και στη μείωση της απαιτούμενης χρηματοδότησης λόγω της απελευθέρωσης

Διάγραμμα III.17 Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio - LCR)

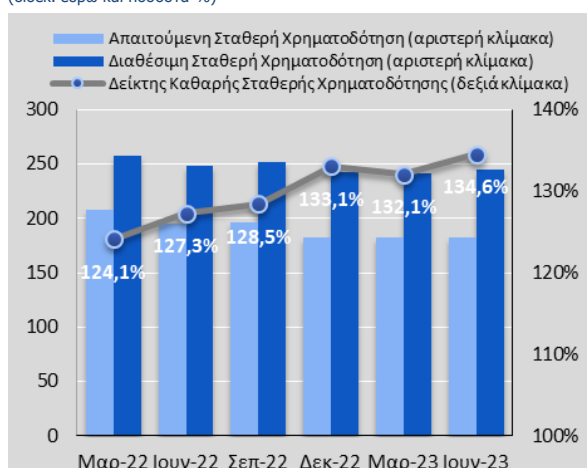
(δισεκ. ευρώ και ποσοστά %)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα III.18 Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio – NSFR)

(δισεκ. ευρώ και ποσοστά %)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

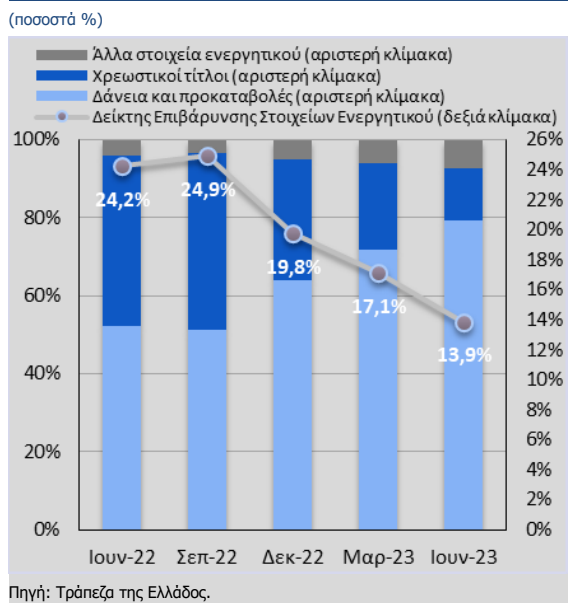
⁵⁹ Πηγή: [Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός \(Single Supervisory Mechanism – SSM\) -SSM Supervisory Banking Statistics](#).

ρωσης βεβαρημένων στοιχείων ενεργητικού που είναι επιλέξιμα ως υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού. Ο Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης για τις ελληνικές τράπεζες διατηρήθηκε σε επίπεδο λίγο υψηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο των τραπεζών του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (125,9% SIs και 131,8% LSIs το α' τρίμηνο του 2023).⁶⁰ Για τον εν λόγω δείκτη υπάρχει υποχρεωτική εποπτική απαίτηση, η οποία ορίζεται στο 100%.

Ο Δείκτης Επιβάρυνσης Στοιχείων Ενεργητικού (Asset Encumbrance Ratio – AER) βελτιώθηκε καθώς μειώθηκε σημαντικά στο 13,9% τον Ιούνιο του 2023, από 19,8% στο τέλος του 2022, παραμένοντας σε χαμηλότερο επίπεδο από τον αντίστοιχο μέσο όρο των τραπεζών που υπάγονται στην Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (Μάρτιος 2023: 26,5%) (βλ. Διάγραμμα III.19). Η μείωση σημειώθηκε κυρίως στο δ' τρίμηνο του 2022 μετά την απελευθέρωση στοιχείων ενεργητικού στο πλαίσιο της εθελοντικής αποπληρωμής μέρους του δανεισμού μέσω των πράξεων TLTRO III. Όσον αφορά στην κατανομή των στοιχείων, μεγαλύτερη μείωση επήλθε στους χρεωστικούς τίτλους, κατά 18 δισεκ. ευρώ.

Το υπόλοιπο του δανειακού χαρτοφυλακίου (μετά από προβλέψεις) των ελληνικών τραπεζών το α' εξάμηνο του 2023 μειώθηκε ελαφρά (3,1 δισεκ. ευρώ). Ο λόγος Δάνεια προς Καταθέσεις νοικοκυριών και μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων κινήθηκε ελαφρώς καθοδικά και διαμορφώθηκε στο χαμηλότερο επίπεδο της ευρωζώνης (Ιούνιος 2023: 59,6%⁶¹), χαμηλότερος σχεδόν κατά 45 ποσοστιαίες μονάδες από τον μέσο όρο των τραπεζών του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (Ιούνιος 2023: 105,1%,⁶² βλ. Διάγραμμα III.20).

Διάγραμμα III.19 Δείκτης Επιβάρυνσης Στοιχείων Ενεργητικού (Asset Encumbrance Ratio – AER)

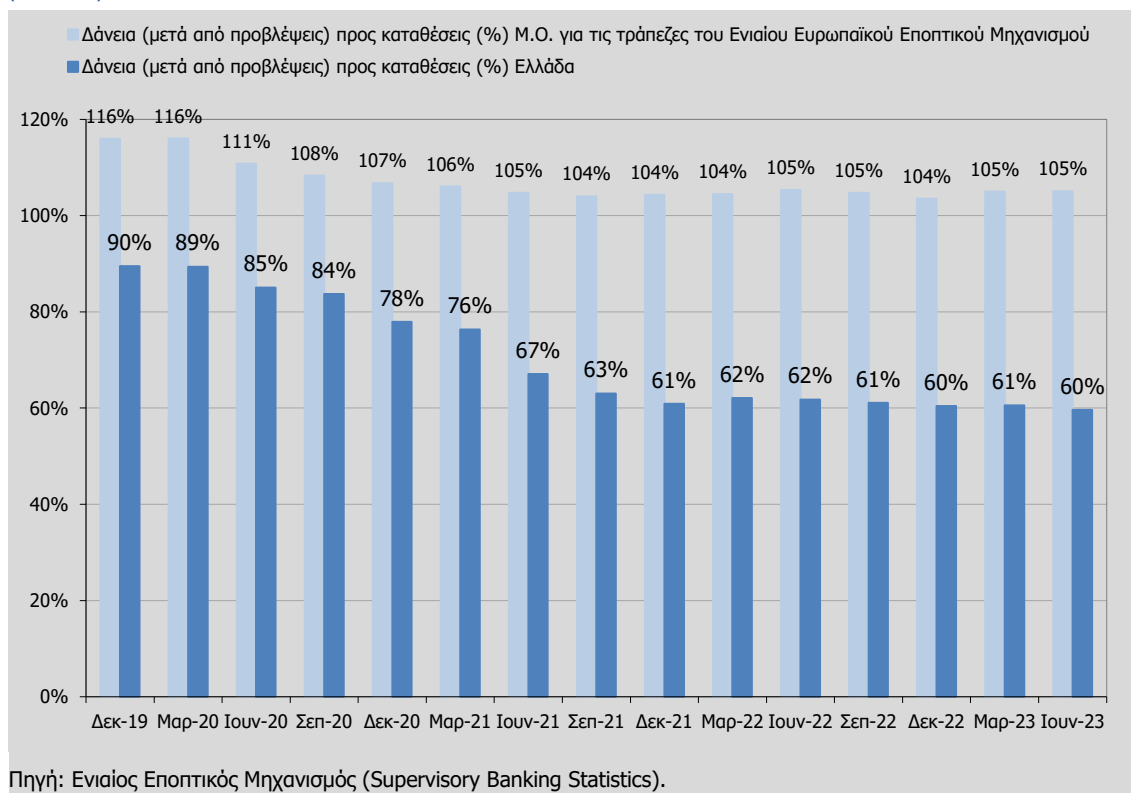
⁶⁰ Πηγή: [Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός \(Single Supervisory Mechanism – SSM\) -SSM Supervisory Banking Statistics](#).

⁶¹ Πηγή: ECB Banking Supervision, [Supervisory Banking Statistics, Second quarter 2023, October 2023](#).

⁶² Πηγή: ECB Banking Supervision, [Supervisory Banking Statistics, Second quarter 2023, October 2023](#).

Διάγραμμα III.20 Δάνεια (μετά από προβλέψεις) προς Καταθέσεις Νοικοκυριών και Μη Χρηματοπιστωτικών Επιχειρήσεων

(ποσοστά %)

Ελάχιστες απαιτήσεις ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων

Οι τράπεζες έχουν ήδη αναλάβει πρωτοβουλίες με στόχο την κάλυψη των ελάχιστων απαιτήσεων ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (Minimum Requirements for Own Funds and Eligible Liabilities – MREL) έως και το τέλος του 2025. Ως αποτέλεσμα, έχουν προβεί τα τελευταία έτη σε εκδόσεις πρόσθετων κεφαλαιακών μέσων της Κατηγορίας 1 (Additional Tier 1 - AT1), κεφαλαίων κατηγορίας 2 (Tier 2) και χρεογράφων χωρίς εξασφαλίσεις (senior unsecured bonds) (βλ. Πίνακα III.4), τα οποία αποτελούν ταυτόχρονα μια συμπληρωματική πηγή χρηματοδότησης. Στο πλαίσιο αυτό, το α' εξάμηνο του 2023, συνεχίζοντας την τάση των προηγούμενων δύο ετών και παρά τη σημαντική αύξηση των αποδόσεων, τα ελληνικά σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα προχώρησαν σε εκδόσεις ομολόγων υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας ονομαστικής αξίας 1.500 εκατ. ευρώ, καθώς και σε εκδόσεις ομολόγων χαμηλής εξοφλητικής προτεραιότητας ονομαστικής αξίας 400 εκατ. ευρώ. Η έκδοση μη καλυμμένου χρέους αναμένεται να συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια, όχι μόνο λόγω των απαιτήσεων του MREL, αλλά και ως εναλλακτική πηγή χρηματοδότησης δεδομένης της σταδιακής μείωσης της εξάρτησης από το Ευρωσύστημα με την αποπληρωμή του δανεισμού μέσω των πράξεων TLTRO III.

Πίνακας ΙΙΙ.4 Εκδόσεις τραπεζών					
	Ποσό έκδοσης (εκατ.)	Τοκομερίδιο (%)	Ημερομηνία Έκδοσης	Ημερομηνία Λήξης	
Ομόλογα υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας (Senior Preferred Bonds)					
Alpha Bank	€500	2,5	23/9/2021	23/3/2028	
Alpha Bank	€400	7	1/11/2022	1/11/2025	
Alpha Bank	€450	7,5	16/12/2022	16/06/2027	
Alpha Bank	€500	6,88	27/6/2023	27/6/2029	
Eurobank	€500	2,25	14/9/2021	14/3/2028	
Eurobank	€500	2	5/5/2021	5/5/2027	
Eurobank	€500	4,375	9/6/2022	9/3/2025	
Eurobank	€500	7	26/1/2023	26/1/2029	
NBG	€500	2,75	8/10/2020	8/10/2026	
NBG	€500	7,25	22/11/2022	22/11/2027	
NBG	£200	8,75	2/12/2022	2/6/2027	
Piraeus Bank	€500	7,25	13/07/2023	13/07/2028	
Piraeus Bank	€350	8,25	28/11/2022	28/11/2026	
Piraeus Bank	€500	3,88	3/11/2021	3/11/2027	
Ομόλογα χαμηλής εξοφλητικής προτεραιότητας (Subordinated)					
Alpha Bank	€500	5,5	11/3/2021	11/6/2031	
Alpha Bank	€500	4,25	13/2/2020	13/2/2030	
Alpha Bank	€400	11,875	8/2/2023	Perpetual	
Eurobank	€950	6,41	17/1/2018	17/1/2028	
Eurobank	€300	10	6/12/2022	6/12/2032	
NBG	€400	8,25	18/7/2019	18/7/2029	
Piraeus Bank	€400	9,75	26/6/2019	26/6/2029	
Piraeus Bank	€500	5,5	19/2/2020	19/2/2030	
Piraeus Bank	€600	8,75	16/6/2021	Perpetual	

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

2.3 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΓΟΡΑΣ

Το α' εξάμηνο του 2023, η πορεία των διεθνών κεφαλαιαγορών και η σημαντική αύξηση του επιπέδου των επιτοκίων αναφοράς επηρέασαν τα χαρτοφυλάκια χρεογράφων των ελληνικών τραπεζών. Πιο συγκεκριμένα, τα ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου επηρεάστηκαν αρνητικά από την αύξηση των επιτοκίων αναφοράς με αποτέλεσμα την υποχώρηση των τιμών τους. Ωστόσο, το μεγαλύτερο ποσοστό (περίπου 83%) του χαρτοφυλακίου ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου που κατέχουν τα πιστωτικά ιδρύματα αφορά τίτλους που διακρατούνται μέχρι τη λήξη τους και αποτιμώνται στο αναπόσβεστο κόστος (at amortised cost) και όχι στην εύλογη αξία (fair value). Κατά συνέπεια, οι ημερήσιες μεταβολές των τιμών δεν επηρεάζουν τις λογιστικές αξίες τους, ενώ περαιτέρω ο κίνδυνος αγοράς για τις τράπεζες μετριάζεται από τις πολιτικές αντιστάθμισης του επιτοκιακού κινδύνου που εφαρμόζουν.

Έκθεση σε Ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου

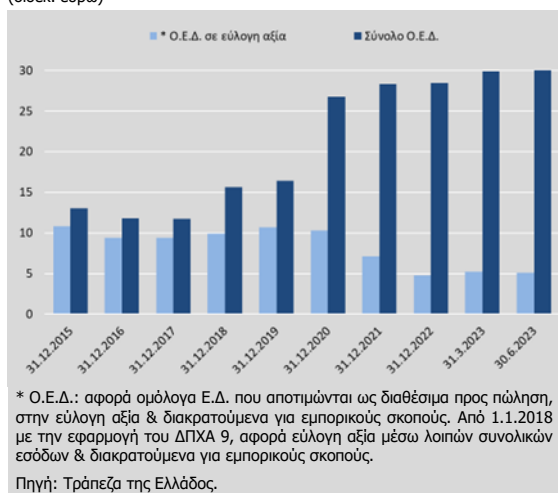
Το σύνολο των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου (συμπεριλαμβανομένων των εντόκων γραμματίων) που διακρατούν οι ελληνικές τράπεζες στα χαρτοφυλάκιά τους, ανήλθε τον Ιούνιο του 2023 σε 30,3 δισεκ. ευρώ⁶³ (αποτελώντας το 10,5% του ενεργητικού τους), αυξημένο κατά περίπου 1,9 δισεκ. ευρώ (+6,6%) σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2022.

Ειδικότερα, η αξία του χαρτοφυλακίου τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου που διακρατεί ο τραπεζικός τομέας σε χαρτοφυλάκια που αποτιμώνται στην τρέχουσα αξία⁶⁴ ανήλθε σε 5,1 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023, έναντι 4,8 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022 (βλ. Πίνακα III.5 και Διάγραμμα III.21), παρουσιάζοντας αύξηση κατά 7,1%. Η αξία του εν λόγω χαρτοφυλακίου ως ποσοστό του συνολικού ενεργητικού των τραπεζών αυξήθηκε σε 1,8% από 1,6% το Δεκέμβριο του 2022.

Επισημαίνεται ότι στο πλαίσιο της αξιολόγησης του επιτοκιακού κινδύνου του συνολικού χαρτοφυλακίου ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου, σύμφωνα με τη σύνθεσή του κατά τον Ιούνιο του 2023, μία δυνητική αύξηση του γενικού επιπέδου των επιτοκίων (risk free rates) κατά 1 μονάδα βάσης (μ.β.) (PV01) θα επέφερε ζημιές ύψους 21,5 εκατ. ευρώ για το σύνολο των ελληνικών τραπεζών, έναντι ζημίας 21,1 εκατ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022. Αντίστοιχα, η επίδραση μίας δυνητικής αύξησης των πιστωτικών περιθωρίων (credit spreads) κατά 1 μ.β. (CS01) θα επέφερε

Διάγραμμα III.21 Χαρτοφυλάκιο Ομολόγων Ελληνικού Δημοσίου (ΟΕΔ)

(δισεκ. ευρώ)

⁶³ Τα στοιχεία της ενότητας “Κίνδυνος Αγοράς” έχουν ημερομηνία αναφοράς μέχρι 30.06.2023 και βασίζονται σε υποβαλλόμενα εποπτικά στοιχεία.

⁶⁴ Με βάση το ΔΠΧΑ 9, τα περιουσιακά στοιχεία που έχουν κατηγοριοποιηθεί στα παρακάτω χαρτοφυλάκια αποτιμώνται στην τρέχουσα/εύλογη αξία (fair value): χαρτοφυλάκιο συναλλαγών (Held For Trading – HFT), χαρτοφυλάκιο χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων αποτιμώμενων στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων (Fair Value Through Profit and Loss – FVTPL), χαρτοφυλάκιο θέσεων υποχρεωτικά αποτιμώμενων στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων (Mandatorily Through Fair Value – MTFV), και χαρτοφυλάκιο χρηματοοικονομικών μέσων αποτιμώμενων στην εύλογη αξία μέσω λοιπών συνολικών εσόδων (Fair Value Through Other Comprehensive Income – FVTOCI).

ζημίες ύψους 24,9 εκατ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023, έναντι ζημίας ύψους 21,5 εκατ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022. Εντούτοις, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η επίπτωση στα αποτελέσματα ή τα κεφάλαια των τραπεζών θα περιοριζόταν σε ζημία 1,5 εκατ. ευρώ και 1,6 εκατ. ευρώ αντίστοιχα για τις προαναφερθείσες μεταβολές επιτοκίων (PV01 και CS01), που αφορά τα ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου που αποτιμώνται στην εύλογη αξία (Fair value through Profit and Loss or through OCI) και των οποίων η όποια μεταβολή αξίας αποτυπώνεται άμεσα στα κεφάλαια ή τα κέρδη χρήσης.

Πίνακας III.5 Επενδύσεις του τραπεζικού τομέα

(εκατ. ευρώ)

	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	30.6.2023	% Μεταβολή 30.06.2023-31.12.2022
Γενικό σύνολο					
Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου	26.755,0	28.302,7	28.446,5	30.332,5	6,6%
<i>εκ των οποίων: ΕΓΕΔ*</i>	<i>3.260,1</i>	<i>1.458,5</i>	<i>2.592,4</i>	<i>3.145,0</i>	<i>21,3%</i>
Σύνολο εταιρικών ομολόγων	1.888,0	2.679,5	3.419,7	3.574,1	4,5%
Σύνολο μετοχών	492,4	679,0	470,6	493,6	4,9%
Σύνολο αμοιβαίων κεφαλαίων	115,5	138,5	280,7	406,0	44,7%
Σύνολο συμμετοχών	719,6	1.108,1	1.592,2	1.964,5	23,4%
Χαρτοφυλάκια που αποτιμώνται στην εύλογη/τρέχουσα αξία					
Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου	10.306,6	7.098,6	4.786,5	5.127,4	7,1%
<i>εκ των οποίων: ΕΓΕΔ*</i>	<i>2.906,6</i>	<i>1.458,5</i>	<i>2.433,2</i>	<i>2.960,9</i>	<i>21,7%</i>
Εταιρικά ομόλογα	1.796,8	2.449,6	1.312,6	1.069,4	-18,5%
Μετοχές	492,4	679,0	470,6	493,6	4,9%
Αμοιβαία κεφάλαια	115,5	138,5	280,7	406,0	44,7%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.
* Έντοκα Γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου

Έκθεση σε εταιρικά ομόλογα

Κατά το α' εξάμηνο του 2023 η αξία των εταιρικών ομολόγων που διακρατούν οι τράπεζες αυξήθηκε από 3,4 δισεκ. ευρώ σε 3,6 δισεκ. ευρώ. Ωστόσο, η αξία των εταιρικών ομολόγων που αποτιμώνται στην τρέχουσα αξία μειώθηκε κατά 19%, ήτοι, σε 1,1 δισεκ. ευρώ από 1,3 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022, λόγω και της υποχώρησης των τιμών των ομολόγων. Ως εκ τούτου, το ποσοστό των εταιρικών ομολόγων που αποτιμώνται στην τρέχουσα αξία, σε σχέση με το σύνολο του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα μειώθηκε σε 0,37% τον Ιούνιο του 2023 από 0,44% το Δεκέμβριο του 2022.

Έκθεση σε μετοχικούς τίτλους, αμοιβαία κεφάλαια και λοιπές συμμετοχές

Η αξία των μετοχικών τίτλων, αμοιβαίων κεφαλαίων και συμμετοχών που διακρατεί ο τραπεζικός τομέας αυξήθηκε ως ποσοστό του συνολικού ενεργητικού των τραπεζών. Συγκεκριμένα, τον Ι-

ούνιο του 2023 οι τράπεζες κατείχαν μετοχικούς τίτλους, συμμετοχές και μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων συνολικής αξίας 2,9 δισεκ. ευρώ, ήτοι 1% του συνολικού ενεργητικού του τραπεζικού τομέα, έναντι 2,3 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022, ήτοι 0,8% του συνολικού ενεργητικού (βλ. Πίνακα III.5). Η εν λόγω εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην αύξηση των συμμετοχών στην οποία προέβη ο ελληνικός τραπεζικός τομέας κατά το α' εξάμηνο του 2023, ειδικότερα την αύξηση της συμμετοχής μιας σημαντικής τράπεζας σε εταιρία του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Έκθεση σε συναλλαγματικό κίνδυνο

Η ανοικτή συναλλαγματική θέση⁶⁵ των τραπεζών ανήλθε σε 1 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023, αυξημένη κατά 54 εκατ. ευρώ σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2022. Οι ελληνικές τράπεζες τον Ιούνιο του 2023 έχουν κυρίως ανοικτές συναλλαγματικές θέσεις σε δολάριο ΗΠΑ (USD) 247 εκατ. ευρώ, σε λίρα Αγγλίας (GBP) 91 εκατ. ευρώ, και σε ελβετικό φράγκο (CHF) 62 εκατ. ευρώ. Επιπρόσθετα, οι ελληνικές τράπεζες έχουν έκθεση σε νομίσματα χωρών που εδρεύουν οι θυγατρικές τους, τον συναλλαγματικό κίνδυνο των οποίων διαχειρίζονται και αντισταθμίζουν μέσω θέσεων σε παράγωγα προϊόντα σε επίπεδο μητρικής τράπεζας. Σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2022, η έκθεση των τραπεζών αυξήθηκε σε δολάριο ΗΠΑ κατά 28 εκατ. ευρώ, σε ελβετικά φράγκα κατά 27 εκατ. ευρώ, και σε λίρα Αγγλίας κατά 80 εκατ. ευρώ.

Επιτοκιακή ευαισθησία των χρεογράφων και παραγώγων

Από την εξέταση του επιτοκιακού κινδύνου του χαρτοφυλακίου χρεογράφων και παραγώγων του τραπεζικού τομέα προκύπτει ότι μια αύξηση των επιτοκίων κατά 1 μ.β. (PV01) για τα χαρτοφυλάκια που αποτιμώνται στην εύλογη αξία (fair value), των οποίων η τρέχουσα αξία ανέρχεται σε 11,5 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023, αναμένεται να επιφέρει ζημία ύψους 12,2 εκατ. ευρώ για το σύνολο των ελληνικών τραπεζών. Σε επίπεδο συνόλου χαρτοφυλακίων χρεογράφων και παραγώγων, δηλαδή περιουσιακών στοιχείων αποτιμώμενων τόσο σε εύλογη αξία όσο και στο αναπόσβεστο κόστος, η αύξηση των επιτοκίων κατά 1 μ.β. δύναται να προκαλέσει ζημίες ύψους 22,4 εκατ. ευρώ, με στοιχεία Ιουνίου 2023. Αντίστοιχα, η επίδραση της αύξησης των πιστωτικών περιθωρίων κατά 1 μ.β. (CS01) αναμένεται να επιφέρει ζημία ύψους 3,3 εκατ. ευρώ για τα χαρτοφυλάκια που αποτιμώνται στην εύλογη αξία, ενώ συνολικά για όλα τα χαρτοφυλάκια η ενδεχόμενη ζημία ανέρχεται σε 37,7 εκατ. ευρώ. Οι τράπεζες διατηρούν ένα χαρτοφυλάκιο από επιτοκιακά παράγωγα προϊόντα για σκοπούς οικονομικής αντιστάθμισης, απλής κυρίως δομής, τα οποία εκκαθαρίζονται κατά κανόνα μέσω κεντρικών αντισυμβαλλομένων ή αφορούν διμερείς συναλλαγές που διέπονται από τυποποιημένες συμβάσεις κάλυψης πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου, και τα οποία μετριάζουν το μέγεθος των προαναφερθέντων συντελεστών επιτοκιακής ευαισθησίας.

Κεφαλαιακές απαιτήσεις των τραπεζών για τον κίνδυνο αγοράς

Οι συνολικές κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον κίνδυνο αγοράς αυξήθηκαν σε 271,4 εκατ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023 (2,5% των συνολικών κεφαλαιακών απαιτήσεων), από 230,4 εκατ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022 (2,1% των συνολικών κεφαλαιακών απαιτήσεων). Η μεταβολή αυτή προκύπτει κυρίως λόγω της αύξησης των κεφαλαιακών απαιτήσεων για συναλλαγματικό κίνδυνο. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον κίνδυνο αγοράς αφορούν κατά 52% θέσεις σε χρεόγραφα, 8%

⁶⁵ Για τον υπολογισμό σε επίπεδο συστήματος δεν συμψηφίζονται αντίθετες θέσεις στο ίδιο νόμισμα σε διαφορετικά πιστωτικά ιδρύματα. Επιπλέον, για τον υπολογισμό της ανοικτής συναλλαγματικής θέσης, λαμβάνεται υπόψη η μεγαλύτερη εκ των θέσεων αγοράς (long) και πώλησης (short) ανά νόμισμα.

θέσεις σε μετοχικούς τίτλους, 25% θέσεις σε συνάλλαγμα, και 15% θέσεις σε εμπορεύματα. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του κινδύνου προσαρμογής πιστωτικής αποτίμησης για το σύνολο του τραπεζικού τομέα ανήλθαν σε 45,2 εκατ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023, έναντι 40,2 εκατ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022.

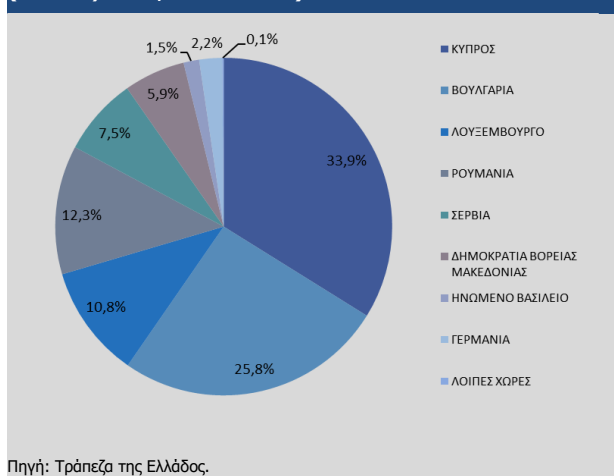
2.4 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Το 2023 παρατηρήθηκε σημαντική κινητικότητα ως προς τη διεθνή παρουσία των ελληνικών τραπεζικών ομίλων. Από τη μία πλευρά, η Eurobank ενίσχυσε περαιτέρω τη διεθνή της παρουσία μέσω της επικέντρωσης σε αγορές που θεωρεί στρατηγικής σημασίας, καθώς ολοκλήρωσε την εξαγορά της BNP Paribas Personal Finance Bulgaria το Μάιο του 2023 και ανακοίνωσε τον Αύγουστο την υπογραφή συμφωνιών για τη σημαντική αύξηση της συμμετοχής της στην Ελληνική Τράπεζα στην Κύπρο στο 55,3%.⁶⁶ Αντίθετα, η Alpha Bank ανακοίνωσε τον Οκτώβριο του 2023, στο πλαίσιο ευρύτερης στρατηγικής συνεργασίας με την ιταλική UniCredit, την πρόθεση συγχώνευσης των θυγατρικών τους στη Ρουμανία έναντι τιμήματος περίπου 300 εκατ. ευρώ και τη διατήρηση ποσοστού 9,9% στο νέο σχήμα.⁶⁷

Το ενεργητικό των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό ανήλθε τον Ιούνιο του 2023 σε 35,2 δις. ευρώ, αυξημένο κατά 1,2% σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2022, και το μερίδιο των διεθνών δραστηριοτήτων στο συνολικό ενεργητικό σε ενοποιημένη βάση αυξήθηκε στο 11,1% τον Ιούνιο του 2023, από 10,6% το Δεκέμβριο του 2022.⁶⁸

Ως προς τη γεωγραφική κατανομή, η Νοτιοανατολική Ευρώπη (NA Ευρώπη)⁶⁹ αντιπροσωπεύει το 85,4% του συνολικού ενεργητικού των διεθνών δραστηριοτήτων, με κυριότερη παρουσία στην Κύπρο και τη Βουλγαρία (βλ. Διάγραμμα III.22). Τα χρηματοοικονομικά κέντρα, δηλαδή το Λουξεμβούργο, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γερμανία, αντιπροσωπεύουν ποσοστό 14,5%, με τη μεγαλύτερη παρουσία να εμφανίζεται στο Λουξεμβούργο. Το μερίδιο της NA Ευρώπης στις καταθέσεις και στα δάνεια εξωτερικού είναι ακόμη μεγαλύτερο (89,3% και 85,9% αντίστοιχα, βλ. Πίνακα III.6), όπου συγκεντρώνεται και ο μεγαλύτερος αριθμός υπηρεσιακών μονάδων και προσωπικού.

Διάγραμμα III.14 Κατανομή του ενεργητικού των τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό (Ιούνιος 2023, ποσοστό %)

⁶⁶ Σύμφωνα με τις ανακοινώσεις της Eurobank στις 23 και 25 Αυγούστου, η αύξηση της συμμετοχής της Eurobank από το 29,2% στο 55,3% στην Ελληνική Τράπεζα θα προκύψει μετά την ολοκλήρωση (α) της απόκτησης ποσοστού 7,2% από τη συναλλαγή με τη Wargaming Group Limited και τα ιδιωτικά ταμεία προνοίας και (β) της απόκτησης ποσοστού 17,3% από την Poppy S.à r.l και 1,6% από τη Senvest Management LLC.

⁶⁷ Νωρίτερα το 2023 η Alpha Bank είχε ανακοινώσει την υπογραφή συμφωνίας για την εξαγορά των δραστηριοτήτων της Orange Money Romania, η οποία περιλάμβανε τη μεταφορά στην Alpha Bank του συνολικού χαρτοφυλακίου πελατών της Orange Money στη Ρουμανία, καθώς και των ψηφιακών προϊόντων του χαρτοφυλακίου πιστωτικών καρτών και των εργαζομένων της εταιρίας.

⁶⁸ Σύμφωνα με εποπτικά στοιχεία που υποβάλλονται για τη δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων στο εξωτερικό μέσω υποκαταστημάτων και θυγατρικών εταιριών στο πλαίσιο της Πράξης Διοικητή 2651/20.01.2012. Η ανάλυση στην ενότητα αυτή αφορά μόνο τις τραπεζικές θυγατρικές και υποκαταστήματα στο εξωτερικό.

⁶⁹ Η δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη αφορά τις εξής χώρες: Βουλγαρία, Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, Κύπρο, Ρουμανία και Σερβία.

Πίνακας ΙΙΙ.6 Βασικά μεγέθη ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό (Ιούνιος 2023)

(ποσά σε εκατ. ευρώ)

Χώρα	Ενεργητικό	Δάνεια (πριν από προβλέψεις)	Δάνεια σε καθυστέρηση	Ποσοστό δανείων σε καθυστέρηση	Καταθέσεις	Αριθμός καταστημάτων	Αριθμός προσωπικού
Νοτιοανατολική Ευρώπη	30.083	16.573	568	3,4%	23.743	531	9.012
Βουλγαρία	9.089	6.316	206	3,3%	7.339	223	3.714
Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας	2.073	1.526	89	5,8%	1.572	61	940
Κύπρος	11.930	3.949	123	3,1%	9.974	23	992
Ρουμανία	4.352	3.083	61	2,0%	3.164	132	1.918
Σερβία	2.639	1.699	90	5,3%	1.695	92	1.448
Χρηματοοικονομικά κέντρα	5.108	2.713	11	0,4%	2.830	4	196
Γερμανία	773	674	1	0,1%	91	1	14
Ην. Βασίλειο	528	375	0	0,0%	420	1	66
Λουξεμβούργο	3.807	1.665	10	0,6%	2.319	2	116
Λοιπές χώρες¹	52	1	1	81,6%	2	1	70
ΣΥΝΟΛΟ	35.243	19.287	580	3,0%	26.575	536	9.278

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

¹ Οι λοιπές χώρες περιλαμβάνουν την Αίγυπτο.

Η κερδοφορία από τις τραπεζικές θυγατρικές και υποκαταστήματα στο εξωτερικό αυξήθηκε σημαντικά σε 330 εκατ. ευρώ και αντιπροσωπεύει το 13,7% των κερδών προ φόρων των τραπεζικών ομίλων σε ενοποιημένη βάση. Μεγάλη συμβολή είχαν οι θυγατρικές στην Κύπρο και στη Βουλγαρία και μικρότερη οι δραστηριότητες στη Ρουμανία, στη Βόρεια Μακεδονία, στο Λουξεμβούργο και την Αίγυπτο.

Τα δάνεια σε καθυστέρηση⁷⁰ ανήλθαν τον Ιούνιο του 2023 σε 580 εκατ. ευρώ, από 570 εκατ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022 (αυξημένα κατά 2% σε συγκρίσιμη βάση), αντιπροσωπεύοντας το 3% του δανειακού χαρτοφυλακίου. Αναλυτικότερα, το ποσοστό δανείων σε καθυστέρηση στο σύνολο των δανείων ανέρχεται σε 2,2% για τα επιχειρηματικά, 5,2% για τα καταναλωτικά και σε 3,3% για τα στεγαστικά δάνεια. Τα δάνεια σε καθυστέρηση μειώθηκαν κατά 7% για τα επιχειρηματικά δάνεια, ενώ αυξήθηκαν κατά 12% για τα καταναλωτικά δάνεια και κατά 7% για τα στεγαστικά δάνεια σε συγκρίσιμη βάση. Το ποσοστό κάλυψης των δανείων σε καθυστέρηση από συσσωρευμένες προβλέψεις αυξήθηκε περαιτέρω σε 87% (Δεκέμβριος 2022: 82%).

Όσον αφορά τη ρευστότητα, ο δείκτης δάνεια προς καταθέσεις αυξήθηκε οριακά (Ιούνιος 2023: 72,6%, Δεκέμβριος 2022: 71,1%). Αναλυτικότερα, οι καταθέσεις αυξήθηκαν κατά 4%, ενώ οι χορηγήσεις αυξήθηκαν κατά 6% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2022 σε συγκρίσιμη βάση.

Οι προοπτικές για τις διεθνείς δραστηριότητες στην παρούσα συγκυρία χαρακτηρίζονται από αβεβαιότητα, λαμβάνοντας υπόψη τους αυξημένους γεωπολιτικούς κινδύνους, την επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες και την περιοριστική κατεύθυνση της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής. Πιστωτικοί κίνδυνοι ελλοχεύουν, ιδιαίτερα σε κατηγορίες δραστηριότητας ευαίσθητες στις αυξήσεις των βασικών επιτοκίων, όπως η διαχείριση

⁷⁰ Δάνεια σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών.

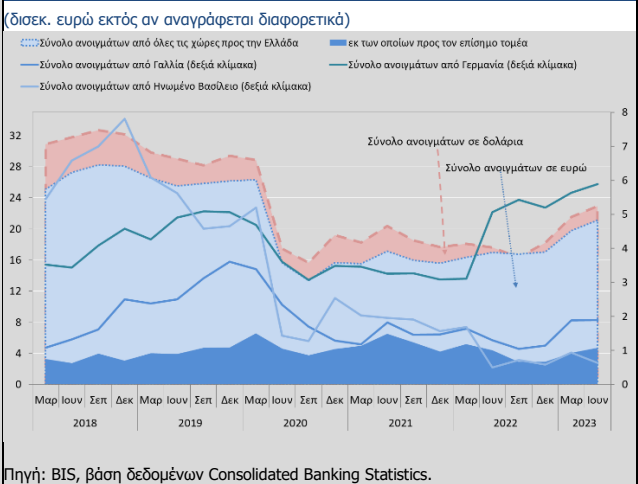
ακίνητης περιουσίας, η καταναλωτική και η στεγαστική πίστη. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι οι διεθνείς δραστηριότητες των ελληνικών τραπεζικών ομίλων συμβάλλουν στη διαφοροποίηση των πηγών εσόδων τους και στη μείωση του κινδύνου συγκέντρωσης.

Πλαίσιο III.1 Έκθεση των ξένων τραπεζών στην Ελλάδα και των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό

Το σύνολο των τραπεζικών ανοιγμάτων από όλες τις χώρες στην Ελλάδα διαμορφώθηκε σε 21,1 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023. Σε σχέση με την υψηλότερη τιμή πενταετίας που είχαν καταγράψει τα ανοίγματα το γ' τρίμηνο του 2018 (Σεπτέμβριος 2018: 28,2 δισεκ. ευρώ), έχει μειωθεί κατά 25%, αντανακλώντας διαφορές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες,¹ διαφορές αποτίμησης περιουσιακών στοιχείων καθώς και εποχικούς παράγοντες.²

Ωστόσο, τα ανοίγματα στον επίσημο τομέα στην Ελλάδα από όλες τις χώρες³ αυξήθηκαν με πολύ υψηλότερο ρυθμό από ό,τι τα συνολικά ανοίγματα το α' εξάμηνο του 2023, ανεξαρτήτως της επίδρασης της συναλλαγματικής ισοτιμίας ευρώ/δολαρίου, και διαμορφώθηκαν σε 4,7 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023 από 2,9 δισεκ. ευρώ το Σεπτέμβριο και το Δεκέμβριο του 2022 (βλ. Διάγραμμα 1). Κατά την περίοδο αυτή, το Ελληνικό Δημόσιο εξέδωσε σημαντικού ύψους ομόλογα και έντοκα γραμμάτια, που επέτρεψαν να καλύψει πλήρως τις χρηματοδοτικές του ανάγκες. Επισημαίνεται ότι οι προοπτικές για περαιτέρω χρηματοδότηση του Ελληνικού Δημοσίου μέσω νέων εκδόσεων είναι ευνοϊκές καθώς ο οίκος αξιολόγησης DBRS στις 8 Σεπτεμβρίου

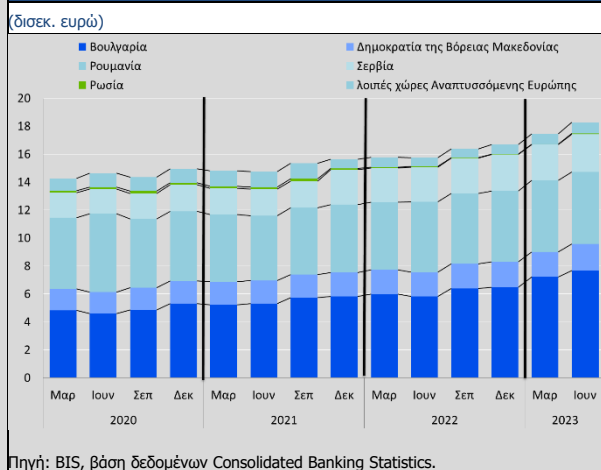
Διάγραμμα 1 Σύνολο ανοιγμάτων των τραπεζών όλων των χωρών στην Ελλάδα με βάση τον τελικό κίνδυνο (ultimate risk basis) - (Μάρτιος 2018 – Ιούνιος 2023)

2023 αναβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα του Ελληνικού Δημοσίου σε επενδυτική βαθμίδα (BBB(low)), με σταθερές προοπτικές, αυξάνοντας τις προσδοκίες για περαιτέρω αναβαθμίσεις και από άλλους οίκους. Πράγματι στις 21 Οκτωβρίου 2023, ο οίκος αξιολόγησης S&P Global αναβάθμισε επίσης την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδος σε επενδυτική βαθμίδα BBB- με σταθερές προοπτικές, επικαλούμενος τη βελτίωση στη δημοσιονομική θέση της χώρας. Περαιτέρω αναβαθμίσεις και από άλλους οίκους θα ήταν πολύ σημαντικές, καθώς θα συνέβαλλαν σε πολύ μεγάλη διεύρυνση της επενδυτικής βάσης για τους τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου, με αποτέλεσμα τη συγκράτηση των ανοδικών επιδράσεων που ασκεί στις αποδόσεις τους η αυστηροποίηση των διεθνών νομισματικών και χρηματοπιστωτικών συνθηκών.

Σε ότι αφορά τις θέσεις των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό, παρατηρήθηκε αύξηση στα ανοίγματα των ελληνικών τραπεζών στην Αναπτυσσόμενη Ευρώπη,⁴ τα οποία ανήλθαν σε 18,3 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023, από 16,7 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022. Ειδικότερα, το α' εξάμηνο του 2023, αυξήθηκαν σημαντικά τα ανοίγματα στη Βουλγαρία,⁵ τα οποία ανήλθαν σε 7,7 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023 από 6,5 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022, και σε μικρότερο βαθμό τα ανοίγματα στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας (σε 1,9 δισεκ. ευρώ από 1,8 δισεκ. ευρώ) και στη Σερβία (σε 2,7 δισεκ. ευρώ από 2,6 δισεκ. ευρώ), ενώ τα ανοίγματα στη Ρουμανία παρέμειναν αρκετά υψηλά και ανήλθαν σε 5,1 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023. Τα ανοίγματα των ελληνικών τραπεζών προς τη Ρωσία παραμένουν αμελητέα και διαμορφώθηκαν στα 32,3 εκατ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023 (βλ. Διάγραμμα 2).

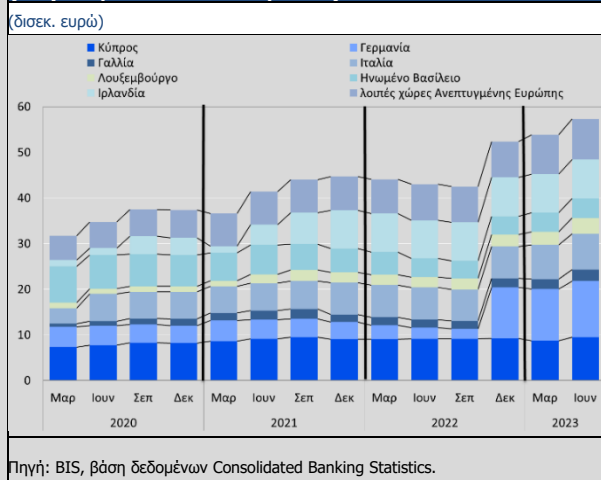
Διάγραμμα 2 Εξέλιξη των ανοιγμάτων των ελληνικών τραπεζών προς την Αναπτυσσόμενη Ευρώπη (Μάρτιος 2020 – Ιούνιος 2023)

Πηγή: BIS, βάση δεδομένων Consolidated Banking Statistics.

Τα ανοίγματα των ελληνικών τραπεζών στην Ανεπτυγμένη Ευρώπη⁶ παρουσίασαν αύξηση σε 57,3 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023, από 52,3 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022, η οποία προήλθε κυρίως από την αύξηση των ανοιγμάτων στη Γερμανία⁷ σε 12,3 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023, από 11,1 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022,⁸ στην Ιταλία σε 7,8 δισεκ. ευρώ, από 6,9 δισεκ. ευρώ, και στο Λουξεμβούργο σε 3,5 δισεκ. ευρώ, από 2,6 δισεκ. ευρώ. Αντίθετα, μικρή μείωση παρατηρήθηκε στα ανοίγματα στην Ιρλανδία σε 8,5 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023, από 8,6 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022. Τα ανοίγματα στην Κύπρο διατηρήθηκαν σε υψηλά επίπεδα και ανήλθαν σε 9,5 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023, από 9,3 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022, ενώ τα ανοίγματα στη Γαλλία αυξήθηκαν σε 2,5 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2023, από 2,0 δισεκ. το Δεκέμβριο του 2022 (βλ. Διάγραμμα 3).

Διάγραμμα 3 Εξέλιξη των ανοιγμάτων των ελληνικών τραπεζών προς την Ανεπτυγμένη Ευρώπη (Μάρτιος 2020 – Ιούνιος 2023)

Πηγή: BIS, βάση δεδομένων Consolidated Banking Statistics.

¹ Το δ' τρίμηνο του 2022 και το α' εξάμηνο του 2023 παρατηρήθηκε σημαντική ανατίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου με αποτέλεσμα τα ανοίγματα σε δολάρια να αυξηθούν με ταχύτερο ρυθμό από τις αντίστοιχες θέσεις σε ευρώ.

² [Statistical release: BIS international banking statistics and global liquidity indicators at end-June 2023; BIS, Statistical release - banking and GLI 2023Q1 \(bis.org\); Statistical release: BIS international banking statistics and global liquidity indicators at end-December 2022.](https://www.bis.org/statistics/glossary.htm?&selection=272&scope=Statistics&c=a&base=term)

³ <https://www.bis.org/statistics/glossary.htm?&selection=272&scope=Statistics&c=a&base=term> Επίσημος Τομέας: Ταξινόμηση που χρησιμοποιείται στη βάση δεδομένων Consolidated Banking Statistics (CBS) της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (BIS) και περιλαμβάνει τη γενική κυβέρνηση, τις κεντρικές τράπεζες και τους διεθνείς οργανισμούς.

⁴ Αλβανία, Λευκορωσία, Βουλγαρία, Κροατία, Τσεχία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Βόρεια Μακεδονία, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Πολωνία, Ρουμανία, Ρωσία, Σερβία, Τουρκία και Ουκρανία.

⁵ Επισημαίνεται ότι η Eurobank ολοκλήρωσε την εξαγορά της BNP Paribas Personal Finance Bulgaria το Μάιο του 2023.

⁶ Αυστρία, Βέλγιο, Κύπρος, Δανία, Φιλανδία, Γαλλία, Γερμανία (συμπεριλαμβανομένης της ΕΚΤ), Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ολλανδία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία (συμπεριλαμβανομένης της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών) και Ηνωμένο Βασίλειο.

⁷ Η αύξηση των ανοιγμάτων προς τη Γερμανία (που συμπεριλαμβάνει την ΕΚΤ) οφείλεται σε μεταφορά μεγάλου μέρους των ανοιγμάτων μιας σημαντικής ελληνικής τράπεζας από την Ελλάδα στη Γερμανία το 2022, καθώς η συγκεκριμένη τράπεζα κατέθεσε την πλεονάζουσα ρευστότητά της στη διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων της ΕΚΤ. Επισημαίνεται ότι το επιτόκιο της εν λόγω διευκόλυνσης αυξήθηκε από 0,75% στις 14.9.2022 σε 2% στις 21.12.2022, σε 3% στις 22.3.2023 και σε 4% στις 20.09.2023.

⁸ Τα ανοίγματα προς τη Γερμανία συμπεριλαμβάνουν την ΕΚΤ.

3. ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

3.1 ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ

Το α' εξάμηνο του 2023 οι ελληνικές τράπεζες κατέγραψαν κέρδη μετά από φόρους και διακοπτόμενες δραστηριότητες ύψους 1,9 δισεκ. ευρώ, έναντι κερδών 2,3 δισεκ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2022 (βλ. Πίνακα III.7). Θετικά συνέβαλε η αύξηση των καθαρών εσόδων από τόκους ως αποτέλεσμα της αύξησης των βασικών επιτοκίων, ενώ αρνητικά η μεγάλη μείωση των εσόδων από χρηματοοικονομικές πράξεις.

Πίνακας III.7 Αποτελέσματα χρήσεως του ελληνικού τραπεζικού τομέα

(ποσά σε εκατ. ευρώ)

	α' εξάμηνο 2022	α' εξάμηνο 2023	Μεταβολή (%)
Λειτουργικά έσοδα	5.741	5.327	-7,2
Καθαρά έσοδα από τόκους	2.546	4.071	59,9
- Έσοδα από τόκους	3.404	6.449	89,5
- Έξοδα τόκων	-858	-2.377	>100
Καθαρά έσοδα από μη τοκοφόρες εργασίες	3.195	1.255	-60,7
- Καθαρά έσοδα από προμήθειες	822	869	5,7
- Έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις	1.736	176	-89,8
- Λοιπά έσοδα	637	210	-67,0
Λειτουργικά έξοδα	-1.886	-1.948	3,3
Δαπάνες προσωπικού	-878	-948	8,0
Διοικητικά έξοδα	-715	-694	-2,8
Αποσβέσεις	-293	-306	4,3
Καθαρά έσοδα (λειτουργικά έσοδα – λειτουργικά έξοδα)	3.855	3.378	-12,4
Προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο	-998	-761	-23,8
Λοιπές ζημίες απομείωσης	-137	-187	36,5
Μη επαναλαμβανόμενα κέρδη/ζημίες	-116	-14	-88,3
Κέρδη(+)/Ζημίες (-) προ φόρων	2.604	2.417	-7,2
Φόροι	-516	-532	3,2
Κέρδη(+)/Ζημίες(-) από διακοπτόμενες δραστηριότητες	239	-27	-
Κέρδη(+)/Ζημίες (-) μετά από φόρους	2.327	1.857	-20,2

Πηγή: Οικονομικές καταστάσεις για τις τέσσερις σημαντικές τράπεζες (SIs) και εποπτικά στοιχεία για τις λιγότερο σημαντικές τράπεζες (LSIs).

Αναλυτικότερα, κατά το α' εξάμηνο του 2023 τα λειτουργικά έσοδα των ελληνικών τραπεζών μειώθηκαν κατά 7,2% σε σχέση με το α' εξάμηνο του 2022. Τα καθαρά έσοδα από τόκους αυξήθηκαν σημαντικά κατά 59,9%. Τα έσοδα από τόκους ευνοήθηκαν από τη συνεχή αύξηση των βασικών επιτοκίων κατά το εξεταζόμενο διάστημα δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος του δανειακού χαρτοφυλακίου φέρει κυμαινόμενο επιτόκιο. Παράλληλα, η αύξηση των εξόδων για τόκους οφείλεται στην αύξηση του κόστους των καταθέσεων, η οποία αφορά κυρίως τις προθεσμιακές καταθέσεις, στην αύξηση των εξόδων τόκων για παράγωγα προϊόντα και, τέλος, στο

αυξημένο κόστος χρηματοδότησης μέσω έκδοσης ομολογίων. Κατά συνέπεια, το καθαρό επιτοκιακό περιθώριο διαμορφώθηκε σε 2,6%, αυξημένο σημαντικά σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2022 (1,5%), παραμένοντας υψηλότερο από το μέσο όρο των τραπεζικών ομίλων στην Τραπεζική Ένωση που εποπτεύονται άμεσα από την ΕΚΤ.

Τα καθαρά έσοδα από προμήθειες ενισχύθηκαν κατά 5,7%, με θετική συμβολή των εσόδων από τη διαχείριση χαρτοφυλακίου και την έκδοση χρηματοοικονομικών εγγυήσεων, τα οποία αντιστάθμισαν τη μείωση των εσόδων από την απόσχιση και πώληση του κλάδου αποδοχής καρτών και εκκαθάρισης πράξεων πληρωμής αλλά και από τις εκταμιεύσεις νέων δανείων. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, τα έσοδα από κύριες τραπεζικές εργασίες (δηλαδή τα καθαρά έσοδα από τόκους και προμήθειες) αυξήθηκαν σημαντικά κατά 46,7%. Η σημαντική μείωση των εσόδων από χρηματοοικονομικές πράξεις κατά το α' εξάμηνο του 2023 σε ετήσια βάση οφείλεται στο γεγονός ότι τα σχετικά έσοδα του α' εξαμήνου του 2022 ήταν μη επαναλαμβανόμενα, όπως κέρδη από συναλλαγές σε ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου και κέρδη από παράγωγα και προϊόντα αντιστάθμισης κινδύνου, καθώς και τα έσοδα που προέκυψαν από την απόσχιση και πώληση του κλάδου αποδοχής καρτών και εκκαθάρισης πράξεων πληρωμής από τις τέσσερις σημαντικές τράπεζες.

Τα λειτουργικά έξοδα αυξήθηκαν κατά 3,3%, κυρίως εξαιτίας της αύξησης των δαπανών προσωπικού ως αποτέλεσμα της υλοποίησης προγραμμάτων οικειοθελούς αποχώρησης προσωπικού. Κατά συνέπεια, το α' εξάμηνο του 2023 επιδεινώθηκε ο δείκτης αποτελεσματικότητας (λόγος λειτουργικών εξόδων προς έσοδα – cost-to-income ratio) των ελληνικών τραπεζών (α' εξάμηνο 2023: 36,6%, α' εξάμηνο 2022: 32,8%), παραμένοντας όμως ιδιαίτερα ικανοποιητικός και σημαντικά χαμηλότερος από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (57,3%, βλ. Πίνακα III.8).

Πίνακας III.8 Δείκτες αποδοτικότητας τραπεζικών ομίλων

(ποσοστά %)

	Ελλάδα		Τραπεζική Ένωση ¹
	α' εξάμηνο 2022	α' εξάμηνο 2023	α' εξάμηνο 2023
Καθαρά έσοδα από τόκους/ενεργητικό (καθαρό επιτοκιακό περιθώριο)	1,5	2,6	1,5
Λειτουργικά έξοδα/ενεργητικό	1,1	1,2	1,3
Λειτουργικά έξοδα/λειτουργικά έσοδα (δείκτης αποτελεσματικότητας)	32,8	36,6	57,3
Προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο/δάνεια μετά από προβλέψεις (κόστος πιστωτικού κινδύνου)	1,3	1,0	0,5
Αποδοτικότητα ενεργητικού ^{2,3}	1,4	1,2	0,7
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων ^{2,3}	18,3	12,5	10,0

Πηγές: Δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις των τεσσάρων ελληνικών σημαντικών τραπεζών και εποπτικά στοιχεία για τις λιγότερο σημαντικές τράπεζες (LSIs), [Στατιστική Βάση Δεδομένων \(SDW\) της ΕΚΤ - Supervisory Banking Statistics](#).

¹ Τραπεζικοί όμιλοι στην Τραπεζική Ένωση που εποπτεύονται άμεσα από την ΕΚΤ.

² Για τον υπολογισμό των δεικτών χρησιμοποιείται το ενεργητικό στο τέλος της υπό εξέταση περιόδου.

³ Ο υπολογισμός των δεικτών αποδοτικότητας ενεργητικού (ROA) και αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων (ROE) λαμβάνει υπόψη τα κέρδη μετά από φόρους και διακοπόμενες δραστηριότητες.

Το κόστος πιστωτικού κινδύνου (cost of credit risk)⁷¹ αποκλιμακώθηκε περαιτέρω τον Ιούνιο του 2023. Συγκεκριμένα, σχηματίστηκαν προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο συνολικού ύψους 761 εκατ. ευρώ, έναντι 998 εκατ. ευρώ το α' εξάμηνο του 2022.

Ως αποτέλεσμα όλων των παραπάνω, οι τραπεζικοί όμιλοι κατέγραψαν κέρδη μετά από φόρους και διακοπτόμενες δραστηριότητες και οι δείκτες αποδοτικότητας του ενεργητικού (Return on Assets – RoA) και των ιδίων κεφαλαίων (Return on Equity – RoE) των τραπεζικών ομίλων ανήλθαν σε 1,2% και 12,5% αντίστοιχα.

Όσον αφορά τις προοπτικές για την κερδοφορία, αναμένεται περαιτέρω ενίσχυση των οργανικών εσόδων το 2023, ωστόσο υπάρχουν προκλήσεις σε μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Συγκεκριμένα, βραχυπρόθεσμα η αύξηση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ, σε συνδυασμό με τις νέες εκταμιεύσεις δανείων κυρίως προς τις επιχειρήσεις στο πλαίσιο της αξιοποίησης των πόρων του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF), θα επηρεάσει θετικά τα καθαρά έσοδα των τραπεζών από τόκους.⁷² Ωστόσο, μεσοπρόθεσμα αναμένεται να αυξηθεί το κόστος χρηματοδότησης των τραπεζών, λόγω αφενός της σταδιακής αύξησης των επιτοκίων καταθέσεων και αφετέρου του ήδη αυξημένου κόστους έκδοσης πρόσθετων ομολόγων για την κάλυψη εποπτικών απαιτήσεων (π.χ. MREL), το οποίο αναμένεται να αποκλιμακωθεί ελαφρώς μετά την αναμενόμενη επίτευξη της επενδυτικής βαθμίδας από τα σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα. Ταυτόχρονα, η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας, η επίπτωση στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών από τη διατήρηση του πληθωρισμού σε υψηλό επίπεδο και η αύξηση του κόστους εξυπηρέτησης των υφιστάμενων δανείων θα ασκήσουν πιέσεις στη χρηματοοικονομική κατάσταση νοικοκυριών και επιχειρήσεων και δύνανται να αυξήσουν το κόστος πιστωτικού κινδύνου των τραπεζών. Τέλος, η επίτευξη διατηρήσιμης κερδοφορίας εξαρτάται και από την υλοποίηση των στόχων για την πιστωτική επέκταση που έχουν θέσει οι τράπεζες.

⁷¹ Το κόστος πιστωτικού κινδύνου είναι ο λόγος των προβλέψεων χρήσης για τον πιστωτικό κίνδυνο προς τα δάνεια μετά από τις συσσωρευμένες προβλέψεις.

⁷² Η θετική επίδραση στα καθαρά έσοδα από τόκους των τραπεζών έχει ήδη αποτυπωθεί σε μεγάλο βαθμό στα μεγέθη του β' τριμήνου του 2023, τα οποία είναι σημαντικά υψηλότερα από τα προηγούμενα τρίμηνα, δημιουργώντας έτσι μια υψηλότερη βάση για τα αποτελέσματα στην οικονομική χρήση του 2023.

3.2 ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ

Η κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζικών ομίλων υποχώρησε ελαφρά το α' εξάμηνο του 2023 έναντι του Δεκεμβρίου 2022, κυρίως λόγω της αύξησης του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού.

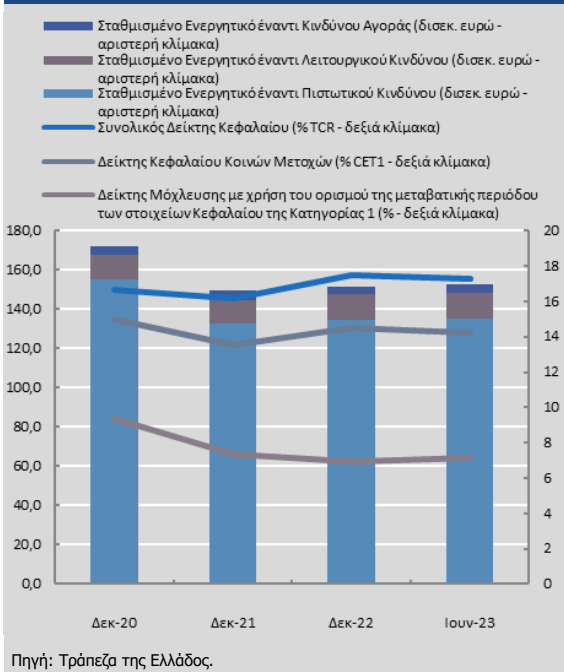
Συγκεκριμένα, ο Δείκτης Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών της Κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1 ratio – CET1 ratio) σε ενοποιημένη βάση μειώθηκε σε 14,2% τον Ιούνιο του 2023 από 14,5% το Δεκέμβριο του 2022 (βλ. Διάγραμμα III.23) και ο Συνολικός Δείκτης Κεφαλαίου (Total Capital Ratio – TCR) σε 17,3% από 17,5% αντίστοιχα. Οι δείκτες αυτοί υπολείπονται του μέσου όρου στην ΕΕ (δείκτες CET1: 16,0% και TCR: 20% τον Ιούνιο του 2023⁷³).

Αναλυτικότερα, τον Ιούνιο του 2023 τα εποπτικά ίδια κεφάλαια των ελληνικών τραπεζών παρέμειναν σχεδόν αμετάβλητα (μείωση κατά 0,3% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2022) στα

26,3 δισεκ. ευρώ, καθώς η καταγραφή κερδών μετά από φόρους και διακοπτόμενες δραστηριότητες και η ενίσχυση των κεφαλαίων μέσω των εκδόσεων ομολογίων που προσμετρούνται στα ίδια κεφάλαια αντιστάθμισαν σε μεγάλο βαθμό την αρνητική επίδραση από την εφαρμογή των μεταβατικών διατάξεων του ΔΠΧΑ 9 και την απόσβεση των οριστικών και εκκαθαρισμένων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων (Deferred Tax Credits – DTCs). Ωστόσο, η ποιότητα των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων των ελληνικών τραπεζών παραμένει χαμηλή, καθώς τον Ιούνιο του 2023 οι οριστικές και εκκαθαρισμένες αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (DTCs) ανέρχονταν σε 13,4 δισεκ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 51% των συνολικών εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (από 52% το Δεκέμβριο του 2022). Επιπλέον, αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (Deferred Tax Assets – DTAs) ύψους 2,4 δισεκ. ευρώ περιλαμβάνονται στα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζικών ομίλων, αποτελώντας περίπου το 9% των συνολικών εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους.⁷⁴ Αξίζει να επισημανθεί ότι τον Φεβρουάριο του 2023 η Alpha Bank προχώρησε σε έκδοση ομολόγου Additional Tier 1, αντλώντας 400 εκατ. ευρώ και ενισχύοντας έτσι τα εποπτικά της κεφάλαια, ενώ δύο μήνες αργότερα, τον Απρίλιο του 2023, η Τράπεζα Αττικής ολοκλήρωσε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ύψους 473 εκατ. ευρώ.

Το σταθμισμένο ως προς τον κίνδυνο ενεργητικό αυξήθηκε οριακά κατά 0,8% τον Ιούνιο του 2023 έναντι του Δεκεμβρίου του 2022. Αναλυτικότερα, το σταθμισμένο ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο ενεργητικό αυξήθηκε κατά 0,6% λόγω της μετάβασης της Eurobank στην τυποποιημένη

Διάγραμμα III.23 Δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, δείκτης μόχλευσης και κατανομή σταθμισμένου ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών (Δεκέμβριος 2020 – Δεκέμβριος 2022)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

⁷³ Πηγή: Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, Risk Dashboard, Q2 2023 [EBA Dashboard - Q2 2023.pdf \(europa.eu\)](#)

⁷⁴ Σημειώνεται ότι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (DTAs) ύψους 4,2 δισεκ. ευρώ δεν περιλαμβάνονται στα εποπτικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών, ωστόσο η επίτευξη επαρκούς μελλοντικής κερδοφορίας είναι απαραίτητη προκειμένου να μην αποτελέσουν κίνδυνο για την κεφαλαιακή βάση των τραπεζών σε μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

μέθοδο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων (Standardised Approach) από τη μέθοδο εσωτερικών διαβαθμίσεων (Internal Ratings Based Approach – IRB), της αύξησης των θέσεων σε χρεόγραφα και της πιστωτικής επέκτασης. Αντίθετα, μειωτικά επέδρασε η ολοκλήρωση εκ μέρους της Alpha Bank συναλλαγής συνθετικής τιτλοποίησης επιχειρηματικών δανείων. Το σταθμισμένο ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο ενεργητικό αναλογεί στο 89% του συνολικού σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού, γεγονός που οφείλεται στο επιχειρηματικό μοντέλο των ελληνικών τραπεζών, το οποίο είναι επικεντρωμένο στις παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες και κυρίως στη χορήγηση πιστώσεων. Επίσης, το σταθμισμένο ως προς το λειτουργικό κίνδυνο ενεργητικό παρέμεινε αμετάβλητο καθώς υπολογίζεται μία φορά μέσα στο έτος σύμφωνα με την τυποποιημένη μέθοδο (Standardised Approach) και αποτελεί το δεύτερο μεγαλύτερο τμήμα του συνολικού σταθμισμένου ενεργητικού, καθώς αναλογεί στο 8,6% αυτού. Τέλος, το σταθμισμένο ως προς τον κίνδυνο αγοράς ενεργητικό αυξήθηκε κατά 9,7% έναντι του Δεκεμβρίου του 2022, αλλά αποτελεί το μικρότερο τμήμα του συνολικού σταθμισμένου ενεργητικού (2,7%).

Ο δείκτης μόχλευσης⁷⁵ (leverage ratio) βελτιώθηκε σε 7,1% τον Ιούνιο του 2023 από 6,9% το Δεκέμβριο του 2022 αφενός λόγω της οριακής ενίσχυσης των Κεφαλαίων Tier I (αύξηση κατά 73 εκατ. ευρώ) και αφετέρου λόγω της σημαντικής υποχώρησης του συνολικού ενοποιημένου ενεργητικού του συστήματος, όπως αυτό υπολογίζεται για σκοπούς υπολογισμού του δείκτη μόχλευσης (π.χ. πωλήσεις δανείων, διαγραφές κ.λπ.).

Όσον αφορά τις προοπτικές για την κεφαλαιακή επάρκεια, μερικοί από τους παράγοντες που θα την επηρεάσουν είναι οι εξής: α) η δυνατότητα εσωτερικής δημιουργίας κεφαλαίου μέσω της κερδοφορίας σε ένα περιβάλλον αυξημένης αβεβαιότητας, β) η υλοποίηση εταιρικών ενεργειών που ενισχύουν την κεφαλαιακή επάρκεια (π.χ. συνθετικές τιτλοποιήσεις, αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου για τις λιγότερο σημαντικές τράπεζες⁷⁶) και η έκδοση κεφαλαιακών μέσων (Additional Tier 1, Tier 2) για την κάλυψη εποπτικών απαιτήσεων,⁷⁷ συμπεριλαμβανομένων των ελάχιστων απαιτήσεων ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (MREL), γ) η ποιότητα χαρτοφυλακίου και η συνακόλουθη επίδρασή της στο σταθμισμένο για τον κίνδυνο ενεργητικό και δ) η εξέλιξη των νέων εκταμιεύσεων δανείων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και νοικοκυριά.

⁷⁵ Λόγος των στοιχείων κεφαλαίου της Κατηγορίας 1 (στοιχεία κεφαλαίου Tier 1) που διαθέτει μία τράπεζα (με χρήση του ορισμού της μεταβατικής περιόδου των στοιχείων κεφαλαίου Tier 1) προς το συνολικό ενοποιημένο ενεργητικό της, όπως αυτό υπολογίζεται για σκοπούς μέτρησης του σχετικού Δείκτη σύμφωνα με την εποπτική οδηγία (CRR575/2013 και 2019/876).

⁷⁶ Η Optima Bank διενήργησε το Σεπτέμβριο του 2023 αύξηση μετοχικού κεφαλαίου κατά 150,9 εκατ. ευρώ με παράλληλη εισαγωγή των μετοχών της στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

⁷⁷ Η Εθνική Τράπεζα εξέδωσε το Σεπτέμβριο του 2023 ομόλογο Tier 2 ύψους 500 εκατ. ευρώ διάρκειας 10,25 ετών με επιτόκιο 8%.

IV. ΜΑΚΡΟΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η Τράπεζα της Ελλάδος, στο πλαίσιο των εποπτικών αρμοδιοτήτων της, παρακολουθεί τις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και εντοπίζει πιθανούς συστημικούς κινδύνους. Στη συνέχεια σχεδιάζει και εφαρμόζει μέτρα για τη μείωση της συσσώρευσης των συστημικών κινδύνων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Το σύνολο αυτών των μέτρων αποτελεί τη μακροπροληπτική πολιτική, η οποία έχει ως στόχο τη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Τα μακροπροληπτικά μέτρα αφορούν το σύνολο ή σημαντικά τμήματα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, σε αντίθεση με τη μικροπροληπτική εποπτεία που στοχεύει σε επιμέρους χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Στο τρέχον μακροοικονομικό και χρηματοπιστωτικό περιβάλλον αναδεικνύεται σταδιακά η σημασία της εφαρμογής κατάλληλης μακροπροληπτικής πολιτικής για την αποφυγή συσσώρευσης συστημικών κινδύνων. Η εφαρμογή κατάλληλων μέτρων μακροπροληπτικής πολιτικής, κυρίως με τη μορφή κεφαλαιακών αποθεμάτων ασφαλείας σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, θα συμβάλει στη δημιουργία επαρκούς μακροπροληπτικού χώρου που θα ενισχύσει τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

1. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΝΤΙΚΥΚΛΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας αποβλέπει στην αντιμετώπιση της υπερκυκλικότητας (procyclicality) της πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης, δηλαδή στη διαμόρφωση κατάλληλου επιπέδου πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης τόσο στην ανοδική όσο και στην καθοδική φάση του οικονομικού κύκλου. Το ποσοστό του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας κυμαίνεται μεταξύ 0% και 2,5%, βαθμονομημένο σε βήματα του 0,25% ή πολλαπλάσια του 0,25%.⁷⁸ Το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας καλύπτεται από κεφάλαιο κοινών μετοχών της Κατηγορίας 1 (CET1) και εκφράζεται ως ποσοστό του συνολικού ποσού ανοιγμάτων σε κίνδυνο των πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων που είναι εκτεθειμένα σε πιστωτικό κίνδυνο.⁷⁹

Στην ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου, ο καθορισμός του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε ύψος άνω του 0% οδηγεί στη δημιουργία ενός αποθέματος κεφαλαίων, πέραν των ελάχιστων απαιτούμενων στο πλαίσιο της μικροπροληπτικής εποπτείας, επιτυγχάνοντας την πρόληψη και τον περιορισμό της υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης. Αντίθετα, στην καθοδική φάση του οικονομικού κύκλου, η μείωση του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας αποδεσμεύει μέρος του συσσωρευμένου αποθέματος ασφαλείας και κατά συνέπεια δύναται να ενθαρρύνει την παροχή πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία, αμβλύνοντας τις επιπτώσεις της ύφεσης.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, σύμφωνα με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 202/1/11.03.2022, αξιολογεί ανά τρίμηνο την ένταση του κυκλικού συστημικού κινδύνου και την καταλληλότητα του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας για την Ελλάδα και καθορίζει

⁷⁸ Για τους σκοπούς της παραγράφου 2 του άρθρου 130 του ν. 4261/2014, η εντεταλμένη αρχή μπορεί να καθορίζει το ποσοστό αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε ύψος άνω του 2,5% του συνολικού ποσού ανοιγμάτων σε κίνδυνο, εφόσον αυτό δικαιολογείται κατά τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 3 του άρθρου 127 του ίδιου νόμου.

⁷⁹ Το συνολικό ποσό ανοιγμάτων σε κίνδυνο υπολογίζεται σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 92 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013.

ή προσαρμόζει το ποσοστό αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο. Το ποσοστό αυτό καθορίστηκε για πρώτη φορά το α' τρίμηνο του 2016 και παραμένει μηδενικό έκτοτε.

Η αξιολόγηση αυτή λαμβάνει υπόψη, μεταξύ άλλων, την τιμή του δείκτη “τυποποιημένη διαφορά των πιστώσεων προς το ΑΕΠ”, όπως αυτός ορίζεται στη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου ΕΣΣΚ/2014/1. Ο δείκτης αυτός εκφράζει την απόκλιση του λόγου των πιστώσεων προς το ΑΕΠ από τη μακροπρόθεσμη τάση του. Αναλυτικότερα, σε πρώτη φάση υπολογίζεται ο λόγος των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων χρεογράφων και δανείων (δηλαδή των πιστώσεων), όπως προκύπτουν από τα χρηματοοικονομικά στοιχεία παθητικού του ιδιωτικού μη χρηματοπιστωτικού τομέα, προς το άθροισμα των τεσσάρων τελευταίων τριμηναίων παρατηρήσεων του ΑΕΠ (υπολογιζόμενου σε ονομαστική αξία, χωρίς εποχική διόρθωση). Σε δεύτερη φάση υπολογίζεται η μακροπρόθεσμη τάση του λόγου των πιστώσεων προς το ΑΕΠ με την εφαρμογή του φίλτρου εξομάλυνσης Hodrick-Prescott. Η “τυποποιημένη διαφορά των πιστώσεων προς το ΑΕΠ” προκύπτει ως η διαφορά του λόγου των πιστώσεων προς το ΑΕΠ από τη μακροπρόθεσμη τάση του. Υψηλή θετική τιμή της “τυποποιημένης διαφοράς των πιστώσεων προς το ΑΕΠ” δηλώνει υπερβολική πιστωτική επέκταση σε σχέση με την αύξηση του ΑΕΠ, η οποία δημιουργεί αυξημένους κινδύνους για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, συντείνοντας στον καθορισμό του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε ύψος άνω του 0%. Πέραν της “τυποποιημένης διαφοράς των πιστώσεων προς το ΑΕΠ”, η Τράπεζα της Ελλάδος εξετάζει συμπληρωματικά πρόσθετους δείκτες για την παρακολούθηση της δημιουργίας και συσσώρευσης του κυκλικού συστημικού κινδύνου.⁸⁰ Οι δείκτες αυτοί ομαδοποιούνται σε έξι περιοχές:

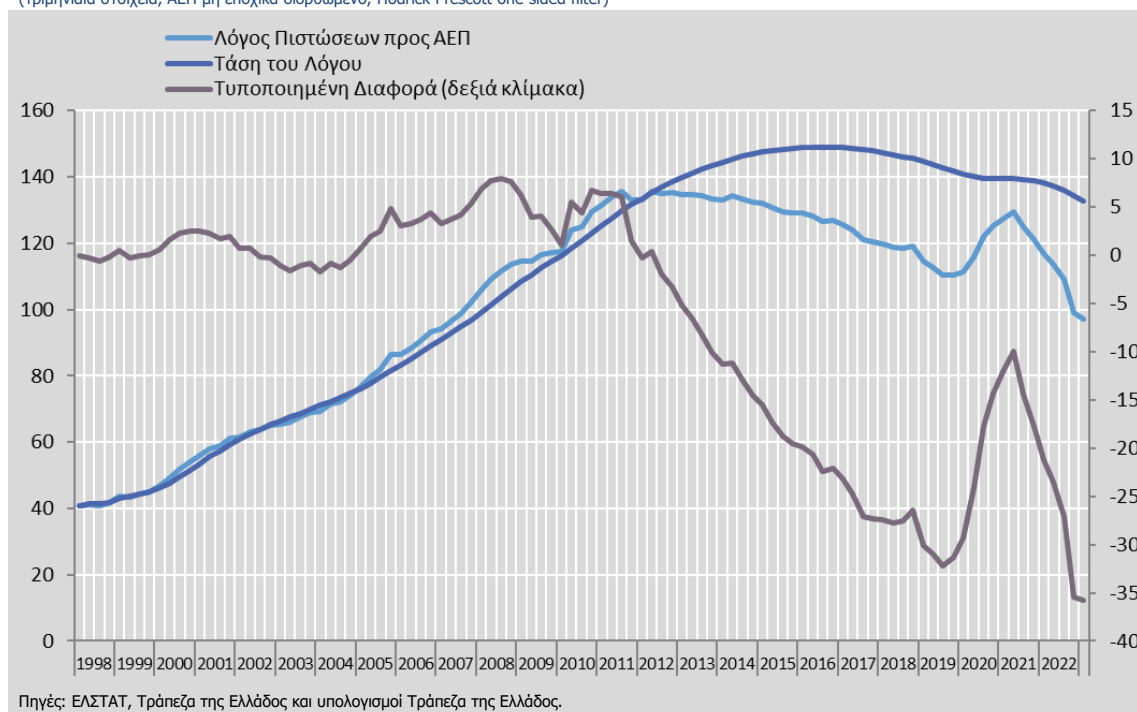
- Πιστωτικές εξελίξεις, όπου παρακολουθούνται ο λόγος του υπολοίπου της χρηματοδότησης προς το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές, η εξέλιξη των δανείων προς νοικοκυριά και η εξέλιξη της χρηματοδότησης των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων.
- Δανειακή επιβάρυνση του ιδιωτικού τομέα, όπου παρακολουθούνται η εξέλιξη της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα, ο λόγος του υπολοίπου της χρηματοδότησης των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων προς το ΑΕΠ, ο λόγος του υπολοίπου των δανείων σε νοικοκυριά προς το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημά τους και ο δείκτης εξυπηρέτησης χρέους προς εισόδημα κατά την έγκριση για τα δάνεια που εξασφαλίζονται από οικιστικά ακίνητα.
- Δυνητική υπερτίμηση των ακινήτων, όπου παρακολουθείται η εξέλιξη των τιμών των οικιστικών και επαγγελματικών ακινήτων (γραφείων και καταστημάτων).
- Ευρωστία των πιστωτικών ιδρυμάτων, όπου παρακολουθείται το καθαρό περιθώριο επιτοκίου, η εξέλιξη των σταθμισμένων στοιχείων ενεργητικού, ο δείκτης μόχλευσης και ο λόγος δανείων προς καταθέσεις.
- Εξωτερικές ανισορροπίες, όπως αντανακλώνται στην εξέλιξη του λόγου του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών προς το ΑΕΠ.
- Τιμολόγηση του κινδύνου, όπου παρακολουθείται η εξέλιξη του Γενικού Δείκτη του Χρηματιστηρίου Αθηνών, καθώς και του κλαδικού δείκτη των τραπεζών.

⁸⁰ Για αναλυτικούς ορισμούς, βλ. ΠΙΕΕ 202/1/11.3.2022.

Στην Ελλάδα, η “τυποποιημένη διαφορά των πιστώσεων προς το ΑΕΠ” παραμένει σε αρνητικό έδαφος από το 2012. Το α΄ τρίμηνο του 2023 διαμορφώθηκε σε -35,8 ποσοστιαίες μονάδες, έναντι -35,5 ποσοστιαίες μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο (βλ. Διάγραμμα IV.1), γεγονός που οφείλεται κυρίως στην αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ. Επισημαίνεται ότι το α΄ τρίμηνο του 2023 είναι το τελευταίο διαθέσιμο τρίμηνο των χρηματοοικονομικών στοιχείων παθητικού του ιδιωτικού μη χρηματοπιστωτικού τομέα πριν από τον καθορισμό του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας για το δ΄ τρίμηνο του 2023. Για την εν λόγω τιμή της “τυποποιημένης διαφοράς των πιστώσεων προς το ΑΕΠ”, το σημείο αναφοράς αποθέματος ασφαλείας (οδηγός αποθέματος ασφαλείας), όπως αυτό ορίζεται στη σύσταση Β παράγραφος 3α της Σύστασης ΕΣΣΚ/2014/1, είναι μηδέν.

Διάγραμμα IV.1 Τυποποιημένη διαφορά πιστώσεων προς το ΑΕΠ, λόγος πιστώσεων προς ΑΕΠ και μακροχρόνια τάση του λόγου πιστώσεων προς το ΑΕΠ (α΄ τρίμηνο 1998 – α΄ τρίμηνο 2023)

(Τριμηνιαία στοιχεία, ΑΕΠ μη εποχικά διορθωμένο, Hodrick Prescott one-sided filter)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Τράπεζα της Ελλάδος και υπολογισμοί Τράπεζα της Ελλάδος.

Η ανάλυση των πρόσθετων δεικτών που εξετάζει η Τράπεζα της Ελλάδος αναδεικνύει την απαρχή συσσώρευσης κυκλικών συστημικών κινδύνων σε επιμέρους τομείς, όπως οι τιμές των οικιστικών ακινήτων και το εξωτερικό ισοζύγιο. Συνολικά, ωστόσο, επιβεβαιώνει την εκτίμηση περί της απουσίας υπέρμετρης πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης.

Κατά συνέπεια, η Τράπεζα της Ελλάδος διατήρησε το ποσοστό του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας στο “μηδέν τοις εκατό” (0%) το 2023. Δεδομένου ότι το ποσοστό του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας διατηρήθηκε στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο, δεν επηρεάζονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων.

2. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΣΥΣΤΗΜΙΚΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (O-SII) ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ O-SII

Η Τράπεζα της Ελλάδος, βάσει του ν. 4261/2014 (άρθρο 124), είναι αρμόδια για τον προσδιορισμό των λοιπών συστημικά σημαντικών ιδρυμάτων (Other Systemically Important Institutions – O-SIIs)⁸¹ μεταξύ των ιδρυμάτων που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα. Ο προσδιορισμός των λοιπών συστημικά σημαντικών ιδρυμάτων διενεργείται σε ετήσια βάση, προκειμένου να εξεταστεί αν είναι σκόπιμη η εφαρμογή σε αυτά αποθέματος ασφαλείας O-SII, καθώς και να καθοριστεί το ύψος του εν λόγω αποθέματος.

Η εφαρμογή του αποθέματος ασφαλείας O-SII αποσκοπεί στη μείωση του ηθικού κινδύνου (moral hazard) και στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των λοιπών συστημικά σημαντικών ιδρυμάτων. Ο ηθικός κίνδυνος συνίσταται στην προσδοκία του ιδρύματος ότι, λόγω της συστημικής του σημασίας, δεν θα αφηθεί να καταρρεύσει. Η επιβολή πρόσθετων κεφαλαιακών απαιτήσεων με τη μορφή αποθέματος ασφαλείας O-SII περιορίζει την υπερβολική ανάληψη κινδύνων από το συστημικά σημαντικό ίδρυμα, με σκοπό τη μείωση του ηθικού κινδύνου. Επιπροσθέτως, μειώνει τις συστημικές επιπτώσεις του ηθικού κινδύνου μέσω της ενίσχυσης των αποθεμάτων κεφαλαίου του συστημικά σημαντικού ιδρύματος για την απορρόφηση ενδεχόμενων ζημιών και κατά συνέπεια τον περιορισμό του κινδύνου μετάδοσης της διαταραχής στον υπόλοιπο τραπεζικό τομέα.

Το απόθεμα ασφαλείας O-SII συνίσταται σε κεφάλαιο κοινών μετοχών της Κατηγορίας 1 (CET1) και το ποσοστό του καθορίζεται σε ύψος έως 3% επί του συνολικού ποσού ανοίγματος σε κίνδυνο.⁸² Το εν λόγω απόθεμα ασφαλείας τίθεται σε ενοποιημένη, υποενοποιημένη ή ατομική βάση, ανάλογα με την περίπτωση, και το ύψος του επανεξετάζεται τουλάχιστον ετησίως.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, για τον προσδιορισμό των O-SIIs, εφαρμόζει τη μεθοδολογία που περιλαμβάνεται στις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές που εξέδωσε η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EAT),⁸³ όπως αυτές υιοθετήθηκαν με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος 56/18.12.2015. Σύμφωνα με τη μεθοδολογία αυτή, οι αρμόδιες αρχές υπολογίζουν βαθμολογία που υποδηλώνει τη συστημική σημασία κάθε ιδρύματος βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων. Τα κριτήρια αυτά αφορούν το μέγεθος, τη σημασία για την οικονομία της Ελλάδας, την πολυπλοκότητα/διασυννοριακή δραστηριότητα και το βαθμό διασύνδεσης του ιδρύματος με το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Στα τέσσερα αυτά κριτήρια αντιστοιχούν υποχρεωτικοί δείκτες, οι οποίοι θα πρέπει να χρησιμοποιούνται κατ' ελάχιστον από τις αρμόδιες αρχές κατά τον υπολογισμό της βαθμολογίας κάθε ιδρύματος. Η βαθμολογία κάθε ιδρύματος εκφράζεται σε μονάδες βάσης (μ.β.). Κάθε αρμόδια αρχή ορίζει ένα κατώφλι σε μ.β., το οποίο όσα ιδρύματα υπερβαίνουν θεωρούνται ως O-SII. Το κατώφλι αυτό δύναται να οριστεί από τις 275 μ.β. έως τις 425 μ.β., προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες του τραπεζικού τομέα κάθε κράτους-μέλους και να διασφαλιστεί ομοιογένεια στα O-SIIs που προσδιορίζονται με αυτό τον τρόπο βάσει της συστημικής τους σημασίας. Ως ενδεικτικό κατώφλι προτείνονται οι 350 μονάδες βάσης. Επίσης, παρέχεται στις αρμόδιες αρχές η δυνατότητα να προσδιορίζουν ως O-SIIs και επιπλέον οντότητες βάσει πρόσθετων ποιοτικών ή/και ποσοτικών δεικτών συστημικού κινδύνου.

⁸¹ Τα λοιπά συστημικά σημαντικά ιδρύματα αντιδιαστέλλονται προς εκείνα τα οποία χαρακτηρίζονται ως παγκοσμίως συστημικά σημαντικά ιδρύματα (Global Systemically Important Institutions – G-SIIs).

⁸² Επισημαίνεται ότι το απόθεμα ασφαλείας O-SII δύναται να υπερβαίνει το 3% κατόπιν έγκρισης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁸³ EAT, EBA/GL/2014/10.

Πίνακας IV.1 Υποχρεωτικοί δείκτες για τη βαθμολόγηση των λοιπών συστημικά σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα

Κριτήριο	Δείκτες	Συντελεστής στάθμισης (%)
Μέγεθος	Σύνολο στοιχείων ενεργητικού	25
Σημασία	Αξία εγχώριων πράξεων πληρωμής	8,33
	Καταθέσεις ιδιωτικού τομέα από καταθέτες εντός ΕΕ	8,33
	Δάνεια ιδιωτικού τομέα σε δανειολήπτες εντός ΕΕ	8,33
Διασυνورياκή δραστηριότητα	Αξία εξωχρηματοπιστηριακών παραγώγων (ονομαστική)	8,33
	Διακρατικές υποχρεώσεις	8,33
	Διακρατικές απαιτήσεις	8,33
Διασύνδεση	Υποχρεώσεις εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος	8,33
	Στοιχεία ενεργητικού εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος	8,33
	Χρεωστικοί τίτλοι	8,33

Η Τράπεζα της Ελλάδος, για τον υπολογισμό της βαθμολογίας των ελληνικών τραπεζών ως προς τη συστημική τους σημασία, χρησιμοποίησε αποκλειστικά τους υποχρεωτικούς δείκτες βαθμολόγησης (βλ. Πίνακα IV.1) και επέλεξε ως κατώφλι τις 350 μονάδες βάσης.

Με βάση τα παραπάνω, για το έτος 2023 προσδιορίστηκαν ως O-SIIs τα ακόλουθα ιδρύματα σε ενοποιημένη βάση:

- Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.
- Πειραιώς Financial Holdings Α.Ε.
- Alpha Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε.
- Eurobank Ergasias Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε.

και αντίστοιχα τα παρακάτω πιστωτικά ιδρύματα σε ατομική βάση:

- Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.
- Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε.
- Τράπεζα Eurobank Α.Ε.
- Άλφα Τράπεζα Α.Ε.

Τα παραπάνω τέσσερα πιστωτικά ιδρύματα που προσδιορίστηκαν ως O-SII αντιπροσωπεύουν περίπου το 95% του ενεργητικού του εγχώριου τραπεζικού τομέα.

Με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 221/2/17.10.2023, η Τράπεζα της Ελλάδος αποφάσισε να καθορίσει το απόθεμα ασφαλείας O-SII για το έτος 2024 ως εξής:

- σε ποσοστό 1,25% για το ίδρυμα Eurobank Ergasias Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε. σε ενοποιημένη βάση, και
- σε ποσοστό 1,00% για τα O-SII:
 - Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. σε ατομική και ενοποιημένη βάση,
 - Πειραιώς Financial Holdings Α.Ε. σε ενοποιημένη βάση και Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε. σε ατομική βάση,
 - Τράπεζα Eurobank Α.Ε. σε ατομική βάση, και
 - Alpha Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε. σε ενοποιημένη βάση και Άλφα Τράπεζα Α.Ε. σε ατομική βάση.

Υ.ΛΟΙΠΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

1. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Το α' εξάμηνο του 2023 η διάρθρωση του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος δεν παρουσίασε αξιοσημείωτες μεταβολές συγκριτικά με το τέλος του 2022, με τις τράπεζες να παραμένουν ο βασικός πυλώνας (βλ. Πίνακα V.1). Ειδικότερα, το ενεργητικό των πιστωτικών ιδρυμάτων ανήλθε σε 87,2% επί του συνολικού ενεργητικού του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με τις ελληνικές εμπορικές τράπεζες να αντιπροσωπεύουν το 85,3% του συνόλου, ενώ οι συνεταιριστικές τράπεζες και τα υποκαταστήματα ξένων τραπεζών αντιπροσωπεύουν μόλις το 0,5% και 1,3%, αντίστοιχα. Το ενεργητικό του τραπεζικού τομέα το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα μειώθηκε κατά 4,1% εξαιτίας, κυρίως, της μείωσης των ταμειακών διαθεσίμων που είχαν κατατεθειμένα τα πιστωτικά ιδρύματα στην Τράπεζα της Ελλάδος, ως αποτέλεσμα της αποπληρωμής της χρηματοδότησης που είχαν λάβει από το Ευρωσύστημα.⁸⁴ Επιπλέον, στη μείωση του ενεργητικού συνέβαλε η μείωση των υπολοίπων των δανείων μετά από προβλέψεις. Οι τέσσερις σημαντικές τράπεζες εξακολουθούν να κατέχουν τη συντριπτική πλειονότητα του τραπεζικού τομέα, με το ενεργητικό τους να αποτελεί περίπου το 94,3% του συνόλου.

Πίνακας V.1 Διάρθρωση του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος

(εκατ. ευρώ)

	2019		2020		2021		2022		α' εξάμηνο 2023	
	Ενεργητικό	%		%		%		%		%
Πιστωτικά ιδρύματα	247.267	87,3%	277.335	87,9%	302.678	88,0%	306.119	88,5%	293.157	87,2%
Ελληνικές εμπορικές τράπεζες	240.691	85,0%	271.791	86,2%	296.403	86,2%	299.284	86,5%	286.913	85,3%
Συνεταιριστικές τράπεζες	3.160	1,1%	1.727	0,5%	1.786	0,5%	1.750	0,5%	1.770	0,5%
Υποκαταστήματα ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων	3.417	1,2%	3.818	1,2%	4.490	1,3%	5.085	1,5%	4.474	1,3%
Θεσμικοί επενδυτές	27.750	9,8%	29.251	9,3%	32.516	9,5%	31.364	9,1%	34.767	10,3%
Ασφαλιστικές επιχειρήσεις	18.882	6,7%	19.976	6,3%	20.468	6,0%	18.698	5,4%	19.474	5,8%
Ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης και ιδρύματα επαγγελματικών συνταξοδοτικών παροχών	1.612	0,6%	1.698	0,5%	1.887	0,5%	1.800	0,5%	1.937	0,6%
Οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων	7.256	2,6%	7.577	2,4%	10.160	3,0%	10.866	3,1%	13.356	4,0%
Αμοιβαία κεφάλαια	4.297	1,5%	4.438	1,4%	6.247	1,8%	6.303	1,8%	8.642	2,6%
Εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου και επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία	2.959	1,0%	3.139	1,0%	3.913	1,1%	4.563	1,3%	4.714	1,4%
Λοιπές μη τραπεζικές επιχειρήσεις	7.770	2,7%	7.528	2,4%	7.184	2,1%	6.899	2,0%	7.130	2,1%
Χρηματοπιστηριακές εταιρίες	739	0,3%	753	0,2%	807	0,2%	607	0,2%	966	0,3%
Εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης και πρακτορείας απατήσεων	6.746	2,4%	6.522	2,1%	6.186	1,8%	6.292	1,8%	6.164	1,8%
Εταιρίες παροχής πιστώσεων και εταιρίες κεφαλαίου επιχειρηματικών συμμετοχών	285	0,1%	253	0,1%	191	0,1%	0	0,0%	0	0,0%
Εταιρίες διαχείρισης απατήσεων από δάνεια και πιστώσεις	484	0,2%	1.223	0,4%	1.535	0,4%	1.445	0,4%	1.189	0,4%
Σύνολο	283.272	100%	315.338	100%	343.913	100%	345.827	100%	336.243	100%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Οι θεσμικοί επενδυτές συνεχίζουν να αποτελούν το δεύτερο μεγαλύτερο τομέα του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης (ΤΕΑ) και οι οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ). Το α' εξάμηνο του 2023, το ενεργητικό τους παρουσίασε οριακή

⁸⁴ Μέσω των στοχευμένων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης – Targeted longer-term refinancing operations (TLTROs III).

αύξηση σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2022 και αντιπροσώπευε το 10,3% του συνόλου του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με το μεγαλύτερο μερίδιο να κατέχουν οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, με ενεργητικό 19,5 δισεκ. ευρώ (5,8% του συνόλου), καθώς και οι ΟΣΕΚΑ, με ενεργητικό 13,4 δισεκ. ευρώ (4% του συνόλου).

Μικρό μερίδιο αγοράς εξακολουθούν να καταλαμβάνουν οι λοιπές μη τραπεζικές επιχειρήσεις (χρηματοπιστωτικές εταιρίες, εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης – leasing, εταιρίες πρακτόρευσης απαιτήσεων – factoring και εταιρίες κεφαλαίου επιχειρηματικών συμμετοχών), το οποίο διαμορφώθηκε σε 2,1% του συνόλου του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Τέλος, ο κλάδος των εταιριών διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ) αποτελεί ένα πολύ μικρό τμήμα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με το ενεργητικό τους να ανέρχεται σε μόλις 0,3% του συνόλου.

2. ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

2.1 ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ⁸⁵

Κατά τη διάρκεια του α΄ εξαμήνου του 2023 δεν παρατηρήθηκαν αξιόλογες μεταβολές στη διάρθρωση της ελληνικής αγοράς ιδιωτικής ασφάλισης. Συγκεκριμένα, στις 30.6.2023 δραστηριοποιούνταν στην ελληνική αγορά ιδιωτικής ασφάλισης 35 ασφαλιστικές επιχειρήσεις,⁸⁶ αριθμός μειωμένος σε σχέση με τις 31.12.2022. Οι επιχειρήσεις αυτές κατηγοριοποιούνται βάσει της άδειας λειτουργίας και των ασφαλιστικών τους εργασιών ως εξής:

- 2 επιχειρήσεις ασφαλίσεων ζωής,
- 19 επιχειρήσεις ασφαλίσεων κατά ζημιών και
- 14⁸⁷ επιχειρήσεις που ασκούν ταυτόχρονα δραστηριότητες ασφαλίσεων ζωής και ασφαλίσεων κατά ζημιών (συμπεριλαμβάνονται επιχειρήσεις του κλάδου ζωής που, εκ των ασφαλίσεων κατά ζημιών, ασκούν αποκλειστικά αυτές των κλάδων “Ατυχήματα” και “Ασθένειες”).

Από τις ως άνω 35 ασφαλιστικές επιχειρήσεις, 33 λειτουργούν και εποπτεύονται σύμφωνα με την ευρωπαϊκή οδηγία “Φερεγγυότητα II” (Solvency II), που εφαρμόζεται σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) από 1.1.2016, ενώ 2 επιχειρήσεις εξαιρούνται, λόγω μεγέθους, από την εφαρμογή πλήθους απαιτήσεων που αφορούν και τους τρεις βασικούς πυλώνες της Φερεγγυότητας II (Solvency II).⁸⁸ Εκ των 33 ασφαλιστικών επιχειρήσεων που υπόκεινται στις διατάξεις της Φερεγγυότητας II, οι 12 ανήκουν σε ασφαλιστικούς ομίλους με έδρα στο εξωτερικό και 5 ανήκουν σε ασφαλιστικούς ομίλους που υπόκεινται στην εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Επίσης, 5 ασφαλιστικές επιχειρήσεις με έδρα στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται σε άλλες χώρες της ΕΕ με καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Αρχής Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (ΕΑΑΕΣ - ΕΙΟΡΑ), στις 31.12.2022 δραστηριότητα

⁸⁵ Στο κεφάλαιο αυτό έχουν ληφθεί υπόψη πληροφορίες και στοιχεία που υποβλήθηκαν έως τις 1.9.2023.

⁸⁶ Εξαιρουμένων των αλληλασφαλιστικών συνεταιρισμών του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 7 του ν. 4364/2016.

⁸⁷ Από τις 1.6.2023 ο αριθμός ανέρχεται σε 14, λόγω της συγχώνευσης της Allianz Ελλάς Μονοπρόσωπη ΑΑΕ, μέλους του ομίλου Allianz SE, με την Ευρωπαϊκή Πίστη Μονοπρόσωπη ΑΕΓΑ.

⁸⁸ Η Τράπεζα της Ελλάδος, με βάση την αρχή της αναλογικότητας, έχει επιτρέψει σε 2 ασφαλιστικές επιχειρήσεις που πληρούν τα απαιτούμενα κριτήρια μεγέθους και εργασιών να εξαιρεθούν από ορισμένες διατάξεις της Φερεγγυότητας II σχετικά με τις απαιτήσεις για τη φερεγγυότητα, το σύστημα διακυβέρνησης και τη δημοσιοποίηση εκθέσεων και αναφορών.

στην Ελλάδα, με καθεστώς είτε ελεύθερης εγκατάστασης (υποκατάστημα) είτε ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, ασκούν και 229 ασφαλιστικές επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους σε άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ⁸⁹ και εποπτεύονται, ως προς τη χρηματοοικονομική τους κατάσταση, από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές των χωρών καταγωγής τους. Στα τέλη του 2022, η ετήσια παραγωγή ασφαλιστρών των επιχειρήσεων αυτών ανερχόταν σε 288 εκατ. ευρώ για τα υποκαταστήματα και 1.084 εκατ. ευρώ για δραστηριότητα μέσω ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, που αντιστοιχεί σε ποσοστό 5% και 18% επί του συνόλου της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς. Ειδικότερα, όσον αφορά την αγορά των ασφαλίσεων αστικής ευθύνης χερσαίων οχημάτων, εντός του α' εξαμήνου του 2023 αυξήθηκε το μερίδιο (σε πλήθος οχημάτων) των ασφαλιστικών επιχειρήσεων με έδρα σε άλλο κράτος-μέλος που δραστηριοποιούνται με ελεύθερη παροχή υπηρεσιών ή καθεστώς ελεύθερης εγκατάστασης και ανήλθε σε 21% από 20% στις 31.12.2022 (βλ. Πίνακα V.2).

Πίνακας V.2 Αριθμός ασφαλιστικών επιχειρήσεων με δραστηριότητα στην Ελλάδα					
	2019	2020	2021	2022	α' εξάμηνο 2023
Επιχειρήσεις ασφαλίσεων ζωής	2	2	2	2	2
Επιχειρήσεις ασφαλίσεων κατά ζημιών	19	18	18	19	19
Επιχειρήσεις ασφαλίσεων ζωής και κατά ζημιών	17	17	16	15	14
Σύνολο	38	37	36	36	35
<i>Εκ των οποίων εποπτεύονται σύμφωνα με τη Φερεγγυότητα II</i>	<i>36</i>	<i>35</i>	<i>34</i>	<i>34</i>	<i>33</i>
Υποκαταστήματα ασφαλιστικών επιχειρήσεων με έδρα σε άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ	23	23	21	20	21
Ασφαλιστικές επιχειρήσεις με καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών ή ελεύθερης εγκατάστασης	244	253	215	229	Μ.Δ.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τα οικονομικά μεγέθη που παρουσιάζονται κατωτέρω αφορούν μόνο τις 33 επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην εγχώρια ασφαλιστική αγορά και που υπόκεινται στην, κατά Φερεγγυότητα II, εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος.

Η εγχώρια ασφαλιστική αγορά χαρακτηρίζεται από σημαντική συγκέντρωση, ιδιαίτερα στις επιχειρήσεις που ασκούν εργασίες ασφαλίσεων ζωής και στις επιχειρήσεις που ασκούν ταυτοχρόνως ασφαλίσεις ζωής και κατά ζημιών, καθώς οι 5 μεγαλύτερες εξ αυτών κατέχουν το 86% της σχετικής αγοράς, σε όρους τεχνικών προβλέψεων, ενώ οι 5 μεγαλύτερες ασφαλιστικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις ασφαλίσεις κατά ζημιών, σε όρους ακαθάριστων εγγεγραμμένων ασφαλιστρών, κατέχουν μερίδιο που ανέρχεται σε 55% της σχετικής αγοράς.

Η παραγωγή ακαθάριστων εγγεγραμμένων ασφαλιστρών στις ασφαλίσεις ζωής⁹⁰ το α' εξάμηνο του 2023 ανήλθε σε 1,3 δισεκ. ευρώ, αυξημένη κατά 12% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος. Από το ανωτέρω ποσό, 0,5 δισεκ. ευρώ αφορά συμβόλαια που συνδέονται με επενδύσεις, ποσοστό 42% επί των συνολικών ακαθάριστων εγγεγραμμένων ασφαλιστρών δραστηριοτήτων ζωής, έναντι 41% το α' εξάμηνο του 2022, καταγράφοντας σημαντική αύξηση (13%). Παράλληλα, πα-

⁸⁹ Πηγή: Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (ΕΙΟΡΑ).

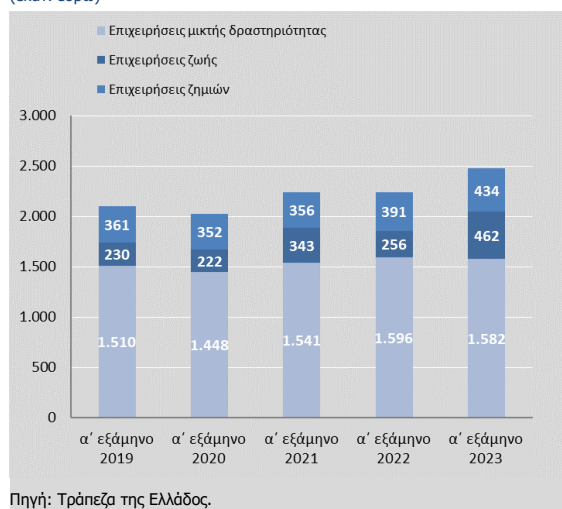
⁹⁰ Περιλαμβάνει τη παραγωγή των επιχειρήσεων μικτής δραστηριότητας, ζωής και ζημιών.

ρουσιάστηκε μείωση των ακαθάριστων εγγεγραμμένων ασφαλιστρών των ασφαλίσεων με συμμετοχή στα κέρδη κατά 7% και αύξηση των άλλων ασφαλίσεων ζωής κατά 45% (βλ. Διάγραμμα V.1).

Τα ασφάλιστρα των δραστηριοτήτων ασφαλίσεων κατά ζημιών⁹¹ ανήλθαν την ίδια περίοδο σε 1,2 δισεκ. ευρώ, αυξημένα κατά 9% συγκριτικά με το α' εξάμηνο του 2022. Από το ποσό αυτό, σημαντικότερα μερίδια αντιπροσωπεύουν οι ασφαλίσεις αστικής ευθύνης χερσαίων οχημάτων (31%), οι ασφαλίσεις πυρός (20%) και οι ασφαλίσεις νοσοκομειακών εξόδων (17%), με αντίστοιχες μεταβολές ασφαλιστρών έναντι της αντίστοιχης περιόδου του προηγούμενου έτους κατά +2%, +13% και +11%. Το α' εξάμηνο του 2023, οι επισυμβάσεις αποζημιώσεων ανήλθαν σε 0,9 δισεκ. ευρώ για τις ασφαλίσεις ζωής και σε 0,5 δισεκ. ευρώ για τις ασφαλίσεις κατά ζημιών, παρουσιάζοντας μείωση κατά 2% και αύξηση κατά 15% αντίστοιχα (βλ. Διάγραμμα V.2).

Διάγραμμα V.1 Ακαθάριστα εγγεγραμμένα ασφάλιστρα ανά είδος ασφαλιστικής επιχείρησης

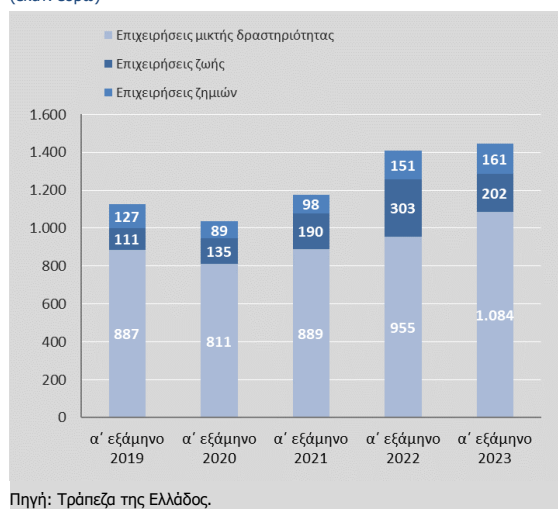
(εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα V.2 Επισυμβάσεις αποζημιώσεων ανά είδος ασφαλιστικής επιχείρησης

(εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Στις ασφαλίσεις κατά ζημιών, ο δείκτης ζημιών (loss ratio) της αγοράς στις 30.6.2023 ανήλθε στο 50% των αντίστοιχων δεδοουλευμένων ασφαλιστρών της ίδιας περιόδου (έναντι 48% την 31.12.2022), ενώ ο δείκτης εξόδων (διαχείρισης και προμηθειών) ανήλθε στο 47% (έναντι 48% την 31.12.2022).

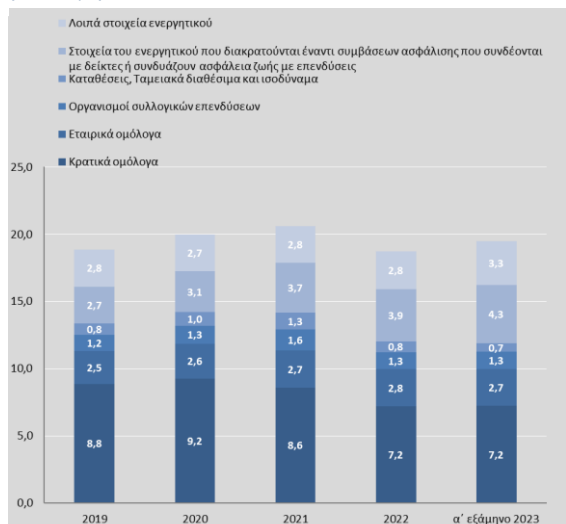
Το σύνολο του ενεργητικού των εποπτευόμενων από την Τράπεζα της Ελλάδος ασφαλιστικών επιχειρήσεων διαμορφώθηκε σε 19,5 δισεκ. ευρώ στις 30.6.2023, αυξημένο κατά 4% συγκριτικά με τις 31.12.2022. Από το σύνολο του ενεργητικού, 7,2 δισεκ. ευρώ (37%) ήταν τοποθετημένα σε κρατικά ομόλογα και 2,7 δισεκ. ευρώ (14%) σε εταιρικά ομόλογα. Όσον αφορά την πιστοληπτική διαβάθμιση αυτών, το 95% των κρατικών ομολόγων και αντίστοιχα το 87% των εταιρικών ομολόγων ήταν πιστοληπτικής διαβάθμισης BB- και πάνω. Επιπλέον, ποσό 4,3 δισεκ. ευρώ (22%) αφορούσε επενδύσεις για ασφαλίσεις των οποίων τον επενδυτικό κίνδυνο φέρουν οι ασφαλισμένοι (βλ. Διάγραμμα V.3).

⁹¹ Βλ. προηγούμενη υποσημείωση.

Αντίστοιχα, στις 30.6.2023, οι συνολικές υποχρεώσεις των ασφαλιστικών επιχειρήσεων ανήλθαν σε 15,6 δισεκ. ευρώ (από 15,1 δισεκ. ευρώ στις 31.12.2022), με το σύνολο των τεχνικών προβλέψεων να διαμορφώνονται σε 14,2 δισεκ. ευρώ για την ίδια περίοδο (από 13,7 δισεκ. ευρώ στις 31.12.2022), εκ των οποίων 11,1 δισεκ. ευρώ αφορούσαν ασφαλίσεις ζωής και 3,0 δισεκ. ευρώ ασφαλίσεις κατά ζημιών. Από τις τεχνικές προβλέψεις ζωής, το 36% αφορά ασφαλίσεις ζωής που συνδέονται με επενδύσεις (έναντι 33% στις 31.12.2022) (βλ. Διάγραμμα V.4).

Διάγραμμα V.3 Διάρθρωση του ενεργητικού των ασφαλιστικών επιχειρήσεων

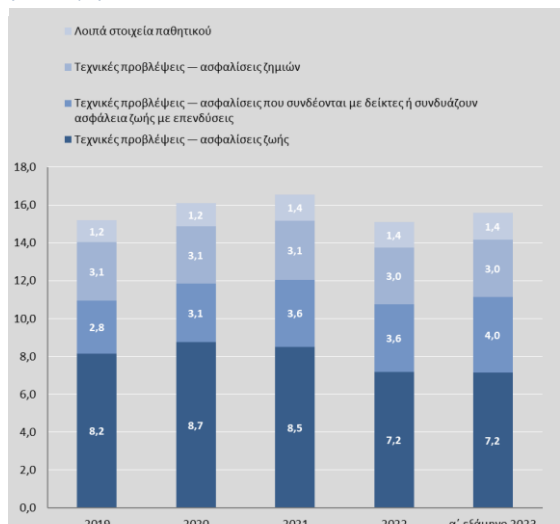
(δισεκ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα V.4 Διάρθρωση υποχρεώσεων των ασφαλιστικών επιχειρήσεων

(δισεκ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τα ίδια κεφάλαια της ασφαλιστικής αγοράς ανήλθαν σε 3,9 δισεκ. ευρώ, αυξημένα κατά 8% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η συνολική Κεφαλαιακή Απαιτήση Φερεγγυότητας (Solvency Capital Requirement - SCR)⁹² ανήλθε σε 2,0 δισεκ. ευρώ, με συνολικά επιλέξιμα ίδια κεφάλαια 3,9 δισεκ. ευρώ. Όσον αφορά την ποιότητα των επιλέξιμων κεφαλαίων της ασφαλιστικής αγοράς, αυτά ταξινομούνται στην υψηλότερη κατηγορία ποιότητας (Κατηγορία 1) σε ποσοστό 92%. Παράλληλα, όλες οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις διαθέτουν δείκτη κάλυψης κεφαλαιακής απαίτησης φερεγγυότητας (SCR ratio) σε επίπεδα σημαντικά υψηλότερα του 100% (βλ. Πίνακα V.3 και Διάγραμμα V.5).

Η Ελάχιστη Κεφαλαιακή Απαιτήση (Minimum Capital Requirement - MCR)⁹³ στο σύνολο της ασφαλιστικής αγοράς διαμορφώθηκε σε 0,7 δισεκ. ευρώ, με τα αντίστοιχα συνολικά επιλέξιμα ίδια κεφάλαια να ανέρχονται σε 3,6 δισεκ. ευρώ (βλ. Πίνακα V.3 και Διάγραμμα V.6).

⁹² Η Κεφαλαιακή Απαιτήση Φερεγγυότητας (Solvency Capital Requirement) απεικονίζει τα κεφάλαια που πρέπει να διαθέτει μια ασφαλιστική επιχείρηση προκειμένου να έχει τη δυνατότητα να απορροφά ζημιές σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99,5% και με ορίζοντα ενός έτους.

⁹³ Η Ελάχιστη Κεφαλαιακή Απαιτήση (Minimum Capital Requirement) απεικονίζει τα κεφάλαια που πρέπει να διαθέτει μια ασφαλιστική επιχείρηση προκειμένου να έχει τη δυνατότητα να απορροφά ζημιές σε επίπεδο εμπιστοσύνης 85% και με ορίζοντα ενός έτους και αντιπροσωπεύει ένα επίπεδο κεφαλαίου κάτω από το οποίο τα συμφέροντα των κατόχων ασφαλιστηρίων συμβολαίων θα εκτίθεντο σε σοβαρό κίνδυνο, εάν επιτρεπόταν στην επιχείρηση να συνεχίσει να λειτουργεί.

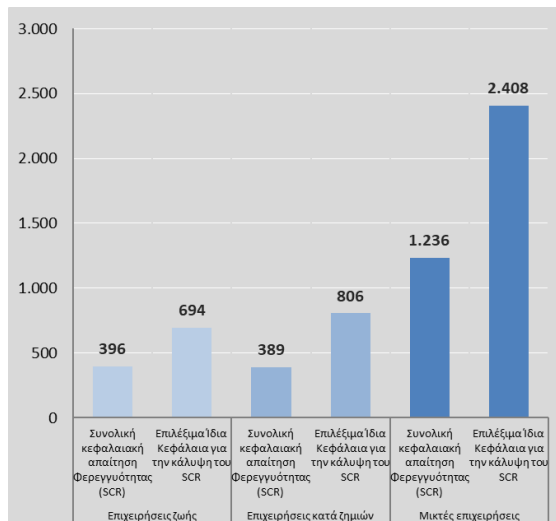
Πίνακας V.3 Κεφαλαιακές Απαιτήσεις, Επιλέξιμα Ύδια Κεφάλαια και Δείκτες Φερεγγυότητας

ποσά σε εκατ. ευρώ	2019	2020	2021	2022	α' εξάμηνο 2023
Συνολική Κεφαλαιακή Απαιτήση Φερεγγυότητας (SCR)	1.899	1.940	2.094	1.954	2.020
Επιλέξιμα Ύδια Κεφάλαια για την κάλυψη του SCR	3.403	3.602	3.984	3.606	3.909
Δείκτης κάλυψης του SCR	179,2%	185,7%	190,3%	184,6%	193,5%
Ελάχιστη Κεφαλαιακή Απαιτήση (MCR)	691	703	714	676	709
Επιλέξιμα Ύδια Κεφάλαια για την κάλυψη του MCR	3.257	3.441	3.718	3.290	3.603
Δείκτης κάλυψης του MCR	471,1%	489,5%	521,0%	486,9%	508,0%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα V.5 Συνολική Κεφαλαιακή Απαιτήση Φερεγγυότητας και Επιλέξιμα Ύδια Κεφάλαια για την κάλυψη του SCR ανά κλάδο ασφαλιστικής επιχείρησης

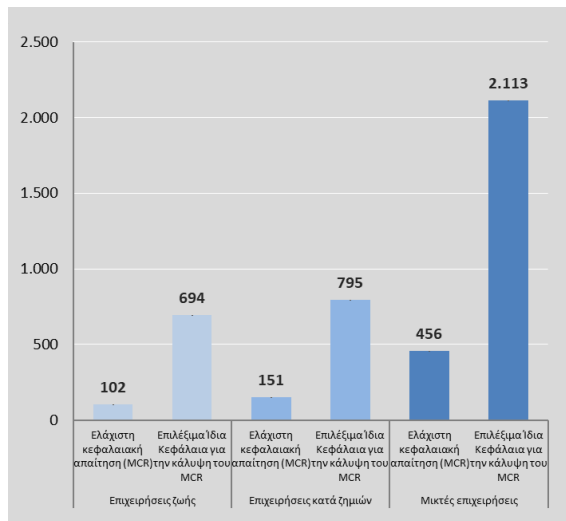
(Ιούνιος 2023, εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα V.6 Ελάχιστη Κεφαλαιακή Απαιτήση Φερεγγυότητας και Επιλέξιμα Ύδια Κεφάλαια για την κάλυψη του MCR ανά κλάδο ασφαλιστικής επιχείρησης

(Ιούνιος 2023, εκατ. ευρώ)

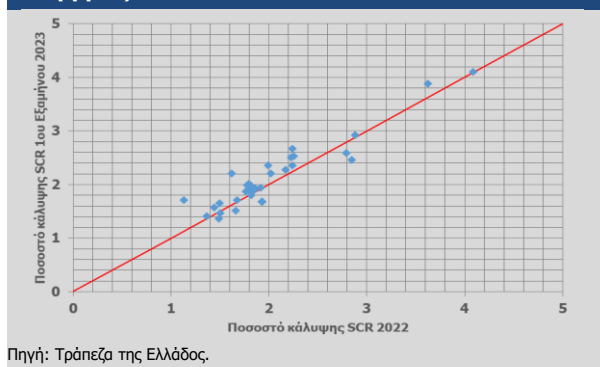

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις παρουσίασαν μεταβολές στο ποσοστό κάλυψης του SCR κατά το α' εξάμηνο 2023, ωστόσο όλες παραμένουν φερέγγυες (βλ. Διάγραμμα V.7).

Οι επιχειρήσεις που εμφανίζονται πάνω από την κόκκινη ευθεία παρουσιάζουν βελτίωση του ποσοστού κάλυψης του SCR κατά το α' εξάμηνο 2023 σε σχέση με το προηγούμενο έτος (76% του συνόλου των ασφαλιστικών επιχειρήσεων), ενώ οι επιχειρήσεις που βρίσκονται κάτω εμφανίζουν χειροτέρευση.

Διάγραμμα V.7 Ποσοστό κάλυψης SCR Ιούνιος 2023/ Δεκέμβριος 2022

3. ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

3.1 ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ – ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ – ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΜΙΚΡΟΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΝ

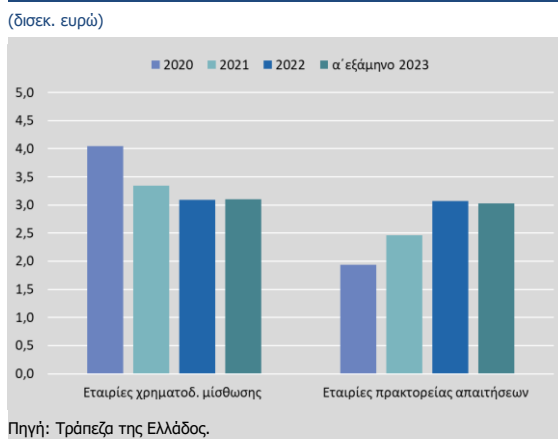
Το α' εξάμηνο του 2023 το ενεργητικό των εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) σημείωσε οριακή άνοδο έπειτα από την ολοκλήρωση των ενεργειών αναδιάρθρωσης του ενεργητικού μέσω της πώλησης ΜΕΔ και διαμορφώθηκε σε 3,1 δισεκ. ευρώ, αυξημένο κατά 0,4% σε σχέση με το τέλος του 2022 (βλ. Διάγραμμα V.8). Αντίθετα, το ενεργητικό των εταιριών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) μειώθηκε οριακά και ανήλθε το α' εξάμηνο του 2023 σε 3,0 δισεκ. ευρώ, μειωμένο κατά 1,5% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2022 (3,1 δισεκ. ευρώ). Όσον αφορά τα ιδρύματα μικροχρηματοδοτήσεων

(microfinance institutions), το ενεργητικό τους αυξήθηκε σε 2,2 εκ. ευρώ το α' εξάμηνο του 2023, από 2 εκ. ευρώ στο τέλος του 2022, λόγω της αδειοδότησης δύο ακόμη ιδρυμάτων μικροχρηματοδοτήσεων,⁹⁴ με τα ενεργά ιδρύματα να φθάνουν συνολικά πλέον τα τρία.

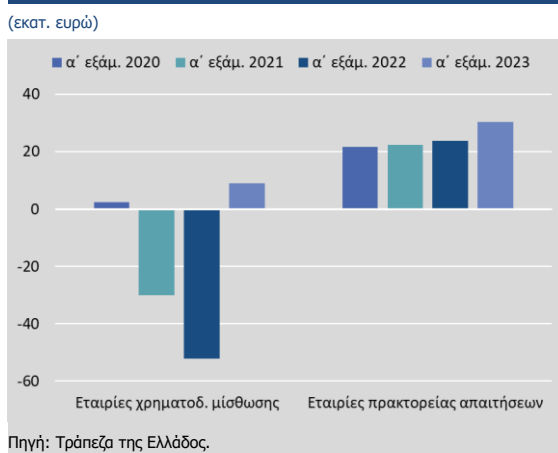
Αναφορικά με τη διασύνδεση των λοιπών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα με τα πιστωτικά ιδρύματα, αξίζει να σημειωθεί ότι οι υποχρεώσεις τους προς αυτά αφορούν κυρίως δανεισμό από τους μητρικούς ομίλους, ο οποίος αυξήθηκε οριακά το α' εξάμηνο του 2023 και ανήλθε στο 19,7% των υποχρεώσεών τους, έναντι 19,4% το Δεκέμβριο του 2022. Ταυτόχρονα, οι απαιτήσεις των λοιπών επιχειρήσεων κατά πιστωτικών ιδρυμάτων αυξήθηκαν σημαντικά σε 183,9 εκατ. ευρώ το α' εξάμηνο του 2023, από 97,1 εκατ. ευρώ το 2022, αποτελώντας το 3,0% του ενεργητικού τους το 2023, έναντι 1,6% το 2022, λόγω αύξησης των καταθέσεων που διατηρούν στους μητρικούς ομίλους.

Το α' εξάμηνο του 2023 οι εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης εμφάνισαν κέρδη προ φόρων ύψους 9,0 εκατ. ευρώ, έναντι ζημιών 52,1 εκατ. ευρώ το α' εξάμηνο του 2022 που οφείλονταν στις αυξημένες προβλέψεις στο πλαίσιο των πωλήσεων ΜΕΔ που ολοκληρώθηκαν. Αντίστοιχα, οι εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων κατέγραψαν αυξημένα κέρδη προ φόρων, τα οποία ανήλθαν σε 30,3 εκατ. ευρώ το α' εξάμηνο του 2023, έναντι 23,8 εκατ. ευρώ το α' εξάμηνο του 2022 (βλ. Διάγραμμα V.9), κυρίως λόγω αύξησης των καθαρών εσόδων από τόκους.

Διάγραμμα V.8 Ενεργητικό λοιπών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα

Διάγραμμα V.9 Αποτελέσματα προ φόρων λοιπών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα

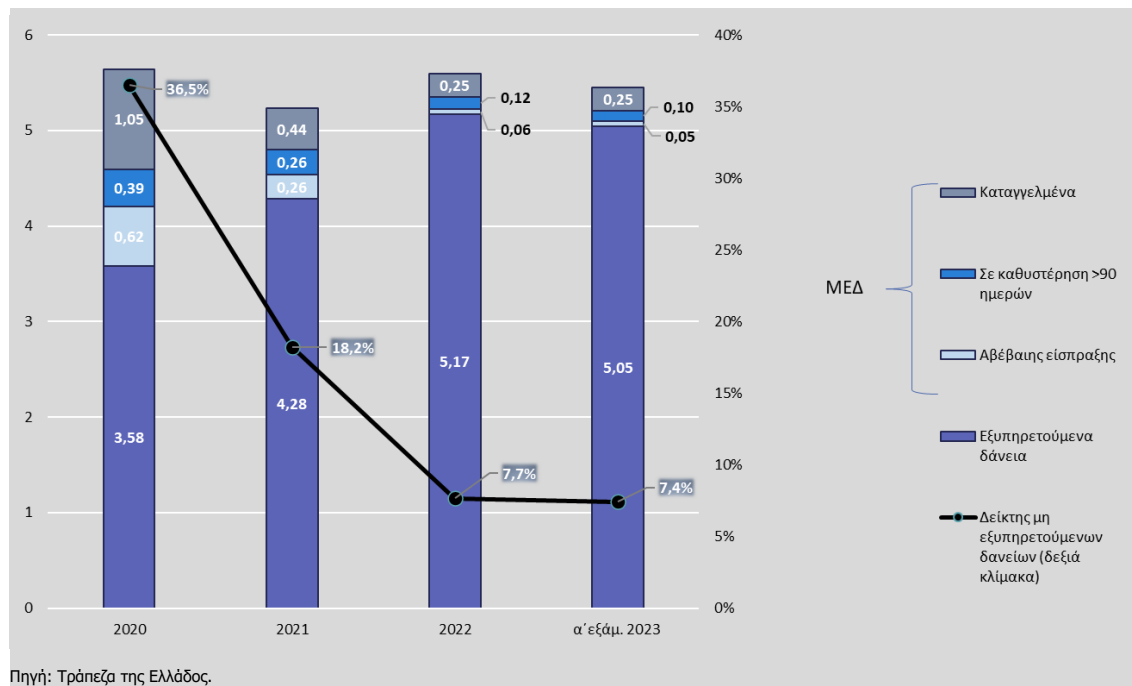

⁹⁴ [Χρηματοδοτικά ιδρύματα - Αδειοδότηση \(bankofgreece.gr\)](https://www.bankofgreece.gr)

Τέλος, τα ΜΕΔ (με στοιχεία εντός ισολογισμού), συγκεντρωτικά για τους τρεις κλάδους εταιριών (leasing, factoring και microfinance institutions), μειώθηκαν κατά 5,8% σε 404 εκατ. ευρώ το α' εξάμηνο του 2023 (429 εκατ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2022), με αποτέλεσμα την οριακή μείωση και του λόγου των ΜΕΔ προς το σύνολο των δανείων (7,4% το α' εξάμηνο του 2023, έναντι 7,7% το Δεκέμβριο του 2022) (βλ. Διάγραμμα V.10).

Διάγραμμα V.10 Εξυπηρετούμενα και μη εξυπηρετούμενα δάνεια των εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης, πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και ιδρυμάτων μικροχρηματοδοτήσεων

(δισεκ. ευρώ, αριστερός άξονας, και ποσοστά %, δεξιός άξονας)

3.2 ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ (ΕΔΑΔΠ)

Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει χορηγήσει άδεια λειτουργίας σε συνολικά 26 Εταιρίες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ), εκ των οποίων σήμερα λειτουργούν οι 23.⁹⁵ Διευκρινίζεται ότι μέχρι σήμερα καμία ΕΔΑΔΠ δεν έχει αιτηθεί άδεια αναχρηματοδότησης απαιτήσεων. Ο βαθμός δραστηριοποίησης των υφιστάμενων εταιριών διαφοροποιείται σημαντικά, με αποτέλεσμα οι 3 μεγαλύτερες εταιρίες να κατέχουν σφαιρικό μερίδιο αγοράς 83% με βάση τη συνολική αξία των υπό διαχείριση ανοιγμάτων, έναντι 15 εταιριών που καταγράφουν ελάχιστη έως μηδαμινή δραστηριότητα (μερίδιο μικρότερο του 1%).

Συγκεντρωτικά στοιχεία ΕΔΑΔΠ

Το α' εξάμηνο του 2023 το συνολικό ενεργητικό των ΕΔΑΔΠ ανήλθε σε 1,19 δισεκ. ευρώ,⁹⁶ ενώ το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων, καθώς και των υποχρεώσεων των ΕΔΑΔΠ, περιλαμβανομένων των προβλέψεων, ανήλθαν σε 716 εκατ. ευρώ και 474 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα. Τα κέρδη των

⁹⁵ Σύμφωνα με τις διατάξεις του [v. 4354/2015](#) και της [Πράξης Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος 118/19.05.2017](#), όπως ισχύουν.

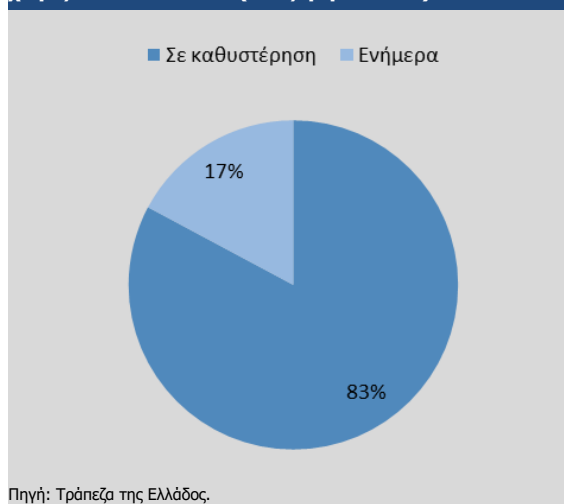
⁹⁶ Επισημαίνεται ότι τα στοιχεία ισολογισμού με ημερομηνία αναφοράς 30.06.2023 είναι προσωρινά και δεν έχουν ελεγχθεί από ορκωτό ελεγκτή.

ΕΔΑΔΠ το ίδιο χρονικό διάστημα διαμορφώθηκαν σε 78 εκατ. ευρώ, ενώ το σύνολο των αμοιβών προσωπικού και των διοικητικών εξόδων των ΕΔΑΔΠ αποτελούν το 45% του κύκλου εργασιών τους.

Το α' εξάμηνο του 2023 η συνολική αξία των υπό διαχείριση ανοιγμάτων⁹⁷ ανήλθε σε 89,4 δισεκ. ευρώ, εκ των οποίων το 77% αφορά ανοίγματα που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό Εταιριών Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις⁹⁸ και το υπόλοιπο 23% αφορά τη διαχείριση ανοιγμάτων για λογαριασμό πιστωτικών ιδρυμάτων. Κατά πλειονότητα τα ανοίγματα που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό Εταιριών Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις έχουν ανατεθεί σε αυτές την τελευταία τριετία στο πλαίσιο της υλοποίησης των στρατηγικών των πιστωτικών ιδρυμάτων για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (ΜΕΑ).

Το σύνολο των υπό διαχείριση ανοιγμάτων το α' εξάμηνο του 2023 εξακολουθούσε να αφορά κυρίως ΜΕΑ (σε ποσοστό 83%) και σε μικρότερο ποσοστό (17%) εξυπηρετούμενα ανοίγματα (βλ. Διάγραμμα V.11).

Διάγραμμα V.11 Διάρθρωση Χαρτοφυλακίων που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ (α' εξάμηνο 2023)

Διαχείριση ανοιγμάτων για λογαριασμό των Εταιριών Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις

Το α' εξάμηνο του 2023 η συνολική αξία των ανοιγμάτων που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό των Εταιριών Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις ανήλθε σε 68,7 δισεκ. ευρώ.

Το μεγαλύτερο μέρος του εν λόγω χαρτοφυλακίου αφορά το χαρτοφυλάκιο επιχειρηματικής πίστης (45,5%), ενώ ακολουθεί το χαρτοφυλάκιο στεγαστικής πίστης (31,9%) και τέλος, το χαρτοφυλάκιο καταναλωτικής πίστης (22,6%) (βλ. Διάγραμμα V.12).

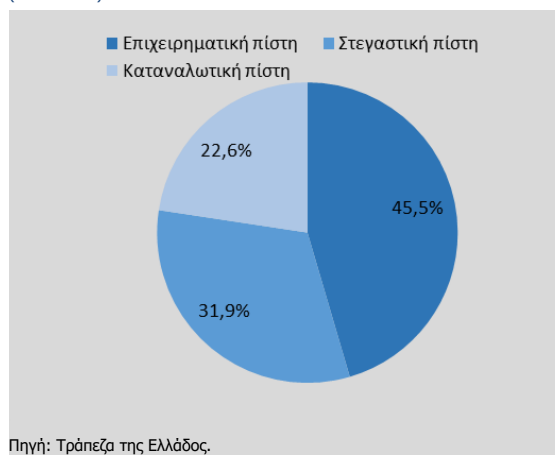
Τα υπό διαχείριση ανοίγματα για λογαριασμό των Εταιριών Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις είναι χαμηλής ποιότητας, με το 91% αυτών να αφορά ΜΕΑ. Από τα υπό διαχείριση ΜΕΑ, η πλειονότητα είναι καταγεγραμμένα ανοίγματα (73,9%), ενώ το 18,7% αφορά ανοίγματα σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών και το 7,3% ανοίγματα ταξινομημένα ως αβέβαιης είσπραξης (unlikely to pay) (βλ. Διάγραμμα V.13).

⁹⁷ Ως ανοίγματα εμφανίζονται όλα τα χρεωστικά μέσα (δάνεια και προκαταβολές και χρεωστικοί τίτλοι), μη συμπεριλαμβανομένων των μη λογιστικοποιημένων τόκων και διαγραφών. Σημειώνεται ότι με την [ΠΕΕ 206/1/03.06.2022](#) τροποποιήθηκαν, μεταξύ άλλων, τα στοιχεία που οφείλουν να υποβάλλουν οι ΕΔΑΔΠ στην Τράπεζα της Ελλάδος.

⁹⁸ Τυχόν διαφορές μεταξύ των εποπτικών στοιχείων που αναλύονται στο παρόν τμήμα της Έκθεσης Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και των στοιχείων που δημοσιεύει περιοδικά στον ιστότοπο της η Τράπεζα της Ελλάδος οφείλονται κυρίως στη διαφορετική περίμετρο της εκάστοτε έκδοσης.

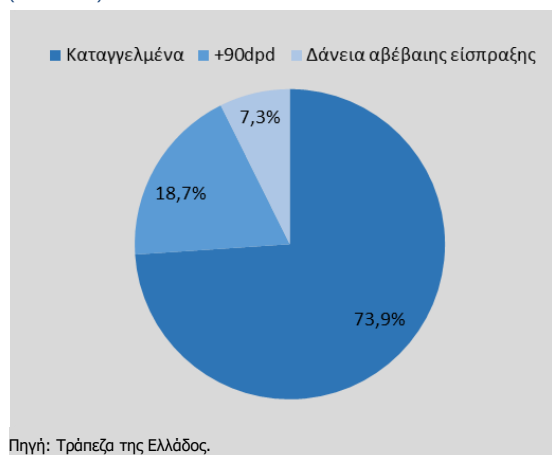
Διάγραμμα V.12 Ανάλυση ανοιγμάτων υπό διαχείριση για λογαριασμό ΕΑΑΔΠ ανά κατηγορία χαρτοφυλακίου (α' εξάμηνο 2023)

(ποσοστά %)

Διάγραμμα V.13 Ανάλυση μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων υπό διαχείριση για λογαριασμό ΕΑΑΔΠ ανά κατηγορία καθυστέρησης (α' εξάμηνο 2023)

(ποσοστά %)

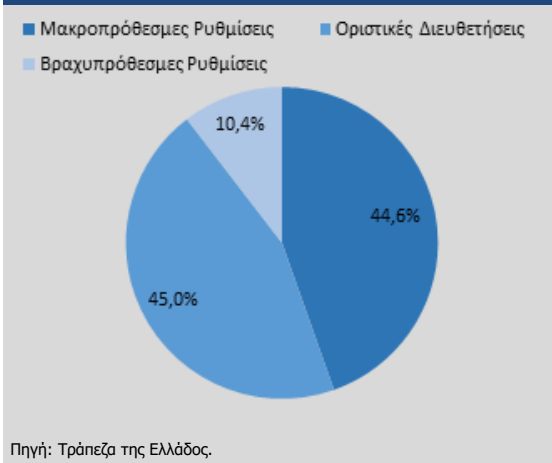

Το α' εξάμηνο του 2023 οι αποπληρωμές, ρευστοποιήσεις εξασφαλίσεων και διαγραφές ανοιγμάτων που διαχειρίζονται οι ΕΑΑΔΠ για λογαριασμό των εν λόγω εταιριών διαμορφώθηκαν σε 1,46 δισεκ. ευρώ. Συγκεκριμένα, οι αποπληρωμές ανοιγμάτων ανήλθαν σε 0,82 δισεκ. ευρώ, οι ρευστοποιήσεις υφιστάμενων εξασφαλίσεων σε 0,39 δισεκ. ευρώ και οι διαγραφές ανοιγμάτων σε 0,25 δισεκ. ευρώ. Σημειώνεται ότι δεν υπήρξε σημαντική μείωση των υπό διαχείριση ανοιγμάτων, καθώς οι καθαρές εκροές ήταν πολύ μικρές.

Τέλος, οι ρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι τον Ιούνιο του 2023 αφορούν το 27,6% του συνολικού υπό διαχείριση χαρτοφυλακίου για λογαριασμό των Εταιριών Απόκτησης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ρυθμισμένων ανοιγμάτων αφορά λύσεις οριστικής διευθέτησης (45%) και ακολουθούν οι μακροπρόθεσμες (44,6%), καθώς και οι βραχυπρόθεσμες ρυθμίσεις (10,4%) (βλ. Διάγραμμα V.14). Σημειώνεται ότι με στοιχεία Ιουνίου 2023 το υπόλοιπο των ρυθμισμένων ανοιγμάτων στα οποία έχουν εφαρμοστεί λύσεις οριστικής διευθέτησης ανήλθε σε 8,55 δισεκ. ευρώ, ενώ τα αντίστοιχα υπόλοιπα για τις βραχυπρόθεσμες ρυθμίσεις ήταν 1,97 δισεκ. ευρώ και για τις μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις 8,46 δισεκ. ευρώ.

Το μεγαλύτερο ποσοστό (41%) των βραχυπρόθεσμων ρυθμίσεων⁹⁹ αφορά λύσεις κεφαλαιοποίησης ληξιπρόθεσμων οφειλών (βλ. Διάγραμμα V.15α), ενώ πιο συνήθεις τύποι μακροπρόθεσμων

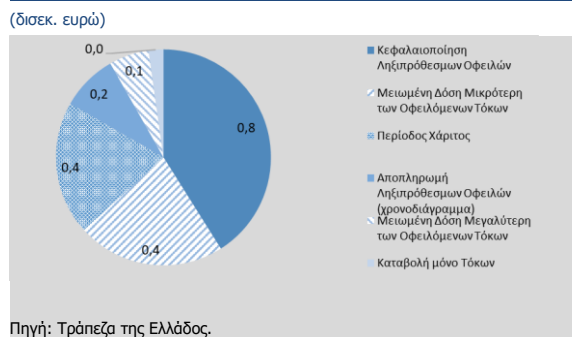
Διάγραμμα V.14 Ανάλυση ανοιγμάτων υπό διαχείριση που ρυθμίστηκαν (Ιούνιος 2023)

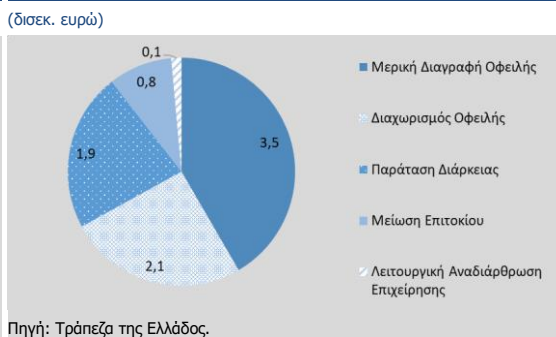
⁹⁹ Ως βραχυπρόθεσμοι τύποι ρυθμίσεων θεωρούνται οι τύποι ρύθμισης με διάρκεια μικρότερη των δύο ετών που αφορούν περιπτώσεις όπου οι δυσκολίες αποπληρωμής κρίνονται, βάσιμα, προσωρινές.

ρυθμίσεων¹⁰⁰ είναι η μερική διαγραφή οφειλής, ο διαχωρισμός οφειλής και η παράταση διάρκειας, με ποσοστό 41%, 25% και 22% αντίστοιχα (βλ. Διάγραμμα V.15β).

Διάγραμμα V.15α Βραχυπρόθεσμες ρυθμίσεις (Ιούνιος 2023)

Διάγραμμα V.15β Μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις (Ιούνιος 2023)

Την ίδια περίοδο, μεταξύ των λύσεων οριστικής διευθέτησης,¹⁰¹ οι ρυθμίσεις που υπόκεινται σε καθεστώς νομικής προστασίας (60% του συνόλου) και οι λύσεις διακανονισμού απαιτήσεων (24% του συνόλου) αποτελούν τους πιο συνήθεις τύπους ρυθμίσεων (βλ. Διάγραμμα V.15γ).

Διάγραμμα V.15γ Οριστικές διευθετήσεις (Ιούνιος 2023)

Διαχείριση ανοιγμάτων για λογαριασμό των πιστωτικών ιδρυμάτων

Η συνολική αξία των ανοιγμάτων που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό πιστωτικών ιδρυμάτων ανήλθε σε 20,6 δισεκ. ευρώ στα μέσα του 2023 και 55% εξ αυτών αφορούσαν ΜΕΑ.

Ειδικότερα, το μεγαλύτερο μέρος του χαρτοφυλακίου που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό πιστωτικών ιδρυμάτων αφορά το χαρτοφυλάκιο επιχειρηματικής πίστης (47%), ενώ ακολουθούν το χαρτοφυλάκιο στεγαστικής πίστης (43%) και το χαρτοφυλάκιο καταναλωτικής πίστης (10%) (βλ. Διάγραμμα V.16).

Το α' εξάμηνο του 2023 οι αποπληρωμές και ρευστοποιήσεις εξασφαλίσεων αναφορικά με τα ανοίγματα που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για

Διάγραμμα V.16 Ανάλυση ανοιγμάτων υπό διαχείριση για λογαριασμό των πιστωτικών ιδρυμάτων ανά κατηγορία χαρτοφυλακίου (α' εξάμηνο 2023)

¹⁰⁰ Στις μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις κατατάσσονται τύποι ρυθμίσεων με διάρκεια μεγαλύτερη των δύο ετών, λαμβάνοντας υπόψη συντηρητικές παραδοχές για την εκτιμώμενη μελλοντική ικανότητα αποπληρωμής του δανειολήπτη μέχρι τη λήξη του προγράμματος αποπληρωμής.

¹⁰¹ Στις λύσεις οριστικής διευθέτησης περιλαμβάνονται οποιοσδήποτε μεταβολές του είδους της συμβατικής σχέσης ή ο τερματισμός αυτής.

λογαριασμό των πιστωτικών ιδρυμάτων διαμορφώθηκαν σε 0,93 δισεκ. ευρώ, εκ των οποίων 0,85 δισεκ. ευρώ ήταν αποπληρωμές και 0,08 δισεκ. ευρώ ρευστοποιήσεις υφιστάμενων εξασφαλίσεων.

Ανάπτυξη δευτερογενούς αγοράς

Κατά τη διάρκεια των τεσσάρων τελευταίων ετών οι ΕΔΑΔΠ ανέλαβαν μία σειρά πρωτοβουλιών για το συντονισμό των πωλήσεων στη δευτερογενή αγορά. Μέχρι τον Ιούνιο του 2023 οι συναλλαγές στη δευτερογενή αγορά αφορούσαν σε 84 χαρτοφυλάκια δανείων, σχεδόν αποκλειστικά επιχειρηματικών, με συνολική αξία απαιτήσεων 3,3 δισεκ. ευρώ (αξία κατά την ημερομηνία μεταφοράς).¹⁰² Συνολικά, η ανάπτυξη της δευτερογενούς αγοράς στη χώρα αναμένεται να συνεχιστεί στο προσεχές μέλλον με τη διεύρυνση των συναλλασσομένων και των διενεργούμενων συναλλαγών.

3.3 ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ, ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ, ΠΑΡΟΧΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΚΚΙΝΗΣΗΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ

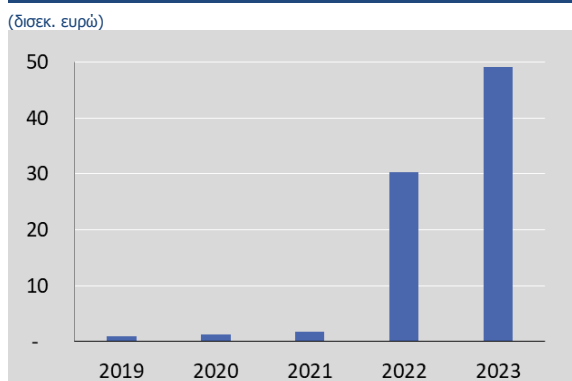
Βασικά μεγέθη

(α) Ιδρύματα Πληρωμών (ΠΠ)

Η Τράπεζα της Ελλάδος, βάσει του ν. 4537/2018¹⁰³ και της Πράξης Εκτελεστικής Επιτροπής 164/2/13.12.2019,¹⁰⁴ έχει χορηγήσει άδεια λειτουργίας σε 15 ιδρύματα πληρωμών και έναν πάροχο υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού (ΠΥΠΛ).

Η συνολική αξία των πράξεων πληρωμών που διενεργήθηκαν την περίοδο αναφοράς έτους 2023¹⁰⁵ από τα ΠΠ ανήλθε σε 49,2 δισεκ. ευρώ, αυξημένη κατά 62% σε σχέση με την περίοδο αναφοράς έτους 2022¹⁰⁶ (30,3 δισεκ. ευρώ) και κατά 27 φορές περίπου μεγαλύτερη σε σχέση με το έτος 2021 (1,8 δισεκ. ευρώ, βλ. Διάγραμμα V.17). Η σημαντική αύξηση της ετήσιας αξίας πράξεων πληρωμών σε σχέση με τα προηγούμενα έτη οφείλεται σε τέσσερα ΠΠ, που παρέχουν υπηρεσίες αποδοχής πρά-

Διάγραμμα V.17 Ετήσια αξία πράξεων πληρωμών από Ιδρύματα Πληρωμών

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

¹⁰² Αναλυτικά οι συναλλαγές ανά έτος: α) το 2019 διενεργήθηκαν 7 συναλλαγές με αθροιστική αξία 106 εκατ. ευρώ, β) το 2020 διενεργήθηκαν 13 συναλλαγές με αθροιστική αξία 93 εκατ. ευρώ, γ) το 2021 διενεργήθηκαν 31 συναλλαγές με αθροιστική αξία 538 εκατ. ευρώ, δ) το 2022 διενεργήθηκαν 21 συναλλαγές με αθροιστική αξία 1.5304 εκατ. ευρώ και ε) το α' εξάμηνο του 2023 διενεργήθηκαν 12 συναλλαγές με αθροιστική αξία 989 εκατ. ευρώ

¹⁰³ Με τον ν. 4537/2018 ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη η Οδηγία 2015/2366/ΕΕ (Payment Services Directive II - PSDII), θεσπίζοντας το κανονιστικό πλαίσιο για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά.

¹⁰⁴ Όπως ισχύει μετά την τροποποίησή της με την ΠΕΕ 178/5/02.10.2020.

¹⁰⁵ Σύμφωνα με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο, η συνολική αξία πράξεων πληρωμών αφορά δωδεκάμηνη περίοδο. Συγκεκριμένα, η περίοδος αναφοράς έτους 2023 περιλαμβάνει το χρονικό διάστημα από 1.7.2022 έως 30.06.2023

¹⁰⁶ Σύμφωνα με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο, η συνολική αξία πράξεων πληρωμών αφορά δωδεκάμηνη περίοδο. Συγκεκριμένα, η περίοδος αναφοράς έτους 2022 περιλαμβάνει το χρονικό διάστημα από 1.1.2022 έως 31.12.2022

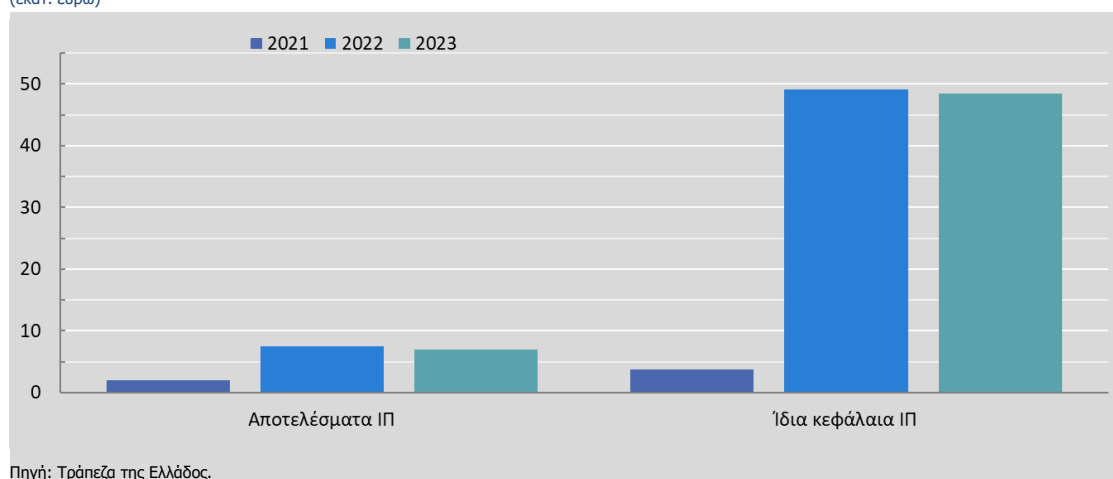
ξων πληρωμής και τα οποία πραγματοποιούν το 94% της συνολικής αξίας πράξεων πληρωμών.¹⁰⁷

Περαιτέρω, αξιοσημείωτη είναι η αύξηση της αξίας των πράξεων πληρωμών που πραγματοποιήσαν τα λοιπά ΙΠ (2023: 2,9 δισεκ. ευρώ, 2022: 2,3 δισεκ. ευρώ), ενώ ένα ΙΠ παρέχει πιστώσεις επικουρικά προς τις υπηρεσίες πληρωμών σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4537/2018 (υπόλοιπο πιστώσεων τον Ιούνιο του 2023: 774 χιλ. ευρώ, Δεκέμβριος 2022: 761 χιλ. ευρώ).

Οι ανωτέρω εξελίξεις έχουν θετική επίδραση στα ίδια κεφάλαια και στην κερδοφορία του κλάδου των ΙΠ. Ειδικότερα, τον Ιούνιο του 2023 το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων των ΙΠ ανήλθε σε 48,5 εκατ. ευρώ, ήτοι στα ίδια περίπου επίπεδα με το Δεκέμβριο του 2022 (49,1 εκατ. ευρώ) και σημαντικά υψηλότερα σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2021 (3,7 εκατ. ευρώ). Επίσης, ο κλάδος των ΙΠ συνεχίζει να παράγει κερδοφόρα αποτελέσματα, και συγκεκριμένα τα συνολικά κέρδη για το α' εξάμηνο του 2023 ανήλθαν σε 6,9 εκατ. ευρώ, έναντι 7,5 εκατ. ευρώ για το α' εξάμηνο του 2022 και 2 εκατ. ευρώ για το 2021 (βλ. Διάγραμμα V.18).

Διάγραμμα V.18 Αποτελέσματα και ίδια κεφάλαια των Ιδρυμάτων Πληρωμών

(εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

(β) Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (ΙΗΧ)

Η Τράπεζα της Ελλάδος, βάσει του ν. 4021/2011¹⁰⁸ και της Πράξης Εκτελεστικής Επιτροπής 164/2/13.12.2019, έχει επίσης χορηγήσει άδεια λειτουργίας σε τρία ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος (ΙΗΧ). Η συνολική ετήσια αξία των πράξεων πληρωμών που πραγματοποιήθηκε την περίοδο αναφοράς έτους 2023 από τα ΙΗΧ ανήλθε σε 11,9 δισεκ. ευρώ, αυξημένη κατά 15,3% σε σχέση με την περίοδο αναφοράς έτους 2022 (10,3 δισεκ. ευρώ, βλ. Διάγραμμα V.19). Η αύξηση του όγκου πληρωμών οφείλεται ιδίως στην επέκταση των δραστηριοτήτων ενός ΙΗΧ στο εξωτερικό με χρήση κοινοτικού διαβατηρίου,¹⁰⁹ το οποίο εκτελεί το 79,1% του συνόλου της ετήσιας αξίας πράξεων πληρωμών των ΙΗΧ.

¹⁰⁷ Σημειώνεται ότι εκ των δεκαπέντε αδειοδοτημένων ΙΠ, τα τέσσερα ανέλαβαν το έτος 2022 τον αποσχισθέντα κλάδο αποδοχής πράξεων πληρωμής (merchant acquiring) των τεσσάρων σημαντικών τραπεζών, με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση ενός νέου τοπίου στις ηλεκτρονικές πληρωμές, οι οποίες σε σημαντικό βαθμό παρέχονται πλέον από αδειοδοτημένα από την Τράπεζα της Ελλάδος ΙΠ.

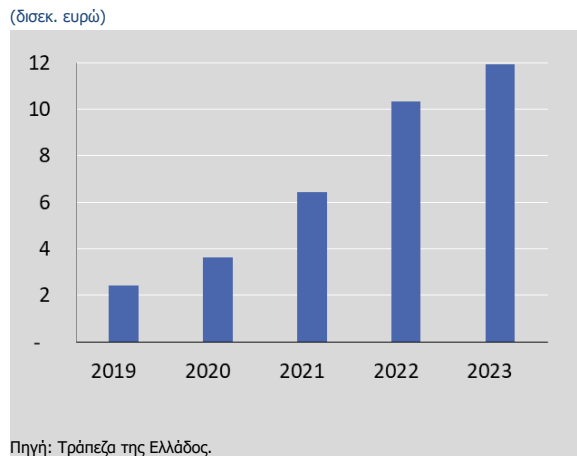
¹⁰⁸ Ο ν. 4021/2011 ενσωμάτωσε στην ελληνική νομοθεσία τις διατάξεις της Οδηγίας 2009/110/ΕΚ σχετικά με την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ηλεκτρονικού χρήματος.

¹⁰⁹ Ο όρος «κοινοτικό διαβατήριο» αναφέρεται στη δυνατότητα των ΙΠ και ΙΗΧ με έδρα σε άλλο κράτος-μέλος του Ε.Ο.Χ. να παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών και ηλεκτρονικού χρήματος στην ημεδαπή, είτε ασκώντας το δικαίωμα ελεύθερης εγκατάστασης είτε το δικαίωμα ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, εφόσον οι εν λόγω υπηρεσίες καλύπτονται από την άδεια λειτουργίας των ιδρυμάτων στο

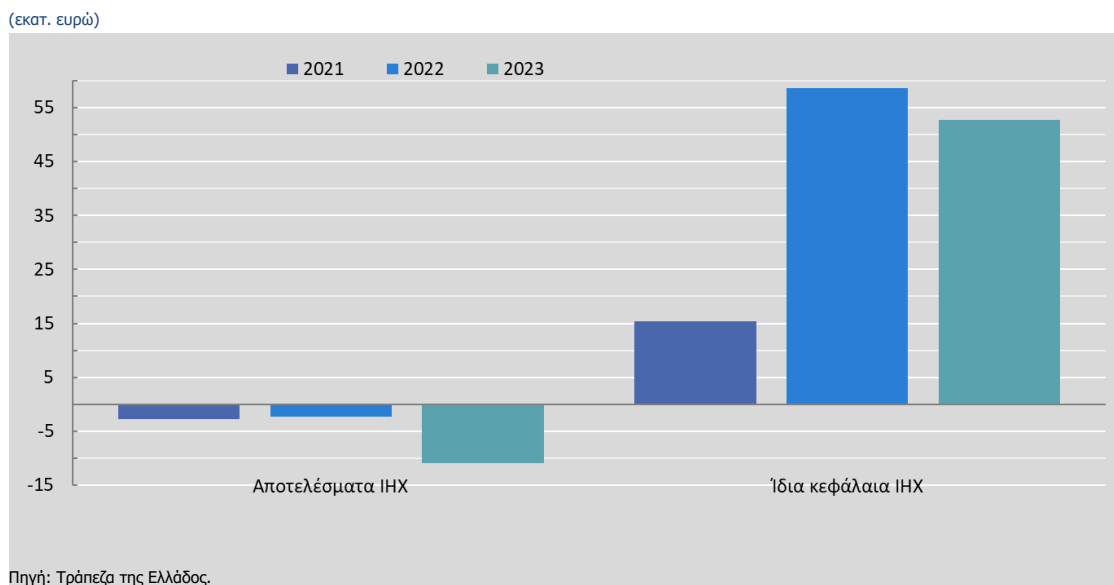
Επιπλέον, εντός του 2023 παρατηρείται ανάπτυξη των εργασιών και των άλλων δύο ΙΗΧ, αφενός μέσω της παροχής υπηρεσιών αποδοχής πράξεων πληρωμών και της εκτέλεσης εμβασμάτων, και αφετέρου μέσω της υλοποίησης και διάθεσης στο κοινό από το δεύτερο ΙΗΧ της υπηρεσίας ηλεκτρονικού πορτοφολιού.¹¹⁰

Τον Ιούνιο του 2023 το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων των ΙΗΧ ανήλθε σε 52,7 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 5,8 εκατ. ευρώ σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2022 (58,5 εκατ. ευρώ, βλ. Διάγραμμα V.20). Επιπρόσθετα, η πλειονότητα των ΙΗΧ κατέγραψε ζημιογόνα αποτελέσματα, με συνέπεια το α' εξάμηνο του 2023 οι ζημίες να ανέλθουν σε 10,8 εκατ. ευρώ, έναντι ζημιών 2,3 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022. Τα ζημιογόνα αποτελέσματα του κλάδου είναι αποτέλεσμα κυρίως των επενδύσεων σε τομείς πληροφορικής και τεχνολογίας, καθώς και της επέκτασής τους σε άλλες ευρωπαϊκές αγορές.

Διάγραμμα V.19 Ετήσια αξία πράξεων πληρωμών από Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος

Διάγραμμα V.20 Αποτελέσματα και ίδια κεφάλαια των Ιδρυμάτων Ηλεκτρονικού Χρήματος

κράτος-μέλος προέλευσης και με την προϋπόθεση της κοινοποίησης στην Τράπεζα της Ελλάδος των απαιτούμενων πληροφοριών από τις αρμόδιες αρχές του κράτους-μέλους προέλευσης.

¹¹⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 10 του ν. 4021/2011, το ηλεκτρονικό χρήμα αφορά οποιαδήποτε νομισματική αξία αποθηκευμένη σε ηλεκτρονικό υπόθεμα («ηλεκτρονικό πορτοφόλι»), που εμφανίζεται ως απαίτηση έναντι του εκδότη ηλεκτρονικού χρήματος, η οποία έχει εκδοθεί κατόπιν παραλαβής χρηματικού ποσού για το σκοπό της πραγματοποίησης πράξεων πληρωμών, και γίνεται δεκτή από άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα πέραν του εκδότη.

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι έχουν κοινοποιήσει στην Τράπεζα της Ελλάδος την πρόθεσή τους να παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών στην Ελλάδα με κοινοτικό διαβατήριο 272 ΙΠ και 203 ΙΗΧ με έδρα σε άλλο κράτος-μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, η πλειοψηφία των οποίων ασκεί το δικαίωμα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση. Ως προς τις παρεχόμενες υπηρεσίες πληρωμών, η πλειονότητα των ως άνω ιδρυμάτων δραστηριοποιείται στην έκδοση μέσων πληρωμής ή/και στην αποδοχή πράξεων πληρωμής, στη μεταφορά κεφαλαίων και στην εκτέλεση εμβασμάτων.

VI. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

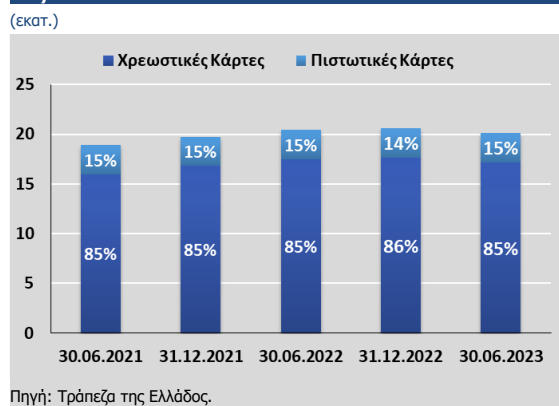
1. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΗΣ

1.1 ΚΑΡΤΕΣ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Αριθμός καρτών πληρωμών

Οι ενεργές κάρτες¹¹¹ πληρωμών σε κυκλοφορία ανήλθαν σε 20,1 εκατ. στις 30 Ιουνίου του 2023, παρουσιάζοντας μείωση 2% σε σχέση με τις 31 Δεκεμβρίου 2022 (βλ. Διάγραμμα VI.1). Στις επιμέρους μεταβολές ανά κατηγορία καρτών καταγράφεται για πρώτη φορά πτώση στον αριθμό χρεωστικών καρτών κατά 3% και αύξηση στον αριθμό πιστωτικών καρτών κατά 1%. Σημειώνεται ότι το ποσοστό συμμετοχής των χρεωστικών και πιστωτικών καρτών επί του συνόλου των καρτών πληρωμών μεταβλήθηκε οριακά και διαμορφώθηκε στο επίπεδο του 85% και 15%, αντίστοιχα.

Διάγραμμα VI.1 Αριθμός καρτών ανά κατηγορία κάρτας

Συναλλαγές με κάρτες πληρωμών

Ο συνολικός αριθμός και η συνολική αξία των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν με κάρτες πληρωμών το α' εξάμηνο του 2023 δεν παρουσίασαν σημαντικές μεταβολές σε σχέση με το β' εξάμηνο του 2022. Συγκεκριμένα, ο όγκος των συναλλαγών με κάρτες ανήλθε σε 1.048 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση 2% (βλ. Διάγραμμα VI.2), ενώ η αναλογούσα αξία διαμορφώθηκε στα 49 δισεκ. ευρώ, καταγράφοντας μείωση 3% (βλ. Διάγραμμα VI.3).

Διάγραμμα VI.2 Αριθμός συναλλαγών με κάρτες

Διάγραμμα VI.3 Αξία συναλλαγών με κάρτες

¹¹¹ Για τους σκοπούς της Έκθεσης, στις χρεωστικές κάρτες συμπεριλαμβάνονται οι προπληρωμένες κάρτες και οι κάρτες ανάληψης μετρητών χωρίς τη δυνατότητα διενέργειας αγορών. Στις πιστωτικές κάρτες συμπεριλαμβάνονται οι εικονικές κάρτες και οι κάρτες μεταγενέστερης χρέωσης.

Ο μέσος αριθμός συναλλαγών ανά κάρτα εμφανίστηκε αυξημένος στις 52, από 50 το προηγούμενο εξάμηνο. Οι χρεωστικές κάρτες συνεχίζουν να αποτελούν το κύριο υποκατάστατο των μετρητών και συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται ευρέως για συναλλαγές μικρής αξίας. Ο μέσος αριθμός συναλλαγών ανά χρεωστική κάρτα ανήλθε σε 56 συναλλαγές, από 53 το προηγούμενο εξάμηνο. Ο μέσος αριθμός συναλλαγών ανά πιστωτική κάρτα διατηρήθηκε αμετάβλητος στις 27 συναλλαγές (βλ. Διάγραμμα VI.4).

Η μέση αξία συναλλαγών ανά κάρτα δεν παρουσιάζει σημαντική μεταβολή από το β' εξάμηνο του 2022. Συγκεκριμένα, η μέση αξία συναλλαγών ανά κάρτα ανήλθε σε 2.414 ευρώ, σημειώνοντας οριακή μείωση 0,48% συγκριτικά με το προηγούμενο εξάμηνο (βλ. Διάγραμμα VI.5). Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στη μηδενική σχεδόν μεταβολή της μέσης αξίας συναλλαγών ανά χρεωστική κάρτα κατά 0,05%, η οποία διαμορφώθηκε σε 2.611 ευρώ, από 2.610 ευρώ το προηγούμενο εξάμηνο. Η μέση αξία συναλλαγών ανά πιστωτική κάρτα μειώθηκε κατά 3,5% και διαμορφώθηκε σε 1.273 ευρώ, από 1.320 ευρώ το προηγούμενο εξάμηνο.

Η μέση αξία ανά συναλλαγή για το σύνολο των καρτών μειώθηκε κατά 5% σε 46 ευρώ, από 48 ευρώ το β' εξάμηνο του 2022 (βλ. Διάγραμμα VI.6).

Στις επιμέρους κατηγορίες καρτών, η μέση αξία ανά συναλλαγή με χρήση χρεωστικής κάρτας υποχώρησε σε 46 ευρώ από 48, παρουσιάζοντας μείωση 5%, ενώ η μέση αξία ανά συναλλαγή με χρήση πιστωτικής κάρτας μειώθηκε σε 47 ευρώ από 48, παρουσιάζοντας μείωση 3% συγκριτικά με το προηγούμενο εξάμηνο.

Διάγραμμα VI.4 Μέσος αριθμός συναλλαγών ανά κατηγορία κάρτας

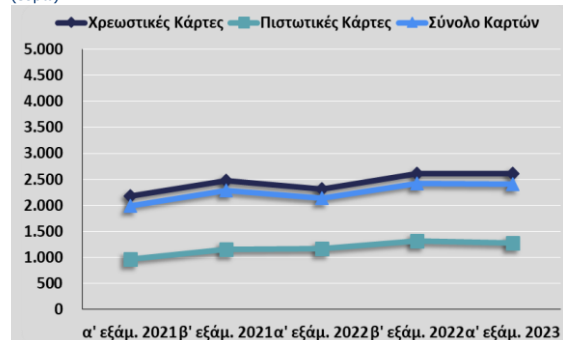
(συναλλαγές.)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα VI.5 Μέση αξία συναλλαγών ανά κατηγορία κάρτας

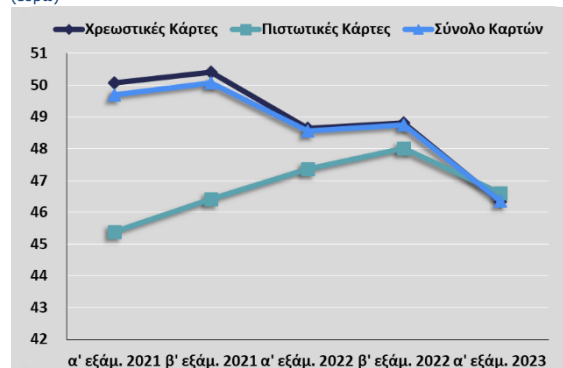
(ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα VI.6 Μέση αξία ανά συναλλαγή με κάρτες

(ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Περιστατικά απάτης στις συναλλαγές με κάρτες πληρωμών

Οι δείκτες της έντασης της απάτης αφορούν την αναλογία των περιστατικών απάτης και της αντίστοιχης αξίας τους προς τον αριθμό και την αξία των συναλλαγών. Σε όρους περιστατικών απάτης, ο δείκτης αυξήθηκε το α' εξάμηνο του 2023 κατά 31% και ανήλθε στο επίπεδο του 0,02% (βλ. Πίνακα VI.1), αντιστοιχώντας σε μία συναλλαγή απάτης ανά 5,2 χιλ. συναλλαγές.

Πίνακας VI.1 Αριθμός συναλλαγών περιστατικών απάτης ως προς το συνολικό αριθμό συναλλαγών

Χρονική Περίοδος	Αριθμός συναλλαγών	Αριθμός συναλλαγών απάτης	% συναλλαγών απάτης
α' εξάμ. 2023	1.048.193.208	202.000	0,02%
β' εξάμ. 2022	1.025.430.306	151.203	0,01%
α' εξάμ. 2022	904.213.583	136.153	0,02%
β' εξάμ. 2021	930.811.199	183.009	0,02%
α' εξάμ. 2021	756.938.020	209.381	0,03%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Σε όρους αξίας των περιστατικών απάτης, ο δείκτης αυξήθηκε κατά 29% και ανήλθε σε 0,03% (βλ. Πίνακα VI.2), αντιστοιχώντας σε 1 ευρώ αξία απάτης ανά 4 χιλ. ευρώ αξία συναλλαγών.

Πίνακας VI.2 Αξία συναλλαγών περιστατικών απάτης ως προς τη συνολική αξία συναλλαγών

(ευρώ)

Χρονική Περίοδος	Αξία συναλλαγών	Αξία συναλλαγών απάτης	% συναλλαγών απάτης
α' εξάμ. 2023	48.597.138.971	12.492.176	0,03%
β' εξάμ. 2022	49.991.684.614	9.995.707	0,02%
α' εξάμ. 2022	43.899.493.109	6.241.816	0,01%
β' εξάμ. 2021	49.673.218.509	7.338.362	0,01%
α' εξάμ. 2021	37.614.253.430	6.103.487	0,02%

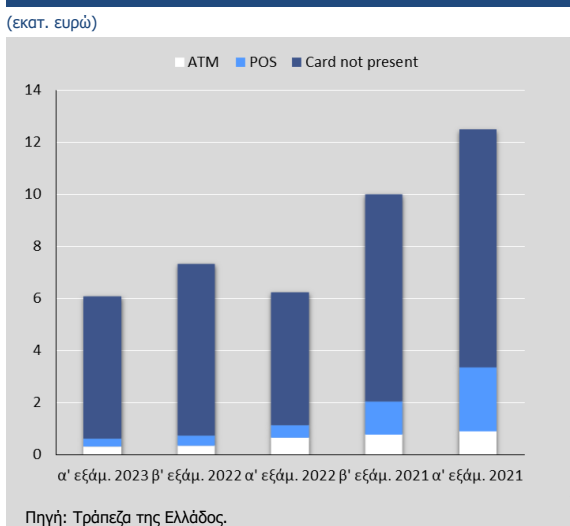
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Από την ανάλυση των περιστατικών απάτης ανά διάυλο συναλλαγής με κάρτες πληρωμών, δηλαδή α) συναλλαγές σε τερματικά ATM, β) πληρωμές σε τερματικά POS και γ) εξ αποστάσεως συναλλαγές χωρίς τη φυσική παρουσία της κάρτας (card not present - CNP), προκύπτει ότι το υψηλότερο ποσοστό απάτης αφορά τις εξ αποστάσεως συναλλαγές (βλ. Διαγράμματα VI.7 και VI.8).

Διάγραμμα VI.7 Αριθμός συναλλαγών περιστατικών απάτης ανά τύπο συναλλαγής

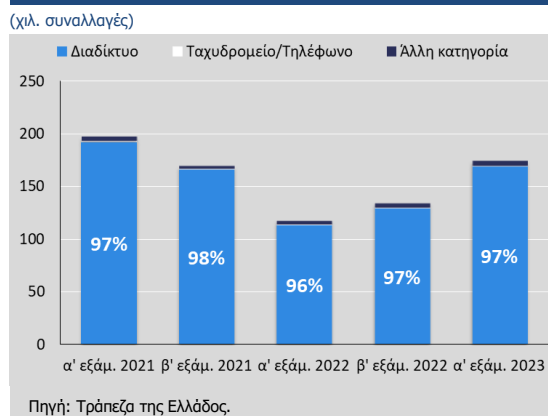
Διάγραμμα VI.8 Αξία συναλλαγών περιστατικών απάτης ανά τύπο συναλλαγής

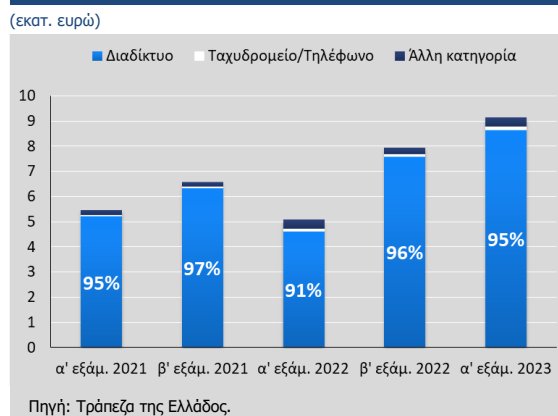
Ειδικότερα, το α' εξάμηνο του 2023, ο αριθμός των περιστατικών απάτης που καταγράφηκε ανά διάυλο συναλλαγής ανήλθε σε 2.705 στις συναλλαγές ATM, σε 26 χιλ. στις πληρωμές POS και σε 174 χιλ. στις συναλλαγές CNP. Η αντίστοιχη αξία των περιστατικών απάτης διαμορφώθηκε σε 900 χιλ. ευρώ στις συναλλαγές ATM, σε 2,5 εκατ. ευρώ στις πληρωμές POS και σε 9 εκατ.

ευρώ στις συναλλαγές CNP. Αναλύοντας περαιτέρω την απάτη που διενεργήθηκε στις εξ αποστάσεως συναλλαγές μέσω διαδικτύου ή ταχυδρομείου/τηλεφώνου διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειονότητα των περιστατικών απάτης αφορά τις συναλλαγές μέσω διαδικτύου (βλ. Διαγράμματα VI.9 και VI.10).

Διάγραμμα VI.9 Αριθμός συναλλαγών περιστατικών απάτης σε συναλλαγές CNP

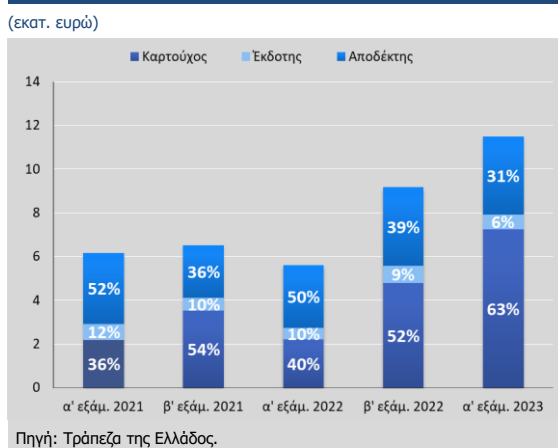
Διάγραμμα VI.10 Αξία συναλλαγών περιστατικών απάτης σε συναλλαγές CNP

Σημειώνεται ότι και στο τρέχον εξάμηνο αναφοράς οι περιπτώσεις διαδικτυακής απάτης αφορούν ως επί το πλείστον συναλλαγές αγορών από εμπόρους του εξωτερικού με κάρτες που έχουν εκδοθεί στην Ελλάδα όπως συνέβαινε και τα προηγούμενα εξάμηνα, λόγω της εκτενέστερης χρήσης του διεθνούς τεχνικού προτύπου ασφαλών συναλλαγών 3D Secure από τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών στην Ελλάδα συγκριτικά με τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών του εξωτερικού.

Οι οικονομικές ζημιές που προκύπτουν από τις συναλλαγές απάτης και οι οποίες επιμερίζονται στα συμβαλλόμενα μέρη της συναλλαγής ανάλογα με την υπαιτιότητά τους ανήλθαν σε 11,4 εκατ. ευρώ το α' εξάμηνο του 2023, αυξημένες κατά 25% συγκριτικά με το β' εξάμηνο του 2022 και κατά 105% σε σχέση με το α' εξάμηνο του 2022. Σε ό,τι αφορά τον επιμερισμό τους, διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος της ζημίας επιβαρύνει τους κατόχους-χρήστες καρτών, οι οποίοι κατά το α' εξάμηνο του 2023 επωμίστηκαν το 63% της συνολικής ζημίας. Οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών που αποδέχονται συναλλαγές καρτών επωμίστηκαν το 31% της συνολικής ζημίας, ενώ οι πάροχοι-εκδότες καρτών πληρωμών επιβαρύνθηκαν σε ποσοστό 6% (βλ. Διάγραμμα VI.11).

Διάγραμμα VI.11 Κατανομή ζημίας από συναλλαγές περιστατικών απάτης

1.2 ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ

Συναλλαγές με μεταφορές πιστώσεων

Το έτος 2022 διενεργήθηκαν 561 εκατ. πελατειακές συναλλαγές με τη χρήση μεταφοράς πίστωσης αξίας 977 δισεκ. ευρώ. Σε σχέση με το έτος 2021, παρατηρείται σημαντική αύξηση του αριθμού των συναλλαγών κατά 17% και αύξηση της αναλογούσας αξίας κατά 32% (βλ. Διάγραμμα VI.12). Αντίστοιχα, η μέση αξία ανά συναλλαγή αυξήθηκε κατά 13% και διαμορφώθηκε σε 1.742 ευρώ το 2022, από 1.537 ευρώ το 2021 (βλ. Διάγραμμα VI.13).

Διάγραμμα VI.12 Μεταφορές πιστώσεων - Αριθμός και αξία συναλλαγών

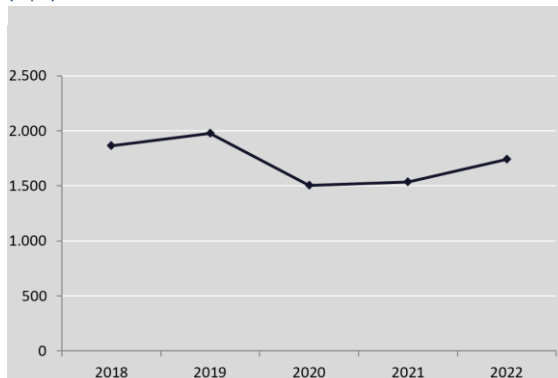
(ευρώ, συναλλαγές)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα VI.13 Μεταφορές πιστώσεων - Μέση αξία ανά συναλλαγή

(ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Απάτη στις συναλλαγές με μεταφορές πιστώσεων

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία του κανονισμού της ΕΚΤ/2020/59 για τις στατιστικές πληρωμών το 2022, καταγράφηκε αύξηση κατά 95% των περιστατικών απάτης στις μεταφορές πιστώσεων και κατά 204% στην αναλογούσα αξία τους. Ειδικότερα, αναφέρθηκαν 16.339 περιστατικά απάτης συνολικής αξίας 79,5 εκατ. ευρώ, έναντι 8.365 περιστατικών απάτης συνολικής αξίας 26,3 εκατ. ευρώ το έτος 2021. Οι δείκτες της αναλογίας των περιστατικών και της αξίας της απάτης προς τον αριθμό και την αξία των συναλλαγών με μεταφορά πίστωσης κυμάνθηκαν στο επίπεδο του 0,00292% και 0,00814%, αντίστοιχα, και αντιστοιχούν σε μία συναλλαγή απάτης ανά 34 χιλ. συναλλαγές μεταφοράς πίστωσης, με 1 ευρώ αξία απάτης ανά 12 χιλ. ευρώ αξία συναλλαγών.

Από την ανάλυση των στοιχείων προκύπτει ότι η πλειονότητα των τεχνικών διενέργειας απάτης στις ηλεκτρονικές συναλλαγές μεταφοράς πιστώσεων αφορά (α) κατά 91% στη μέθοδο της έκδοσης εντολής πληρωμής από το δράστη της απάτης και (β) κατά 9% στη μέθοδο της χειραγώγησης του πληρωτή από το δράστη της απάτης. Βάσει της (α) μεθόδου, ο δράστης της απάτης εκδίδει πλαστή εντολή πληρωμής αφού αποκτήσει τα ευαίσθητα δεδομένα πληρωμής του πληρωτή ή του δικαιούχου με δόλια μέσα, ενώ βάσει της (β) μεθόδου ο πληρωτής παρέχει καλή τη πίστει τη συγκατάθεσή του στην εκτέλεση εντολής πληρωμής προς λογαριασμό πληρωμών τρίτου θεωρώντας ότι ανήκει σε νόμιμο δικαιούχο.

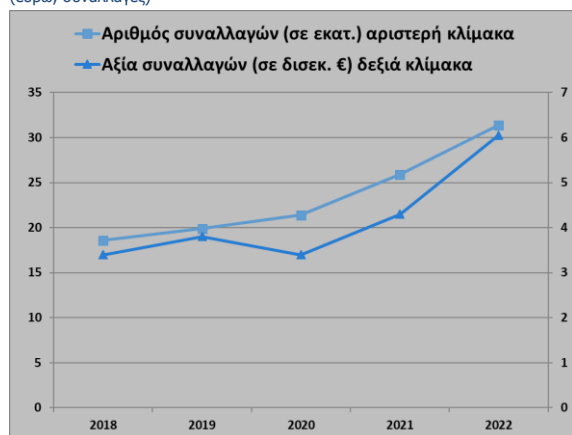
1.3 ΑΜΕΣΕΣ ΧΡΕΩΣΕΙΣ

Συναλλαγές με άμεσες χρεώσεις

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Κανονισμού της ΕΚΤ/2020/59, το 2022 οι πελατειακές συναλλαγές με τη χρήση άμεσων χρεώσεων παρουσίασαν σημαντική αύξηση κατά 21% σε σχέση με το 2021 και διαμορφώθηκαν στις 31,4 εκατ. συναλλαγές. Παράλληλα, η αξία των συναλλαγών παρουσίασε αύξηση κατά 41% στα 6 δισεκ. ευρώ (βλ. Διάγραμμα VI.14). Η μέση αξία ανά συναλλαγή διαμορφώθηκε στα 193 ευρώ από 166 ευρώ το 2021, αυξημένη κατά 16% (βλ. Διάγραμμα VI.15).

Διάγραμμα VI.14 Άμεσες χρεώσεις - Αριθμός και αξία συναλλαγών

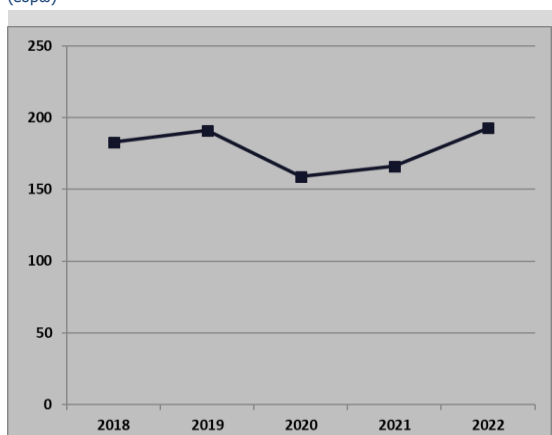
(ευρώ, συναλλαγές)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα VI.15 Άμεσες χρεώσεις - Μέση αξία ανά συναλλαγή

(ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Απάτη στις συναλλαγές άμεσων χρεώσεων

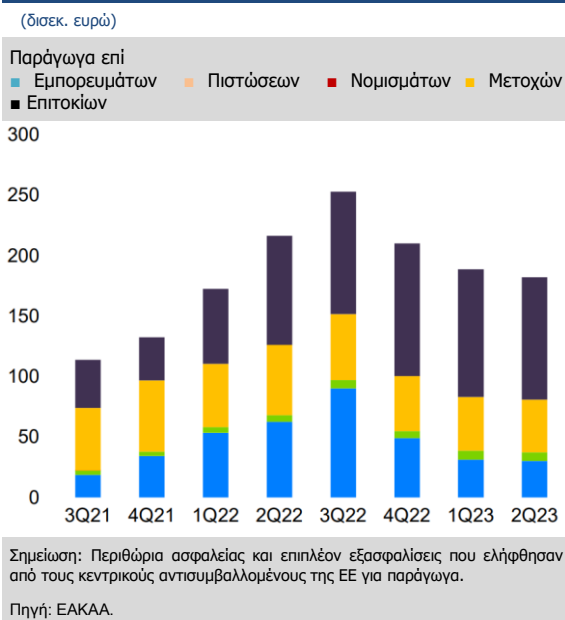
Οι άμεσες χρεώσεις συνεχίζουν να αποτελούν το πλέον ασφαλές μέσο πληρωμής δεδομένου ότι και το έτος 2022 δεν αναφέρθηκαν περιστατικά απάτης από τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών.

2. ΚΕΝΤΡΙΚΟΙ ΑΝΤΙΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

2.1 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Ανοδική πορεία κατέγραψαν οι σημαντικότεροι δείκτες στις χρηματιστηριακές αγορές στην Ευρώπη αλλά και διεθνώς κατά το διάστημα Μαρτίου - Ιουλίου 2023. Η άνοδος αυτή ήταν αποτέλεσμα της σταδιακής πτώσης των πληθωριστικών πιέσεων και της επίτευξης ικανοποιητικών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης, σε αντίθεση με τις προσδοκίες των επενδυτών για παγκόσμια ύφεση. Σε αυτό το πλαίσιο ομαλοποίησης των συνθηκών στις αγορές και μείωσης της μεταβλητότητας, κατά το α' εξάμηνο του 2023 τα περιθώρια ασφαλείας που συλλέχθηκαν από τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) μειώθηκαν αισθητά για την κατηγορία των παραγώγων επί εμπορευμάτων – σε συνάρτηση και με τη μείωση των τιμών των παραγώγων ενέργειας – μετά την κορύφωση που σημείωσαν κατά το γ' τρίμηνο του 2022 (Διάγραμμα VI.16).

Διάγραμμα VI.16 Περιθώρια ασφαλείας που συλλέγονται από τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους της ΕΕ ανά κατηγορία παραγώγου

Από την έναρξη ισχύος του μηχανισμού διόρθωσης της αγοράς (Market Correction Mechanism, MCM) το Φεβρουάριο του 2023, οι τιμές του φυσικού αερίου παρέμειναν πολύ κάτω από το όριο ενεργοποίησής του, κυρίως λόγω της αυξημένης προσφοράς φυσικού αερίου και της χαμηλότερης από την αναμενόμενη ζήτησης αερίου χάρη στο σχετικά ήπιο χειμώνα. Σε αυτό το πλαίσιο, κατά την υπό εξέταση χρονική περίοδο δεν επηρεάστηκαν αισθητά από την εισαγωγή του μηχανισμού MCM τόσο οι τιμές και η ρευστότητα των συναλλαγών όσο και η διαχείριση κινδύνων και οι απαιτήσεις περιθωρίων ασφαλείας από τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους.

Η Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (ΕΑΚΑΑ), που είναι ο ρυθμιστής και επόπτης των χρηματοπιστωτικών αγορών της ΕΕ, ξεκίνησε στις 31 Μαΐου 2023 την πέμπτη άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων για κεντρικούς αντισυμβαλλομένους, βάσει του κανονισμού EMIR.¹¹² Στην άσκηση αυτή συμμετέχουν δεκατέσσερις κεντρικοί αντισυμβαλλόμενοι που είναι εξουσιοδοτημένοι στην ΕΕ και δύο κεντρικοί αντισυμβαλλόμενοι του Ηνωμένου Βασιλείου (LCH Ltd, ICE Clear Europe Ltd) που ταξινομούνται ως Tier 2, δηλαδή ως συστημικά σημαντικοί για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα της ΕΕ ή των κρατών-μελών της. Η ανθεκτικότητα

¹¹² Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4ης Ιουλίου 2012 για τα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα, τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους και τα αρχεία καταγραφής συναλλαγών, όπως ισχύει.

των κεντρικών αντισυμβαλλομένων ελέγχεται με βάση σενάρια που αντικατοπτρίζουν ακραίες αλλά εύλογες συνθήκες της αγοράς.

Η ΕΑΚΑΑ, σε συνεργασία με τις Εθνικές Αρμόδιες Αρχές και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ), ανέπτυξε το πλαίσιο της άσκησης προσομοίωσης που καλύπτει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Πιστωτικός κίνδυνος: αξιολογεί την επάρκεια των πόρων των κεντρικών αντισυμβαλλομένων για την απορρόφηση ζημιών που προκύπτουν από συνδυασμό έντονων μεταβολών στις τιμές της αγοράς και αθέτησης υποχρεώσεων των (εκκαθαριστικών) μελών τους.
- Κίνδυνος συγκέντρωσης: αξιολογεί τον αντίκτυπο του κόστους ρευστοποίησης που προκύπτει από συγκεντρωμένες θέσεις, δηλαδή την πιθανότητα οικονομικής απώλειας λόγω υπερέκθεσης σε έναν μεμονωμένο αντισυμβαλλόμενο, τομέα ή γεωγραφική περιοχή.
- Κίνδυνος ρευστότητας: αξιολογεί την επάρκεια των ρευστών πόρων των κεντρικών αντισυμβαλλομένων λαμβάνοντας υπόψη έναν συνδυασμό διαταραχών στις τιμές της αγοράς, σεναρίων αθέτησης πληρωμών μελών ή/και παρόχων ρευστότητας, καθώς και πρόσθετων παραδοχών πίεσης στις συνθήκες ρευστότητας.
- Κλιματικός κίνδυνος: αξιολογεί το βαθμό στον οποίο επηρεάζεται το επιχειρηματικό μοντέλο του κεντρικού αντισυμβαλλομένου από τη μετάβαση σε μια οικονομία ουδέτερη ως προς τον άνθρακα, τις συνέπειες της μετάβασης αυτής στις εξασφαλίσεις που καταθέτουν τα εκκαθαριστικά μέλη, και διερευνά τον αντίκτυπο των φυσικών κινδύνων στους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους.
- Αντίστροφος κίνδυνος: αυξάνει τη σοβαρότητα των μελετώμενων σεναρίων και προσδιορίζει τα οριακά σημεία πιστωτικού κινδύνου, κινδύνου συγκέντρωσης και κινδύνου ρευστότητας στα οποία εξαντλούνται οι πόροι των κεντρικών αντισυμβαλλομένων.

Τέλος, το πλαίσιο της άσκησης συμπληρώνεται από ένα δυσμενές σενάριο που παρέχεται από το ΕΣΣΚ, σε συνεργασία με την ΕΚΤ και την ΕΑΚΑΑ, το οποίο περιλαμβάνει μια εκτίμηση για τη δυσμενή εξέλιξη των μακροοικονομικών μεγεθών και δυσμενείς μεταβολές στις αγορές.

Η δημοσίευση των αποτελεσμάτων της 5ης άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων αναμένεται να πραγματοποιηθεί το δεύτερο εξάμηνο του 2024.

Στις 13 Ιουνίου 2023, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δημοσίευσε προτεινόμενες τροποποιήσεις επί της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναθεώρηση του Κανονισμού EMIR (EMIR 3.0). Μεταξύ άλλων, και παρά τις αντιρρήσεις της αγοράς, το Κοινοβούλιο διατήρησε την πρόταση της Επιτροπής για απαίτηση ενεργού λογαριασμού (Active Account Requirement), η οποία αν τελικά εφαρμοστεί, θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στους επηρεαζόμενους συμμετέχοντες στην αγορά, οι οποίοι θα πρέπει να παρακολουθούν τα επίπεδα εκκαθάρισης εντός και εκτός ΕΕ και, αν χρειαστεί, να μετακινήσουν τις συναλλαγές από το Ηνωμένο Βασίλειο στην ΕΕ για να διατηρήσουν τα προβλεπόμενα ποσοστά εκκαθάρισης εντός της Ένωσης.

Επιπλέον, το Κοινοβούλιο θεωρεί ότι ο καλύτερος τρόπος για να αυξηθεί η εκκαθάριση μέσω των κεντρικών αντισυμβαλλομένων της ΕΕ είναι η βελτίωση του περιβάλλοντος και των συνθηκών που θα επιτρέψουν αυτή τη μετάβαση. Για το σκοπό αυτό προτείνει:

- τον εξορθολογισμό της διαδικασίας έγκρισης για τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους της ΕΕ ώστε να επεκτείνουν τις προσφερόμενες υπηρεσίες τους,
- την εισαγωγή μιας νέας κατηγορίας αλλαγών «business as usual» στις προσφερόμενες υπηρεσίες ενός κεντρικού αντισυμβαλλομένου, η οποία δεν θα χρειάζεται ρυθμιστική έγκριση, σε συνέχεια της νέας διαδικασίας έγκρισης (non-objection approval) για τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους της ΕΕ που επιδιώκουν να επεκτείνουν τις υπηρεσίες τους, και
- την εισαγωγή μεγαλύτερης διαφάνειας για τους συμμετέχοντες στην αγορά σχετικά με τα μοντέλα υπολογισμού των περιθωρίων ασφαλείας των κεντρικών αντισυμβαλλομένων της ΕΕ και τις σχετικές εκτιμήσεις κόστους.

Τέλος, το Κοινοβούλιο προτείνει την κεντρική εποπτεία των κεντρικών αντισυμβαλλομένων μέσω της ΕΑΚΑΑ, η οποία θα συμβάλει στην παρακολούθηση της συγκέντρωσης των κινδύνων και στη μείωση των διαφοροποιήσεων στην ερμηνεία του EMIR σε ολόκληρη την ΕΕ με σκοπό την εναρμονισμένη εφαρμογή του εποπτικού πλαισίου.

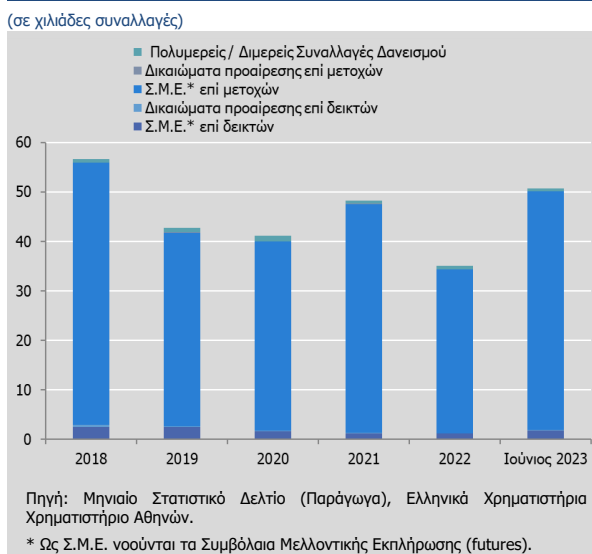
2.2 ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ (ΕΤΕΚ)

Η Εταιρία Εκκαθάρισης Συναλλαγών του Χρηματιστηρίου Αθηνών Α.Ε. (ΕΤ.ΕΚ.) παρέχει υπηρεσίες εκκαθάρισης και λειτουργεί ως κεντρικός αντισυμβαλλόμενος για την εκκαθάριση των συναλλαγών του Χρηματιστηρίου Αθηνών (αγορές αξιών και παραγώγων, καθώς και μηχανισμό δανεισμού τίτλων), καθώς και των συναλλαγών σε παράγωγα του Χρηματιστηρίου Ενέργειας.

Κατά το α' εξάμηνο του 2023 οι συναλλαγές επί παραγώγων και δανεισμού τίτλων που εκκαθαρίζονται από την ΕΤ.ΕΚ. αυξήθηκαν σημαντικά σε σχέση με το προηγούμενο έτος όσον αφορά το μέσο ημερήσιο όγκο και τη μέση ημερήσια αξία τους.

Αναλυτικότερα, ο μέσος ημερήσιος όγκος συναλλαγών συνολικά στην αγορά παραγώγων και στο μηχανισμό δανεισμού τίτλων ανήλθε, κατά το υπό εξέταση χρονικό διάστημα, σε 50.164 συναλλαγές, αυξημένος κατά 26% έναντι του αντίστοιχου χρονικού διαστήματος του προηγούμενου έτους (Ιανουάριος – Ιούνιος 2022: 39.828 συναλλαγές) και κατά 43,2% έναντι του προηγούμενου έτους (2022: 35.029 συναλλαγές) – όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα VI.3 και στο Διάγραμμα VI.17 –, μεταβολή που οφείλεται κυρίως στην αύξηση που παρατηρήθηκε στα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (Σ.Μ.Ε.) επί μετοχών.

Διάγραμμα VI.17 Μέσος ημερήσιος όγκος συναλλαγών στην αγορά παραγώγων ανά κατηγορία παράγωγου προϊόντος, καθώς και στο Μηχανισμό Δανεισμού Τίτλων του Χρηματιστηρίου Αθηνών

Πίνακας VI.3 Μέσος ημερήσιος όγκος συναλλαγών του Χρηματιστηρίου Αθηνών στην αγορά παραγώγων ανά κατηγορία παράγωγου προϊόντος και στο Μηχανισμό Δανεισμού Τίτλων

	Σ.Μ.Ε.* επί δεικτών	Δικαιώματα προαίρεσης επί δεικτών	Σ.Μ.Ε. επί μετοχών	Δικαιώματα προαίρεσης επί μετοχών	Πολυμερείς/Διμερείς Συναλλαγές Δανεισμού	Γενικό σύνολο
2018	2.573	326	53.063	47	670	56.679
2019	2.461	255	39.093	85	872	42.767
2020	1.698	147	38.154	62	1.121	41.182
2021	1.205	152	46.238	71	567	48.233
2022	1.162	87	33.064	39	678	35.029
Ιούνιος 2023	1.844	132	48.128	60	530	50.164

Πηγή: Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο (Παράγωγα), Ελληνικά Χρηματιστήρια - Χρηματιστήριο Αθηνών.
* Ως Σ.Μ.Ε. νοούνται τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (futures).

Ομοίως, η μέση ημερήσια αξία συναλλαγών ανήλθε κατά το α' εξάμηνο του 2023 σε 24,6 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 64% έναντι του αντίστοιχου χρονικού διαστήματος του προηγούμενου έτους (Ιανουάριος – Ιούνιος 2022: 14,9 εκατ. ευρώ) και 82% έναντι του προηγούμενου έτους (2022: 13,5 εκατ. ευρώ), μεταβολή που οφείλεται επίσης στην αύξηση της μέσης ημερήσιας αξίας των Σ.Μ.Ε. τόσο επί δεικτών όσο και επί μετοχών (βλ. Πίνακα VI.4 και Διάγραμμα VI.18).

Πίνακας VI.4 Μέση ημερήσια αξία συναλλαγών στην αγορά παραγώγων του Χρηματιστηρίου Αθηνών ανά κατηγορία παράγωγου προϊόντος

(σε εκατ. ευρώ)

	Σ.Μ.Ε.* επί δεικτών	Δικαιώματα προαίρεσης επί δεικτών	Σ.Μ.Ε.* επί μετοχών	Δικαιώματα προαίρεσης επί μετοχών	Γενικό σύνολο
2018	10,23	1,30	6,48	0,01	18,03
2019	10,11	1,04	8,24	0,03	19,42
2020	5,81	0,51	6,02	0,03	12,37
2021	5,02	0,64	8,32	0,06	14,03
2022	4,88	0,37	8,24	0,03	13,51
Ιούνιος 2023	9,07	0,70	14,75	0,04	24,57

Πηγή: Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο (Παράγωγα), Ελληνικά Χρηματιστήρια - Χρηματιστήριο Αθηνών.
* Ως Σ.Μ.Ε. νοούνται τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (futures).

Διάγραμμα VI.18 Μέση ημερήσια αξία συναλλαγών στην αγορά παραγώγων του Χρηματιστηρίου Αθηνών ανά κατηγορία παράγωγου προϊόντος

(σε εκατ. ευρώ)

3. ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΑΠΟΘΕΤΗΡΙΑ ΤΙΤΛΩΝ

3.1 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Τον Ιούνιο 2023 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατέληξαν σε προσωρινή συμφωνία για την αναθεώρηση του Κανονισμού για τα Κεντρικά Αποθετήρια Τίτλων (ΚΑΤ) – CSDR ^{113,114}. Ο νέος Κανονισμός στοχεύει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του διακανονισμού τίτλων μειώνοντας το κόστος συμμόρφωσης και τις κανονιστικές επιβαρύνσεις για τα αποθετήρια. Επίσης, στοχεύει στη διευκόλυνση της παροχής διασυνοριακών υπηρεσιών από τα ΚΑΤ και παράλληλα στη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των εποπτικών αρχών.

Ειδικότερα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα του διακανονισμού (δηλ. το ρυθμό με τον οποίο διακανονίζονται οι συναλλαγές την προβλεπόμενη ημερομηνία διακανονισμού) και τη συμμόρφωση προς τη διαδικασία διακανονισμού, ο ισχύων Κανονισμός CSDR προβλέπει μέτρα για την πρόληψη και την αντιμετώπιση περιπτώσεων όπου οι συναφθείσες συναλλαγές δεν μπορούν να διακανονιστούν λόγω έλλειψης αξιογράφων ή χρημάτων (αδυναμία διακανονισμού¹¹⁵). Παρά τη μικρή βελτίωση στην αποτελεσματικότητα του διακανονισμού από την εφαρμογή των μέτρων, αυτή εξακολουθεί να είναι χαμηλότερη στην ΕΕ από ό,τι σε άλλες ανεπτυγμένες αγορές. Ως εκ τούτου, ο νέος Κανονισμός προτείνει την τροποποίηση ορισμένων υφιστάμενων διατάξεων, συμπεριλαμβανομένων των προϋποθέσεων για την εφαρμογή της διαδικασίας αγοράς κάλυψης “buy-in” ¹¹⁶. Σύμφωνα με τον αναθεωρημένο Κανονισμό, η διαδικασία αυτή θα εφαρμόζεται μόνο ως μέτρο έσχατης ανάγκης, όταν το ποσοστό αποτυχίας διακανονισμού στην ΕΕ δεν βελτιώνεται και αποτελεί απειλή για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

3.2 ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΙΤΛΩΝ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η λειτουργία του Συστήματος Διακανονισμού Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος (“Σύστημα Παρακολούθησης Συναλλαγών επί Τίτλων με Λογιστική Μορφή”, εφεξής “Σύστημα Άυλων Τίτλων” ή “Σύστημα”) το α΄ εξάμηνο του 2023 ήταν συνεχής και αδιάλειπτη, ενώ η ασφάλεια και η αποδοτικότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών διατηρήθηκαν σε υψηλό επίπεδο.

Η μέση ημερήσια αξία των συναλλαγών που διακανονίστηκαν στο Σύστημα Άυλων Τίτλων το α΄ εξάμηνο του 2023 (αγοραπωλησίες, συναλλαγές repos, εσωτερικές μεταφορές κ.λπ.) ανήλθε σε 15,09 δισεκ. ευρώ παρουσιάζοντας σημαντικά αυξημένη δραστηριότητα κατά 47% έναντι του α΄ εξαμήνου του 2022 (10,28 δισεκ. ευρώ). Η παρατηρούμενη αύξηση στη δραστηριότητα οφείλεται κυρίως στις συναλλαγές επί του εντόκου γραμματίου ειδικού σκοπού του Ελληνικού Δημοσίου (ν. 4254/14, άρθρο 1, υποπαρ. Γ4) το οποίο χρησιμοποιείται εκτενώς σε συναλλαγές repos.

¹¹³ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 909/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014 σχετικά με τη βελτίωση του διακανονισμού αξιογράφων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κεντρικά αποθετήρια τίτλων και για την τροποποίηση των οδηγιών 98/26/ΕΚ και 2014/65/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 236/2012.

¹¹⁴ [Δελτίο Τύπου της 27ης Ιουνίου 2023.](#)

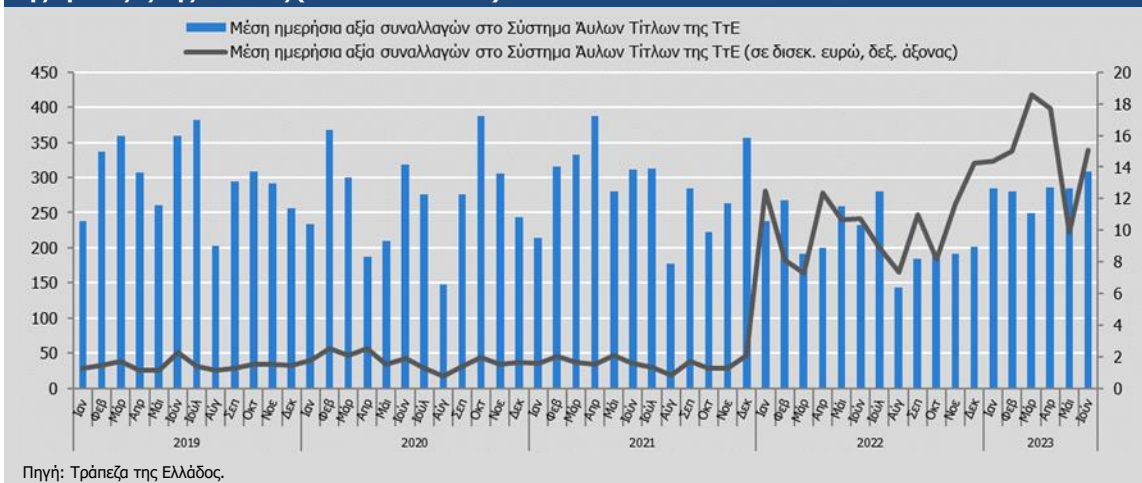
¹¹⁵ Ως “αδυναμία διακανονισμού” νοείται η μη πραγματοποίηση ή η μερική πραγματοποίηση του διακανονισμού συναλλαγής αξιογράφων κατά την προβλεπόμενη ημερομηνία διακανονισμού, λόγω έλλειψης αξιογράφων ή χρημάτων, ανεξάρτητα από την υποκείμενη αιτία.

¹¹⁶ Η διαδικασία buy-in προβλέπει ότι στις ειδικές περιπτώσεις αδυναμίας διακανονισμού λόγω έλλειψης αξιογράφων, τα εν λόγω αξιόγραφα θα διατίθενται προς διακανονισμό και θα παραδίδονται στον συμμετέχοντα-αγοραστή εντός κατάλληλου χρονικού διαστήματος.

Από το παραπάνω σύνολο των συναλλαγών, η μέση ημερήσια αξία των αγοραπωλησιών τίτλων που διακανονίστηκαν στο Σύστημα το α΄ εξάμηνο του 2023 ανήλθε σε 504 εκατ. ευρώ, έναντι 604 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2022, καταγράφοντας μείωση κατά 17%.

Ο μέσος ημερήσιος όγκος των συναλλαγών το α΄ εξάμηνο του 2023 παρουσίασε αύξηση κατά 22% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του προηγούμενου έτους και έφθασε στις 282 συναλλαγές (α΄ εξάμηνο 2022: 232 συναλλαγές κατά μέσο όρο), εκ των οποίων 118 ήταν οι αγοραπωλησίες (α΄ εξάμηνο 2022: 107 συναλλαγές κατά μέσο όρο) (βλ. Πίνακα VI.5 και Διάγραμμα VI.19).

Διάγραμμα VI.19 Μέσος ημερήσιος όγκος και μέση ημερήσια αξία συναλλαγών στο Σύστημα Άυλων Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος (2019- Ιουν. 2023)

Πίνακας VI.5 Μέση ημερήσια αξία και μέσος ημερήσιος όγκος συναλλαγών στο Σύστημα Άυλων Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος

	Μέση ημερήσια αξία συναλλαγών (σε εκατ. ευρώ)					Μέσος ημερήσιος όγκος συναλλαγών				
	2019	2020	2021	2022*	2023*	2019	2020	2021	2022*	2023*
Ιανουάριος	1.260,33	1.733,54	1.544,38	12.516,03	14.371,10	237,45	233,41	214,00	238,00	285,00
Φεβρουάριος	1.438,64	2.519,11	2.009,14	8.091,21	15.029,70	336,65	367,75	315,00	268,00	280,00
Μάρτιος	1.703,39	2.069,01	1.663,07	7.294,69	18.597,92	360,10	300,73	333,00	191,00	249,00
Απρίλιος	1.146,08	2.506,32	1.518,04	12.348,19	17.674,95	307,60	186,85	388,00	200,00	286,00
Μάιος	1.139,99	1.529,67	2.061,32	10.653,34	9.828,65	260,17	209,24	280,00	259,00	285,00
Ιούνιος	2.236,98	1.881,47	1.575,82	10.755,71	15.065,65	359,00	318,55	311,00	233,00	308,00
Ιούλιος	1.375,03	1.252,75	1.322,85	8.912,50		382,39	276,00	313,00	280,00	
Αύγουστος	1.143,18	726,86	799,06	7.365,34		203,36	147,00	177,00	144,00	
Σεπτέμβριος	1.279,68	1.394,42	1.719,40	10.975,04		293,90	276,00	284,00	185,00	
Οκτώβριος	1.503,12	1.957,54	1.255,66	8.176,61		308,83	388,00	222,00	193,00	
Νοέμβριος	1.525,55	1.483,11	1.252,64	11.691,87		292,00	306,00	264,00	191,00	
Δεκέμβριος	1.429,29	1.606,98	2.080,48	14.253,90		256,60	243,00	357,00	201,00	
Μέσες μην- ναιές τιμές	1.431,77	1.721,73	1.566,82	10.252,87	15.094,66	300,00	271,00	288,00	215,25	282,17

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

* Από τον Ιανουάριο του 2022 στα στοιχεία συμπεριλαμβάνονται οι συναλλαγές επί του εντόκου γραμματίου ειδικού σκοπού του Ελληνικού Δημοσίου (ν. 4254/14, άρθρο 1, υποπαρ. Γ4).

Κατ' εφαρμογή του CSDR και των διατάξεων που αφορούν την πρόληψη και την αντιμετώπιση περιπτώσεων αδυναμίας διακανονισμού, το Σύστημα, από το Φεβρουάριο του 2022, παρακολουθεί τις περιπτώσεις αδυναμίας διακανονισμού των συναλλαγών και δημοσιεύει ετήσιες αναφορές για τον αριθμό και τα στοιχεία των περιπτώσεων αυτών. Βάσει της ετήσιας αναφοράς του 2022, οι συναλλαγές που δεν μπόρεσαν να διακανονιστούν είτε λόγω έλλειψης αξιογράφων είτε λόγω έλλειψης χρημάτων ανήλθαν σε 1,73% της συνολικής αξίας των συναλλαγών και σε 18,22% του συνολικού όγκου των συναλλαγών.

3.3 ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΨΛΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ “ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΑΠΟΘΕΤΗΡΙΟ ΤΙΤΛΩΝ”

Η δραστηριότητα διακανονισμού στο Σύστημα Ψυλων Τίτλων (Σ.Α.Τ.) που διαχειρίζεται η ΕΛΚΑΤ παρουσίασε αύξηση το α' εξάμηνο του 2023 τόσο ως προς την αξία των διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών όσο και ως προς τον ημερήσιο αριθμό διακανονισμένων συναλλαγών έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2022.

Πιο συγκεκριμένα, ο μέσος ημερήσιος αριθμός των διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών το α' εξάμηνο του 2023 ανήλθε στις 37.291, παρουσιάζοντας αύξηση 5% έναντι του α' εξαμήνου του 2022 (35.609 συναλλαγές). Αντιθέτως, μικρή πτωτική τάση είχε παρουσιάσει ο μέσος ημερήσιος αριθμός των διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών το 2022 (30.126 συναλλαγές) σε σύγκριση με το 2021 (30.386 συναλλαγές) (βλ. Πίνακα VI.6 και Διάγραμμα VI.20).

Παράλληλα, η μέση ημερήσια αξία των διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών το α' εξάμηνο του 2023 αυξήθηκε κατά 21% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2022 και ανήλθε στα 110,63 εκατ. ευρώ, έναντι 91,35 εκατ. ευρώ το α' εξάμηνο του 2022 (βλ. Πίνακα VI.6 και Διάγραμμα VI.20).

Πίνακας VI.6 Μέσος ημερήσιος αριθμός και μέση ημερήσια αξία διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών¹ στο Ελληνικό Κεντρικό Αποθετήριο Τίτλων

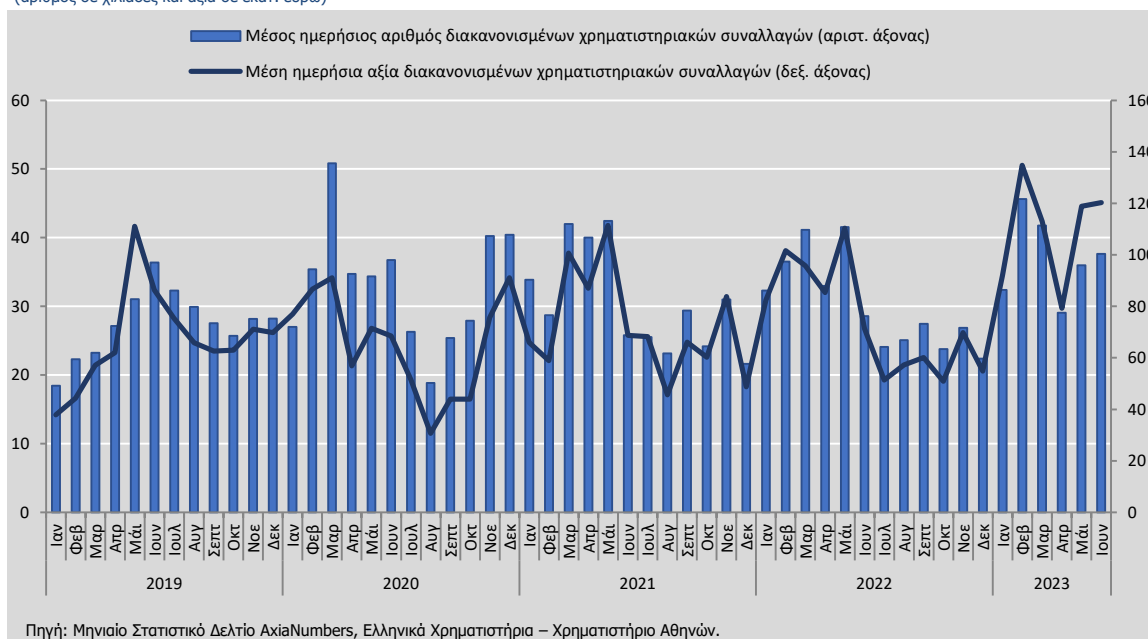
	Μετοχές	Δικαιώματα προαιρέσεως	Εταιρικά ομόλογα	Διαπραγματεύσιμα αμοιβαία κεφάλαια	Κρατικά ομόλογα	Εναλλακτική αγορά (μετοχών)	Σύνολο
Μέσος ημερήσιος αριθμός διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών							
2018	20.324	7	41	2	0	11	20.385
2019	27.383	40	64	3	0,49	32	27.523
2020	32.700	7	64	3	0,21	206	32.982
2021	29.939	56	75	2	2	312	30.386
2022	29.404	12	131	2	0	576	30.126
Ιαν-Ιουν. 2023	36.210	42	166	3	0	869	37.291
Μέση ημερήσια αξία διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών (σε χιλ. ευρώ)							
2018	54.962,4	0,7	657,4	47,5	0,0	6,9	55.674,9
2019	66.273,4	23,3	959,4	44,1	39,8	20,8	67.360,8
2020	64.474,5	2,4	760,8	40,0	10,2	119,7	65.407,7
2021	70.247,6	23,5	985,6	17,0	84,7	296,8	71.655,0
2022	72.481,4	12,3	977,1	16,4	0,0	409,0	73.896,2
Ιαν-Ιουν. 2023	109.044,7	24,1	843,0	57,5	5,2	652,7	110.627,1

Πηγή: Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο AxiaNumbers, Ελληνικά Χρηματιστήρια – Χρηματιστήριο Αθηνών.

¹ Ως χρηματιστηριακές συναλλαγές νοούνται οι συναλλαγές του Χρηματιστηρίου Αθηνών που διακανονίστηκαν στο Σύστημα Ψυλων Τίτλων, υπολογισμένες με τη μέθοδο single count (μόνο αγορές).

Διάγραμμα VI.20 Μέσος ημερήσιος αριθμός και μέση ημερήσια αξία διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών (2019- Ιούν. 2023)

(αριθμός σε χιλιάδες και αξία σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο AxiaNumbers, Ελληνικά Χρηματιστήρια – Χρηματιστήριο Αθηνών.

Ειδικότερα, κατά το α' εξάμηνο του 2023 παρατηρήθηκε αύξηση του αριθμού των συναλλαγών σε εταιρικά ομόλογα. Ο μέσος ημερήσιος αριθμός των συναλλαγών αυτών ανήλθε σε 166, έναντι 122 το ίδιο διάστημα του 2022 (αύξηση κατά 36%). Αντίθετα, η μέση ημερήσια αξία των συναλλαγών σε εταιρικά ομόλογα μειώθηκε σημαντικά (α' εξάμηνο 2023: 0,84 εκατ. ευρώ, α' εξάμηνο 2022: 1,14 εκατ. ευρώ).

Κατ' εφαρμογή του CSDR και των διατάξεων που αφορούν την πρόληψη και την αντιμετώπιση περιπτώσεων αδυναμίας διακανονισμού, η ΕΛΚΑΤ, από το Φεβρουάριο του 2022, παρακολουθεί τις περιπτώσεις αδυναμίας διακανονισμού των συναλλαγών και δημοσιεύει ετήσιες αναφορές για τον αριθμό και τα στοιχεία των περιπτώσεων αυτών. Βάσει της ετήσιας αναφοράς του 2022, οι συναλλαγές που δεν μπόρεσαν να διακανονιστούν είτε λόγω έλλειψης αξιογράφων είτε λόγω έλλειψης χρημάτων ήταν πολύ περιορισμένες και το ποσοστό τους ανήλθε σε 0,12% της συνολικής αξίας των συναλλαγών και σε 0,05% του συνολικού όγκου των συναλλαγών.

ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ Ι

ΚΡΥΠΤΟΣΤΟΙΧΕΙΑ – ΚΡΙΣΙΜΑ ΓΕΝΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Αλέξανδρος Καλιοντζόγλου

Χαράλαμπος Μελέγκος

Γεώργιος Τσιατούρας

Εισαγωγή – βασικές έννοιες

Η ανάπτυξη του οικοσυστήματος των κρυπτοστοιχείων αποτελεί ένα ταχύτατα εξελισσόμενο φαινόμενο των τελευταίων ετών, βασιζόμενο στη διάδοση και ωρίμανση μιας πληθώρας τεχνολογιών, με επίκεντρο την τεχνολογία κατανεμημένου καθολικού (Distributed Ledger Technology – DLT), καθώς και στο ενδιαφέρον των χρηστών εντός του οικοσυστήματος για συμμετοχή σε χρηματοοικονομικές δραστηριότητες που διεξάγονται κυρίως εκτός του παραδοσιακού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Με αφορμή την εμφάνιση του πρώτου κρυπτονομίσματος (Bitcoin) το 2009, αναπτύχθηκε παγκόσμια δραστηριότητα στον τομέα των κρυπτοστοιχείων, δημιουργώντας μια ιδιαίτερη αγορά προϊόντων και υπηρεσιών, εν γένει με έντονα χαρακτηριστικά αποκεντρωμένης αρχιτεκτονικής χωρίς τη χρήση μεσαζόντων. Αυτό οδήγησε στην αξιοποίηση ποικίλων τεχνικών και μεθόδων παραγωγής των κρυπτοστοιχείων, στο πλαίσιο καινοτόμων επιχειρηματικών μοντέλων που στην πλειοψηφία τους λειτουργούν εκτός κανονιστικού πλαισίου, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη διαχείριση κινδύνων.

Τα κρυπτοστοιχεία (cryptoassets) αντιπροσωπεύουν ένα νέο τύπο ψηφιακής αναπαράστασης αξίας ή δικαιώματος, που βασίζεται κυρίως στην κρυπτογραφία και την τεχνολογία κατανεμημένου καθολικού, συνήθως με τη μορφή αλυσίδας συστοιχιών (blockchain). Αν και το πρωταρχικό κίνητρο για την ανάπτυξη για την ανάπτυξη των κρυπτοστοιχείων είναι η διεξαγωγή οικονομικών συναλλαγών μεταξύ δύο μερών χωρίς την ανάγκη ύπαρξης ενός έμπιστου τρίτου μέρους, στην πορεία έχουν εμφανιστεί μορφές κρυπτοστοιχείων που έχουν πιο συγκεντρωμένα χαρακτηριστικά και σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν ενταχθεί στο χαρτοφυλάκιο ή το επιχειρηματικό μοντέλο παραδοσιακών οντοτήτων του χρηματοπιστωτικού τομέα. Τα κρυπτοστοιχεία μπορούν να λειτουργήσουν ως μέσο πληρωμής, ως επενδυτικά προϊόντα, ως μέσο ή δικαίωμα πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες ή ως συνδυασμός αυτών.

Το οικοσύστημα των κρυπτοστοιχείων, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνει διάφορες οντότητες που αλληλεπιδρούν εντός ή εκτός των κατανεμημένων καθολικών, με πιο αντιπροσωπευτικές εξ αυτών (α) τους χρήστες που αγοράζουν, διακρατούν και ανταλλάσσουν τα κρυπτοστοιχεία για προσωπική χρήση ή επενδυτικούς σκοπούς, χρησιμοποιώντας διάφορους τύπους ηλεκτρονικών πορτοφολιών, (β) τους εξορύκτες (miners) ή επικυρωτές (validators), που είναι υπεύθυνοι για την επιβεβαίωση των συναλλαγών και τη δημιουργία νέων μονάδων κρυπτοστοιχείων μέσω μίας εν γένει πολύπλοκης – και σε ορισμένες περιπτώσεις ενεργοβόρας – διαδικασίας, και (γ) τους διαχειριστές των κόμβων του αποκεντρωμένου συστήματος όπου συντηρούνται τα αντίγραφα των

συναλλαγών του κατανεμημένου καθολικού. Στο οικοσύστημα επίσης δραστηριοποιούνται διαχειριστές συστημάτων με τη μορφή πλατφόρμας που διασυνδέονται με ή χτίζονται επάνω σε ένα ή περισσότερα κατανεμημένα καθολικά με στόχο την αγοραπωλησία και τη διαπραγμάτευση της αγοραστικής αξίας των κρυπτοστοιχείων, καθώς και οντότητες που προσφέρουν άλλα είδη υπηρεσιών, όπως ενδεικτικά υπηρεσίες διαλειτουργικότητας μεταξύ κατανεμημένων καθολικών ή τροφοδότησης έξυπνων συμβολαίων (smart contracts) με δεδομένα τιμών.

Επίσης, τα τελευταία έτη στο οικοσύστημα αναπτύσσονται δυναμικά εξειδικευμένες εφαρμογές που παρέχουν αποκεντρωμένες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες (Decentralised Finance – DeFi). Οι εφαρμογές DeFi προσομοιάζουν στις παραδοσιακές χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, όπως είναι ο δανεισμός, υποδομές διαπραγμάτευσης (π.χ. αποκεντρωμένα χρηματιστήρια), πληρωμές και επενδυτικές υπηρεσίες, με τη σημαντική διαφορά ότι οι συναλλαγές λειτουργούν χωρίς την ανάγκη ενδιάμεσων φορέων (π.χ. μιας τράπεζας) και βασίζονται στην τεχνολογία των έξυπνων συμβολαίων εντός του κατανεμημένου καθολικού.

Τα κρυπτοστοιχεία μπορούν να καταταχθούν σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και τη χρήση τους. Ωστόσο, μία βασική κατηγοριοποίηση συνίσταται στο αν ο σχεδιασμός τους περιλαμβάνει ένα μηχανισμό σταθεροποίησης της αξίας τους ή όχι. Τα κρυπτοστοιχεία που διαθέτουν μηχανισμό σταθεροποίησης της αξίας τους ονομάζονται στην αγορά «σταθερά κρυπτονομίσματα» ή «stablecoins», ενώ αυτά που δεν έχουν χαρακτηρίζονται ως κρυπτοστοιχεία χωρίς αναφορά σε περιουσιακά στοιχεία (unbacked crypto-assets).¹¹⁷ Ο μηχανισμός σταθεροποίησης της αξίας ενός κρυπτοστοιχείου χρησιμοποιείται για τη σύνδεση της αγοραστικής του αξίας με ένα αγαθό ή περιουσιακό στοιχείο ή με ένα σύνολο από αυτά. Μία αρκετά συνηθισμένη περίπτωση αποτελούν τα κρυπτοστοιχεία που δεσμεύουν την αξία τους με ένα παραδοσιακό επίσημο νόμισμα της αγοράς (π.χ. δολάριο ή ευρώ) με σκοπό την επίτευξη ισοτιμίας 1:1 (π.χ. το κρυπτοστοιχείο Tether ή αλλιώς USDT). Ο μηχανισμός σταθεροποίησης σε πολλές περιπτώσεις υποστηρίζεται από τη διαχείριση ενός αποθεματικού περιουσιακών στοιχείων που εξασφαλίζει την ανά πάσα στιγμή δυνατότητα του εκδότη του κρυπτοστοιχείου για εξαργύρωσή του. Σημειώνεται ότι η ανάγκη για κρυπτοστοιχεία που θα έχουν πολύ μικρές διακυμάνσεις στην αγοραστική τους αξία έχει πολύ μεγάλη σημασία στις εφαρμογές DeFi.

Στη δεύτερη κατηγορία (unbacked crypto-assets)¹¹⁸ ανήκουν τα κρυπτοστοιχεία που δεν παρέχουν σύνδεση της αγοραστικής τους αξίας με κάποιο αγαθό ή περιουσιακό στοιχείο και η αξία τους ουσιαστικά βασίζεται στην εκτίμηση του κάθε δυνητικού κατόχου και στη δυναμική της αγοράς όσον αφορά την προσφορά και τη ζήτηση. Ως εκ τούτου, η αγοραστική τους αξία ενδέχεται να έχει μεγάλες διακυμάνσεις, ακόμη και σε σύντομο χρονικό διάστημα. Στηρίζονται στα πρωτόκολλα proof-of-work ή proof-of-stake για την επικύρωση συναλλαγών και χρησιμοποιούνται συνήθως είτε ως μέσο ανταλλαγής είτε ως μέσο αποθήκευσης αξίας. Παραδείγματα τέτοιων κρυπτοστοιχείων είναι το Bitcoin, το Ether, κ.α.

¹¹⁷ IMF (2022), “[Regulating the Crypto Ecosystem: The Case of Unbacked Crypto Assets](#)”.

¹¹⁸ Η χρήση του αγγλικού όρου “unbacked” σε ορισμένες περιπτώσεις δεν αποδίδει σωστά τα χαρακτηριστικά, καθώς παραπέμπει σε κρυπτοστοιχεία που δεν υποστηρίζονται από κάποιο αποθεματικό περιουσιακών στοιχείων ενώ υπάρχουν αλγοριθμικά stablecoins που επίσης δεν υποστηρίζονται από αποθεματικό. Κατά βάση πρόκειται για κρυπτοστοιχεία που δε συνδέουν την αξία τους με κάποιο περιουσιακό στοιχείο μέσω ενός μηχανισμού σταθεροποίησης.

Κρίσιμα γεγονότα στο οικοσύστημα των κρυπτοστοιχείων

Η τιμή του Bitcoin, από τον Αύγουστο του 2015 μέχρι και την έως τώρα κορύφωσή του το Νοέμβριο του 2021, αυξήθηκε από 250 σε 69.000 δολάρια ΗΠΑ, προσελκύοντας το ενδιαφέρον όλο και περισσότερων επενδυτών. Η αύξηση της αξίας των δημοφιλών κρυπτοστοιχείων οδήγησε με τη σειρά της σε εισροή περισσότερων χρηστών στο οικοσύστημα των κρυπτοστοιχείων. Ενδεικτικό είναι ότι τις δύο περιόδους κατά τις οποίες η αξία του Bitcoin σημείωνε τις πιο ραγδαίες αυξήσεις, στα τέλη του 2017 και στις αρχές του 2021, προσχώρησαν σε αυτό περίπου 100 εκατομμύρια και 500 εκατομμύρια νέοι χρήστες αντιστοίχως. Ωστόσο το 2022 οι αξίες πολλών κρυπτοστοιχείων, συμπεριλαμβανομένου του Bitcoin και του Ether, υπέστησαν απότομες μειώσεις κατά περίπου 75%. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως σε δύο συγκεκριμένα γεγονότα.

Το πρώτο αφορά την κατάρρευση του αλγοριθμικού κρυπτοστοιχείου TerraUSD (ή αλλιώς UST) το Μάιο του 2022, το οποίο υποτίθεται ότι ήταν σχεδιασμένο κατά τρόπο που θα διατηρούσε ισοτιμία “ένα προς ένα” με το δολάριο ΗΠΑ. Το UST λειτουργούσε στο καταναμημένο καθολικό Terra, του οποίου το εγγενές κρυπτοστοιχείο (native asset) ήταν το Luna. Ο μηχανισμός σταθεροποίησης του UST λειτουργούσε απορροφώντας τις όποιες διακυμάνσεις στη σχέση ισοτιμίας UST και δολαρίου με την παραγωγή ή καταστροφή κρυπτοστοιχείων Luna (mint-and-burn mechanism). Στις αρχές Μαΐου του 2022 το UST άρχισε να χάνει την ισοτιμία 1:1 με το δολάριο και η αξία του έπεσε στα 0,91 δολάρια. Οι πιθανές αιτίες της κρίσης ήταν οι μαζικές αποσύρσεις από το κρυπτοσύστημα Terra, που συνέβησαν λίγες μόνο ημέρες πριν από την κατάρρευση, καθώς και ευρύτερες ανησυχίες, οι οποίες πυροδότησαν την πτώση της αξίας των γνωστών κρυπτοστοιχείων. Κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης κρίσης, οι κάτοχοι UST μετέτρεπαν μαζικά τα UST σε Luna, απορρυθμίζοντας ακόμη περισσότερο το μηχανισμό σταθεροποίησης μεταξύ UST και δολαρίου, με τελική συνέπεια την οριστική κατάρρευση του Luna.

Το δεύτερο γεγονός αφορά τη χρεοκοπία της πλατφόρμας FTX, μίας από τις δημοφιλέστερες πλατφόρμες αγοράς κρυπτοστοιχείων, το Νοέμβριο του 2022. Η χρεοκοπία επήλθε μετά από μία ακολουθία συμβάντων που πυροδοτήθηκε από ανησυχίες για τη ρευστότητα και τη φερεγγυότητά της FTX. Όπως συνέβη και με την περίπτωση των UST/Luna, η αξία του κρυπτοστοιχείου FTT (ενός εσωτερικού κρυπτοστοιχείου της πλατφόρμας FTX) κατέρρευσε γρήγορα αφότου διέρρευσαν πληροφορίες σχετικά με τη χρήση τεράστιων ποσοτήτων FTT ως περιουσιακού στοιχείου από μία άλλη πλατφόρμα (Alameda Research), ιδίων συμφερόντων των ιδρυτών της FTX. Οι διαπραγματεύσεις εξαγοράς που ακολούθησαν με άλλες εταιρίες του χώρου δεν καρποφόρησαν στον απόηχο της αποκάλυψης λαθών διαχείρισης και ανήθικων πρακτικών, ενώ αργότερα αποκαλύφθηκε ότι τα FTT της Alameda Research χορηγήθηκαν ως δάνειο από την FTX, προερχόμενα από λογαριασμούς χρηστών της FTX.

Η κρίση από τη χρεοκοπία της FTX επεκτάθηκε ως ένα βαθμό και στο ρυθμιζόμενο τραπεζικό σύστημα των ΗΠΑ, συμπαρασύροντας στην κατάρρευση και τη Silvergate Capital (8 Μαρτίου 2023), μία τράπεζα φιλική προς τα κρυπτοστοιχεία, αφού η FTX κατά την εξέλιξη της δικής της κατάρρευσης απέσυρε περίπου 1 δισεκ. δολάρια από καταθέσεις που διατηρούσε στη Silvergate. Επιπλέον, απόψεις στη βιβλιογραφία συγκλίνουν στο ότι η χρεοκοπία της FTX συνετέλεσε και στην κατάρρευση της Silicon Valley Bank και της Signature Bank, λίγες ημέρες μετά, πέραν των προβλημάτων που οι τράπεζες αυτές αντιμετώπιζαν σε σχέση με το επιχειρηματικό τους μοντέλο και το μοντέλο διακυβέρνησης, το εποπτικό πλαίσιο, την εφαρμογή μέτρων διαχείρισης κινδύνων, τις δυνατότητές τους για ανάκαμψη και τις γενικότερες μακροοικονομικές συνθήκες.

Σε σχέση με τα δύο παραπάνω επεισόδια, ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα συμπεράσματα σχετικής μελέτης της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (BIS)¹¹⁹ αναφορικά με τη συμπεριφορά των κατόχων κρυπτοστοιχείων και τις ευρύτερες επιπτώσεις στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Το πρώτο συμπέρασμα αφορά την ανάγκη για μεγαλύτερη προστασία των ιδιωτών μικροεπενδυτών σε κρυπτοστοιχεία έναντι των μεγάλων επενδυτών, δεδομένου ότι ακριβώς λίγο πριν την κλιμάκωση της απώλειας της αξίας του UST/Luna και της κατάρρευσης της FTX υπήρξε σημαντική αύξηση των συναλλαγών μεταξύ των δύο κατηγοριών επενδυτών, με μεγάλους και έμπειρους επενδυτές να πωλούν και ιδιώτες μικροεπενδυτές να αγοράζουν. Τα στοιχεία της μελέτης αποκαλύπτουν ότι οι ιδιοκτήτες πορτοφολιών με σημαντικά ποσά κρυπτοστοιχείων, κατάφεραν να μειώσουν εγκαίρως την έκθεσή τους σε δημοφιλή κρυπτοστοιχεία στο βραχύ χρονικό διάστημα μεταξύ των γεγονότων που πυροδότησαν την κατάρρευση και της απότομη πτώση των τιμών των κρυπτοστοιχείων που πώλησαν. Ως εκ τούτου, φαίνεται ότι οι μεγαλύτεροι επενδυτές κατάφεραν να επωφεληθούν εις βάρος των μικρότερων.

Το δεύτερο συμπέρασμα της μελέτης είναι ότι, παρόλο που τα δύο γεγονότα οδήγησαν σε συντριπτικές ζημιές, οι τριγμοί από το οικοσύστημα των κρυπτοστοιχείων προς το ευρύτερο χρηματοπιστωτικό σύστημα ήταν περιορισμένοι. Σημειώνεται ωστόσο ότι η μελέτη δημοσιοποιήθηκε ένα μήνα πριν την κατάρρευση της Silvergate Capital.

Ένα επιπλέον γεγονός το οποίο αφορά την ευρωπαϊκή ήπειρο είναι η πτώχευση της πλατφόρμας ανταλλαγής κρυπτοστοιχείων Nuri. Η Nuri υπήρξε μία επιτυχημένη εταιρία fintech στη Γερμανία που αξιοποιούσε υπηρεσίες Banking-as-a-Service¹²⁰ από την εποπτευόμενη τράπεζα Solaris Bank, προκειμένου να παρέχει στους πελάτες της καταθετικά προϊόντα σε διάφορα νομίσματα και κρυπτοστοιχεία. Η Nuri συνεργαζόταν επίσης με την Celsius Network, μία εταιρία κρυπτοδανεισμού (cryptolending company), η οποία ωστόσο χρεοκόπησε τον Αύγουστο του 2022. Η χρεοκοπία της Celsius Network οδήγησε στη χρεοκοπία της Nuri, με αποτέλεσμα και η ίδια η Solaris Bank να αντιμετωπίσει πιέσεις ρευστότητας. Το γεγονός αυτό προκάλεσε ιδιαίτερους προβληματισμούς ως προς τα επιχειρηματικά μοντέλα χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων τύπου Banking-as-a-Service, καθώς οι συνεργασίες που χτίζονται και οι κίνδυνοι που ενέχουν μπορεί να μην είναι πάντοτε ευδιάκριτοι.

Κίνδυνοι για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα

Οι κίνδυνοι για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα στην παρούσα φάση της εξέλιξης του οικοσυστήματος των κρυπτοστοιχείων σχετίζονται κυρίως με το επίπεδο διασύνδεσης του οικοσυστήματος με το παραδοσιακό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η διασύνδεση μπορεί να λάβει πολλές μορφές, όπως την κατοχή ή επένδυση σε κρυπτοστοιχεία από εποπτευόμενα ιδρύματα (π.χ. τράπεζες), την εμπλοκή χρηματοπιστωτικών οργανισμών στην παροχή ή λήψη υπηρεσιών προς ή από οντότητες που παρέχουν υπηρεσίες κρυπτοστοιχείων ή DeFi (π.χ. δανεισμός, λειτουργία χρη-

¹¹⁹ , *BIS Bulletin* No. 69, 20.2.2023, "[Crypto shocks and retail losses](#)".

¹²⁰ Το Banking-as-a-Service (BaaS) είναι ένα επιχειρηματικό μοντέλο τύπου λευκής ετικέτας (White-Label) που δίνει τη δυνατότητα σε εποπτευόμενες ή και μη εποπτευόμενες εταιρίες οι οποίες βρίσκονται σε συνεργασία με κάποιο πιστωτικό ίδρυμα, ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος ή ίδρυμα πληρωμών να παρέχουν ενσωματωμένες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες προς τον τελικό χρήστη υπό τη δική τους επωνυμία, αξιοποιώντας ωστόσο την άδεια του εποπτευόμενου ιδρύματος.

ματοπιστωτικών υποδομών DLT) ή την εκτεταμένη χρήση κρυπτοστοιχείων ως χρηματοπιστωτικών μέσων ή μέσων πληρωμής και την ευρεία αποδοχή τους από εμπορικές επιχειρήσεις και μη χρηματοπιστωτικούς φορείς.¹²¹

Η αύξηση της διασύνδεσης αυτής και των αλληλεξαρτήσεων μεταξύ οντοτήτων μπορεί να προκαλέσει αναταράξεις στο παραδοσιακό χρηματοπιστωτικό σύστημα εάν παρουσιαστεί κάποιο σοβαρό συμβάν σε οντότητες που σχετίζονται με κρυπτοστοιχεία, όπως αυτά που αναλύθηκαν στην προηγούμενη ενότητα. Περιοχές κινδύνων όπως οι κίνδυνοι ρευστότητας και αγοράς, πιστωτικοί κίνδυνοι, λειτουργικοί κίνδυνοι, συμπεριλαμβανομένων αυτών που αφορούν την κυβερνοασφάλεια, καθώς και κίνδυνοι που σχετίζονται με τη διαχείριση αντισυμβαλλομένων και παράνομες κινήσεις κεφαλαίων, παρουσιάζουν εξέχον ενδιαφέρον από εποπτική σκοπιά, ειδικά εάν οι οντότητες που εμπλέκονται έχουν σημαντική ανάπτυξη και δραστηριότητα σε παγκόσμιο επίπεδο ή παρέχουν διασυνοριακά υπηρεσίες σε πολλούς χρήστες και επιχειρήσεις. Η χρηματοπιστωτική σταθερότητα μπορεί να απειληθεί και στο σενάριο αυξημένης αντικατάστασης των καταθέσεων σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα από κρυπτοστοιχεία.

Είναι σημαντικό επίσης να αναφερθεί ότι η μετάδοση των αναταράξεων μπορεί να συμβεί εξαιρετικά γρήγορα, δεδομένου ότι οι πληροφορίες ή οι φήμες που σχετίζονται με το συμβάν πλέον διακινούνται άμεσα και σε παγκόσμιο επίπεδο μέσω του διαδικτύου και κοινωνικών μέσων δικτύωσης, καθώς και ότι η διακίνηση των κεφαλαίων μπορεί πλέον να γίνει άμεσα με ηλεκτρονικό τρόπο. Αυτό σημαίνει ότι οι εποπτικές αρχές πρέπει να είναι σε εγρήγορση και να μπορούν να δράσουν άμεσα.

Οι κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αρχές χρηματοπιστωτικής εποπτείας σήμερα, τόσο στην κατανόηση της λειτουργίας του οικοσυστήματος των κρυπτοστοιχείων όσο και στην παρακολούθησή του, σχετίζονται με την απουσία, μέχρι πρόσφατα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενός εναρμονισμένου και ολιστικού κανονιστικού πλαισίου για τα κρυπτοστοιχεία, καθώς και με τη περιορισμένη διαθεσιμότητα επίσημων πηγών συναφών δεδομένων.

Στην Ευρώπη μέχρι στιγμής ο κίνδυνος από τα κρυπτοστοιχεία για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα έχει εκτιμηθεί από τις εποπτικές αρχές ως χαμηλός, διότι το παραδοσιακό χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει πολύ μικρή έκθεση σε αυτά, είτε ως προς τη διακράτηση τέτοιων περιουσιακών στοιχείων είτε ως προς την παροχή σχετικών υπηρεσιών. Αυτό ενδέχεται να αλλάξει με την υπαγωγή ορισμένων ειδών κρυπτοστοιχείων σε κανονιστικό καθεστώς ανάλογα με τα χαρακτηριστικά που φέρουν, για παράδειγμα ως χρηματοπιστωτικά ή επενδυτικά μέσα, ως ανταλλακτικά μέσα ή μέσα πληρωμής ή συνδυασμό αυτών. Η διαμόρφωση ενός σταθερού κανονιστικού πλαισίου, και κατ' επέκταση η ασφάλεια δικαίου που αυτό επιτυγχάνει, ενδέχεται να προσελκύσει παγκόσμιο ενδιαφέρον για την εγκατάσταση, μη εποπτευόμενων μέχρι στιγμής, φορέων του οικοσυστήματος των κρυπτοστοιχείων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην επόμενη ενότητα αναλύονται οι πρόσφατες εξελίξεις ως προς το κανονιστικό πλαίσιο που αφορά τα κρυπτοστοιχεία σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

¹²¹ Ενδεικτικές περιοχές έκθεσης ειδικά του τραπεζικού συστήματος σε παγκόσμιο επίπεδο αναλύονται στην έκθεση της BIS [“Banks’ exposures to cryptoassets – a novel dataset”](#).

Εξελίξεις στο κανονιστικό πλαίσιο

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το μοναδικό μέχρι πρότινος εναρμονισμένο κανονιστικό πλαίσιο που ρυθμίζει θέματα εικονικών νομισμάτων (virtual currencies) ήταν η 5η Οδηγία για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (Οδηγία (ΕΕ) 2018/843), η οποία στην Ελλάδα έχει μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο με τις διατάξεις του νόμου 4557/2018, όπως ισχύει μετά την τροποποίηση του με το ν. 4734/2020. Το πλαίσιο αυτό εφαρμόζεται όμως μόνο σε δύο κατηγορίες παρόχων υπηρεσιών κρυπτοστοιχείων και προβλέπει εγγραφή σε μητρώο, όχι πλήρη εποπτεία. Αρμόδια για την τήρηση του εν λόγω μητρώου στην Ελλάδα είναι η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε τις δυσκολίες και τους κινδύνους που προκύπτουν από την αρρυθμιστη και ανεξέλεγκτη διάδοση της χρήσης των κρυπτοστοιχείων επί ευρωπαϊκού εδάφους και δρομολόγησε το 2020, πρωτοπορώντας σε παγκόσμιο επίπεδο, μια δέσμη σχετικών νομοθετικών πρωτοβουλιών προκειμένου να αντιμετωπιστούν συνολικά τα θέματα ασφάλειας δικαίου, προστασίας κατόχων κρυπτοστοιχείων και επενδυτών, ακεραιότητας της αγοράς, προστασίας της νομισματικής κυριαρχίας και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, ενθαρρύνοντας ταυτόχρονα την καινοτομία στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

Η προσέγγιση που ακολουθήθηκε αρχικά αναγνώρισε ότι υπάρχει ένα εύρος κρυπτοστοιχείων τα οποία φέρουν χαρακτηριστικά χρηματοπιστωτικών μέσων και μπορούν να ενταχθούν σε υφιστάμενη σχετική νομοθεσία, όπως για παράδειγμα είναι η Οδηγία (ΕΕ) 2014/65 για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων (MiFID). Για αυτές τις περιπτώσεις δημιουργήθηκε ο Κανονισμός (ΕΕ) 2022/858 σχετικά με ένα πιλοτικό καθεστώς για υποδομές της αγοράς που βασίζονται σε τεχνολογία κατανεμημένου καθολικού¹²² ώστε να παρασχεθεί ένα κατάλληλο πλαίσιο εποπτείας χρηματοπιστωτικών υποδομών, στις οποίες θα μπορούν να διακανονίζονται και να αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης τα εν λόγω κρυπτοστοιχεία. Ο Κανονισμός περιλαμβάνει ως καινοτόμο στοιχείο τη δυνατότητα εφαρμογής ορισμένων εξαιρέσεων από τις υποχρεωτικές διατάξεις της σχετικής νομοθεσίας, υπό προϋποθέσεις και κατά την κρίση των εποπτικών αρχών, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες που εισάγει η τεχνολογία κατανεμημένου καθολικού στη λειτουργία των υποδομών.

Για τις λοιπές κατηγορίες κρυπτοστοιχείων, συμπεριλαμβανομένων αυτών που φέρουν χαρακτηριστικά ηλεκτρονικού χρήματος, αναπτύχθηκε ο Κανονισμός 2023/1114 για τις αγορές κρυπτοστοιχείων,¹²³ γνωστός και ως MiCAR. Σημαντικό επίσης είναι να αναφερθεί ότι οι οντότητες που θα υπόκεινται σε καθεστώς αδειοδότησης και εποπτείας υπό τον MiCAR έχουν ενταχθεί και στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/2554 για την ψηφιακή επιχειρησιακή ανθεκτικότητα του χρηματοοικονομικού τομέα, γνωστού και ως Digital Operational Resilience Act ή DORA.

Ο MiCAR πιο συγκεκριμένα θέτει κανόνες για την αδειοδότηση και προληπτική εποπτεία εκδοτών ορισμένων κατηγοριών κρυπτοστοιχείων και παρόχων υπηρεσιών κρυπτοστοιχείων, για τις απαιτήσεις διαφάνειας και πληροφόρησης των ενδιαφερόμενων κατά τη δημόσια προσφορά κρυπτοστοιχείων και την εισαγωγή τους προς διαπραγμάτευση σε πλατφόρμες, για τη λειτουργία και διακυβέρνηση των εκδοτών και παρόχων υπηρεσιών κρυπτοστοιχείων, καθώς και κανόνες αντι-

¹²² [EUR-Lex - 32022R0858 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

¹²³ [EUR-Lex - 32023R1114 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

μετώπισης της χειραγώγησης της αγοράς. Μεταξύ άλλων, ορίζει τα κρυπτοστοιχεία που περιλαμβάνονται εντός του πεδίου εφαρμογής του, με εξέχουσες κατηγορίες τις *μάρκες ηλεκτρονικού χρήματος (e-money tokens – EMT)* και τις *μάρκες με αναφορά σε περιουσιακά στοιχεία (asset reference tokens – ART)* και ένα σύνολο υπηρεσιών κρυπτοστοιχείων.

Ο MiCAR θα τεθεί σε εφαρμογή το Δεκέμβριο του 2024, εκτός από τις διατάξεις που σχετίζονται με τους εκδότες EMT και ART που θα τεθούν σε εφαρμογή νωρίτερα, τον Ιούνιο του 2024. Εντός του 2024 θα ολοκληρωθούν από τις Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές οι διαδικασίες διαμόρφωσης του παράγωγου δικαίου που απορρέει από τους νέους Κανονισμούς, με τη μορφή τεχνικών προτύπων και κατευθυντήριων γραμμών, προκειμένου να αποσαφηνιστούν και να εξειδικευτούν επιμέρους διατάξεις των Κανονισμών. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EAT/EBA) εξέδωσε τον Ιούλιο του 2023 σχετική δήλωση¹²⁴, με την οποία ενθαρρύνει οντότητες που ενδιαφέρονται να εμπλακούν σε δραστηριότητες εντός του πεδίου εφαρμογής του MiCAR να προετοιμαστούν κατάλληλα, ακολουθώντας μια δέσμη ανεπίσημων κατευθυντήριων αρχών (guiding principles) ήδη από την τρέχουσα περίοδο πριν την εφαρμογή του Κανονισμού. Διευκρινίσεις επί της δήλωσης της EAT παρέχονται από την Τράπεζα της Ελλάδος μέσω του Κόμβου Καινοτομίας της.¹²⁵

Ένα ακόμη πλαίσιο συναφές ως προς τα κρυπτοστοιχεία είναι τα πρότυπα της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία (BCBS) σχετικά με τον εποπτικό χειρισμό της έκθεσης των πιστωτικών ιδρυμάτων σε κρυπτοστοιχεία, που εκδόθηκαν το Δεκέμβριο του 2022.¹²⁶ Τα πρότυπα θα δώσουν τη δυνατότητα σε εποπτικές αρχές να χειριστούν την έκθεση των εποπτευόμενων ιδρυμάτων σε κρυπτοστοιχεία, αναγνωρίζοντας διαφορετικές κατηγορίες κρυπτοστοιχείων βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων και αποδίδοντας συγκεκριμένες σταθμίσεις σε κάθε κατηγορία ως προς τις επιπτώσεις τους σε ανάγκες εποπτικών κεφαλαίων. Τα πρότυπα αναμένεται να ενσωματωθούν στην ευρωπαϊκή νομοθεσία τα προσεχή έτη.

Ολοκληρώνοντας αυτή την ενότητα, κρίνεται σκόπιμο να γίνει ειδική αναφορά στον εθνικό νόμο 4961/2022 «Αναδυόμενες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, ενίσχυση της ψηφιακής διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις», ο οποίος περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με τις εφαρμογές της τεχνολογίας κατανεμημένου καθολικού, ανεξαρτήτως επιχειρησιακού τομέα, και επιχειρεί τη διασύνδεση της τεχνολογίας αυτής με το αστικό δίκαιο.

Συμπεράσματα

Η υιοθέτηση εναρμονισμένου ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου για τη ρύθμιση ενός μεγάλου μέρους κατηγοριών κρυπτοστοιχείων και σχετικών υπηρεσιών αναμένεται να έχει σημαντικό αντίκτυπο στη μείωση και διαχείριση των σχετικών κινδύνων, τόσο για την προστασία των κατόχων των κρυπτοστοιχείων και των επενδυτών όσο και για τη διασφάλιση της ακεραιότητας και της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Εντούτοις, θα παραμείνουν κανονιστικά κενά που θα πρέπει να καλυφθούν στη συνέχεια, κυρίως σε ό,τι αφορά τις υπηρεσίες DeFi, οι οποίες βασίζονται εξ ολοκλήρου σε κρυπτοστοιχεία. Ειδική αναφορά αξίζει να γίνει στις υπηρεσίες κρυπτοδανεισμού (cryptolending), κυρίως εντός του πλαισίου του DeFi, καθώς θα συνεχίσουν να αποτελούν μη ρυθμιζόμενη δραστηριότητα με εγγενείς

¹²⁴ [EBA encourages timely preparatory steps towards the application of MiCAR to asset-referenced and electronic money tokens](#)

¹²⁵ [Κόμβος καινοτομίας FinTech \(bankofgreece.gr\)](#)

¹²⁶ BCBS (2022), [Prudential treatment of crypto asset exposures](#)

κινδύνους. Οι υπηρεσίες κρυπτοδανεισμού σχετίζονται με το ευρύτερο ζήτημα του μη τραπεζικού δανεισμού (non-bank lending), για το οποίο δεν υφίσταται εναρμονισμένο πλαίσιο κοινών απαιτήσεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επίσης, ο δυναμικός και σύνθετος χαρακτήρας των προϊόντων και υπηρεσιών στο οικοσύστημα των κρυπτοστοιχείων θα θέσει σημαντικές προκλήσεις στην εφαρμογή των νέων πλαισίων, στην άσκηση της προληπτικής εποπτείας και στην εποπτική σύγκλιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι οποίες θα απαιτήσουν αυξημένη εγρήγορση, συνεργασία και πόρους από τις εποπτικές αρχές.

ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ ΙΙ

ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΑΚΡΑΙΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΓΙΑ ΤΟ 2023

Βλαχογιαννάκης Νικόλαος

Λάζαρης Παναγιώτης

Σταυρουλάκης Ευάγγελος

Ο πρωταρχικός στόχος των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests) είναι η αξιολόγηση της ανθεκτικότητας, της σταθερότητας και της ευρωστίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων υπό αντίξοες οικονομικές συνθήκες. Οι ασκήσεις αυτές πραγματοποιούνται από τα εποπτευόμενα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή από τις εποπτικές αρχές και βασίζονται σε υποθετικά, αλλά ρεαλιστικά σενάρια, που τους επιτρέπουν να εντοπίζουν τυχόν αδυναμίες των πιστωτικών ιδρυμάτων, να αξιολογούν την κεφαλαιακή τους επάρκεια και να λαμβάνουν προληπτικά μέτρα για το μετριασμό των κινδύνων, διασφαλίζοντας τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και προστατεύοντας τους καταθέτες και τους επενδυτές.

Σύμφωνα με το άρθρο 100 της ευρωπαϊκής Οδηγίας για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις (2013/36/ΕΕ), όλες οι εποπτικές αρχές της ΕΕ υποχρεούνται να διενεργούν σε ετήσια βάση ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων στα πιστωτικά ιδρύματα που εποπτεύουν. Τα αποτελέσματα των ασκήσεων χρησιμοποιούνται στην Εποπτική Διαδικασία Εξέτασης και Αξιολόγησης (ΕΔΕΑ) και, μεταξύ άλλων, για την αξιολόγηση των επιπρόσθετων κεφαλαίων (πέραν των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων) που απαιτείται να διατηρούν τα επιμέρους ιδρύματα με βάση τις κατευθύνσεις του Πυλώνα 2 (Pillar 2 guidance – P2G) προκειμένου να είναι σε θέση να απορροφήσουν τυχόν ζημιές από την υλοποίηση δυσμενών σεναρίων.

Κάθε δεύτερο έτος, η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΑΤ/ΕΒΑ), σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ), συντονίζει την πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Μέσω αυτής αξιολογούνται οι επιδόσεις των τραπεζών σε ένα μελλοντικό χρονικό ορίζοντα διάρκειας 3 ετών, σύμφωνα με δύο διαφορετικά σενάρια, ένα βασικό και ένα δυσμενές. Η άσκηση της ΕΒΑ για το 2023 διενεργήθηκε σε δείγμα 70 τραπεζών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), το οποίο κάλυπτε περίπου το 75% του συνολικού ενεργητικού του τραπεζικού τομέα στην ΕΕ και τη Νορβηγία. Στο δείγμα της ΕΒΑ συμπεριλήφθηκαν και τα 4 σημαντικά ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα. Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (Single Supervisory Mechanism) της Τραπεζικής Ένωσης διεξήγαγε τη δική του άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων για τα 98 σημαντικά ιδρύματα υπό την άμεση εποπτεία του, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που καλύπτονταν ήδη από το δείγμα της ΕΑΤ.

Η άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων σε επίπεδο ΕΕ για το 2023 διεξήχθη στο υψηλότερο επίπεδο ενοποίησης του εκάστοτε τραπεζικού ομίλου, με ημερομηνία αναφοράς την 31η Δεκεμβρίου 2022. Επίσης λήφθηκε υπόψη το εποπτικό πλαίσιο το οποίο ήταν σε ισχύ στα τέλη του 2022. Όλα τα στοιχεία του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης υπολογίστηκαν στο χρονικό ορίζοντα της άσκησης με βάση το λογιστικό καθεστώς που ίσχυε στις 31.12.2022 και

εκτιμήθηκε η επίπτωση στους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας και μόχλευσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχουν κατώτατα όρια εποπτικών δεικτών που πρέπει να διατηρήσουν τα πιστωτικά ιδρύματα στον ορίζοντα της άσκησης (pass or fail thresholds).

Η πανευρωπαϊκή άσκηση ακραίων καταστάσεων επικεντρώνεται στην αξιολόγηση της επίπτωσης των διαφορετικών τύπων κινδύνου στη φερεγγυότητα των τραπεζών. Συγκεκριμένα, προσομοιώνονται ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος αγοράς και ο λειτουργικός κίνδυνος. Παράλληλα με τους προαναφερθέντες κινδύνους, οι τράπεζες εκτίμησαν την επίδραση των μακροοικονομικών σεναρίων στα αποτελέσματα χρήσης και στα κεφαλαιακά στοιχεία που προκύπτουν από όλους τους υπόλοιπους κινδύνους (π.χ. επίπτωση στα καθαρά επιτοκιακά έσοδα). Η άσκηση βασίζεται στην παραδοχή του στατικού ισολογισμού. Τα στοιχεία ενεργητικού ή οι υποχρεώσεις των ιδρυμάτων που έληγαν εντός του χρονικού ορίζοντα της άσκησης (δηλαδή την περίοδο 2023-2025) πρέπει να αντικατασταθούν κατά την ημερομηνία λήξης τους με θέσεις παρόμοιες ως προς το είδος, το νόμισμα, την πιστοληπτική ποιότητα και την αρχική τους διάρκεια, όπως αυτά διαμορφώνονται στην έναρξη της άσκησης. Μια άλλη σημαντική παραδοχή της άσκησης που αξίζει να αναφερθεί αναφορικά με τον πιστωτικό κίνδυνο είναι ότι η ταξινόμηση ενός ανοίγματος (exposure) στο στάδιο 3 θεωρείται μη αναστρέψιμη κατάσταση (absorbing state). Έτσι, εάν ένα άνοιγμα είναι ήδη ή μεταφερθεί στο στάδιο 3, από την ημερομηνία αναφοράς έως το τέλος του ορίζοντα της άσκησης, θα συνεχίσει να κατατάσσεται στο στάδιο 3 καθ' όλη τη διάρκεια του τριετούς ορίζοντα της άσκησης.

Δυσμενές σενάριο

Η αξιολόγηση κινδύνων διενεργείται με δύο μακροοικονομικά σενάρια, ένα βασικό (baseline) και ένα δυσμενές (adverse). Σε σύγκριση με το βασικό σενάριο, το δυσμενές σενάριο για την πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων του 2023 υποθέτει δυσμενέστερες εξελίξεις, ειδικότερα ότι: η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία οδηγεί σε σοβαρή γεωπολιτική πόλωση, που επηρεάζει τις τιμές των βασικών εμπορευμάτων. Επιπλέον, οι πληθωριστικές πιέσεις αυξάνουν τις προσδοκίες για τον πληθωρισμό, με αποτέλεσμα να μειώνεται το πραγματικό εισόδημα των νοικοκυριών, να περιορίζεται η ιδιωτική κατανάλωση και να αυξάνεται η ανεργία, οδηγώντας σε περαιτέρω αυστηροποίηση της νομισματικής πολιτικής και σε σημαντικώς υψηλότερα επιτόκια. Οι επικρατούσες χρηματοπιστωτικές συνθήκες, σε συνδυασμό με τις προαναφερθείσες αρνητικές εξελίξεις στην πραγματική οικονομία, οδηγούν σε σοβαρή συρρίκνωση του πραγματικού ΑΕΠ. Οι ασθενέστερες οικονομικές προοπτικές και οι αυστηρότεροι όροι χρηματοδότησης ασκούν πτωτική πίεση στις τιμές των ακινήτων.

Ειδικά για την Ελλάδα, το μακροοικονομικό σενάριο του 2023 είναι πιο ευνοϊκό σε σύγκριση με το μέσο όρο της ευρωζώνης. Στον Πίνακα 1 παρέχονται ορισμένες από τις βασικές μακροοικονομικές μεταβλητές για το δυσμενές σενάριο του 2023.

Πίνακας 1 Πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων 2023 - Βασικές μακροοικονομικές μεταβλητές (δυσμενές σενάριο)

σωρευτική μεταβολή (%)	Ελλάδα	Ευρωζώνη
ΑΕΠ	-5,5	-5,9
Ποσοστό ανεργίας (μεταβολή σε ποσοστιαίες μονάδες)	4,8	5,7
Πληθωρισμός	16,9	19,2
Τιμές οικιστικών ακινήτων	-6,3	-20,4
Επαγγελματικά Ακίνητα	-16,6	-28,9

Πηγή: ΕΚΤ.

Κύριες αλλαγές στη μεθοδολογία συγκριτικά με την πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων του 2021

Η μεθοδολογία της πανευρωπαϊκής άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων του 2023 ήταν παρόμοια όπως στην άσκηση του 2021, με εξαίρεση τις ακόλουθες αξιοσημείωτες μεθοδολογικές αλλαγές:

- Κατά τον υπολογισμό του καθαρού εισοδήματος από τόκους (Net Interest Income) επιτράπηκε χαμηλότερος συντελεστής μετακύλισης της μεταβολής των επιτοκίων αναφοράς στις καταθέσεις των νοικοκυριών και στις καταθέσεις των επιχειρήσεων (από 100% στην άσκηση του 2021 σε 50% και 75% αντίστοιχα για την άσκηση του 2023). Δηλαδή η επίπτωση των επιτοκίων αναφοράς στα επιτόκια καταθέσεων είναι μικρότερη, συνεπώς τα επιτόκια καταθέσεων αυξάνονται λιγότερο, σε σύγκριση με το μακροοικονομικό σενάριο, ενισχύοντας έτσι το καθαρό εισόδημα από τόκους μέσω της μείωσης των εξόδων για τόκους.
- Τα Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές και Προμήθειες (Net Fees and Commissions Income) εκτιμήθηκαν μέσω του υποδείγματος της EAT που βασίζεται σε μια προσέγγιση «από πάνω προς τα κάτω» (Top-Down) και στάλθηκαν στις τράπεζες για να τα χρησιμοποιήσουν απευθείας κατά την υποβολή στοιχείων τους. Ως εκ τούτου, μειώθηκε η ευελιξία των τραπεζών για παροχή ιδίων εκτιμήσεων μέσω των εσωτερικών τους υποδειγμάτων, διευκολύνοντας έτσι τη μετάβαση σε μια υβριδική προσέγγιση που συνδυάζει μεθόδους «από κάτω προς τα πάνω» και «από πάνω προς τα κάτω»).

Αποτελέσματα της πανευρωπαϊκής άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων 2023

Η μέση μείωση του δείκτη Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών της Κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1 – CET1) στον ορίζοντα της άσκησης ήταν -4,8% για όλες τις τράπεζες του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, ενώ για τις ελληνικές ήταν -2,2%. Η καλύτερη επίδοση των ελληνικών τραπεζών σε σχέση με τις ευρωπαϊκές τράπεζες, καθώς και σε σχέση με προηγούμενες ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, μπορεί να αποδοθεί στους εξής παράγοντες:

- Πιο ευνοϊκό μακροοικονομικό σενάριο για τις ελληνικές τράπεζες.

- Σημαντική βελτίωση, συγκριτικά με την άσκηση του 2021, του δείκτη μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, που άλλαξε ουσιαστικά τη διάρθρωση του ισολογισμού τους.
- Αυξημένα κέρδη προ προβλέψεων, που λειτουργούν ως πρώτη γραμμή άμυνας έναντι πρόσθετων ζημιών που προκύπτουν.
- Χαμηλότερος δείκτης λειτουργικών εξόδων προς έσοδα, γεγονός που καθιστά τις ελληνικές τράπεζες ικανότερες να διαχειριστούν τις πρόσθετες ζημιές που προέκυψαν από την άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων.

Ωστόσο, οι ελληνικές τράπεζες παρουσίασαν υψηλότερες εκτιμώμενες ζημιές έναντι του πιστωτικού κινδύνου (loan losses) (-5,6%) σε σχέση με το μέσο όρο των τραπεζών της ζώνης του ευρώ (-4,5%).

Η επίπτωση στο δείκτη κεφαλαίου κοινών μετοχών κατηγορίας 1, με πλήρη ενσωμάτωση (CET1 fully loaded), για τις ελληνικές τράπεζες αναλύεται παρακάτω στις βασικές συνιστώσες (βλ. Πίνακα 2).

Πίνακας 2 Ανάλυση της επίπτωσης του δυσμενούς σεναρίου στο δείκτη κεφαλαίου κοινών μετοχών κατηγορίας 1 με πλήρη ενσωμάτωση (CET1R fully loaded) των ελληνικών τραπεζών

	CET1R τέλος- 2022 (%)	Σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού τέλος-2022 (δισεκ. ευρώ)	Πιστωτικός κίνδυνος	Κίνδυνος αγοράς	Έσοδα από τόκους	Λειτουργι- κός κίνδυνος	Έσοδα από αμοιβές και προμήθειες	Λοιπά στοιχεία αποτελεσμά- των χρήσης	Λοιπά στοιχεία κεφα- λαίου	Σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού	CET1R FL τέλος- 2025 (%)	Μεταβολή CET1R (2022 - 2025) (%)
	Ποσοστιαία επίπτωση (%)											
Σύνολο χωρών ευρωζώνης	15,1	8.495,9	-4,5	-1,4	9,0	-0,6	4,5	-10,4	-0,2	-1,4	10,4	-4,8
Ελλάδα	13,6	145,2	-5,6	-1,0	10,8	-0,3	2,4	-8,3	-0,1	-0,2	11,3	-2,2
Εθνική Τράπεζα της Ελλά- δος	15,8	36,2	-4,7	-1,1	11,3	-0,3	2,0	-8,7	0,3	-0,1	14,5	-1,4
Alpha Bank	11,9	33,9	-6,3	-0,8	11,2	-0,4	2,7	-9,0	-0,1	-0,4	8,9	-3,1
Τράπεζα Πειραιώς	11,5	30,7	-6,2	-0,6	11,7	-0,3	2,9	-9,0	-0,5	-0,4	9,1	-2,4
Eurobank	14,4	44,3	-5,3	-1,2	9,5	-0,2	2,1	-7,0	0,0	0,0	12,2	-2,2
Πηγή: ΕΚΤ.												

